

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği
Yayın Organı

Para ile Satılmaz

Üç Ayda Bir Yayınlanır

Yıl 7, Sayı 27

Mart, Nisan, Mayıs 2024

İnsanın Anlam Arayışı

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği
Adına Sahibi
Mehmet Dağ

Genel Yayın Yönetmeni
Bayram Yılmaz

Yayın Kurulu

Prof. Dr. M. Ali Büyükkara

Prof. Dr. Mustafa Özel

Dr. Hüseyin Korkut

Hasan Uyar

Mehmet Dağ

Abdullah Taşkıran

Zekeriya Arslantürk

Kamil Ergenç

Bekir Dilekçi

Redaksiyon

Öznur Görür Kısar

Tasarım

Ertan Akbulut

Adres

Bahariye Mevlevihanesi Eyüpsultan
Merkez Mah. Silahtarağa Cad. No:12
EYÜPSULTAN / İSTANBUL

İletişim

Tel: 0212 501 31 71

enderdergi@gmail.com

Baskı - Cilt

ELMA Matbaa Yayın Kırtasiye

Sanayi Ticaret Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu, 2. Matbaacılar

Sitesi B Blok (ZB23) Topkapı 34010

Zeytinburnu - İSTANBUL

Tel: 0212 544 34 34 - 567 30 67

E-Posta: info@elmamatbaa.com

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği

"İnsan ve Medeniyet Hareketi" Kurumudur

Kıymetli Dostlar,

"Mevlâ bizi afvede, Gör ne güzel ıyd olur
Cürm ü hatalar gide, Bayram o bayram olur."

Dua ve temennisi ile geçmiş ve gelecek bayramlarınızı tebrik ederiz. Ramazan coşkusunun, bayram sevincinin bizleri tekrar tekrar fitratımıza davet ettiği süreçlerde, asıl ve asil olanın kalıcı olan olduğunu anlamaya çalışıyoruz.

Her birimiz hayatı anlamlı kılma gayreti içerisinde çabalarken hayatımızın çeperlerinde ve içimizdeki birçok güç niçin yaratıldığımız, niçin yaşamamız ve ölmemiz gerektiği bizlere unutturulmaya çalışılıyor. Tüm dünyada her bireyi insanlıktan, ümmetten, akrabalarından ve ailesinden uzaklaştırarak bencilleştirmeye çalışan bir düzen var. Bu düzende kişiler bencilleştikçe duyarsızlaşmakta ve çok daha kolay sömürülmektedirler.

Anlamsızlık girdabına düşen insanlar çoğaldıkça yaşam bir değer üretmekten çok kaos üretmeye başlıyor. İnsanlar birlikte huzurlu toplumlar inşa edebilmek yerine sürekli anı yaşarken hayatı tüketiyor. Sürekli rekabet duygusu içinde olan insanlardan sürekli birbiriyle çatışan ve huzursuz toplumlar oluşmaya başlıyor.

Anlamlın toplumsal fayda üretmekten çok bireysel menfaat ve haz sağlamakta gören insanlar daha adil bir dünya imkanından bizleri uzaklaştırıp adaletin çok az insanın için ayrıcalıklı bir durum haline gelmesine neden oluyorlar ki bu durumun kendisi de zaten adaletsizliği besliyor.

İçinde 8 milyar dan fazla insan ile birlikte yaşadığımız dünyada dünya kaynaklarını paylaşımı en büyük adaletsizlik olarak yaşanmakta. İngiliz uluslararası insani yardım kuruluşu Oxfam tarafından yayımlanan rapora göre; Bu gün tüm dünyanın en zengin 26 milyardercinin, dünya nüfusunun en yoksul yüzde 50'sini oluşturan 3,8 milyar insanın toplam varlığına eşit servete sahiptir. Dünyanın toplam gelirinin yarısı en zengin 100 (YÜZ) kişinin geliri kadardır. Tüm dünyanın toplam gelirinin %80'i ise en zengin 5000 (BEŞBİN) kişinin elindedir. Ülkemizde ise gelir adaletsizliği çok daha kötü durumdadır İsviçreli Credit Suisse ve UBS'nin verilerine göre, "Türkiye'de en zengin yüzde 1'lik kesim ülkedeki servetin yüzde 40'ını alıyor." Türkiye bu kritere göre Avrupa'da servet dağılımı adaletsizliği ilk sırada yer alıyor.

Gelir dağılımında eşitsizlik, tüm dünyada sosyal adalet ve toplumsal barışın önündeki en büyük engellerden birisi. Bu vahşi sömürü düzenine dur demek için önce bunu fark etmek ve birlikte mücadele etmek gerekmektedir.

Toplumların kolayca sömürülmesi için de aileyi ifsat edip her türlü ahlaksızlığı yaygınlaştıran merkezlerin kimlerden güç alıp hangi fonlarla beslendiklerine özel olarak dikkat edilmesi gerekmektedir.

Kapitalist sistemde dünyanın neresinden mazlumun alın terini sömüren, kanını döken, halkları birbirine düşüren, organ ve her türlü uyuşturucu ticareti yapan merkezlere baktığımız zaman buraların tamamında dünyanın gelişmiş diye PİAR'ı yapılan ülkeleri özellikle Yahudi sermayesini, Siyonizm'i ve işbirlikçilerini görmekteyiz.

Bu minvalde tüm okuyucularımızı dünyanın vicdan sahibi insanları ile yüreklerini birleştirerek hareket halinde bulunmaya, zalimlerin karşısında, mazlumların yanında mücadele etmeye, bu anlamlı ve onurlu yürüyüşte yer alarak zulme karşı durmak adına ses olmaya davet ediyoruz.

Enderun Eğitim Yazıları Dergimizin de bu anlamlı varoluşa, duruşa ve yürüyüşe hizmet etmesi dileğimizeyiz.

03
NEYİ ARAR DURURSUN DİVANE GÖNÜL?
ÖZNR GÖRÜR KISAR

04
RAMAZAN HOCA VE "SAF" İSLAM DAVETİ
HÜSEYİN NEBİ SAĞMAN

06
İYİLİĞİN ÖLÜMÜ
BAYRAM YILMAZ

14
TÜRKİYE'NİN GÖÇMEN MESELESİ
OĞUZHAN KABAKCI

16
TERAPİ ODASINDAN NOTLAR
İLKAY CAN

19
GAZZE'DE ANNE VE ÇOCUK
TUBA NUR KAR

22
KAMUOYUNA

24
İNSANIN ANLAM ARAYIŞINDA
İYİLİK VE İNSAN
EĞİTİMİ KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA VAKFI
SÖYLEŞİ: AYŞE ORMAN

30
İNSAN VE ANLAM...
ABDULAZİZ TANTİK

32
YOLDA OLMANIN ANLAMI
GÜLCAN YILDIRIM

36
YAŞAMAK UMRUMDADIR
BETÜL KOÇ

38
İNSANIN ANLAM(A) İHTİYACI
BAYRAM YILMAZ

46
KOŞANIN PEŞİNE TAKILMAK
ŞEVKET HÜNER

50
AHLAKIN RASYONEL TEMELLERİ
DOÇ. DR. EMRAH KAYA

52
ANLAMSIZLIK HİSSİNİN PANZEHİRİ:
İNFAK VE HASBİLİK
PROF. DR. AHMET AKIN

54
İNSANIN ANLAM ARAYIŞINA
BİR ÇIKIŞ YOLU OLARAK TASAVVUF
KEREM ÜNLÜ

57
HUZUR
SALİHA ÜLEV EYÜPLER

58
ANLAMIN AKTARIM İMKÂNI OLARAK
GELENEK VE İSLAM DÜŞÜNCESİ
AYDIN BİLGİ

64
ARAP SİYASAL AKLINDAN
TÜRK SİYASAL AKLINA
YUSUF YAVUZYILMAZ

70
TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN ANLAM
KARMAŞASI VE MODERN EĞİTİM
PROF. DR. ENGİN ASLANARGUN

78
EDİLGENLEŞTİREN POST-MODERN
SİSTEME KARŞI NÜBÜVVET'İN ZARURİLİĞİ
ABDULKADİR ENES KÖYLÜOĞLU

80
KÜLTÜREL YOZLAŞMAYA KARŞI
NEBEVİ DİRENİŞ BİLİNCİNİ KUŞANMAK
PERİHANİNTEPE

82
GAZZE, DEKOLONİZASYON
VE DİRENİŞİN ANLAMI
KAMİL ERGENÇ

88
YENİ STRATEJİK PLAN VE MESLEKİ EĞİTİM
EROL DEMİR

94
EĞİTİM SİSTEMİNDE CİNS KAFALAR
VE 3 İDİOTS
DOÇ. DR. YUNUS NAMAZ

NEYİ ARAR DURURSUN DİVANE GÖNÜL?

▲ ÖZNR GÖRÜR KISAR

İnsan yavrusu doğduğunda büyük bir sancıyla merhaba der yeryüzüne. O sancı ki sebebin yıllarca arayacaktır. O âlemden ilk kopuş sancısı çocukluğunda annesine emanet olunan kucağından, bağrından ilk bağımsız olma adımlarında yeniden yoklar kalbini. Gençliğinde gönlüne eş bir yuva bulma arayışı ile yeniden depresir. Olur da bir gönülde mesken tutarsa yegane ulaşılacak menzilin, gönlün, aslında vardığı yer olmayacağını anlayacaktır. İşte tam da burada ulaştığını düşündüğü varış noktasının, yaralarına merhem olamayacağı idraki ile yeniden yüzleşir. Asıl ebedi yuvadan, ruhlar aleminden, sevgiliden ilk kopuş sancısı, hayatının çeşitli merhalelerinde adım adım onu ince bir gönül sızısı ile yoklayacaktır her dem. Hayatının yetişkinlik evrelerinde ise yaşayacağı türlü haller onunla konuşma arzusunda adeta. Bazan başımıza gelenler karşısında Allah'ın bizden neler umduğunu anlama çabamız veya anlamlandıramama hali de bir varıştır, gayrettir. Sınandığımız mevzuyu nasıl bir duruş ile karşılayacağımızı görmesidir murat ettiği. Düşüşlerimizin de savrulularımızın da tam ortasında, merkezinde hikmetler gizlemiştir. Bazan bir sağlık müşkülü ile sabrı bekler kulundan. Bazan verdikleri ile sınamak ister. Elbette varlık ile sınanmak her zaman en zor olandır. Bazan mahrum bıraktıkları çetin sınavımız olur. Ömrümüzün tüm seyr-ü seferinde neleri neleri yaşamak düşer payımıza. Fakat her birinde bizden ne murad ettiğini umarak, nasıl bir kula dönüşmemizi beklediğini anlama gayreti ile yürümeli bütün bu yolları. Bazan öyle olur ki gafil kalırsanız bizden beklediği anlam çabasından. Sanki hiç konuşmaz göğsündeki o elem sahibi ile. Sanki hiç dile gelmez o dert. Sahibine neler katacağını söylemeye fırsat bulamadan gidiverir. Kaçırır kalırsanız fırsatları. Gelen sınavın bize söylemek için can attığı sözleri açıp hiç okumamışız o hengamenin içerisinde. Mevla'nın bize bahşedeceği güzel sonuçlar, meyvelerin tümü, yaşarken kucağımızda bulduğumuz türlü haller karşısında nasıl durduğumuz ile çok ilgili elbette. Bütün bu serüven içerisinde yaşadığımız her an bize bir şey fısıldayacak, gönlümüzde bir iz bırakacak ve kayıp gidecek ellerimizden. Anların içinde anı bulmak,

onu bulmak değil mi bize düşen?

Kendini bulma seyr-ü seferinin sancılarını kimi zaman İsmet Özel'in satırlarında bulacak, gönlümüzün röntgenini izlercesine okuyacağız bir şirde adeta.

"Hata yapmak fırsatını Adem'e veren sendin. bilmedim onun talihinden ne kadar düştü bana? gençtim ben ve neden hata payı yok diyordum hayatımda? gergin bedenim toprağa binlerce fıskını saplar idi. haykırınca çeviklik katardım gökyüzüne, bir düşü düşlere dalmaksızın kavrayarak. bulutu kapsayarak açmadan buluta içtekini, tanıdım Ademoğlu kimin nesiymiş. ter döküp soru sormak nereye sürüklermiş kişiyi.

Çeşme var, kurnası murdar.

yazgım

kendi avcumda seyretmek kırgın aksimi.

Şimdi tekrar ne yapsam dedirtme bana yarabbi. taşınacak suyu göster, kırılacak odunu. kaldı bu silinmez yaşamak suçu üzerimde. bileyim hangi suyun sakasıyım ya rabbel alemin. tütmesi gereken ocak nerde?"

Mevsimlerin döngüsünde bile bir sancı, bir yok oluştan tevarüs etmiyor mu yeniden hayat. Kar ve fırtınanın ardından bahar bize kendi yolunu nasıl sancı ile bulduğunu fısıldamaz mı? Bir tohumun nasıl sancı ile filizlendiğini tahmin etmek zor değil. Bir kuru dalın mevsim meyvelerinden onlarcasını bağrında gizleyip sunması öylece sessizce olur sanırsanız öyle mi? O sancıyı her canlı, oluş sürecinde yaşamaz mı? İşte bu oluş ve ölümler bizi onun yoluna kavi kılmaz mı? Bu hallerden okuyup ezber ettiklerimiz bizi insan kılmaz mı? Elbette insanın hakikat arayışı elemli, ızdıraplı, acılı bir eylem çoğu kez. Bu çileye talip olanlar ise sevinçli, muştulu bir ebediyete merhaba diyecek. Hoş geldin diyecekler; ey sevgiliden gelenim. Senden gelene nasıl razı olmasın gönlü?

RAMAZAN HOCA VE “SAF” İSLAM DAVETİ

▲ HÜSEYİN NEBİ SAĞMAN

Diyarbakır'a gidenler, Diyarbakır'da yaşayanlar bilirler ne mübarek bir şehirdir. Rivayetlere göre altı peygamberi, 27'si şehit 541 sahabeyi misafir eden Diyarbakır, Peygamberler, Nebiler ve Sahabeler şehridir. Bu kadar sahabe Mekke ve Medine'den sonra bu şehre nasip olmuştur ve vardır bir hikmeti. Bu hikmeti göremeyenlerin derdi karpuz olmuştur, kavga güdültü olmuştur. Oysaki bu kutlu belde halis bir İslam beldesidir. Kitabına, peygamberine her şeyden ve her şehirden daha çok sahip çıkmıştır. Bilmeyenler bilenlere sorup öğrenebilirler. Bu İslam beldesini şakilerle ve ehli tedhişle anmak evvela sahabeye-şühedaya haksızlıktır. İnsanı misafirperverdir, gönlü, gözü toktur. Şehre giden bir yabancıysanız, sizi ağırlamak için varlarını yoklarını döker buraların insanı. Çayı demli, gölgesi serin, muhabbeti tatlı bu beldenin Müslüman'ı kavidir.

Şehrin göbeğinde Ulu Camii namıyla meşhur, fetih yadigarı siyah kesme taştan mamul, Müslümanlar tarafından 5. Harem-i Şerif (Mukaddes Mabed) olarak bilinen mübarek bir mabed vardır. Yüzyıllar geçmiş, sultanlar, hakanlar görmüş, serin gölgesi yolcuya yolda kalmışa sığınak olmuş, ezanları gönüller okşamış, sohbeti nice Müminin gönlüne inşirah olmuş huzur abidesi gibi dimdik durur. Tek başına bu beldenin İslam mührü gibidir o. Mihrabından minberine, duvarından avlusuna kadar bütün bir huzuru barındırır içinde. O duvarlar içli duaların, dileklerin, huşunun ve zikrullahın izlerini taşır. Kemerlerindeki hat işlemler taşta can verir adeta, bu ayetlerle tüm mabed huşu içinde secdede durur gibidir.

Medresesi ilmin merkezi olmuş, tefsir, fıkıh, hadis ve kelamın en kallavi konuların ilmin edebine yakışır tarzda tahsil edilmiştir. Burada yetişen ulema, fukaha memleketin dört bir yanında hizmet görmüş, arayanın bulabildiği momba olup, dini mübini nesillere ulaştırmıştır.

Çok değil yakın bir geçmişte, bir ikinci vakti namazın huşusu ile avluya adımınızı attığınızda, avlunun kenarında gelene geçene, namazdan çıkıp etrafına meraklı gözlerle bakana bir şeyler anlatan, zayıf çehreli, mütevazı kılıklı, bir âdem dikkatinizi çekerd. Nasipliyeniz ve siz de meczup zannetmediyseniz anlatılanlara kulak

kesilmemeniz pek mümkün olmazdı. Kendine has üslubuyla, yöresel Türkçesiyle takılmadan konuşan, sorulara aynı üslupla cevap veren, bunu yaparken, mutlak bilgi kaynağı olmadığını söyleyip, düşünmeye ve araştırmaya davet eden, zamane dervişinin, hiçbir şeyden pervasının olmadığını da hemen anlardınız.

Kiminin hırpânî kılıklı, kiminin meczup, kiminin ajan, kiminin de kendi dini algılarına uymadığı için, türlü yakıştırmalarda buldukları bu zamane dervişinin değme müftülerden, hocalardan daha fazla dinleyicisi olur, sorular sorulur, itirazlar edilir, analizler yapılırdı caminin bir köşesinde. Zaman olur usta bir tiyatrocunun tiratları gibi soluksuz, inandığı doğruları haykırır, zaman olur elinde tespihleriyle nafakasını tedarik ederdi. Dinleyen herkesin nasibine mutlaka birkaç ayet düşer, bir münadi gibi kitaba ve Rabbine davet ederdi.

Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Bu elçilere uyun." Yâsîn Suresi 20. Ayet

Görevli değil, gönüllüydü Ramazan Hoca. Hoca da değildi aslında, bildiğinin alimi, bilmediğinin talibi, gönüllü bir İslam davetçisiydi. İddiasızdı. Büyük büyük planları, kerameti, cemaati-tarikati, teşkilatlanması, organizasyonu yoktu. Dinleyenlere Kur'an'dan ayetler aktaran, çok sevdiği peygamberinin hayatından ve sözlerinden örnekler veren "saf bir İslam davetçisi"ydi. Davetin en saf ve katışıksız hali, onun davranışlarında ve sözlerinde kendini ele verirdi. Etrafına toplanan veya sosyal medya hesaplarından dinleyenlerden bir şey beklemez sadece Rabbini razı etmek gayretinde olduğunu sürekli söylerdi. ("Sizden ücret istemeyenlere uyun, onlar hidayet bulmuş kimselerdir.") Yâsîn Suresi 21. Ayet)

Ramazan Hoca anlattı, anlattı... Gündüz anlattı, gece anlattı, tek tek anlattı, toplu anlattı, açık açık anlattı, gizli gizli anlattı... Onu ayak takımından görenler kulaklarını kapattı; rahatsız olanlar deli deyip şikâyet etti, gençlerin dinlemesinden rahatsız olanlar tehdit etti. Sünnetullah olan da bu değil miydi?

Yılmadı bu garip derviş! Yıllarca avlusunu mesken edindiği camide, şehrinin sokaklarında çağrısını

sürdürdü. Kimsenin himmetini ummadı, nüfuzunu kullanmadı. Yeri geldi tespih sattı, yeri geldi temizlik, yeri geldi mezarlık bakımı yaptı. Siyasi emelleri olmadı, kimsenin ikbaline göz koymadı, göz kırpmadı, kimseye minnet etmedi. Onun tek derdi ve davası Allah'ın kitabına ve Resulün yoluna davet etmektir.

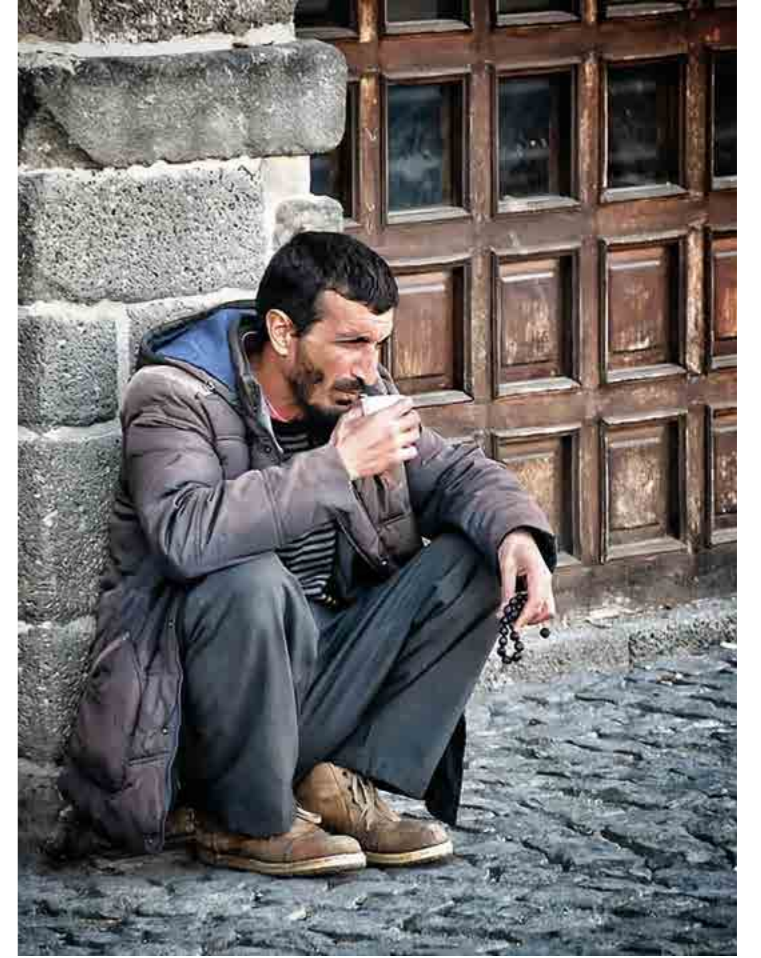
Ramazan Hoca şehit oldu. Onun varlığı, bildiğimizin ötesinde, birçoklarını rahatsız etmiş olacak ki varlığına daha fazla dayanamadılar. Hicret ettiği İstanbul'un Cerrahpaşa semtinde gençlere ulaşabilmek ve nafakasını çıkarabilmek için açtığı çay ocağında namaz kılariken, Rabbiyle olan kurbiyetini tehlike görenler katletti onu.

Şu çay ocakları nelere şahit olmuştur yakın tarihimizde kim bilir! Çayın buğusunda ne sohbetler demlenmiş, muhabbetin en koyusunda devletler kurulmuş, umutlar bilenmiş, fedakarlığın şiiri yazılmıştır. İslam'a davetin en samimi mekanları çay ocakları olmuştur son yüzyıldır. Tekkelerin olmadığı zamanlarda muhabbetin, samimiyetin, davetin yükünü omuzlamış, en kallavi teorik tartışmalardan en samimi dostlukları demlemiş, gelenin okuduğu, gidenin bildiği okul olmuşlardır.

Gün gelmiş yeni okunan tefsirlerden pasajlar paylaşılmış, yetmemiş teksir makineleriyle çoğaltılmış, elden ele ders malzemesi olmuş, gelene geçene, çay kahve içene vecd ile okutulmuş bir Kur'an mektebine dönüşmüş, yeri gelmiş hadis senetlerinin tartışıldığı dar'ul hadis olmuş, usûl, fıkıh, edebiyat konuşulmuş mübarek mekânlar olmuşlardır.

Pazarlıksız, saf İslam'a davetin tarihi buralarda yazılmıştır hep.

İstanbul'un Cerrahpaşa semtinde "Diyarbakırlı Ramazan Hocanın Yeri" de işte tam da bu amaca hizmet etmek için vücut bulmuş, kısa zamanda gelenin geçenin, okuldan çıkan gençlerin, garip gurabanın uğrak mekanı olmuştu. Ramazan Hoca Diyarbakır Ulu Camii'nde başladığı tebliğ vazifesine, millete bela bir örgütün yıllardır devam eden tehditleri sonrası hicret kararı almaya mecbur bırakılmış, İstanbul'da, bu çay ocağında devam etme kararını almıştı. Garip bir dervişin istediği şehadetin burada ona nasip olacağını kim bilecekti? Şehrin büyüklüğünde kaybolan, kaybolması beklenen yüreği büyük, kendisi küçük insanların, birçoklarını

korukutabileceğini kim bilebilirdi? Öyle oldu. Ramazan Hocaya bir namaz sırasında kıydılar... Maktul yakalandı, o kadar... Sonra? Sonrasını bilmiyoruz henüz.

Çay ocağının tabelalarını indirdiler. Gazeteciler gitti geldi, televizyonlarda yorumlar yapıldı, uzun nutuklar atıldı. Dükkânın önünde birkaç gün gelip gidenler, başını eğmiş sessizce, için için ağlayan, konuşamayan ve duymayan yaşlı kadını görmediler. Zalimleri yakmaya yetecek bu içli göz yaşlarını döken bu hüznü gözler kısa sürede ne güzelliklere şahit olmuştu çay ocağında. Yemekler ikram edilmiş, hatrı sorulmuş, bir garip, başka bir garibe sahip çıkmıştı. Bu dervişin arkasından en samimi ahlak, belki bu yaşlı kadının gönlünden dökülenlerdi.

Şehadet bir zaferdir diyen Ramazan Hoca şehadete erdi. Bütün dünya senin olsun, iman benim olsun diyen bir dervişin imanından rahatsız olanlar, kirli hesaplar yaptılar. Samimi bir imanın ne anlama geldiğini biliyorlardı besbelli. Memleketin uzak bir köşesinden gelip kitaba ve elçilere uyun diyen davetçiyi katlettiler.

İYİLİĞİN ÖLÜMÜ

▲ BAYRAM YILMAZ

İzmir'de taksici Oğuz Erge'yi arkasından ateş ederek öldüren Delil AYSAL hakkında, nitelikli kasten öldürme suçundan ağırlaştırılmış müebbet, nitelikli yağmadan 14 yıl ve yasak silahtan 2 yıl 10 ay hapis cezası verilmesine ilişkin gerekçeli kararı açıkladı.

İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin kararına göre;

Aysal Ocak tarihinde saat 03.24'de taksiye başında kapüşon ve yüzünde maskeyle bindi. Gaziemir'e gitmek istediğini söyledi.

Taksici Oğuz ERGE ile aralarında şu diyalog yaşandı:

Erge: Eve gidiyordum. Çalışmayacağım. Araba arızalı, sanayiye bırakacağım sabah. Nasip dedim, hadi alayım. Bir de hava soğuk, insanları yolda bırakmak olmaz.

Aysal: Caddeye çıktım. 3-4 taksi boş geçti. El kaldırdım fakat duran olmadı.

Erge: O maskeyi takarsan kimse durmaz abim.

Aysal: Hastayım ondan kullanıyorum.

Erge: Öyle takarsan durmazlar. Ben alırım. Niye Soğukta mı bırakacağız. Baksana dışarı buz kesiyor.

Saat 03.38'e gelirken Aysal inmek istedi.

Ücreti sordu. Erge, "221 kardeş" dedi.

Aysal, cebinden para çıkarır gibi yapıp tabancası ile üç el ateş etti.

Aracın sağ ön kapısını açtı.

"Ya bazı insanlara güvenmeyeceksin" dedi.

Arka koltuktan kovanları topladı.

Erge'nin ceplerini yoklayıp bir şeyler aldı ve yüzüne tokat attı.

Ön yolcu kapısını açıp Erge'yi doğrulttu ve "nerede lan şu paralar?" dedi.

Şoför kapısını açtı ve Erge'yi sağa yatırarak, arka cebini aradı. "Şekil şukul yapma lan" dedi.

Erge'nin telefonunu ve kulaklıklarını aldı.

Sol arka kapısının dışını silip saat 03.47'de gitti.

Erge'nin telefonundan kızı Naz'ı aradı.

"Bu şahsı tanıyorsun galiba. Gaziemir Belediyesi'nin arkasındaki ara sokakta takside. Ağır yaralı, ambulans çağır, ben çağırıyorum" dedi.

Aysal, mahkemede psikiyatrik sorunlarının olduğunu, gece hap ve alkol aldığını söyledi. "Asıl amacım kendimi öldürmekti" dedi.

Kararda, Aysal'ın yağma suçunu işlemek için öldürme kastıyla hareket ettiği ifade edilerek, şöyle deniyor:

"Başının kapüşonla, yüzünün maske ile kapatılması, ruhsatsız silahtaki üç merminin tamamının maktüle yakın mesafeden isabet edecek şekilde ateşlenmesinde, kastının nitelikli yağma suçunun işlemek olduğu..."

Karar ders niteliğinde bir cümleyle bitirildi. O cümle şöyle: **"Suçlular beraat ederse adalet hüküm giyer."**

Gecenin üçünde muhtemelen gidecek bir yeri ve yakını olmayan bir psikopatın işlediği cinayeti günlerce konuştu Türkiye. Konuşurken her zaman yaptığımız hatayı tekrarlayarak... Müzmin hatamız; sonuçlara odaklanarak iş yapmak, salt sonuç

üzerinden hareketle iyiyi, doğruyu, başarıyı, kötüyü, yanlışı, başarısızlığı konuşmak... Bu meşum olayla öldürülenin kimseyi sokakta bırakmak istemeyen, yolda kalmaması için babacan üslupla konuşan, taksimetredeki net rakamı söyleyen, söylerken de "kardeşim" diye hitap eden... İyilik timsali bir insan olması içimizi, belki çok daha fazla acıttı ama bir kez daha "Masum bir bebekten bir katil çıkartan sistemi sorgulamadan bir şey yapmış olamayız kardeşlerim." sorgulaması yapıldı.

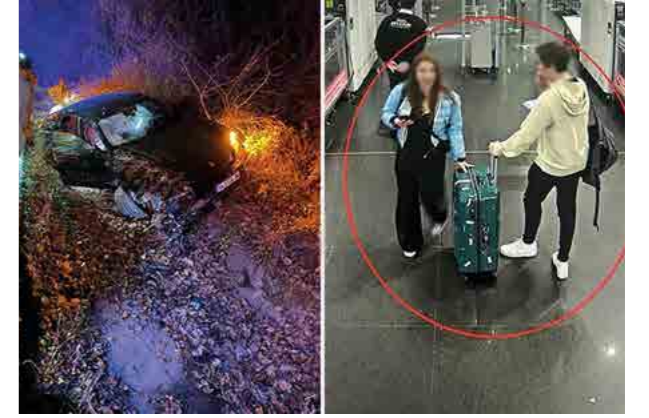
Bu sorgulamayı salt tekil ve bu olayla ilgili olarak yapmak, nereden nereye geldiğini, buradan önlem alınmazsa, toplumun gidişatının nereye gidebileceği konusunda bizi yanlıtacaktır. Yanlı öngörülerde maalesef benzer olayların tekrar tekrar yaşanmasına neden olur. Neden olur dedik; ama aslında zaten ekranlarda her gün birkaç tane, kendisinden başka kimsenin acısını, duygusunu, hüznünü önemsemeyen, ahlaki sınırları olmayan insanların sebep oldukları acıları izliyoruz.

Mesele hakkında naçizane çözümlenmeler yapmadan benzer dehşetteki bir olayı da özet olarak aktarıp, biraz **"masum bir bebekten bir katil çıkartan sistemi sorgulamak"** istiyoruz.

Taksiciyi öldüren katilin düzenli bir işi ve mesleğinin olmadığını anlayabiliyoruz. Düzenli bir gelir kaynağının olmadığını öğreniyoruz. Örnek olarak aktaracağımız ikinci olayda ise; ölüme sebep olan araç lüks bir Alfa Romeo ve onun direksiyonundaki 17 yaşında bir çocuk. Şımarıklığın verdiği heves, ailenin sahip olduğu imkânlar birleşince İstanbul Sarıyer'de yüksek hız neticesinde bir kazaya sebep olunuyor. Kazada yaralananlar var; lakin henüz ölümlü bir kaza durumu oluşmamış.

Buraya kadar sıkıntılar olmakla birlikte, kaza sonrasında yaşananlar toplumsal çürümüşlük konusunda ne hallere düştüğümüzü dehşet verici bir şekilde gören gözlerin önüne seriyor.

Kaza öncesinde de bu lüks aracın bu şımartılmış çocuğun kullanımına verildiği, bu araçla henüz lise öğrencisi olan "çocuğumuz" okuluna bu araçla gelip gittiği hatta öğretmenlerinin "T.C.'yi okula arabayla gelmemesi konusunda uyardığı, T.C.'nin bu uyarılara aldırış etmediğini" öğretilmiş bulunmaktayız. Trafik ceza kayıtlarından da defeatle de yüksek hız kaynaklı trafik cezası aldığı ve bu cezaların araç plakasına yazıldığını da öğreniyoruz. Yani aslında yaramaz bir çocuğun anne ve babasından habersiz onların arabalarını izinsiz kullanımı durumu yok. Kazadan bir saat kadar önce de zaten çocuk annesi ile kafeterya tarzı bir yerde görülüyor,

şen şakrak bir şekilde normal rutinleri içerisindedeler...

Gecenin ilerleyen saatlerinde yanında arkadaşları ile birlikte, lüks arabasının direksiyonunda bulunan 17 yaşındaki gencimiz, şehir trafiğinin olmadığı ağaçlık ve ormanlık bir yolda, emniyet şeridinde arızalı ATV motorlarının tamiri ile ilgilenen beş arkadaşına çarpıyor...

Biri ağır, beş kişinin yaralandığı kazayı yapan 17 yaşındaki genç, yaralılarla ilgilenmek, ya da ambulans çağırmak yerine ilk refleks olarak annesini arayarak; araba ile kaza yaptığını ve **arabanın pert olduğunu** söylüyor.

Olay yerine hızlı bir şekilde intikal eden anne ki kendisinin yayınlanmış kitapları var ve bu işte popüler bir insan. (olduğunu da en azından biz bu vesileyle öğreniyoruz.)

Kaza yerine hızlı intikal eden anne, bir tanecik evladını sakinleştirmeye çalışıyor, teskin edici cümleler kuruyor. Bu esnada bazıları baygın halde olan beş yaralı acı çekiyor; seslerini duyurmak için çabalyorlar. Anne yerde yatan yaralıları ile hiçbir duygudaşlık kurmadan (yazarlığın en temel şartı bir olay ve durumda başkalarının duygularını hissedebilmek, empati kurabilmek ve bunları en saf (çıplak) haliyle aktarabilme yeteneğine sahip olmaktır) oğlu ile ilgileniyor. Bu husus aslında üzerinde çokça çalışılması gereken ve en az doktora tez konusu olması gereken bir konu. "Yazarlık yapan, yayılanmış ve popüler olmuş kitapların yazarı olan bir kimsenin oğlunun karıştığı bir olaydaki davranışları ve davranışlarının motivasyonları ile ilgili olarak..." - Anne oğlunun sıkıntı çekmemesi, üzülmemesi için hızla olay yerinden bir kaçış planı yapıyor. O esnada bilincini kaybetmiş yaralıları var acil olarak ambulans çağırılması lazım fakat yazar hanım o modda değil. Üstelik olayın duyulmaması için yaralıların telefonlarını da alıyor ve yaralanan kimselerin bir yardım çağrısında bulunulması da engellenmiş oluyor. Bu süreçte yaralılardan biri vefat ediyor, kaza kayıtlara ölümlü kaza olarak geçiyor.

Aynı gece içerisinde anne ve çocuk ilk uçakla yurt dışına önce Mısır, sonrasında da Mısır üzerinden "ABD'ye uçuyor." ABD'ye vize almanın zorluğunu da düşündüğümüzde bu kadar olay yaşamış birisi için çok kısa sürede ABD'ye geçebilmesi de atlanılmaması gereken önemli bir "background".

Bu iki örnek kamuoyunu çokça meşgul ettiği için ve açıkçası görüntü kayıtları da bulunduğu için kamuoyu tarafından bilenen örnekler.

Herhangi bir günün haber bültenlerinden benzer psikolojide, benzer duygu yoksunluğunda kişilerin sebep oldukları, onlarca, yüzlerce, binlerce örnek verebiliriz. Bir devlet okulunda müdürlük yapan bir babanın 17 yaşındaki oğluluyla birlikte 70 yaşında birini otobüste tepesine çıkararak dövdüğünü de olay örnek olarak anlatabiliriz; bir asansörde kaçan kediyi kovalayarak onu öldüren başka bir psikopat örneği üzerinden de dertlerimizi anlatabiliriz. Ya da sonu cinayete varmasa da vicdan ve ahiret korkusu olmayanların karıştıkları ekonomik suçlar da konu ile ilgili örneklendirilebilir. Tüm bu suç ve suçluları "eğitilmiş" yada eğitimsiz şeklinde ayırma imkanımız da yok.

Toplumsal sonuçları çok fena olacak kopya çekerek not yükselten binlerce öğrencimiz var. Sınıfta ders

esnasında (Ders; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi) bayan öğretmeninin karşısında saygısızca dans ederken video çekip Tiktok'ta yayınlayan öğrencilerimiz var. İşe girerken iltimas isteyen, rüşvet veren, ya da alan nesebi gayri sahih kişiler var. Daha uygun koşullarda hizmet alımı gerçekleştirebilecekken menfaat ortaklığı ile kamunun parasını israf eden, ya da sermaye aktarımında bulunan belediyelerimiz, siyasilere var. 37 defa hırsızlıktan suç kaydı olan hırsızlarımız, trafik kontrolünde yakalanan katillerimiz, sokakta gezebilen tacizcilerimiz, devletin emanet silahıyla eşini öldüren memurlarımız var... Var oğlu/kızı var... Hastanede doktor döven hasta yakınlarımız bile var...

Gelelim esas konumuza; **"bu vicdan ve empati yoksunu insanlar ne zaman, hangi süreçler içerisinde bu kadar çoğaldı ve bu süreçte ne yapacağız...."** Tüm bu yekün içerisinde boğulmadan sağlam kalarak çözümler üretebilir miyiz?

Cevap olarak üretmek zorunda olduğumuzu söyledikten sonra üretebiliriz. Bu imkânsız değil; çünkü tarihte mümkün olmuş, Peygamber efendimizin dönemi zirve olarak kabul edilebilir belki fakat onun haricinde de anarşi dönemleri sonrası suç oranlarının en aza indirildiği zamanlar ve coğrafyalar görülmüştür.

Ne(ler) yapılmalı, ne(ler) yapılabilir, nasıl yapılabilir? Bunlar basit soru kalıpları; lakin cevap vermek (ki doğru terkip cevap üretebilmek) basit cümleleri aşabilir. Yine de yılmadan, yılmadan denemek lazım ki umut etmeye hakkımız olsun.

Öncelikle bugün yoğun olarak gündemimizde olan her düzeydeki (duygusal, sözsöz, fiziksel) şiddet olaylarının geçmişte ne kadar var olduğunu, nüfusa orantıladığımızda ne kadar artıp azaldığını, özellikle de birbirini tanımayan insanlar arasında şiddetin **ne kadar yaygınlık gösterdiğine bakmak gerekmektedir.** Bu bilgi ile süreç içerisinde nelerin değiştiğini ve bu değişikliklerin toplumsal şiddet ile korelasyonu üzerinde değerlendirmelerde bulunmak gerekir.

Örneğin "ülkemizde insanların okullarda bulunma süreleri ve yıl olarak eğitim süresi 40 yıl öncesine göre artmıştır" Bu bilgi üzerinden 40 yıl öncesi ve sonrası ile ilgili olarak her türlü toplumsal etki değerlendirmelerinin yapılması gerekir; bu değerlendirmenin "okullarımızın şiddete meyil gösterme bakımından ne tür etkisi olduğu" analizlere tabi tutulmalıdır.

Meslek /iş sahibi olmak ile şiddet arasındaki bağ rasyonel olarak incelenmelidir. Bu konuda şiddetin faali olan insanların ülkenin iş gücüne katılım oranları veri olarak alınmalı. Bu verinin toplum ortalamasının ne kadar altında ne kadar yakınında olduğu bilgi olarak elde bulundurulmalıdır.

Şikayete konu olan sorunun çözüm çabasında kesinlikle kendimizi ve muhataplarımızı kandırmak gibi psikolojik yanılsama düşülmemelidir. Öncelikle yeterli ve kapsamlı veriler üzerinden bilgi sahibi olmak gerekir. Örnek olarak bizdeki veri okuma ve analiz daha çok istenilen sonuçlara uygunluk üzerinden yapılmaktadır. Rahmetli yazar Alev ALATLI'nın ifadesiyle "muş gibi" yapılmaktadır. Ekonomik değerlendirme toplantısında ekranda gösterilen rakamlara bakıp tarihin en yüksek ihracat rakamına sahip oluşumuz müjde olarak söylenebilir fakat ekrana yansıtılmayan verilerde rekor düzeyde cari açık da olabilir. Özellikle işsizlik rakamları bu konuda çok eksik bir veridir. Bizlere doğru fikir verebilecek olan veri; iş gücüne katılım oranıdır.

Önemli bir sıkıntımız da özellikle insan karakterinin, kişiliğinin biçimlendiği eğitim süreçlerinde uzun erimli planlar ve uğraşlar gerektirir. Bedeller, fedakârlıklar istenir; yalnız sonuçları bakımından uzun süreler gerektirir. Bu da özellikle eğitim alanında kısa vadeli beklentiler ile uzun vadeli sonuçlar çatışması durumu ortaya çıkar ve burada da karar verici ve uygulamayı yürütücü insanların öncelikleri önemli olmaya başlar.

Bunun en somut örneği seçim öncesi vaatler ve uygulamaların ilerde çok ciddi sonuçlar üretse de, kısa vadeli beklentilerin belirleyici olması olgusudur. Bu yaklaşım ise her zaman bugünkü sorunlarımızın çözümünün ilerdeki sorunlarımızın kaynağına neden olmasındır.

Öğretmenlik yaptığım okulda öğrencilerime "fakirlikten kurtulmanın ilk şartı nedir?" diye sorduğumda öğrencilerimin çoğunluğu "çok çalışmak gerektiği" ifade ediyorlar. Benim bu soruya cevabım **"Gençler fakirlikten kurtulmanın ilk şartı fakirlik ise fakir olduğumuzu bilmektir. Fakirken zengin gibi davranmaya kalkışsaksak, hayatımız boyunca fakirlikten kurtulamayız."** Özellikle öğrencilerime bundan kurtulmak isteseler bile, öncelikle kendi gerçekliklerinin farkında olmalarını tavsiye ediyorum. Belki gösterişli yalanlar kısa süreli rahatlamalar sağlayabilir fakat sorunu çözmediği gibi, aksine sorunlarımızın kalıcı olmasına da neden olur.

Öneriler kısmına geçmeden **her türlü sorunun çözümleri için özellikle de usül kısmının çok daha önemli olduğunu söylemek isterim.** Bir de aslında bizlerin sorun olarak gördüğü birçok sıkıntı ve problem belki kriminal kişi ve yapılar için özellikle istenen ve öyle olması için gayret gösterilen bir durum olabilir. Yani iyilik ve güzellik herkesin içeriğinde mutabık kaldığı, bir durum olmayabilir ve sırf bu yüzden de adalet için, iyilik için, huzur için mücadele etmek ve bedel ödemek de gerekebilir.

Meselelerimizi samimi olarak çözmek istediğimizde meseleyi sadeleştirmenin bir yolunu bulmalıyız. Mükemmel çözümlere kendimizi şartlandırmadan, bir büyüğümüzün ifadesi ile "mükemmelin iyinin düşmanı olduğu" nun idrakinde olmamız lazım. İnsan ilişkilerinde detaylara boğulmuş, beklentilerin mükemmelleştirildiği yaklaşımlar bizi çözüme yaklaştırmaz. Özellikle de insani dilden uzaklaşıp bürokratik cümleler kurmak, NLP yaklaşımlarını referans almak, kendi toplumsal kültürümüzden uzak devşirme modellerden çözümler çıkartmaya çabalamak derdimize deva olmayacaktır. Nasıl ki toplumsal yozlaşma –üzerinde mutabık kaldığımız varsayımından ilerliyorum– akşamdan sabaha oluşmadıysa, iyiliği kolaylaştıran kötülüğü zorlaştıran bir toplumsal vasatın da öyle akşamdan sabaha gerçekleşmeyeceğini bilerek gayret gösterilmelidir. Böylece maraton koşucusunun dayanıklılığına sahip olabilelim.

Kendi Dilimizi Kullanarak Devam Edelim;

Ağacın kurdu kendi içinde, ağacın özü ise çekirdeğindedir. Kimi ağaç çekirdeğinden çoğalır, kimisi dalından,

filizinden. Nihayetinde toprağı tutacak bir seviyeye gelebilmesi daha büyük bir ağacın köklerinin besleyiciliğine bağlıdır. İnsan bir yılan yada kaplumbağa yavrusu değildir. Yumurtadan çıktığı gibi yalnız olarak yaşayamaz. Hayata tutunabilmesi için özel ihtimam gösterilmesi gerekir. Öyle ki bir bebeğı 24 saat bakımsız bıraktığınızda çığlık atmaya, korkmaya başlar. İnsanı koruyan, büyüten, toplum da köklenip dal budak salmasını sağlayacak olan Allah'ın bahşettiğı insan içinde "merhamet denilen bir çınar vardır." Sevgi, aşk, merhamet olmadan, oluşmadan hiçbir başlangıç mümkün olmaz ve bunlar olamadan da hiçbir sağlıklı bir süreç sürdürülemez.

Her türlü suç olayına baktığımızda olamayan en önemli şeyin merhamet olduğunu görmekteyiz. Olmayan şeyi görmek, eksik olanı fark etmek önemlidir. Neyi kaybettiğimizi sorguladığımızda, naçizane olarak önce merhametimizi kaybettiğimizi düşünüyorum. Buradan hareketle "İnsanı ilişkilerimizde neyi eksik bıraktık da eksikliklere malul bir toplum oluştu?" sorusunun önemli olduğunu düşünüyorum.

Meslek lisesi öğretmeni olarak somutlaştırarak anlatmak isterim. -Bizim meslekte aksi de pek mümkün değil zaten.- Şimdi arkadaşlar; belki doğalı birkaç sene

olmuş bir evladımızı hangi duygular içerisinde kime/ kimlere emanet ediyoruz. Evlatlarımız anne başta olmak üzere büyürken ne kadar ve kimlerin sevgisi ile büyüyor. Yaşam koşulları, hayat mücadelesi, daha iyi imkânlar içerisinde yaşama isteğı, bireyselleştirilmiş kariyer ve gelecek hesapları içerisinde evlatlarımızın gözünün içerisinde ne kadar bakabiliyoruz. Bir dilim peynir, birkaç zeytin ile bile olsa kaç evladımız anne kahvaltısı ile güne başlıyor? Bunları geçmiş ve bugünün verileri üzerinden karşılaştırmalı buradan bir okuma yapabilmeliyiz.

Okullarımızda akran zorbalığı başta olmak üzere bir sorunla karşılaştığımızda ilk olarak çocuğumuzun / öğrencimizin aile durumuna bakarız.

Eğitim faaliyeti ile her düzeyde uğraşan insanımızın fark edebileceğı üzere ailesinde -özellikle annesinden- sevgi görerek büyümüş, ailesi tarafından belli sınırlar gösterilmiş, kardeş veya diğer akrabaları ile paylaşımlar yaşamış, sofrada kardeşi "bana oradan bir parça ekme koparır, tuzu uzatır mısın" ricasına muhatap olmuş, özgüveni beslenmiş, ailesine ve akrabalarına aidiyeti yüksek bir öğrencimizle ilgili çoğunlukla sorun yaşamaz, onu hedeflerine daha kolay motive edebiliriz. Bireysel ve toplumsal kazanımları inşa edebiliriz.

Burada başlangıç düzeyinde çözüm için özellikle altını çizmek istediğimiz dört kavramın/duygu durumunun bizlere yardımcı olacağını düşünüyorum. Bunlar; **1. Sevgi (bağlantılı olarak aşk, merhamet, vicdan...)** **2. Paylaşım (sevgiyi, suyu, ekmeğı...)** **3. Aidiyet (bir ailenin parçası olma, komşu olma, arkadaş grubu içinde bulunma...)** **4. Bir hedefe sahip olma, (Sabah kalktığında ve uzun erimli olarak kişinin kendisi için anlamlı bir uğraş içinde bulunması)**

Bu yazımızı buraya kadar okuyup bizden daha ferasetli arkadaşlarımız başka kelime ve kavramları da buraya ekleyebilirler. Belki daha iyi bir anlatım da olabilir. **Daha güzeli ise; sevgiyi anlatmak yerine onu yaşayarak gösterebilmek, paylaşmanın erdemlerinden bahsetmek yerine, bunu bir ahlak haline getirebilmek. Güzel ahlaktan bahsetmekten çok, emin olabilmek. "Biz" derken bunu ayrımcı bir tonda söylemek yerine, bütünleştirici bir içerikte telaffuz edebilmek. İşimizin değerini şahsımıza sağladığı faydadan çok, ürettiğı toplumsal fayda üzerinden kıymetlendirmek...**

Motto ifademiz olarak "masum bir bebekten bir katil çıkaran sistemi sorgulamak" önemlidir.

"İzmir'in Konak ilçesinde 11. Sınıf öğrencisi iki öğrenci, ders vermeye çalışan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin karşısında bağırarak dans etmeye başladı. Öğretmenin tedirgin bakışlarına karşılık, öğrenciler yaptıkları dansla Tiktok videosu çekti. Öğrenciler, daha sonra çektikleri saygısız videoyu Tik Tok hesaplarında paylaştı. Sosyal medyada yayılan ve tepki çeken görüntülerin ardından İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü harekete geçti. Öğretmene saygısızlık içeren görüntülerle ilgili, iki öğrenci hakkında disiplin soruşturması başlatıldı."

İzmir'de bir okulumuzda yaşanan hadiseyle ilgili basında yer alan haber böyle. Haber tabiri caizse "UFO gören köylü" şaşkınlığıyla veriliyor. Bu tür hadiseler hayatımızda hiç yaşanmıyormuş, bu ve benzeri olaylara ilişki ağıımızda

hiç rastlanmıyormuş gibi abartılı bir tepkiyle ele alınıyor. Aslında sürekli aynı sorunlarla karşılaşılıyor olmamız sorunun görüntülü hale gelip kamuoyuna malolması neticesinde disiplin soruşturması başlatılıyor olmamız ile de ilgisi var. Bir sorunlar yumağını çözebilmenin öncelikli şartlarından birisi, sorun oluşmadan sorunu görebilmek, sorun potansiyelini ortadan kaldıracak tedbirleri uygulamaktır. Makas atarak ilerleyen bir otomobilin bir sonraki kavşakta kaza yapacağını öngörmek için çok zeki olmak gerekmez. Kopya çekmeyi bir övünç olarak arkadaşları ile paylaşan bir öğrencinin rahatlıkla rüşvet yiyeceğini öngörmek de öyle. Araya adam sokarak bir işe giren (buna müsaade eden bir sistemde) kimsenin kendisine bu kolaylığı! gösterenlerin ricasını kıramayacağını da öngörebiliriz...

Öncelikle bu olayların istisnai olmadığını kaydetmemiz gerekiyor. Görev yaptığım okulda yine bir bayan öğretmenimizin dersinin teneffüs arasında çöp kovasına işeyen öğrenci(miz) gerçeğı ile karşılaşmışlığımız var ama haberlere çıkartmadık. İrkildiğimiz bu örnek televizyon ekranında bize çok komik geliyordu aslında (Bknz. Sakar Şakir filmi) Bu düzeyde olmasa da çok fazla gerilim üreten ve idare edilen, sınıf ortamında güvenli alan yaklaşımı ile muhafaza edilen ama birkaç sene sonra topluma maliyeti hakkında endişe duyabileceğimiz öğrencilerimiz var.

Meselelerimizi palyatif tedbirlerle çözemeyiz. Çözüm için sahip olduğumuz alet çantasının bırakın sorun çözmeyi, sorunu tespit etmekten aciz olduğunu görmek durumundayız. Meselenin MEB'in meselesi olduğunu, onun uygulayageldiği yanlış politikaların neticesi olduğunu belirten yüzeysel kavrayışa da mesafe koymalıyız. Sosyal meselelerin mucizevi çözümleri olmadığını bilenler, çözümün tartışmanın, sorgulamanın niteliği ve derinliği ile ilintili olduğunu da kabul edeceklerdir. O yüzden sorun tüm Türkiye'nin sorunudur, tüm Türkiye'nin mevsuzuyu kavrama düzeyiyle ilintilidir ve AKUT tedbirlerle, palyatif çözümlerle geçiştirilmeyecek büyüklüktedir. Modern dünyanın fetişisi olarak hayatımızı şekillendiren zorunlu eğitimin ontolojik olarak tartışılması elzemdir. Mevcut eğitim paradigması, planlaması ve pratiği tartışılmalıdır. Sistem içindeki öğretmenin ve öğrencinin konumu sorgulanmalıdır. Tekçi, tektipçi, otoriter, merkeziyetçi bir yapı, hiyerarşik bir ilişki biçimi doğası icabı problemlidir. Öğretmenin özerkliğini elinden alan, öğrencinin merak, ilgi, istidat ve kabiliyetlerini, fiziksel, sosyal, psikolojik gereksinimlerini dikkate almayan ve eğitim-öğretimi bir mühendislik faaliyetine indirgeyen yerleşik düzen biçimi ve işleyişle meşruiyetten, makuliyetten yoksundur. Eğitimin de kaderini tayin eden genel eko-sistemin ne kadar özgürlükçü, ne kadar dingin ve huzurlu olduğu da ayrıca dikkatle ele alınmalıdır.

Ailede son derece şımartılan ve hemen hemen her talebi yerine getirilen çocuk, hayatı boyunca yüksek beklentiler içerisinde bulunmaktadır. Gerek okulda, gerekse içinde bulunduğu çevrede bu beklentileri karşılanmadığı takdirde çevresine olumsuz davranışlar yansıtmaktadır. Bu konuda aile, üzerine düşen görevi yeterince yapmadığı takdirde davranış bozuklukları ortaya çıkmaktadır. Aile-Okul-Çevre sacayağında aile ayağının eğitime etkisi açısından yeniden ele alınması gerekmektedir. Aksi takdirde eğitimde okul ayağının problemlerini tartışmanın sonu gelmeyecektir. Eğitim sistemimizin en önemli problemi ailede verilen eğitimin giderek etkisiz hale gelmesi sorunudur. Bunun sonucu olarak da davranış bozuklukları gösteren öğrenciye okulda verilmesi gereken eğitim etkisiz kalmaktadır. Dolayısıyla bilgili, ancak karakteri bozuk ve topluma zararlı fertler ortaya çıkmaktadır. Bozuk bir karakter üzerine yüklenen bilgi, kişiyi topluma karşı zararlı hale getirmektedir. Böyle bir eğitimin fonksiyonu, mevcut karakteri cilalamaktan öteye gitmemektedir.

Eğitimde kalitenin artması için, öncelikle ailenin yapısının güçlendirilmesi gerekmektedir. Çalışan anne

babanın çocuğunu eğitime yönünde yeterli enerjisi ve zamanı kalmadığı için eğitimin aile boyutu eksik kalmaktadır. Ailedeki eksik kalan eğitim probleminden sonra, okuldaki eğitimin problemlerini konuşmak daha tutarlı olacaktır. Direkt olarak eğitimin okul safhasındaki problemlerini konuşarak meseleye başlamak hiçbir zaman yeterli çözüm üretmeyecektir.

Eğitim yönetimi ile ilgili başlıca problemlerimiz; sınava odaklanmış eğitim sisteminde sorgulayıcı-yorumlayıcı yöntemden çok ezberci, bilgi yükleyici yöntemin öncelenmesi, hayata hazırlayıcı değil de sınava hazırlayıcı yönetime ağırlık verilmesi şeklinde problemleri başa koymak mümkündür.

Eğitim yöneticilerimiz tarafından bürokrasi işlerine ağırlık verilmesi, okuldaki eğitimin kalitesine yeterince önem verilememesi, okulun vitrin değerini arttırmaya yönelik faaliyetlerin önemsenmesi, öğrenci velisinin eğitimi etkileyen olumsuz baskısının yönetilememesi gibi konular öne çıkmaktadır. Bu bakış açısı problemin tanımından başlayarak çözümden anladıklarımızı da biçimlendirmektedir. Somut bir örnek olarak naçizane 12 yıllık zorunlu eğitimden gözetilen toplumsal faydanın ne olduğu ve bu faydaya ulaşıp ulaşılamadığı konusunda bilgi sahibi değilim. Tamam ben de herkes kadar meselenin işsizlik rakamlarını biçimlendirmedeki etkisini biliyorum. Tam da söylemek istediğim bu aslında çocuk işsiz değil öğrenci olduğunda iş sahibi olmuş olur mu? Bir level üste çıktığımızda Almanya'daki üniversite öğrenci sayısından 2.5 kat fazla üniversiteli öğrencimiz olduğunda daha fazla katma değeri yüksek ürün de üretebilmiş oluyor muyuz? (20 milyon öğrencinin öğretim süresini 1 yıl artırdığınızda toplamda bu 20 0000 0000 (yazıyla yirmi milyon) sene demektir.

Meslek lisesinde görev yapan bir öğretmen olarak bir iddiam, ispatımda var. "Bana en psikopat öğrenciyi getirin ondan çok iyi kaporta ustası yapayım" ama siz ne olursa olsun bu öğrenciyi önce 18 yaşına kadar tahta sırada oturmasını zorunlu tutacağım, sonra da "oda mahrum kalmasın en azından birkaç sene üniversite havası alsın." dersiniz bu eğitim yaklaşımından güvenli bir toplum inşa edemezsiniz. Doğru yönlendirme ve istihdam politikaları ile bir usta olarak, yada potansiyeline uygun bir üretimin parçası olup, fayda üretebilecek, yük olmaktan kurtulduğu gibi yük alacak, başarı hissini yaşayacak, mutlu olacak bir insanı 18 yaşına kadar, 24 yaşına kadar rutin bir şekilde sınıf atlatırsanız, çalışmaya değil tembelleğe alıştırsanız daha da önemlisi sorumluluk bilinci verilmezse (ki lise-üniversite öğrencilerimizin

sistemden kaynaklı olarak çoğunluğu böyle) çalışma hayatına da sokamazsınız.

-Söylemezsem olmaz; Üniversite giriş sınavında 180 olan barajı önce 150 ye indirip sonra tamamen kaldırdığınızda (belki seçmen davranışlarına faydası var) ne tür bir toplumsal fayda umdunuz. Yüksek sesle sormak istiyorum. Değdi mi?-

Gençler, ortaöğretim kademesinde istemedikleri bir ortamda bulduklarında eğitim-öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemekte, istekli öğrencilerin dikkatlerini dağıtmaktadırlar. İsteksiz öğrenciler, buldukları ortamda disiplin sorunlarına yol açmakta gerek arkadaşlarıyla gerekse öğretmen ve idarecilerle problemler yaşamakta, şiddete yönelmektedir. Özellikle son zamanlarda yaralamaya ve hatta öldürmeye varan olaylar sık sık yaşanmaktadır. Bu tür olayların önüne geçilebilmesi için 3 kademeyi teşkil eden orta öğretimdeki teorik zorunluluk kaldırılarak, öğrencilerin eğilimleri yönünde kısa süreli uygulamalı meslek edindirme kursları veya çıraklık-eğitim tarzı programlar ile acil çözümler üretilmelidir. Bu gençler, okulda tutulmak yerine bir an önce hayata kazandırılmalıdır. Böylece hem öğrenciyi gereksiz yere okulda tutarak zaman israfının önüne geçilmiş, hem de disiplin ve şiddet probleminin önüne geçilmiş olacaktır. Ayrıca en önemlisi de problemin kaynağı olan öğrenci topluma faydalı, üreten bir insan haline getirilmiş olacaktır. Bu şekilde okullardaki disiplin problemlerinin büyük oranda önüne geçilmiş olacaktır. Eğitimin en önemli hedefi ise, herhalde fertleri arasında düzenli ilişkilerin ve iş birliğinin bulunduğu mutlu bir toplum oluşturmaktır. Mutlu bir toplum oluşturmak için de bireylerin isteklerinin, ilgilerinin ön planda tutulması kadar, bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarının da önemszenmesidir.

Son zamanlarda okullarda yaşanan disiplin problemleri sık sık gündeme gelmektedir Yukarıda saymış olduğumuz sebepler, bu disiplinsizliği doğuran sebepler olmakla birlikte, **sonuçları itibarıyla disiplin yönetmeliğinin yetersizliği de sorunların kaynağını teşkil etmektedir.** Mevcut disiplin yönetmeliğinde disiplin problemi oluşturan öğrenciye gerekli caydırıcı cezanın verilememesi, uygulamada ise üst disiplin kurullarındaki öğrenciye ceza vermeye yönelik eğilim, problemleri öğrenciyi cesaretlendirici bir durum arz etmektedir. Ayrıca, okullarda bir güvenlik problemini de ortaya çıkarmaktadır. Bu konudaki eksikliğin bir an önce giderilerek gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Disiplinin olmadığı yerde eğitimden

söz etmek mümkün değildir. **Gerekli uyarılar yapıldığı halde disiplinsiz davranan öğrencinin gerektiği gibi cezalandırılması, eğitimin sağlıklı yürüyebilmesi için önemli unsurlardan birisidir.** Bir birey olarak yaptıklarının mutlaka bir sonucunun olduğunun bilincinde olması bir insan için eğitimin en önemli ayağıdır.

Özellikle sosyo-kültürel olarak daha düşük toplum kesimlerinde bireylerin istekleri ile ihtiyaçları arasındaki makas farkı büyük olabilmektedir. Somut olarak bir magazin haberini merak edebilir, öğrenmek için çaba gösterebilir ama bu bilgiye ihtiyacınız olmayabilir. Tersinden matematikten hoşlanmazsınız ama öğrenmek zorundasınızdır. Eğitim yöneticilerimiz maalesef özellikle seçim dönemlerinde faydadan çok menfaat, ihtiyaçlardan çok, istekler odaklı düşünüp politikalar üretiyorlar.

Popülist nedenlerle görmezden gelinen eğitim problemleri, akılcı ve hedefe yönelik gerçekçi çözümler üretilerek ele alınmadığı takdirde mutlu ve başarılı bir toplum oluşturmak amacından uzaklaştırılacak, geleceğe umutla bakmak mümkün olmayacaktır.

Bir Kissa ve Hissemiz

Devesiyle birlikte çölde yürümekte olan bir bedevi, güçlülükle yürüyen, susuzluktan dudakları kurummuş bir adama rastlamış.

Adam bedeviyi görünce su istemiş. Bedevi adama içmesi için bir kap su vermiş.

Suyu içen adam birden bedeviyi iterek deveye atladığı gibi kaçmaya başlamış.

Bunun üzerine deveyle kaçan hırsızın ardından bedevi bağırarak şöyle demiş:

"Tamam, deveyi al git ama senden bir ricam var. Sakın bu olayı kimseye anlatma!"

Bu isteği tuhaf bulan hırsız biraz duraklayıp, geri dönmüş ve neden böyle dediğini sormuş:

"Eğer anlattırırsan, demiş bedevi, bu her yere yayılır ve insanlar bir daha çölde muhtaç birini görünce yardım etmezler."

Bu kıssada anlatıldığı üzere suçu üreten şartlar ve suçlu görmezden gelinir, suçu sadece deveyi çalan değil, toplumdaki iyilik duygusunu da katledenlere yönelik en ağır tedbirler uygulanmaz, infaz yasaları da yeterince caydırıcı olmaz ise çok devemiz kaybolur, çok canımız yanar.

Vesselam...

TÜRKİYE’NİN GÖÇMEN MESELESİ

▲ OĞUZHAN KABAKCI

GİRİŞ

"Arap Baharı" adıyla bilinen ve özellikle Orta Doğu'daki Müslüman ülkelerin otoriter rejimlerine karşı başlayan devrim sürecinin bir parçası olarak 2011'de çıkan Suriye İç Savaşı geride bıraktığımız 13 yılda hem Suriye hem de bölge adına müthiş bir istikrarsızlık doğurdu. Ortaya çıkan menfi tablodan en fazla etkilenen ülkelerin başında, 4 milyona yaklaşan Suriyeli nüfusu kabul eden Türkiye geliyor. "Ensar-muhacir" söylemi ile başlayan göç sürecinin Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı ekonomik buhranlar sonrası "Suriyeli göçmen-sığınmacı-mülteci-kaçak" şeklinde bir söylem değişimine uğradığını hep birlikte müşahade ediyoruz. Bir tarafta iktidarın "Suriyeli kardeşlerimiz" vurgusu diğer tarafta faşizan grupların "işgalci Suriyeliler" yakıştırmaları duruyor.

Konu göçmenler olduğunda kıyas kabul etmez popülasyon farkıyla Suriyeliler akla gelse de Afganlar da son günlerde sıkça gündeme getirilmektedir. Dünyanın küresel bir savaşa doğru gittiği ve coğrafyaların küresel odaklar tarafından istikrarsızlaştırıldığı bir vasatta Türkiye'nin göç meselesiyle bir süre daha yüzleşmek zorunda olduğu ortadadır. Vakıya yaklaşımdaki bu ifrat-tefrit çizgisinde göç meselesine nasıl yaklaşmak gerekir, veriler istikbale dair bize ne söylüyor, yazımızda bu konuyu ele almaya çalışacağız.

Yükselen Sağ ve Mülteciler

2024 yılı tüm dünyada seçimlerle geçecek. Seçimlerin en önemli gündemi ise göçmenler. Özellikle Avrupa'da kayıt dışı göçün hukuki yollarla engellenmeye, kayıtlı göçün ise zorlaştırılmaya çalışıldığını görüyoruz. İngiltere'nin Ulusal İstatistik Ofisi'ne göre 2022 yılında Birleşik Krallık'a göç eden insan sayısı 745 bin kişi ile rekor kırdı. Bu durum ülkedeki sağ grupların göçmenler meselesini politik bir malzeme olarak kullanmasına sebep oluyor. Her ülkede olduğu gibi burada da mültecilere karşı geliştirilen temel söylem "kamu hizmetleri üzerindeki ekonomik baskı ve konut krizi".

Geçtiğimiz yıllarda aşırı sağın radikal yükselişine sahne olan Fransa da mülteci karşıtı söylemin güçlü olduğu bir ülke. 2023 yılının aralık ayında kabul

edilen yeni göç yasası Fransa'da doğan yabancı ülke vatandaşlarına Fransız vatandaşlığını hemen vermeyi engelliyor, göçmenlerin kamu hizmetlerine erişimini zorlaştırıyor, yabancı ülke vatandaşı öğrencilerden "deport" durumu için depozito alınmasını yasalaştırıyor. Yasanın geçmesinin ardından Sağlık Bakanının istifa etmesi, göçmenler meselesinin Fransa'da uzun sürecek tartışmaları ateşlediğini gösteriyor.

İş Gücü ve Göçmenler

Bununla beraber yoğun göç alan tüm ülkeler için göçmenler, ağır işler için istihdam kaynağı oluşturuyor. Almanya'da yürürlüğe giren 3 aşamalı yeni göç yasası, meslek sahibi insanların ülkeye kabulünü kolaylaştıran değişiklikler içeriyor. Şansölye Scholz'un yeni göç yasası hakkında söylediği, "Geleceğimizi, ekonomimizin verimliliğini ve sosyal güvenlik sistemlerimizin etkinliğini ancak elimizin altında yeterli sayıda kalifiye işçi bulunması halinde garanti altına alabileceğimizi biliyoruz." sözlerini yaşlanan Alman nüfusu ile beraber okumakta yarar var.

Akdeniz'den gelen düzensiz göçle mücadeleye çok önem veren İtalya'nın durumu da farklı değil. İtalya 3 yıl içinde 450 bin göçmene çalışma izni vermeyi planlıyor.

Türkiye ve Göçmenler

2011 Suriye iç savaşından sonra Türkiye'ye gelen Suriyeliler "geçici koruma statüsü"nde sayılıyor. 31 Aralık 2023 itibarıyla Türkiye'de bulunan Suriyeli sayısı 3 milyon 214 bin 780 kişi. Kamplarda kalanların oranı %2 olup tüm Suriyelilerin yaş ortalaması 21,9. Türkiye'nin her şehrinde Suriyeliler bulunuyor. Türkiye nüfusuna oranları ise %3.63. 16 Aralık 2023 tarihi itibarıyla 238 bin 55 Suriyeliye vatandaşlık verildiği resmi makamlardan açıklandı. Türkiye'deki düzenli göçmenlerin toplam nüfusu ise 4 milyon 643 bin 986.

Çözüm Önerisi

Türkiye'de birçok milletten göçmen bulunsun da Suriyelilerin 3 milyonu aşan nüfusları ve ülkemizde geçirdikleri 10 yılı aşkın süre bu nüfusun ciddi bir kısmının kalıcı olabileceğini düşündürmektedir. Bu

durum, Suriyelilerin Türkiye'ye adaptasyonu üzerinde ciddiyle durulması gereken bir mesele olarak karşımıza çıkıyor. Burada kastedilenin ırkçı bir asimilasyon olmadığını vurgulayalım. Kastımız 18 yaşın altındaki çocukların eğitimi, kamu hizmetlerinden sağlıklı şekilde faydalanabilmeleri, iş alanlarında sosyal güvencenin takibi, hukuki hak ve görevlerin farkındalığı gibi işlerin yerine getirilmesi ile bu kadar büyük bir popülasyonun Türkiye'yle entegrasyonunu sağlayabilmektir.

Yukarıda sayılanların yapılabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı gibi kurumların koordineli çalışması gerekmektedir. Bu ise bakanlık düzeyinde politikalar geliştirilmesi ile mümkündür. Halihazırda göçmenlerle ilgili resmi iş ve işlemleri yürüten İç İşleri Bakanlığına bağlı Göç İşleri Başkanlığının bu denli büyük işleri yapacak bütçe ve yetkisi yoktur. Bu sebeple atılacak ilk adım göç ve göçmenler ile ilgili politikalar yapabilmeleri için bir bakanlık kurulması olmalıdır.

Türkiye'de Suriyelilerin kurduğu bir siyasi parti mevcut değildir. "Geçici koruma statüsü" altında olmaları sebebiyle -vatandaşlık alanlar hariç- Suriyeliler oy kullanamamaktadır. Türkiye'de kalıcı olmaları durumunda siyasi temsile ihtiyaç duyacakları muhakkaktır. Bu durumun yaşanıp yaşanmayacağını Türkiye'nin Suriye politikası ve oradaki istikrara bağlı olarak göçmenlere yönelik muamelesi belirleyecektir.

Dünyanın İkinci Dünya Savaşına doğru gittiği 1930'lu yıllarda Yunanistan'la "etabli" meselesi olarak bilinen mübadele meselesini çözemeyen Türkiye, İstanbul'da yerleşik Rumları Türk vatandaşı saymak zorunda kalmış, 1955'te çıkan 6-7 Eylül olayları ile de Rum nüfusu ülkeden kaçmak zorunda bırakmıştır. Ulus-devlet aklının hala çok güçlü olduğu ülkemizde, Suriyelilerin iktisadi zorunluluklara dayanan bir oldu-bitti ile ülkede kalması, sonrasında yeni 6-7 Eylülere yol açar mı, bekleyip göreceğiz.

TERAPİ ODASINDAN NOTLAR

▲ İLKAY CAN

Muhafazakar bir ailenin tek kızı olan danışanım Modaya girdiğinde, ailesine dünyaya ve en başta kendisine olan kızgınlığını gözlerinde görebiliyordum. Kendine has bir adalet anlayışı bu kızgınlığına eşlik ediyordu. Aile ise evlatlarını kaybetme ve dünya başlarına yıkılmış hissiyatı ile karşımdaydı. Kızın başörtüsünü çıkarmasıyla zaten bozuk olan ilişkileri tamamen çıkmaza girmişti.

Aile, ön görüşmede sanki evlatları ölmüş gibi davrandıklarını ve artık kendisiyle konuşacak bir kanal bulamadıklarını gözyaşları içinde anlattılar. Kızımızı terapi odasına davet ettiğimde tanışma girişimim sırasında bana, "Bakın, ailemin beni size ikna etmeniz için getirdiğini biliyorum. Ama bunu sakın denemeyin çünkü asla başımı tekrar örtmeyeceğim!" dedi. Karşısında örtülü bir manevi danışman görmesi ona önyargılı bir bakış açısıyla bunları söylemişti.

Görüşmenin devamında artık görünmez olmak istediğini söyledi ve başörtüsünün onu bir kimliğe hapsediğine sıklıkla dikkat çekti. Tesettürü çok küçük yaşta ailesinin baskısıyla değil de, zaten bir zorunluluk olarak kabul ettiğini, başka bir hayat tarzının mümkün olmadığını anlattı. Derken... Biraz sakinleşmişti...

Son zamanlarda bu tarz sıkıntılarla gelen danışanlarımda artış var. Dinini yaşamaya çalışan ebeveynler, çocuklarını büyütürken zannediyorlar ki evlatları da onlar gibi olacak ve dinin tüm sorumluluklarını itiraz etmeden uygulayacak. Yaşadığımız dünyayı göz ardı ederek ve sosyal medya faktörünü hiçe sayarak böylesi beklentilere giriyorlar. Kur'an'da Hz. Musa ve kardeşine yönelik yapılan tavsiye bu zamanlarda da uygulamaya alınmalı. "Evlerinizi birbiriyle irtibatlı topluca namaz kılınacak ortak mekanlar haline getirin, namazlarınızı da bu evlerde dosdoğru kılın." Bu ayet zulmün ve sıkıntılarının üst düzeye ulaştığı bir zaman diliminde indirilmiştir. Tıpkı bizim içinde bulunduğumuz haz ve hız çağı gibi. Evlerimiz ve ailelerimiz bizim ilk mücadele alanımız olmalı ki evlatlarımızın zihni yapıları mümince bir bakış açısına sahip olmadığında serzenişlerde bulunurken

sunları söyleyebilelim " Biz, anne ve babası olarak her yolu denedik. Hem de sevgi ve şefkatle."

Aile kurumunun hassaslığı göz ardı edildiğinde, sanki anne babalar İslami hassasiyete sahip bir yaşantı sürdürdükleri için yetiştirdikleri çocukların da aynı hassasiyeti taşımaları gibi düşünüyorlar. İslami kesimin kız evlatları buluş çağına erdiğinde örtünme mecburiyeti hissederler çünkü ablaları, arkadaşları hep böyle yaparlar.

Seanslarda çok fazla karşılaştığım bu durum, ebeveynlerin şuur ve bilinç verme adına herhangi bir çaba göstermeden, zaten inanmalı şeklindeki düşünceleri yüzünden oluyor. Zaten örtünmeli gibi bir düşünceyle bu yolu sürdüren ebeveynler bir gün "Ben deist oldum ya da ben başımı açmaya karar verdim" söylemiyle karşılaştıklarında dünya başlarına yıkılıyor.

Allah'ın bizi yaratmaktaki amacı nedir? Bu bilinçle yola çıkılmalıdır. Tolstoy, umutsuzluk içindeyken başkalarının hayatın anlamı sorusuyla nasıl başa çıktığını sorguladı. Başlarda kitlelerin cehaleti olarak tanımladığı şeye çok az önem vermiş olsa da en nihayetinde insanların hayattaki tüm sorularla ve ızdıraplarla başa çıkmak için kendisinde olmayan bir şeye sahip olduklarını keşfetti. "İNANÇ"

İnanç, kanaatimce öncelikle ailede verilmesi gereken ve çok düzgün bir temsiliyet gerektiren yaşam şeklidir. Mevcut hâkim düzende evlatlarımıza, "Bu beden senindir, dilediğini yapabilirsin." algısıyla yaklaşıyor. Oysa aile ortamında emanet bilinci verildiğinde ki bu beden ve yaşam sahibine emanettir. Bunun yanında bedenini mülkü zannedenlere tesettür emrini anlatmanız boşuna bir uğraş olur. Modern bir akıl İslami sınırlara ikna olamaz. Ortada bir paradigma sorunu vardır. İki farklı dünya söz konusudur. **Allah'ın gör dediği yerden bakmayan, Allah'ın gösterdiğini göremez.**

Sınırlar... Kim koyuyor bu sınırları? Teoride aile koymalı ama bu sınırlara vicdan olgusu eklenmediğinde, neyi, niçin yapması gerektiğine dair gerekçe sunulmadığında gençlerin nefisleri devreye giriyor ve bir çatışmadır gidiyor. Hayata dair koyulan sınırların kişinin kendi

huzuru için gerekli olduğu gösterildiğinde bu sınırlara riayet etmede istekli olacaktır. Tevbe Suresi 112. Ayette Allah'ın koyduğu kesintisiz sınırları koruyanlar cennetle müjdelenmişlerdir.

İslami hassasiyetleri yaşamada bir diğer önemli mevzu da vicdan olgusudur. Vicdan insana hakikatin konuştuğu yerdir. İyi bir şey yaptığında duyduğu haz, kötü bir şey yaptığında ise duyduğu huzursuzluk halidir.

İnsanda bir vicdan inşa etme işi ailenin vazifesidir. Aileler bunu koşulsuz sevgi eşliğinde yapmaya çalıştığında sınırlar fitrata uygun gelişecektir. Vicdanları devreden çıkararak koyulan kurallar, uygulayıcıları zorba; muhataplarını da tepkisel kılabilir. Yaradanın "Rakib" ismi bizlere bir otokontrol getirdiğinde İslam'ı yaşamada bir motivasyon elde edebiliriz. Rakib kaderini güzelleştirmek için yarattığı kulunun seçimlerini ve yaptıklarını takip eden Allah manasındadır. **Evlatlarımızın, seçimlerini Allah'ın rızası doğrultusunda yaptıklarında kendi hayatlarının güzelleşeceğini ve sahip oldukları hayalleri gerçekleştirmede Allah'ın yardımına kavuşacaklarına ikna olmaları gerekir. O zaman kendi hayatlarının olumluya gitmesi için uyulması gereken sınırları ciddiye alabilirler.**

Aile, İslam'ın gerektirdiklerini çocuklardan talep etmeden önce "Allah'ın bu meselede gerçek muradı nedir?" diye yola çıktığında itaat bekleyebilir.

Tesettür aslında cinselliğin sömürü aracı olmaktan çıkarılmasını temsil eden bir tedbir olarak gösterildiğinde, kadının tesettürüyle çevresine, kişiliği ve öncelikleri üzerinden mesaj veriyor olduğunu anlatabiliriz. Ve tesettürün kadına bir tür otonom alan oluşturduğuna dair inançları oturmalı. Yani tesettür kadının kendisini içerisinde güvende hissettiği yürüyen ev olarak sunulmalı.

Aslında tesettürü başörtüsüne indirgemek yanlış bir durum çünkü Kur'an-ı Kerim takva örtüsünü ön plana çıkarıyor. (Takva örtüsü, işte budur en önemlisi) (7/26). Yani bedeninin tesettürü takva örtüsünden, yüreğinin ve zihninin tesettüründen ayrı değerlendirilmemelidir. Ya da tesettürün sadece kız çocuklarına sunulan bir emir gibi algılanması da kızlarımızı savunmaya itiyor.

Bir diğer önemli nokta da dünyevileşmenin getirisi olarak, inandığımız değerleri uygulama konusunda tıkanyor oluşumuz. İnandığımız gibi yaşayamadığımız için, yaşadığımız gibi inanıyoruz. Bu konuda en önemli konu da İrade Terbiyesi...

İnsan doğası gereği hem yaşadığı düzene ayak uydurma, sahip olduğu değerleri koruma, aynı zamanda da arzu ve sorumluluklarını kendi içinde dengeleme çabası içerisindedir. Öyleyse, irade eğitimi her şeyden önce çağın bize dayattığı şeylere direnmek ve çağı doğru okumak ile mümkün. Dış etkenlerden etkilenme yerine kişinin kendi kurallarını koymasıyla ve bunları sürdürebilme dirayetiyle sağlanabilir bir durumdur. İrade kullanılarak gelişir. Ortaya emek koymadan, insiyatif kullanmadan kendiliğinden gelişmez. En önemlisi de irade kullanılmadığı takdirde, hazlar ve istekler kişiyi eline geçirip yönetimi eline alacaktır.

Kendimize ne kadar dürüst olursak, gerçek hayatta o kadar az hayal kırıklığı yaşarız. İnsanoğlu gölgesiyle yüzleştiği kadar, kör noktalarının farkına varabilir. İnsan zihni, inanmak istediğine haklı gerekçeler getirir. Zihnin bir bölümünün diğer bölümüne yaptığı bu işe, sahiplenip "Ben buyum." dediğimiz an, tuzağa düşmüş oluyoruz. Düşüncelerimizin esaretinden kurtulabilmek için, düşüncelerimizden hayata bakmayı bırakıp, hayattan düşüncelerimize bakabildiğimizde, değişimimiz için adım atabiliriz.

Terapi odasına dönelim; Bu genç kendini sıkışmış hissettiğini, hayata dönük gençliğini yaşamada

başörtüsünü kendine engel olarak gördüğünü söyledi. Ona içgüdülerinin ve nefsinin ona hakim olduğunu, aslında esas özgürlüğün istek ve arzuların kurtulmayı başarabilmek ile mümkün kılındığını göstermeye çalıştım. Dışardaki insanların onun hakkındaki düşüncelerinin bu denli önemli olduğunu anladığımda, aslında sahip olduğu ruhunun iyi olabilmek için dışardan hiç bir şarta bağlı olmadığını şefkat eşliğinde fısıldadım. Kendi güzelliğinden memnuniyetsizliğini söylediğinde, dismorfofobi* üzerine çalıştık. Kızımızın öz yeterliliğine ve kendine duyduğu sevgi ve öz şefkate odaklanarak süreci yönettim. Birçok vakada beden hoşnutsuzluğunu hallettiğimizde çok daha güzel yol alabiliyoruz. Aile içinde çocuklarımızın sevgi ve ilgi ihtiyacını, onların sahip olduğu sevgi diliyle verebildiğimizde ancak çocuklarımız kendinle barışık ve bedeninden hoşnut, huzurlu olabilirler. Ailede en önemli önceliğimiz duygusal memnuniyet sahibi bireyler yetiştirebilmek olmalı. Şahsiyetli, vicdanlı çocuklar olmalarını hepimiz istiyoruz ama bunun olabilmesi için ortaya ne kadar emek koyuyoruz. Kur'an'da Fecr Suresindeki "De ki keşke hayatım için önceden bir şeyler takdim edebilseydim" ayeti tüm aile fertlerine gelsin.

Önceliklerimize ferasetle bakabilmek dileğiyle...

*Dismorforfobi: Beden algısı bozukluğu

GAZZE'DE ANNE VE ÇOCUK

▲ TUBA NUR KAR

Gök her zamanki berraklığını yansıtırken camının kenarına, güzel yavrumun kahkahasıyla yankılanan duvarlar bile gülümsüyordu dün gece. Dedesiyle geçirdiği akşamları bir başka seviyordu gönlümün sağ köşesi. En son bisiklete binmeyi öğreteceğine dair dedesinden aldığı sözle, gözlerinden taşan sevinç sadrımıza dolar, sekin ederdi bizleri. Her zamankinden daha heyecanlı uyuyacaktı bu kez. Sabahına koşup oynayacağı park değildi hayali. Yeni alınan bisikletiyle sokak sokak gezmekti...

Başını yastığa bisiklet hayaliyle koyan tek çocuk Rim değildi elbette. Nice çocuk, zulmün diyarında doğmuş olsa da umuttan yelkenler yapardı her gece rüyasında. Nice anne baba, evladının üstünü örtmeden uyuyamazdı mesela... Nice insan yarına dair umutlanırdı.

Ancak doğmadı güneş her zamanki gibi...

Doğmadı çocuklar yeni güne, çünkü gibi...

Sesler... Uğultular... Gürültüler... Yıkıntılar...

Atılan bombalar... Öfkeler, dinmeyen katliamlar...

Etrafa saçılan bedenler...

Günyüzü göremeyen kimseler...

Bulanık zihinler... Bulanık yürekler...

Zifiri karanlık bir gün bugün! Gökteki yıldızları teğet geçip şehri geçmeyen ateşlerin dışında bir ışık yok etrafta. Gecenin körlüğüne alışır da görmeye başlarsın ya hani; öyle görüyorum önümdeki acıyı...

Uzunca bir caddeye açılıyor aslında evimin kapısı. Ancak dışarı nereden çıktığımızı hatırlayamayacak kadar bulanık her şey. Etrafım toz duman, kan revan.

Ürünleri sokağa saçılmış bir marketin hizasında koca bir ağaç devrilmiş yoluma. Binalar dersin; tarumar olmuş, iç içe geçmiş, ruhunu kaybedip beton yığınuna dönmüş... İçine doğduğum, büyüdüğüm çocuğu olup eline hemen sapanını aldığım kenti tanıyamıyorum sanki. Tanıyamıyorum toprağımı, yurdumu, yuvamı... Yabancı bırakıldım şehrim, mülteci kaldım bu dünyaya sanki... Ayağımdaki terliğin birini betonlar arasında paslı bir çiviye

takıp orada bıraktığımı fark ettiğimde diğer ayağımdaki terlik çamurun gölüne saplanmıştı adeta. Başıma geçirdiğim örtü ise çarşafın bir parçasıydı. Eteklerimin ucunda ağırlığını hissediyorum kalbimin umutlarının. Yarına kalıp kalmadığını bilmediğim bugünüm var benim. Sırtımda ağırlığı dahi olmayan çantamda gezdirdiğim şu hayatıma kalan; yumru ekmeğim, evladımın birkaç parça kıyafeti ve geceden kalan biberonu. Ninnisini tamam edemediğim yavrumun kucağımda aldığı hızlı soluklarından anlıyorum korkusunu. Kazağımın yakasını sınımsız tutuşundaki telaş, kocaman açılmış gözleri ile etrafında olup biteni anlamaya çalıştığı küçücük bedeni büyük geliyor dünyama. Sığamıyorum bedenime. Anne olmakla aciz kalıyorum sanki. Anne olmakla korkuyorum bir an. Gözlerimdeki yaşlar düşmeden minik yavrumun yüzüne, siliveriyorum hemen.

Bir dakika, Rim? Rim kaldı ardımda...

Rim'siz çıktığımı fark ettiğimde dönecek bir yolumun kalmadığını da anlıyorum. Yeryüzünün ayaklarımın altından kaydığını hissettim bir an. Dermanım yok devam etmeye. Ancak koynumda uykusunu alamamış bir yavrucağın daha varlığı güç verdi ruhuma. Toparladım kendimi. Acıyı yaşayamadan, kavrayamadan neler olup bittiğini ve nereye varacağımı bilmeden Allah'a ısmarlayarak adımlıyorum yeniden. Şöyle birkaç adım daha gidip derin bir nefes alıyorum, ciğerime dolan tozların varlığını hiçe sayarak adımlıyorum; daha hızlı, daha hızlı...

Acelesi var insanın bu diyarda. Yetiyeceği bir işi, okulu yok, belki lakın yetemediği bir can'ı var buralarda. Hangi insanı döndürmek istesen yolundan, dönmez haklı yolu'ndan. Zira Allah'a anlatacak hikâyesi birikti bu yolda. Vâ'd'ini bildiği, müjdesini aldığı Rahmân'a ilticası tam bu toprakların. İmanın ispatını canıyla ortaya koyan insanı mı korkutacak budalaların hain emelleri?!

Rahman ile kurduğu ulvi bağın neticesi bu dik duruşu. Üstelik birkaç gün, birkaç aylık da değil bu direniş. Mücadelenin kucağına doğmuş bu insanların, tüm dünyaya anlatacakları kelimeleri yok artık. Zira öterek anlatıyorlar vazgeçmemeyi, gülümseyerek karşılıyorlar şehadeti...

"Düşmanlarım bana ne yapabilir ki? Öldürülmem şehadettir benim!" diye bağırıyor gözleri. Direnmenin,

teslimiyetin, umudun birer kelimeden ibaret olmadığını gösteriyorlar cümle âleme. Yaşıyorlar çünkü! İmanlarını ispat etmek üzere hem de. Başları düşmanın önünde hiç eğilmeden, dimdik duruyorlar emperyalistlere karşı. İnsanlığını bulamamış bir avuç zalime karşı eğilmeden, bükülmeden bedenlerindeki canı satıyorlar Allah'a...

Biz; canımızla, kanımızla, varımızla yoğunumuzla buradayız.

Az önce biraz duraksadım ya hani.. Sanma kucağımdaki evladım vazgeçirir beni. Tereddüt ettiğim, korktuğum bu değil... Canım, kanım, evladım, her şeyim feda olsa ne olur? Yeter ki değmesin mâbedime, değmesin mukaddesime, değmesin Akşa'ma küffârın kirli elleri. Avlusunda miracın izlerini taşıyan, çocuklarının neşeyle koşup oynayacağı o kutlu beldeye ulaşmasın asrın zâlimleri...

Kiminin "savaşı yaşıyor" sandığı bu coğrafya; şehadetin kanına susamış insanlarıyla cennetini yaşıyor âdetâ! Hiç olmadığı kadar yakın Allah'a, hiç olmadığı kadar teslim.

Sanır mısın ki kalkıp gideriz toprağımızdan? Zinhar dönmem yolundan! Sizin küçük büyük, kundakta beşikte demeden katlettiğiniz, böylece soyu kurutmaya ant içip, "önünde hiçbir güç duramaz" sandığınız o minicik yavruları gözlerinden öperek cennete uğurluyoruz biz! Sonra, her doğan çocuğumuzla yeniden umutlanıyor, yeniden yeşeriyor bahçemiz. Bu kutlu mücadele, yetimlerimizden yadigâr kalıyor bizlere. Sancağı taşıyan yüreklerimiz o sonsuz cennetin peşinden koşuyor

ve yakalandığımız, düştüğümüz yerde başka birimiz yükleniyor sancağı omuzlarına. Düşmüyor bu dava, düşmüyor bu insanlar! Bizler hiç olmadığımız kadar cennet kokuyoruz. Sizin kalplerinizin bunu anlamasını da beklemiyoruz. Zirâ boğazından kâfirin bir yudum suyu geçen insan, bu yâkinliği anlayamaz!

Yokluğun, bombaların, zorluğun şehrine doğan insanın bacasındaki dumanını, beşiğindeki evladını, kokusuna doyamadığı anasını alsanız ne olur ki? Neyi kaybettik sanıyorsunuz?

Güüümm...

İşte bir bomba daha atıldı üzerinden yürüyüp geçtiğim topraklara. Gözleri çipil çipil yaşlarla dolu küçük Akşa'mın.

Akşa...

Evet, evladımın adı.

Akşa'nın evladı olan anneler, evlatlarına Akşa ismini koyar, Akşa'ya annelik yaparlar.

Yetim bıraktılar bizi ama... Mescid-i Akşa'nın yetimi olduk.

Yüreğim kaniyor, kaynıyor anlıyor musunuz beni? Akşa'sız anne olmak ne kadar zor biliyor musunuz siz?

Rasul'ün ayak izlerini taşıyan belde her doğan çocuk Akşa'nın yetimi olur. Yetim doğar dünyasına. Akşa'sız insanlık yetim, anlamıyor musunuz? Ben yetim bir anayım anlıyor musunuz..?

Güüümmm...

Açamıyorum gözlerimi bu defa. Açsam da göremiyorum etrafın renklerini. Gri her şey, her yer gri. Tozların tadı ekşi imiş meğer şimdi fark ediyorum. Ayağım kıpırdamıyor, düşen bomba parçalarından. Yakınıma isabet etti bu defa. Göğsümde bir boşluk, soluğu yok evladımın. Neden nefes alamıyor? Birkaç dakika geçtikten sonra o donuk ifadem düzelmiş olmalı ki idrak ediyorum Akşa'mın bu acıyı daha fazla taşıyamadığını. Ah benim minik Akşa'm, Akşa'nın yoluna kurban olan evladım, ciğerimin köşesi.

Onu bana bahşeden cennetin kuşu eylemek istedi ise haddim nedir isyana! Dilime pelesenk olan kelâmı kalbime akıtmak vakti simdi. Bana bugün şükür vakti, bana bugün sabır vakti. Şehadetin Akşa'nın kurtuluşuna, insanlığın dirilişine vesile olsun benim cânım. Benim yüreğim, benim yiten parçam..

"Hasbunallahu ve ni'mel vekil, ni'mel Mevlâ ve 'ni'mel nesir"

Kazanan biz olacağız, kazanan Gazze olacak...

Siz ise ey küffar, geberip gideceksiniz!

Peki ya...

Bunca Müslüman maşeri ala'da ne diyecek. Parçaları poşetlere sığdırılan çocukların hesabını kimler verecek? Kimler hangi safta duracak, kimler bu yolda nelerini feda edecek?

...

KAMUOYUNA

Bismillahirrahmanirrahim!

Türkiye'nin farklı illerinde faaliyetlerde bulunan iki bine yakın sivil toplum kuruluşunun kendi illerinde oluşturdukları platformların temsilcileri 31 Ocak ve 01 Şubat 2024 tarihleri arasında Ankara'da, Anadolu Sivil Toplum Kuruluşları adı altında iki gün süren istişari görüşmelerde bulunmuşlardır. İstişarelerin neticesinde STK temsilcileri hükümete ve kamuoyuna yönelik olarak beklentilerini ifade etmeyi gerekli görmüştür.

Terörist İsrail rejimi tarafından yaklaşık 4 aydır Gazze'de yüzyılın en büyük zulmü ve katliamı gerçekleştirilmektedir. Savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar sistematik olarak işlenmekte, soykırım suçunun bütün unsurlarının gerçekleştiği saldırılar devam etmektedir.

Bu süreçte özellikle ABD'de ve Avrupa'nın birçok ülkesinde vicdan sahibi insanların İsrail vahşetine karşı yaptıkları toplantı ve gösteriler yasaklanmaya, gazeteciler susturulmaya, katliamı gündeme getiren ünlü isimler baskılanmaya, sosyal medya kısıtlanmaya çalışılmıştır.

Aksa tufanının başladığı günden itibaren açıkça görüldüğü üzere uluslararası hukuk ve insan hakları koruma mekanizmaları felç olmuş, söz konusu İsrail olduğunda İnsan hakları temelinde tüm uluslararası anlaşmaların getirdiği yükümlülükler yok sayılmıştır. BM tüm kurumlarıyla işlevsizleştirilmiştir. İnsan haklarını koruma amacıyla inşa edildiği ifade edilen bütün uluslararası kurumların ve mekanizmaların sadece emperyalistlerin hizmetinde olduğu bir kez daha tartışmasız şekilde görülmüştür.

Ülkemizde ve tüm dünyada bütün sağduyu ve ateşkes çağrılarına rağmen Gazze şeridinde ve etrafı mübarek kılınmış topraklarda soykırım uygulayan siyonistlere ve onların işbirlikçilerine karşı somut adımlar atılması kaçınılmazdır.

Bu büyük katliam karşısında Filistinli kardeşlerimiz için acımasız ve vicdansız emperyalist ülkelerden ve onların kurumlarından merhamet dilenmek milletin ve ümmetin izzetini zedelemektedir.

Bu haysiyetsiz gidişatı değiştirecek tek şey vicdan sahibi halkların ve Türkiye'nin tarihi ve insani sorumluluğunu kuşanarak, sonuca yönelik somut eylemlerin acilen hayata geçirilmesidir. Bütün bölgeyi tehdit eden işgalci İsrail'in ve destekçilerinin uyguladıkları bu soykırımı karşı suskun veya pasif kalmayı tarih asla affetmeyecektir.

Sivil toplum kuruluşları olarak hükümetimizden ve kamuoyundan aşağıda belirttiğimiz adımların acil olarak atılmasını bekliyoruz.

1. Gazze direnişinin Türkiye'nin Milli Güvenliği açısından da önemi dikkate alınarak bedeli ne olursa olsun, insani yardımların bölgeye ulaşmasının önündeki tüm engellerin kaldırılması için derhal harekete geçilmeli ve inisiyatif olarak uluslararası kurumlar da harekete geçirilmelidir.

2. Acil ateşkesin sağlanması ve İsrail'in Gazze'yi tamamen terk etmesi için siyasi ve diplomatik bütün kanallar kullanılmalıdır.

3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Güney Afrika Cumhuriyeti'nin İsrail aleyhine Lahey Uluslararası Adalet Divanı'nda açmış olduğu Soykırım davasına ve bundan sonra açılacak bütün davalara bir an önce müdahil olmalıdır.

4. Filistin halkına karşı gerçekleştirilen soykırım suçunun sorumluluğunu Netanyahu hükümetine yıkma kolaylığına kaçmayıp, Siyonist İsrail'in tüm unsurlarıyla bir terör ve işgal rejimi olduğu gerçeği tüm platformlarda dillendirilmelidir.

5. Apartheid anlayışa sahip İsrail rejimi ile yapılmış siyasi, askeri, ekonomik ve ticari bütün anlaşmalar fesh edilmelidir. Adana İncirlik'te ve Malatya Kürecik'te yer alan Amerikan üsleri derhal kapatılmalı, başta İskenderun limanı olmak üzere tüm limanlarımızdan İsrail'e yapılan tüm ticari faaliyetler sonlandırılmalıdır.

6. İsrail ordusunda askerlik yapan TC vatandaşları hakkında Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 29. Maddesi gereğince işlem yapılmalı ve vatandaşlıktan çıkartılmalıdır.

7. Siyonizmin en büyük can damarı olan ekonomik gücünü baltalayacak boykot, bir silah olarak kullanılmaya devam ettirilmeli, boykot bir yaşam biçimine dönüştürülmelidir.

Gazze'nin izzetli halkı Batı Emperyalizminin koşulsuz desteklediği İşgalci İsrail vahşetine karşı Müslümanca direniş ortaya koydular, koymaya devam ediyorlar. Bizler de insan ve Müslüman olmamızın gereği olarak her türlü zulüm ve haksızlığa karşı tavrı almak, üzerimize düşeni yapmak zorundayız.

Bu bağlamda ulusal ve uluslararası çapta Filistin'e destek kampanyaları istikrarlı bir şekilde sürdürülmeli, toplumun tüm unsurları bu kampanyalara paydaş haline getirilmelidir. Ayrıca Filistin'li kardeşlerimizin haklı davalarında sonuna kadar yanlarında olduğumuzu hissettirecek eylemler her fırsatta gerçekleştirilmelidir.

Anadolu Sivil Toplum Platformları'nı oluşturan STK temsilcileri olarak bizler, tüm insanlığı bu soykırımı dur demek için sorumluluk almaya davet ediyoruz.

Anadolu Sivil Toplum Kuruluşları Platformu

İNSANIN ANLAM ARAYIŞINDA İYİLİK VE İNSAN EĞİTİMİ KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA VAKFI

▲ SÖYLEŞİ: AYŞE ORMAN

ENDERUN EĞİTİM YAZILARI DERGİSİ OLARAK BU SAYIMIZDA İYİLİĞİN YÜRÜTÜCÜLÜĞÜNÜ YAPAN BİR KURUMUMUZ İLE SÖYLEŞİ YAPMAK İSTEDİK. SÖYLEŞİ TALEBİMİZİ KABUL ETTİKLERİ İÇİN İNSAN EĞİTİMİ KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA VAKFI BAŞKANI HALUK NAS'A TEŞEKKÜR EDİYORUZ.

- İnsan ve Medeniyet Hareketi Derneği ihtisas kurumlarımızdan İnsan Vakfı başkanı Haluk Nas beyi tanıyabilir miyiz?

-1969 Gümüşhane doğumluyum. İlkokul eğitimimi memleketimde tamamladıktan sonra, İmam Hatip Lisesi okumak için İstanbul'a geldim. Orta ve liseyi Şişli İmam Hatip Lisesinde okuyarak, 1988 yılında mezun oldum. Lisans eğitimi için Mısır'a gittim; 1995 yılında El-Ezher Üniversitesi Usûlü'd-Dîn Fakültesi Tefsir bölümünden mezun oldum. Lisans mezuniyetimden

sonra Türkiye'ye döndüm. İnsan Vakfı'nın Kur'an Eğitim Merkezi'nde öğreticilik yapmaya başladım. Kur'an Eğitim Merkezi 28 Şubat sürecinde Batı Çalışma Grubu (B.Ç.G) tarafından kapatıldı. Tevhid Vakfı'nda çalışmaya başladım. Yeniden İnsan Vakfında bulunduğum 2012 yılında ise İnsan Vakfı Eğitim Merkezi'ni (İVEM) kurdum;

sivil toplum kuruluşlarında uygulanabilecek çeşitli eğitim müfredatları geliştirdim. 2015 yılında İnsan ve Medeniyet Hareketi (İMH) bünyesinde Toplumsal Değişim Enstitüsü'nü kurdum. 2023 yılında ise 29 yıllık STK çalışanı olarak emekli oldum. 2023 Haziran ayından itibaren ise, İnsan Vakfı başkanlık görevini yürütüyorum. İnsan ve Medeniyet Hareketi Yüksek İstişare Kurulu üyesi, evli ve iki çocuk babasıyım.

- Gazze'ye yapılan zulmü gündeminizde bu kadar canlı tuttuğunuz için, hassaten Gazze yardım faaliyetleriniz için ümmet ve camia adına, Enderun Eğitim Yazıları Dergisi olarak İnsan Vakfı'na teşekkür ederiz. Konunun ehemmiyeti açısından ilk sorumuzu Gazze ile ilgili sormak isteriz.

- Gazze yardım süreçleriniz ile ilgili neler söylemek istersiniz?

-7 Ekim'de İsrail'in saldırısı ile başlayan süreç bizi hemen harekete geçirdi. Kurum olarak kınama yayınlayarak saldırıyı lanetledik, nerede durmamız gerektiğini kamuoyu ile paylaştık ve ardından hızlıca acil bir kriz masası oluşturduk. Yapılacakları planladık. Kamu kurumları ve paydaşlarımız ile görüşmeler yaparak birlikte neler yapılabilir, kurum olarak ne yapabiliriz sorularının cevaplarını bulmaya çalıştık. Halihazırda 7 Ekim süreci öncesinde de Gazze'de düzenli olarak yardım faaliyetlerimiz devam etmekteydi. Gazze'de bulunan ortak çalışmalar yaptığımız yerel kurumlar ile hızlıca görüşüp yapılabilecekleri planladık. Bu kurumlardan kimisi ile iş birliği yapıp, aşevi desteği sağladık. Bir diğeri ile hastanelere tıbbi malzeme desteği, kurban kesimi, uzun süre sıcak yemek desteği gibi faaliyetlerle yardımlarımızı sürdürdük. Süreç içerisinde hangi alanda ve nasıl daha fazla yardım ulaştırabiliriz sorusunun cevaplarını ve yollarını aramaya devam ediyoruz.

Bu süreçte AFAD'ın Mersin limanından hareket ederek Mısır El-Ariş limanına gidecek olan her İyilik Gemisi'ne yardım desteği sağladık. AFAD ile bu organizasyonu devam ettiren sahada araştırma yapmaları için vakıf yetkilisi arkadaşlarımızı Mısır'a gönderdik. Ardından ben de Mısır'a giderek Mısır Kızılay'ı yetkilileri, Türkiye büyükelçimiz, Anadolu Ajansı Mısır temsilcisi ve çeşitli STK'lar ile görüşmeler ve istişareler gerçekleştirdim.

Daha sonra yönetim kurulu kararı ile Kahire'de İnsan Vakfı temsilciliği açmaya karar verdik. Gazze'ye yardım faaliyetlerimizi Mısır üzerinden yapabilmek için adım attık. Çadır, gıda, giyim, tedariki çalışmalarını gerçekleştirdik. Kahire'den yardım gönderme düşüncemiz, elbette daha

hızlı ve daha fazla yardımın bölgeye ulaşması amacına matuftur. Bu arada Mısır Kızılay'ından yardımlarımızın Gazze'de kendi irtibatla olduğumuz STK'lara ulaşması taahhüdünü de aldık. Kahire'den yola çıkardığımız gıda ve çadır turlarının istediğimiz noktalara teslimatı gerçekleştiğinde ise çalışmalarımızı hızlandırdık. İnsan Vakfı olarak elimizden gelen yardım desteğini Gazze'ye ulaştırma gayreti ve çalışması içerisindeyiz.

Gazze ile ilgili son olarak şunları söyleyebilirim; dünyanın gözü önünde ve en önemlisi de 57 İslam ülkesinin gözü önünde bir soykırım yaşanıyor. Ne hazindir ki; ne dünyadan, ne de İslam ülkelerinden soykırımı engelleyebilecek gerçekçi ve çözüme dair bir adım atılmıyor. Allah kardeşlerimizin yar ve yardımcısı olsun. "Zulüm ile abâd olanın ahiri berbâd olurmuş". Gazze'ye yaklaşımı İsrail'in sonunu getirecek umuyoruz. Siyonistlerin sonu her yerden sürülmek olacak; gidecek bir yurtları kalmayacak ve yine Müslümanların merhametine sığınacaklar.

- İnsan Vakfı ne zaman kuruldu, faaliyet alanları nelerdir?

- Bugünkü İnsan ve Medeniyet Hareketini kuran irade 1992 yılında beş ağabeyimizin gayretleri ile İnsan Eğitimi Kültür ve Yardımlaşma Vakfı'nı kurdu. Vakıf, kurulduğu günden itibaren faaliyetlerini yaygın dini eğitim alanında yoğunlaştırdı. 28 Şubat süreci ile birlikte, o dönem üniversiteye gidemeyen kız öğrencilere yönelik eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmiş oldu. Vakıf bünyesinde "Kur'an Eğitim Merkezi" kurularak hafızlık eğitimi çalışmaları yapıldı. 28 Şubat sürecinde, vakıf yönetmeliğine aykırı bir durum olmamasına rağmen Batı Çalışma Grubu (BÇG) tarafından Kur'an Eğitim Merkezi kapatıldı.

Vakıf merkezinde, Aile Okulu çalışmalarının yanında çocuklara yönelik aşamalı dini eğitim programı olarak tanımlayabileceğimiz "Ev Grup Okumaları Programı" modellenerek hayata geçirildi. Etüt çalışmalarında bulunuldu. Topluma katma değer üretme yolunda öncül faaliyetlerde bulundu, eğitim faaliyetleri düzenledi.

Vakfımız, eğitim faaliyetleri içerisinde çalışmalarına devam ederken, milletimizi derinden etkileyen 1999 Adapazarı depremi yaşandı. Vakıf olarak hemen hazırlıklarımızı yapıp deprem bölgesine ulaştık. Bütün arkadaşlarımız ve gönüllülerimiz günlerce, hatta aylarca Adapazarı merkezde ve Kaynaşlı'da aşevi faaliyetlerinde bulundular. Kurum olarak bu iki noktaya İstanbul'dan her türlü desteği sağladık.

- İnsan Vakfı 1999 Adapazarı depreminde bu anlamda

İlk yardım sınavını vermiş oldu mu?

- Evet, kurum olarak çok iyi bir sınav vermiş olduk. Özellikle İstanbul'daki STK'lar bu depremde çok hızlı hareket ederek, çok iyi bir sınav vermiş oldular. İnsan Vakfı olarak sonraki yıllarda İzmir, Bingöl, Elazığ ve Kahramanmaraş depremlerinde aynı yaklaşım ile hareket edip bölgeye destek olduk. Deprem sonrası Ramazan çalışmaları, gıda yardım faaliyetlerimiz hız kazandı. Aslında deprem desteğimiz ile birlikte, vakıf olarak eğitim faaliyetlerimize yardım faaliyetlerimizi de eklemiş olduk. 2015 yılında yardım faaliyetlerini geliştirmek için adımlar attık. 2019 yılında kamu yararına faaliyetler yürüten vakıf olma niteliğimizi daha fazla ön plana çıkarmış olduk.

- İnsanın anlam arayışında, insanın inşa edeceği değerler bütününde iyilik ve yardımlaşma sizce neye tekabül edebilmelidir?

- Vakıf ve dernekler toplumun ihtiyaçlarına bigâne kalamazlar, kalmamalıdır. Bulduğumuz toplumun dertlerine, sıkıntılarına, yaralarına eğilemediğimiz takdirde toplum ile birlik mümkün olamayacaktır. Biz toplumun yaralarına dokunmak ve çare olmak durumundayız. İyilik toplumu dönüştürür ve kalıcı dönüşümler ancak iyilikle yapılan dönüşümlerdir. Bunu yaparken de hangi yolu izleyeceğimizi Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle bildiriyor.

Ayet-i Kerime'de buyurulmaktadır ki: Resulüm sana, Allah yolunda ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: "Sevap kazanmak için harcayacağınız şeyleri öncelikle ananıza, babanıza, akrabanıza, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara verin." İyilik olarak her ne yaparsanız, Allah onu mutlaka bilir. (Bakara Sûresi, 215. Ayet)

- İyiliğin dönüştürücü bir yanı olduğu aşikâr. Yapılan yardımların ihtiyaç sahiplerinin dünyasında neye tekabül ettiğini çoğu kez anlayamayabiliriz. Fakat iyilik toplumu dönüştüren yanı ile çok kıymetli. Bu vesile ile yaptığınız yardımlar için bağışçılarınıza ve İnsan Vakfına teşekkür ederiz.

- Vakıf olarak geleceğimizdeki vakıf kültürü ve birikiminden ne ölçüde besleniyorsunuz?

-Osmanlı Medeniyeti vakıf geleneğini icra ederken, sürekli gelişmesine ve kuşatıcı olarak var olmasına son derece titizlikle ehemmiyet vermiştir. Bu dönüşüm ve gelişimi özellikle toplumun önemli bir parçası haline dönüşmüştür. O dönem hayatın temel her alanlarında faaliyet gösteren vakıfları görmekteyiz. Genel itibarı ile:

Eğitim hizmetlerinin kurulması,

Sağlık hizmetlerinin inşası,

Öğrencilere yardım,

Borç ödemeleri,

Dini hizmetlerin kurulması,

Fakir ve muhtaç durumdakilere yardım

Aşevleri vb. gibi birçok alanda hizmetler verilmiştir.

Osmanlı'ya vakıf çeşitliliği ve uygulamadaki güzellikleri açısından bir vakıf cenneti diyebiliriz. Bu temel başlıklar ile ilgili çalışmalar yapan o dönemin vakıfları bu alanları öyle fazla alt başlık ile detaylandırmışlardır ki hayran olmamak elde değil elbette.

Parasını Düşüren Çocuklar Vakfı, Fakir Kızlara Çeyiz Vakfı v.b. gibi vakıflar kurarak hayata bakışlarının rikkat ve hayranlık uyandıran hassasiyette olduğunu görebiliriz.

Medeniyetimizin mirasını İnsan Vakfı olarak elimizden geldiğince emaneti kuşanıp görevimizi mucibince yapma gayreti içerisinde olup, çalışmalarımızı bu minvalde şekillendirmeye çalışıyoruz. Yalnız uygulama olarak günümüz vakıfları ile epey farklılıkları var elbette.

Bir vakıf niçin kurulur? Osmanlı döneminde ortada bir imkan vardır ve o imkânı kullanıp insanların istifadesine sunabilmek için vakıf kurulurdu. Vakıflar günümüzde biraz daha farklı kuruluyor ve farklı işliyor. Vakıf kuran insanlar hazır bir akarla değil, yardım desteği ile insanlara faydalı olma amacı güdüyorlar. Halbuki var olan kaynaktan, imkandan elde edilen fayda ile yardım faaliyetlerinin yürütülmesi elzemdir. Olması gereken budur. Akar olmadan vakıf kurup yardım desteği ile insanlara fayda sağlamak da insanları hayra teşvik etmesi yönü ile elbette ki faydalıdır. Günümüzdeki vakıflar şartları gereği tam olarak Osmanlı kültüründeki vakıf uygulamalarına bire bir benzemese de, elbette vakıf olma kültürü çok kıymetli bir olgudur.

- Vakfınızın yardım faaliyetleri dışında sürdürdüğü faaliyetler nelerdir?

- Vakfımızın yürütmüş olduğu bir diğer faaliyet ise Yükseköğrenim Öğrenci Yurtları. İnsan Vakfı'na ait Türkiye'nin farklı illerinde 30 adet Yükseköğrenim Öğrenci Yurdu bulunmaktadır. Üç binin üzerinde öğrenciye barınma imkanı sağlamaktayız. Yurtlarımızda kalan öğrencilerimizi burs, eğitim ve kültürel faaliyetler ile desteklemekteyiz.

Vakfımızın bir başka önemli çalışması ise Arama-Kurtarma faaliyetidir. Kahramanmaraş depremi ile

birlikte arama kurtarma faaliyetinin önemine şahit olduk ve depremle birlikte biz de bu konudaki hazırlıklarımızı hızlandırmış olduk. Halihazırda İstanbul, Ankara, Bursa, Antalya, Konya ve daha birçok ilde Arama-Kurtarma ekiplerimizi oluşturduk ve gerekli eğitimleri almalarını sağladık. Ekiplerimiz AFAD kurumundan aldıkları eğitim ile çalışmalarını sürdürüyorlar.

- İnsan Vakfı'nı ön plana çıkaran en önemli faaliyetiniz nedir?

- Yardım faaliyetlerimiz, İnsan Vakfı Öğrenci Yurtları ve Arama-Kurtarma faaliyetlerimiz diyebiliriz. Bu üç ana başlık arasında değerlendirme yaptığımızda, biri diğerinden daha ön planda ve daha elzem diyemiyoruz. Her biri ayrı bir ehemmiyete sahip ve eşit olarak icra ettiğimiz temel faaliyet alanlarımız.

- İnsan Vakfı ne için var dedüğümüzde cevabınız ne olur?

- İnsan Vakfı "Önce İnsan" için var. Faaliyetlerimizin öncelikleri zaman içerisinde değişebilir fakat, çalışmalarımız "Önce İnsan" için var.

- Yurt dışı ve yurt içi faaliyetlerinizdeki dengeyi nasıl sağlıyorsunuz? Öncelenen coğrafyalar var mı?

- Halkımız tarafından vakıf ve dernekler en çok da bu öncelik sıralaması konusunda eleştiriliyor. Neden öncelikle Türkiye'deki ihtiyaç sahiplerine değil de başka

ülkelerdeki ihtiyaç sahiplerine sahip çıkıyorsunuz? Sorusu ile sürekli eleştiri alıyoruz. Oysa hadisenin aslı hiç de öyle değil. Vakıf ve dernekler olarak Türkiye'deki yaptığımız yardım çalışmaları her zaman Türkiye dışındaki ülkelere de fazla olmuştur. Ancak zaman zaman aciliyete göre dengelemeye çalışıp, o bölgeye ağırlık veriyoruz. Türkiye'deki afetler, yurtdışı afetler, savaş gibi olağanüstü durumlarda ihtiyacı olan tüm insanların yanında olmayı önemsiyoruz.

- Yaşadığımız modern dünyada kentleşme ile birlikte, geleneksel ilişkilerin zayıfladığı, toplumsal bağ oluşturmanın dayanışma ve yardımlaşma ilişkilerinin bozulduğunu gözlemlemekteyiz. Bir yardım kuruluşu olarak büyük şehirlerdeki bu sosyo-ekonomik süreçlere katkılarınız yeterli mi?

- Bu konu vakıf ve derneklerin açmazıdır. Aslında Müslüman bir ferden bu aradaki dengeyi çok iyi gözetmesi gerekir. Vakıf ve dernek faaliyetlerindeki eğitim faaliyetleri ve yardımlara vermiş olduğumuz maddi manevi destek, önce ailemizi, akrabalarımızı, mahallemizi ve yakın çevremizi kapsamalıdır. Bu dengeyi kurabilmeliyiz. Bu kuşatıcılığı Allah bizden beklemektedir. Kur'an-ı Kerim'de Nahl Suresi 90. Ayeti Kerime'de "Muhakkak ki Allah adaleti, ihsanı, akrabaya karşı cömert olmayı emreder" buyurmaktadır. Benzer birçok ayette de bulunduğu üzere yakın akrabanın önemine

dikkat çekilir. Vakıf ve dernekler çok uzakları görme kabiliyetine sahipler belki, fakat bazan en yakınlarını göremeyebiliyorlar.

Şehir toplumunda, vakıf ve dernekler olmadan yardım ve benzeri faaliyetleri sürdürebilmek oldukça zor. Vakıf ve dernekler önemli bir ihtiyaç ve gerekliliktir. Fakat Müslümanın ferdi olarak ailesine, akrabasına, mahallesine, çevresine özel olarak ehemmiyet göstermesi, bizzat birebir yakın ilişkiler kurarak çevresine yardımda bulunması, ulaştırması da elzem bir davranıştır elbette. Bu denge toplumunda sağlanmaya çalışılmalıdır.

İmkânlarımız elverdiği ölçüde yardım faaliyetlerimizi büyükşehirlerdeki yardıma ihtiyacı olan insanımıza yönelik olarak sürdürme gayreti içerisindeyiz.

- Bir kurban ibadetinin ferdi olarak yerine getirilmesi ile, bir yardım kuruluşu aracılığı ile gerçekleştirilmesi arasında farklar var mıdır?

- Tarım toplumunda (Anadolu'da) kurban edilecek hayvan sene başında belirlenir ve nişan konurdu. Yıl boyunca çocuklar ve büyükler o kurbanlık hayvanı ayrı bir hassasiyet ve özen ile besler, ona rikkat ve merhamet ile yaklaşırlardı. Nihayetinde ünsiyet kurduğumuz, sevdiğimiz, besleyip büyüttüğümüz bir hayvanı kurban verdiğimiz için kurban ibadeti bizim için çok daha anlam kazanıyordu. Fakat elbette şehir toplumlarında böyle bir şey uygulama olarak mümkün olamamaktadır. Kendimize yakın bulduğumuz bir STK'ya kurban vekaleti vererek ibadetimizi yerine getirmiş oluyoruz. Fakat kurban ibadetinin lezzetini yaşamadan, hiç görmediğimiz bir hayvanı online bir bağışla Allah'a kurban etmiş oluyoruz. Ve yine hiç tanımadığımız, görmediğimiz, bilmediğimiz insanlara kurban eti ulaşmış oluyor. Kendi akrabamıza, mahallemizdeki ihtiyaç sahibi komşumuza kurban eti ulaştıramamış oluyoruz. Yardım yaparken düşüğümüz yanılığa kurban ibadetinde de düşmüş oluyoruz. İyilik ve kurban denge gözetilerek yapılmalıdır. Kurban ibadeti aileyi, çocuğu çocuğu da bu ibadete dahil ederek yakın akrabalar, muhtaç yakın tanıdıklar gözetilerek gerçekleştirilmelidir. İki kurbandan birini kendi ailen için, bir diğeri ise yardım derneği aracılığı ile Dünya Müslümanlarına ulaştırma yaklaşımı ile bu denge sağlanabilir.

- İnsan Vakfı faaliyetlerinde gençlere ne kadar yer veriliyor? Gençler çalışmalarınızın neresinde?

- Profesyonel olarak görev yapan arkadaşlarımızın birçoğu genç arkadaşlarımızdan oluşuyor. Yardım

çalışmaları yaşlı insanların rağbet ettiği bir alanmış gibi gözüktü de, aslında uygulamada gençler üzerinden gerçekleşmektedir. Gençler gönüllü çalışmalarımızda da, vakfımızın profesyonel istihdam kadrosunda da ağırlıklı olarak yer almaktadırlar. Ancak şunu da üzülerek söylemeliyim ki; vakıf ve derneklerin yönetim kurullarında yeterli sayıda gençlere yer verilememektedir. Yani özellikle de yardım alanında çalışan vakıf ve derneklerin yönetim kurullarının yaş ortalaması oldukça yüksektir. Sürdürülebilirlik açısından baktığımızda gençlerimizi hızlı bir şekilde icranın içerisine dahil etmeliyiz. Yaş olarak biraz daha ileride olan yönetim kurulu üyesi ağabeylerimiz gençlerimize biraz daha fazla yer açmalılar diye düşünüyorum. Yönetim kurullarının yeterli ölçüde gençleşmesi kurumun geleceğini de etkileyecektir.

- Peki neden bir çok STK'da beklediğimiz genç sayısını göremiyoruz?

- Şimdiki gençler bölünmüş aidiyeti tercih ediyorlar. Bir kuruluşla bağımlılıkla ilgili bir projede aktif yer alırken, başka bir kurumda farklı bir projede destek sağlıyorlar. Farklı birçok kuruma destek olma yaklaşımı sergiliyorlar. Her kurumla farklı bir iş birliği yürütüyorlar. Bu ve benzeri sebepler onların tek bir kurumla aidiyet kurmalarına engel oluyor. Gençlerin toplumsal konulara, yardım faaliyetlerine ilgili olduklarına şahit oluyoruz; fakat lokal olarak alanda yer aldıklarını söyleyebiliriz. Bu dokunuşların sürekli olmadığını söyleyebiliriz. Bu durumun en büyük sebebi; kurum yöneticilerinin gençleri gündemlerine yeterince dahil edememiş olmaları ve bu aidiyeti kazandırma becerisine sahip olamamalarıdır.

- Yetim Faaliyetleriniz İle İlgili Neler Söylemek İstersiniz?

- Dünya üzerinde meydana gelen herhangi bir savaşın, çatışmanın, doğal afetin, siyasal, sosyal yapıların bozulmalarından nihai olarak en çok etkilenen kesim çocuklardır. Zorlu yaşam şartlarının artışıyla doğru orantılı olarak, babasını ve annesini yitiren çocuk sayısı da günden güne artmaktadır. Bu acı duruma ister Müslüman kimliğimizle olsun; ister insan olmanın getirdiği vicdani bakış açısıyla bakalım, bize düşen sorumluluklar olduğudur. Bu çocukları sahiplenmek insan olmanın gereğidir. Burada imtihana tabi tutulan taraf yalnızca mazlumlar değil, aslında bizler de farkında olmadan mühim bir sınava tabi tutuluyoruz. Bu kapsamda biz de İnsan Vakfı olarak elimizden geleni yapıyor, yurtiçi ve yurtdışındaki çocuklarımızı maddi-manevi desteklemeye gayret ediyoruz. Son 40 yılını savaşla geçiren Afganistan'da beş tane yetimhanemiz

yetimlerimize hizmet veriyor. Bu yetimhaneler çok önemli bir görevi ifa ediyor. Çocuklarımıza yetimhanelerimizde temel, dini ve mesleki eğitimler veriyoruz. Böylece burada eğitim gören çocuklarımızın, Afganistan şartlarını da göz önünde tuttuğumuzda, hayatın ileriki şartlarında kendi ayakları üzerinde durabilmeleri durumunu oluşturmaya, inşa etmeye çalışıyoruz. Bir başka savaş bölgesi olan Suriye'de ise Mülayim Tekin Okulu ile hizmet veriyoruz. Vakıf olarak eğitimi önemsiyoruz. Bu çocuklar topluma yön verecek bir sonraki nesil. Doğrudan yetimleri, dolaylı yoldan tüm mazlum diyarları desteklemeye çalışıyoruz. Mülayim Tekin'e geri dönecek olursak, bu okulda bin tane çocuğumuz eğitim görüyor. Bunların içerisinde yetim olan öğrencilerimize bilhassa özen göstermeye çalışıyoruz. Halihazırda katliamın devam ettiği Gazze'de de 7 Ekim 2023 tarihine kadar çocuklarımıza mümkün olan her şekilde yardımcı olmaya gayret ediyorduk. Ne var ki şu anda çocuklarımızdan hangileri şehit düştü hangileri hayatta bilemiyoruz, maalesef. Lübnan'daki mülteci kamplarında yaşam mücadelesi veren Filistinli ve Suriyeli kardeşlerimizden partner kurumumuz aracılığıyla tespit ettiğimiz yetimlerimize de el uzatmaktayız. Elhamdulillah ülkemizde savaş veya çatışma yok fakat geçtiğimiz yıl 6 Şubat'ta meydana gelen depremde ülkece sarsıldık. Vakıf olarak deprem bölgesindeki kardeşlerimize yoğunlaştık ve bunun bir

parçası olarak depremde çocuklarımıza ve hassaten ise yetimlerimize öncelik verdik. Acil ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştık, şenlikler düzenledik. Benzer şekilde, genel merkezin İstanbul'da olması hasebiyle, İstanbul'da da yetimlerimizle bir araya gelip çocuk faaliyetleri, iftar organizasyonları ve çeşitli etkinlikler düzenlemekteyiz.

- Umuyoruz dünyadaki savaşlar ve adaletsiz politikalar bir an evvel son bulur ve yetimhanelerimizin sayıları artmaz. Mevcut yetimlerimize de müreffeh ve huzur dolu bir dünya bırakmış oluruz. Çocuklar dünyanın en masum yüzü, onların yüzünde tebessüm oluşturmak da dünyanın en kıymetli ecri olmalı. Başta siz, sonra emeği geçen arkadaşlarımıza yetim çalışmalarını özelinde teşekkür ediyoruz.

- Söyleşi boyunca dillendirdiğiniz insana dair yapılan tüm çalışmalarınız, her gayret için Mevla sizlere güç versin; bağışçılarınızı artırsın. Bu iyiliklere vesile olanlardan Allah razı olsun. Yapılan iyilikleri cennet azığı eylesin inşallah.

- Bize vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz. Mevla gayretinizi artırsın, hayrınızı bereketlendirsın. Çalışmalarınızı yeryüzünün her noktasına taşıyabilecek güce erişebilmeniz duası ile...

İNSAN VE ANLAM...

▲ ABDULAZİZ TANTİK

İnsanın anlam arayışı insanlığın ilk adımı ile başlayan süreçle birlikte var olan bir olgudur. İnsan ve anlam arasındaki derin bağı görmeden anlama dair bir bakış geliştirmek hep bir eksikliği içinde taşıyacaktır. Varlık skalasındaki konumu ise anlamın açığa çıkarılışı kadar ve bu anlam üzere bir yaşamı da tercih etmesiyle belirlenmektedir.

İnsan, çok katmanlı bir yapı içinde anlam üzerinden varlığını idame edecek bir düzleme sahiptir. Her katmanda anlam kendini tezahür ettirerek insana yeni bir katmana çıkış sebebi vermektedir. İnsan, kendi varlığını idame ederken, düşüşler ve çıkışlarda da anlam ile kurduğu irtibatın varlığı belirleyici bir fonksiyon icra etmektedir.

İnsan, yeryüzünün misafiri olarak varlığını sürdürürken, yolculuğunun sağlıklı ve sıhhatli bir şekilde yürüyebilmesi için, anlam yolculuğunda sürekliliği sağlamış bir şekilde yanında durmalıdır. İnsan ve anlam kopmaz bir bağ ile bağlanmışlardır. **Anlam, insanın yolculuğunu kıymetli kılan ve ahlaki bir zemine sahip olmasına vesile olan bakışı sunar.**

Varlık kategorilerinde anlam sadece insana mahsus kılınmıştır. Her varlığın kendisine verili bulunduğu bir anlamı vardır. Bu doğal anlam her varlıkta bulunmaktadır. Bunun müsebbibi ise yaratıcı kudret olan Allah'a mahsus bir olguyu işaret eder. Ama insanın yeryüzüne gönderilmesi, onun sorumlu kılınması ve atacağı her adım kadar yapacağı her eylemden de hesaba çekilmesi, onun sorumluluğunu ve özgürlüğünü anlamlı bir bütünlükle buluşturması için anlam dünyasına katılmasını şart koşar.

Anlam, yaşamın kendi pratiğinde ahlaki olanın "ne"liği meselesini de açıklığa kavuşturan bir özellik kazanır. Anlam aynı zamanda bir aşkınlığı içinde yetkin bir şekilde taşımaktadır. Bu yetkinliği anlamın bağlayıcılığı ve yol göstericiliğini de işaret eder. Anlamın aşkınlığı, kendi dışında insanın kendi otantisitesinden hareketle kuracağı anlamın da gerçek karşılığını bulmasına zemin oluşturur.

İnsan, akli ve düşünme yetisi sayesinde anlam

üretebilme kabiliyetine sahiptir. Bu çerçeve içinde anlamsızlık diye tanımlanan şeyin kendisi de bir anlama bürünerek varlık kazanır. Bu zeminde insan, anlam üreten bir kaynak gibi davranmaktadır. Ama bu anlamın gerçek anlamda bulunduğu anlamına gelmemektedir. Çünkü anlam aşkınlığın kaynağı içinde varlık kazandığından dolayı, insanın ancak aşkınlıkla kurduğu bağ üzerinden ve kendisi dışında kendisine bildirilen anlama yönelerek sağlıklı ve sahil bir anlama ulaşması mümkün olacaktır.

Anlam ve ahlak ilişkisi aynı zamanda ahlaki yapının insanın kurtuluşu ile bağıntısını kurduğu gibi yeryüzünde barış içinde varlığını idame etmesinin de garantörlüğünü yapmaktadır. Ahlak, kendi aşkınlığı içinde anlam kazanarak kişinin aşkınlıkla kuracağı bağın öncülüğünü yapacaktır. Dolayısıyla insan kendisine verili sunulan her şeyi anlam ve ahlak ile bütünleşik olarak kavradığında doğru bir yaşam algısına sahip olabilecektir.

İnsan isteğinin dışı vurumu olan reel durumların oluşturduğu şiddetin varlığı tartışılmaz bir gerçekliktir. **Yoldan çıkışın ve yola ulaşamamanın en önemli enstrümanı ise anlamı insanın kendi arzusu içinde şekillendirme arayışı ve çabasının sonucudur. Bu noktada anlam ve ahlak arayışında kaynak meselesi ehemmiyet arz etmektedir.**

İnsanın yaratılmış bir varlığa sahip olması, anlamın ise bu yaratılmış varlığın bütünlüğünü kavrayan bir iktidar erk'inin bilgisi çerçevesinde şekillenmiş olması, yaratılışın anbean bir form olarak devamının sağlandığı bir gerçeklikte insan sürekli değişim içinde kendi yolunu aramaya devam ederken, anlamı bulması için de bir yol göstericiye olan ihtiyacı açıktır. Ben anlamımı bulurum diyen, en büyük yanılgıyı yaşamaya devam eder. Dünyevi kaygıların belirlediği bir reel gerçeklikte, anlamın tezahür etmesini beklemek insanın kendisine yaptığı en büyük bedbahtlık olacaktır.

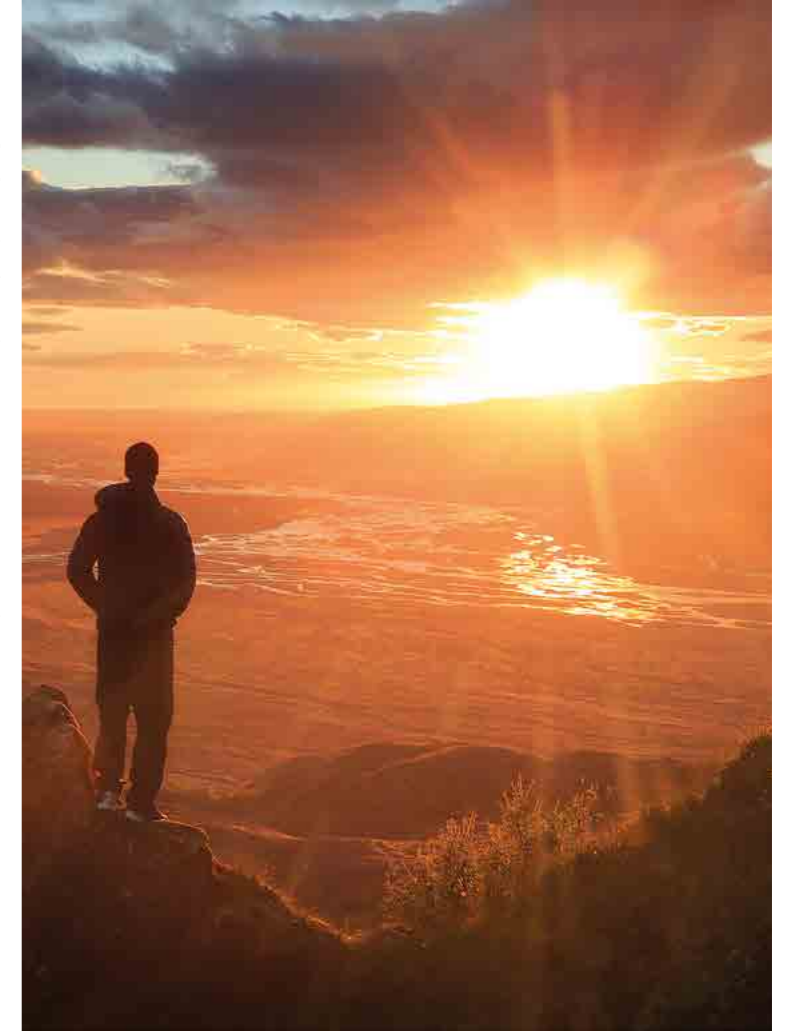
Modern dünya anlamsızlığı bir anlam olarak irat ettiği için yaşadığı sorunları çözüme kavuşturmada yetersiz kalmaktadır. Çünkü modern dünya olan ile sınırlı bir dünyanın anlamını ortaya koymaya çalışmaktadır.

Ne olduğu, niçinliği ve nasıllığı arasındaki bakış farklılığı aynı zamanda anlam dediğimiz olgunun varlığını da belirleyici bir pozisyon taşımaktadır. **Bir şeyin nasıl olduğunu bilmek onun anlamını bildiğimiz anlamına gelmeyecektir. Ancak, o şeyin varlık şematigindeki yerini, konumunu ve değerini bildiğimizde onun anlamını bilmiş olacağız.** Bu bilme ise insanın akli yetisinin sahasının dışında kalmaktadır. İnsan, kendi anlamını bile kendisine bildirilen bilgi dışında anlayacak bir kapasiteye sahip değildir. Bu çabalar, tarih boyunca en büyük zulümlerin varlığının sebebi olarak öne çıkmaktadır. Bu yüzden vahiy aynı zamanda anlamın kaynağı olarak işlevselleşmektedir. Bu işlevselliği hesaba katmayan her arayış hüsrarla neticelenmektedir.

İşte anlam, ilahi bir inayet olarak insana bahşedilmiş bir olgudur. Bu olguyu kendi otantik yapısı içinde tanımlamak ve işlevini oradan mühlhem kurmak insanın kurtuluşunun da anahtarını oluşturacaktır. Tarih boyunca insan bir anlam arayışını sürdürmüştür. Ama en büyük yanılgı, insanın kendi çabası içinde ve mevcudun kendisinde bir anlam bulacağını sanmasıdır. Bu zan insanın hayatını olumsuz etkilediği gibi korunaksız ve yardımcısız da bırakmaktadır. İnsan, ilahi inayete açıklığı sayesinde ilahi inayeti celbeder, bu samimiyeti gösteren her insan anlamın kendisinde oluşumunu sağlayarak anlama intibak eder ve hayatını anlam üzere yaşamaya başlar. Bu aydınlatıcı konum, diğer insanların da anlam ile buluşmasını sağlayarak kurtuluşun zemini kurulur. Kurtuluş ise iyilik, güzellik, ahlaki olan ve anlam ile buluşma olmadan sağlanamaz!

İnsanın anlam arayışının doğru yöntemi, insanın kendini anlama açık halde tutacak bir samimiyet ile ona yönelmeyi sağlamasına bağlıdır. Anlama açıklık, insanın anlama ulaşmasının da temelini oluşturur.

İnsan, tarih boyunca anlama ulaşmak için farklı yollar ve yöntemler denemiştir. Felsefe, irfan ve ilahi dinlere tabi olma halleri bu arayışın tezahürleridir. Felsefe ve irfan kadim gelenekte aşkınlığı içinde taşıdığı için, zor olsa da ulaşma ihtimalini taşırdı. İrfan ise; aşkınlığın tecrübeye konu edinilmesini taşıdığı için, öznel bir yargı da olsa kişisel bir hakikatin inşası için gereken zemini sunmaktadır. Ama vahiy/ilahi din, her türlü

insanın kurtuluşunu sağlama konusunda daha genel bir bakışı ve her insanın rahatlıkla uygulama sahasına sahip olacağı bir vasat sunmaktadır. Unutulmamalı ki, anlam, aşkınlığın tezahürü olarak öne çıkacaktır. İnsan bu aşkınlığı tecrübe konusu ettikçe anlama ulaşacaktır. Din, insanın aşkınlığı tecrübe edebileceği alanı, emir ve yasakları, yapılması gereken amelleri göstererek, kurtuluşun temelini işaret etmektedir. İnsana düşen ise bu anlama sınıksız sarılarak kendi kurtuluşunu garanti altına almasıdır. Dünyevi kaygılar, dünyevi hazlar ve dünyevi arzular her zaman insanın ayağının kaydırılmasının zemini olagelmıştır. İnsan öncelikle bu hastalıklı durumlarından kurtulmasını aramalıdır. Din bu arayışa genel ve temel bir cevap vermektedir. Felsefe, bunu retorik ve söylem düzeyinde inşa eder. İrfan ise bu temel gerçeği tecrübe eşliğinde idrak ederek kendi kişisel anlamının tezahürünü sağlamaya matuf bir zemin sunar.

YOLDA OLMANIN ANLAMI

▲ GÜLCAN YILDIRIM

"Ve sen kendi içine giden o uzun yolculuğa ne zaman çıkacaksın?"
Mevlana

Anlam anla- fiilinden türemiş kabul edilir. Anla- (Nişanyan Sözlük) Eski Türkçe (yalnızca Oğuzca) anlamak "ayırt etmek, idrak etmek, hatırlamak" fiilinden evrilmiştir. Bu fiil Eski Türkçe an "ayrım" sözcüğünden Eski Türkçe +la- ekiyle türetilmiştir.

An sözcüğünün sözlüklerde pek çok anlamı vardır: iki tarla arasındaki sınır, zihin, eklem, boğum yeri, ağaç özü, yaprak dal veya sapın gövdeye bağlandığı bölüm, saçın ayrılma çizgisi, yapraklardaki damar, olay, nesne ya da durumlar karşısında kavramsal ayrıştırma ve birleştirme işlevinde bulunan üst yeti. (Kaynak: <https://nedir.ileilgili.org/an>)

An-la-mak; an-mak (hatırlamak, yad etmek, zikretmek) kökündeki "an" ile aynı kökten -la ekiyle türetilmiş an sözcüğünün anlamını bilmek, anlamın anlamını anlamakta yardımcı olacaktır. Anlam; anlaşılan, diğerlerinden ayırt edilen, diğerleriyle farkı fark edilen demektir.

İngilizce sözlükte ise anlam (meaning) kavramı, 'bir kelimenin, teorinin, işaretin veya sembolün bilişsel veya duygusal önemi' olarak tanımlanırken, amaç kavramı ise 'davranışları bilinçli bir hedefe ulaştırma, belirli hedeflere yönlendirme' olarak tanımlanmaktadır. **Hayata bakan yönüyle ise anlam ve amaç kavramları, temelde 'Niçin?' sorusuna verilen yanıtlar olarak nitelendirilebilir. 'Niçin?' sorusunun cevabı insandan insana farklılık arz ettiği için anlam ve amaç kavramları üzerine bütüncül ve kesin bir tanıma ulaşmak mümkün olmamaktadır.** Ortaya koyulan çalışmalarda anlam ve amaç kavramlarının hayata bakan yönüyle birbirinin muadili olarak kullanıldığı görülmektedir.

Yalom'a göre hayatın anlamı; 'insanoğlunun yaratılışı, varoluşu ve yaratılmışların anlamı iken, hayatın amacı ise içinde var olan niyet, hedef ve işlevi' ifade etmektedir. Buna ilaveten Göka da anlam ve amacın farklı manalara sahip olduğunu ifade ettiği bir çalışmada 'amacın, elde edilmek istenen nihai gaye,

bir sonuç ve hedef olduğunu; anlamın ise deneyime ve yoruma tabi, olguların ve olayların oluş tarzında gizli olduğunu belirtir.

Kuşkusuz insan, diğer canlılardan farklı olarak dünyaya ve yaşamaya dair bilgisizlikle gelir. Tüm yaşamı boyunca bu bilgisizliğini gidermeye çalışır. Bu yönüyle insanın bilme ve anlamlandırma ihtiyacı, onu diğer tüm canlılardan ayıran en temel yönüdür. Diğer tüm canlılar yaşamalarını sağlayacak temel beş sorunun cevabı ile dünyaya gelmektedir. Bunlar; 'Neyin, nasıl, nerede, ne zaman ve ne kadar yapılacağı?' şeklindedir. Fakat bir de altıncı soru vardır ki bu sadece insana özgüdür. Şüphesiz bu, herhangi bir şeyin amacını sorgulatan 'Niçin yapılacağı?' sorusudur. İnsan bu soruyla davranışlarının ya da yaşamının amacını sorgulamaktadır. İnsan doğada nedenini soran, arayan, kendi yaşamının nedenlerini merak eden bir varlık olarak bulunurken kendisinin, dünyanın ve evrenin amacını ve geleceğini de sorgulamaktadır. Çünkü insan, bu altıncı soru bakımından da çıplaktır. Doğada onun için koyulmuş bir amaç yoktur. Bilgi yoksulluğu onun en temel çıplaklığıdır. Nitekim insan, bilgiyi de anlamı da kendisi arayıp bulmak zorunda olan bir varlıktır. Bu yönüyle yaşamdaki anlam arayışı; insanların yaşamlarının anlamı, önemi veya amacını bulmalarını sağlamak veya yaşamlarının anlamını, önemini arttırmak için arzu ve çabalarını ifade etmektedir.

İnsanın anlam arayışı, insanın diğer tüm ihtiyaçları gibi karşılanması gereken doğal bir ihtiyaçtır. Varoluşundan bugüne insan, yaşama tutunmak amacıyla bu ihtiyaçları karşılamaya uğraşı içerisinde olmuştur. Bu yönüyle anlam ve anlamlandırma süreci, insanın tarihi kadar eskidir. Nitekim insan diğer canlılardan ayrılan bilgiye ulaşma gücüyle, hayatın anlamını kavrama potansiyeline de sahiptir. **Ancak anlamın biricik ve kişiye özgü yapısı hayata dair bütüncül ve net bir anlam ifadesi ortaya koymayı mümkün kılmamaktadır.** Dolayısıyla varoluşundan bugüne değin ne kadar insan yaşadıysa o kadar anlamın varlığından bahsetmek mümkün denilebilir.

Anlamın bireyin hayatına bir amaç kazandırması;

karşılaştığı hayat koşullarına bu amaç çerçevesinde cevaplar üretmesini sağlar. Ayrıca anlam, hayatta bir amaç, düzen ve yön duygusuna sahip olmanın yanı sıra, bireyin kendi varlığının bir sebebi olduğuna yönelik inancını da desteklemektedir. Anlam bireye özgü bir karakter taşımaktadır. Frankl'a göre aşkın kategoriye yönelik manevi tecrübesi ancak dindar bireylerde tecrübe yoluyla gerçekleştirilebilir. Bu açıdan anlam, başkaları ile paylaşılacak ya da başkalarına aktarılacak bir olgu değildir. Birey, anlam konusunda ancak bir başkası için rehberlik yapabilir. Bireyin hayatındaki anlamı kendisinin keşfetmesi gerekmektedir.

Anlamın ne olduğuna dair dilbilimsel bu girişle amacım "anlam arayışı" tamlamasını zihnimizdeki ezberden kurtarıp canlandırmak, bu terkibe hayatiyet kazandırmaktır.

Tamlamanın ikinci kısmındaki "arayış" kelimesine dair dikkati çeken ise; arama eyleminin bir zaman var olan artık orada olmayan bir şey için gerçekleştiğidir. Anlam, icat edilen değil bulunan zaten var olan bir şeydir. Bu yüzden aslında bilmediğimiz değil bildiğimiz bir şeyi ararız. Artık orada olmayanın ne olduğunu tam olarak isimlendiremesek de bu böyledir. İster kal-u beladan ister çocukluğunuzdan isterse de yaradılışınıza kodlanmış bir anlam olarak yokluğunu duyurmaya devam eden bir anlam.

Hayatın anlamı arayış sorularıyla başlar, tüm arayışlarda olduğu gibi. Neden buradayız, ben olarak yaratılmanın özelliği ne, bu benle dünyada olmamın işlevi ne, bu benle neyi değiştirebilir ve dönüştürebilirim, ben hangi sizin içinde tamamlanır, gidiş nereye...?

Tüm bu sorulara bu yazının seyrinde hayatın anlamını dert edinen bir animasyon filmine bakarak ilerleyeceğiz. Bahsi geçen film "Zima Mavis". Alastair Reynolds'un kısa öykülerden oluşan bilim kurgu & fantastik & mizah karışımı kitabıyla aynı adı taşıyan ve kitaptan bir öykünün uyarlaması. Zima Mavis kısa animasyon film olarak "Love, Deaths and Robots" dizisinde yer aldı, fakat filmin adını girdiğinizde birçok yerden izleme imkânınız var.

Film 9 dakika 17 saniye. Filmde sade ve güçlü bir anlatımla insanın anlam arayışının seyri ve geleceği nokta anlatılmış. Filme adını veren Zima; fayansların ilk günkü mavisini (zima mavis) korumak üzere havuzdaki fayansları temizlemek için tasarlanmış mini bir robottur. Zima adlı robot, günden güne üzerine farklı özellikler taşıyan parçalar eklenerek insan suretinde bir yapay zekaya dönüşür. İnsanların

eserleri karşısında büyülediği sansasyonel bir sanatçı olur. Bir yerden sonra eserlerinde, mavi bir geometrik şekle yer vermeye başlar. Bu geometrik mavi şekiller, eserin bir yerinde küçük veya büyük bazen bütün bir tabloyu kaplayacak şekilde yer alır. Zima; son eseri için düzenlediği büyük bir gösteride mavi bir havuzun içine atlar, arayış sürecini anlattığı cümleler eşliğinde parçalarını tek tek demonte haline getirir. Ve finalde şöyle der: "Bildiğim tek şeydi, bilmem gereken tek şey. Eve dönüyorum."

Filmi hiç istemeden özetlediysen de film; özetinden fazlası olduğu için özetin filmi izleme isteğini azaltmayacağını düşünüyorum. Filmin konumuzla bağına dönersek; Zima bir makinenin evriminin onda yarattığı boşluk ve mutsuzluğu işlese de verdiği cevap türümüz için de uygun görünüyor: **"Sadeleşerek anlama yaklaşmak."**

Filmin bize teklifi; niteliklerimizi dünya ölçeğinde geçerli bir prototip olma hevesi ve gayretiyle habire artırmak yerine mevcut yeteneklerimize uygun, yaparken mutlu olduğumuz uğraşlarla kendimizi, insanı ve dünyayı tanıma-anlamayı derinlikli bir yolculukla an be an sürdürmek...

Yine filmde Zima bir robot olarak evrimini yapay zekaya dönüşerek neredeyse yarı tanrı olarak tamamlar. Günümüzde ise insan; kendini aşacak yapay zekayı üretirken bir yandan da bu muazzam gücü kendine dahil etme çabasıyla hayatın amacını, ulaşamayacağını bile bile Tanrıyı oynamak olarak belirlemiş görünüyor. Bunun getireceği tüm olumsuzluklar bir yana psikolojik yükünü kaldıramayacağı ve bir noktada kendi kıyametine sebep olacağı kesin.

Filmin adındaki mavi (blue) kelimesinin hüznün anlamını da içermesinden ötürü insanın içinde bir parça hüznün bulunmasının insanın gerçeği arayacağını veya gerçeği aramasının en büyük belirtisi olduğu düşünülebilir. Bu hüznü cevap bulmak insanın asıl derdidir. Niyaz-ı Mısri'nin de dediği gibi:

"Dermân arardım derdime derdim bana dermân imiş,
Bürhân sorardım aslıma aslım bana bürhân imiş."

Anlam arayışı insanın asli derdidir. Bu derdin çaresi derde sahip çıkmaktır. Anlam her anın içindedir, her an farkında olduğunda anlama imkânı taşır. Zamanın farkında olmak insana has bir bilinçtir ki bu bilinç; ölümün farkında olmaya uzanır. Ölüm bilincine sahip tek varlık olarak insan; ölümü anlamlı kılmak için hayatı anlamlı kılmaya mecburdur. An'ı anlamlı kılmak; her gün her anı hazır bir gün olarak değil o anı önüne alıp

var oluşunun bilinciyle zamanın içinden geçebilmek, bir tercih olarak bizzat oluşturduğuna şahitlikle olur.

Düşünen, sorgulayan, gerçeği arayan, özünü arayan, böyle bir derdi olan insanın mutlu kalmasına, acı çekmemesine imkân yoktur. Anlam arayışını bir bunalım, depresyon, nevroz, patolojik bir olgu olarak görmek ruhun çağrısını yanlış tercüme etmekten kaynaklanır. Çoğumuzun yaptığı da budur. Her şeyin anlamsız geldiği bu süreçlerde aslında ruhumuz bize sesini duyurmaya çalışır. Bizse bu çağrıyı; elimizin altındaki teknolojik uyuşturucularla, sosyalleşmeyle, gezme tozma, yeme içme, alışveriş, dijital oyun, hatta film ve kitaplarla hem hal olarak bastırmaya çalışırız. Çare kaçmak değil hemhâl tüm ıstıraba rağmen çağrının içinde kalmaktır.

Dünya ve içindekilerin oluşları itibariyle **kusurlu, geçici ve sınırlı** oluşları varlıklarından alınan zevki, mutmainliği, onlara duyulan aidiyeti yaralar. Var oluş anlamınızı dünya ve içindekilere bağlayınca yukardaki özellikleri dolayısıyla dışınızdaki varlıkların sizi yarı yolda bırakmaları kaçınılmazdır veya siz aynı sebeplerle onları anlamsız bularak terk edersiniz. Hayatta bulduğunuz anlamı ister evlat ister kariyer isterse lüks ve hazza yükleyin; sonuç değişmez. Sizi her gün yataktan kaldıran ve başınızı yastığa huzurla koymanıza vesile olan, içinizi dolduran ve aldığınız

nefesle gerçek anlamda hayat ve şükranla dolduran bir anlam; bu yukarda sayılan sınırlı, kusurlu, geçici olma vasıflarından uzak bir yerden beslenmeye mecburdur.

Günümüzde bütün işleyiş teknolojiyi de arkasına alarak anın farkında olmamamız için anlarımızı bizden çalmaya yöneliktir. Anlarımızı, bize anlam vad ederek merakımızı ve dikkatimizi küçük lokmalar halinde yutarak, ana sorularımızı ihtiyacımızı göz boyacılığıyla unutturmakta yorgun uyusuk robotlara dönüştürmekte irademizi çöp, şuurumuzu felç etmektedir.

Hayatımızın ilk yarısında temel motive edici güç; içgüdüsel dürtüler, öğrenilmiş davranış kalıpları, kendini gerçekleştirme olabilir. Anlamlı olduğu bize öğretilen, aktarılan bizim de içselleştirdiğimiz gündem maddelerini gerçekleştirmek için iş, eş, başarı peşinde koşturur dururuz. Oysa iyi bir amaç gibi görünen kendini gerçekleştirme bile Frankl'a göre doğrudan bir amaç değil; sadece anlamın peşinde olan öz-aşkınlığın bir uzantısıdır. Hayatın ikinci evresinde ise birinci yarının gündemi aynı tatmini sağlamaz. Aynı gündemi devam ettirmeye çalışmak gittikçe daha ıstırap verici olur. İhtiyaç duyduğumuz şeyin nihayet elde etmeye yaklaştığımız; gerilimsiz ve çatışmasız bir ortam olduğunu düşünürüz. Halbuki hâlâ kişisel ve evrensel anlamımızdan uzaktayızdır.

Bize öğretilen bir beşer olarak her birimizin tekrar ettiği bu hayat döngüsünde daha derin bir anlama yönelmezsek insan olma hüviyetine zulmetmiş oluruz. Kendimize zulmetmekle bu zulme izin vermekle başlıyor başkalarına zulmümüz ve başka zulümlere sessiz kalmamız. Ruhumuzun çağrısına, sesine sağırlaştıkça o sesi uyuşturucular ve oyalayıcılar altında bastırdıkça anlama kör ve sağır oluyoruz. Yeteneklerimizi, potansiyelimizi, yaratılışımızın, çevrenin ve anın taşıdığı imkanları fark edemiyoruz. Kendi merkezimizden koptuğumuz için dünya gittikçe kötülüğün şiddetin yayıldığı, normalleştiği bir yer haline geliyor.

Peki kendimizin ve hayatımızın anlamla teması için ne yapmalı? Bu konuda varoluşçu psikologlardan iki öncü ismin görüşlerine göz atalım. İlki Victor Frankl. Onun birçok kitabından yorumlayarak sunduğum önerisi şöyle: Öncelikle "Hayatın anlamı nedir, ne olabilir? " sorusunu hakiki bir istek ve özgür iradeyle kendine sorabilmeli. İkinci adımda (Frankl'den özetleyerek) aşağıdaki değerlerle anlamı keşfetme yolunda eyleme yönelmeli:

a. Yaratıcı değerler: İnsanların kullanabilecekleri ya

da ilham alabilecekleri bir eser ortaya koymak ya da bir iş yapmak (sorumluluk)

b. Deneysel değerler: Doğayla kültürle insanla kişilik özelliklerimize paralel bir etkileşime girmek (sevgi)

c. Tutumsal değerler: Kaçınılmaz acıya ve ıstıraba yönelik bir tavır geliştirmek ve onu anlamlandırmak. (acı çekmeye cesaret edebilmek)

Görüşünü alıntıladığım ikinci varoluşçu psikolog Yalom da hayatı anlamlı kılacak birtakım etkenlerden bahseder.

Bunlar; özgecilik, bir nedene adanmak, yaratıcılık, hazcılık ve kendini gerçekleştirme şeklindedir. Özgecilik, başkalarının iyiliği için çalışmak, insanlığa hizmet etmek, yardım derneklerine katkıda bulunmak olarak nitelendirilebilir.

Aile, devlet, politik, din veya bilim gibi bir nedene insanın kendisini bütünüyle verip söz konusu etkeni hayatının merkezine almak örnek olarak verilebilir.

Yaratıcılık, bireyin yeni bir şey ve özgün bir yenilik ortaya koymasındır. Bu, bireyin anlamsızlık hissine karşı güçlü bir panzehirdir.

Hazcılık, hayatı dolu yaşamak ve hayatın doğal akışında haz aramaktır. Son olarak **kendini gerçekleştirme** ise bireyin içerisindeki mevcut potansiyeli gerçekleştirmesidir.

Yalom'un saydığı pek çok madde halihazırda denenmiş, herhangi birine tekil olarak sarılmanın insanı anlam arayışında yine yarı yolda bıraktığı gözlemlenmiştir. Elbette her birimiz kendi arayışımızın kaptanlığını üstlenilmeli, bizden önceki deneyimin mirasını da değerlendirerek kendi biricik yolculuğumuza çıkmalıyız.

Anlamın anlamına, hayatın anlamına, anlam arayışına göz attığımız bu metni; tavuğun suyunun suyu veya başkalarının çiğneyip bir başkasının ağzına onun da bir diğerine aktardığı bir tekrar metin olmaktan kurtaracak olan; her birimizin bizzat kendisinin varlığının anlamının, hayatının anlamının peşine düşmesi; deneyimleriyle hakikati an be an, taş be taş inşa etmesiyle olacağını fark etmesi bu farkındalığın sorumluluğunun altında kalbinin birkaç dakika olsun ezilmesidir.

DİPNOTLAR

1. Love, Death & Robots 1. Sezon 18. Bölüm Türkçe Altyazılı İzle - yabancidizi.org
2. Bahadır, A., İnsan Anlam Arayışı ve Din: Logoterapik Bir Araştırma. İstanbul: İnsan Yayınları, 2018.
3. Frankl, Viktor Emil. Duyulmayan Anlam Çiğliği. trc. Selçuk Budak. Ankara: Öteki Yayınları, 1994.
4. Adler, Alfred, Yaşamın Anlam ve Amacı. trc. Kamuran Şipal. İstanbul: Say Yayınları, 2019.
5. Yalom, Irvin., Varoluşçu Psikoterapi. trc. Zeliha İyidoğan Babayigit. İstanbul: Kabalıcı Yayınları, 1999. Yalom, Varoluşçu Psikoterapi
6. Göka, Erol. Hayatın Anlamı Var mı? İstanbul: Timaş Yayınları, 2013.
7. Varoluşsal Anlam Arayışı ve Kutsalın Etkisi, İbrahim Yüksel, GAB Akademi, Cilt/ Vol: 1 Sayı/ Num: 1 Aralık/December 2021 ISSN 2792-0194

YAŞAMAK UMRUMDADIR

▲ BETÜL KOÇ

"Yaşamak debelenir içimde kıvrak ve küheylan beni artık ne sıkıntı ne rahatlık haylamaz çünkü ben ayaklanmanın domurmuş haliyim Yürüsem rahmet boşanacak. Ve sana bir karşılık vereceğim..."

İsmet Özel'in Yaşamak Umrumdadır şiirinin en sevdiğim dizeleridir. İçimizde debelenen yaşama arzusunu susturarak, her sabah yeniden gözümüzü açıyoruz.

Tüm bunları maalesef farkında olmadan yapıyoruz. Öyle ya yaşamının ne kadar bilincindeyiz? Sanırım yaşanan pek çok şeyin kilit noktası burası.

Şairin dediği gibi yürüsek, hele bir doğrulup bilinçli bir adım atsak, sağnak sağnak rahmet boşanacak. Ve asıl karşılığı işte o zaman vereceğiz Yaşamak dediğimiz sanata.

Bir psikolojik danışman olarak danışanlarımda da, öğrencilerimde de, temel olarak farkındalığı arttırmayı hedefledim daima. Bazen biz insanlar bir akvaryumun içinde gibi hissederiz. Akvaryumun tüm alanına hakim olduğumuzu sanır, debelenir dururuz. Oysa dışardan akvaryumumuzu gözetleyen iyi niyetli biri şimdiye dek hiç fark etmediğiniz yaşamınızın temel düğüm noktasına işaret edebilir. İşte o saatten sonra başka birinin size ne yapmanız gerektiğini söylemesine gerek kalmayacaktır. Yaşamımızı tüm koşullarıyla eksikliği, fazlasıyla yaşayan bizleriz. İç görü kazandıktan sonra ve en önemlisi sağlıklı bir zihin ve psikolojik yapıya sahip isek, en iyi çözüm önerisini yaşamımız için kendimiz sunacağız.

Mesleğin ilk yıllarında... Sanıyorsunuz ki elinizin değdiği her şey değişecek ve bir anda güzelleşecek. Bölümünüzle ilgili her bilgiye vakıf olduğunuzu, toparlayamayacağınız kurtarmayacağınız hiçbir öğrencinin olmayacağını sanıyorsunuz. Bu sanrı size müthiş bir motivasyon kaynağı oluyor. Ancak bunun yanında çatlama üzere olan bir küheylan olduğunuzu fark edemiyorsunuz. Deliler gibi çalışıyorum. Günlük olarak öğrencilerimi özellikle 12. sınıf öğrencilerimi yanıma çağırıyor şu kadar soru çöz, şu konuya çalış,

şu saatte kalk... Tabi her öğrenciye üç aşağı beş yukarı benzer şeyler söylüyorum çünkü zihnimde çalışmanın ideal kodları tek. Ben buna göre çalışmış derece yapmışım onlara da hem aynı hedefi gösteriyorum hem de aynı yöntemleri sunuyorum. Belli bir süre sonra öğrencilerin ilerlemediğini gördüm. Nedenleri üzerine düşünürken bir gün okulun en hayta öğrencisi görüşme esnasında benim serzenişlerimi bölüp, "Hocam ben sizin gibi değilim, ben diğerleri gibi değilim. Yapamıyorum!" dedi. Daha da hiddetlendim.

Ne güzel bahaneler bunlar diye kızıp gönderdim öğrencimi. Ama içime garip bir duygu çöküverdi. Tarif edemediğim ama genelde yanlış bir şey yaptığımda bana eşlik eden bir duyguydu.

Birkaç gün yavaşladım. Çatlama üzere olan o küheylan olduğumu anladım. Yavaşladım ve düşündüm. Öğrencimin o çıkışı benim iç görümü arttırmıştı. Herkes kendi hikayesini yaşardı.

Kimsenin olay kahramanları, yer ve zamanları aynı değilken ben nasıl aynı sayfalara, aynı puntolarla tüm öğrencilerimi sığdırmaya çalışmışım ki?

O günden sonra Özel'in bu dizelerine bakış açım da değişti. Yürümek için sadece önemli olanın, bir varış noktası olduğunu düşünüyordum. Varış noktasına varınca beklenen rahmetin boşanacağını sanıyordum. Oysa yürümek için varış noktasını aşan bir şey varsa, o da kişinin üstbilis, yani kendiliğine dair edindiği gerçekçi bilgilerdi. Eğer tüm bu koşullara sahipse, hedefe varamasa dahi rahmet onu bir yerlerde yakalayacaktı.

Ben o vakte değin farklı açılardan Alice'in yöntemini benimsemişim:

Alice: Cheshire pisisi, (...) lütfen bana hangi yolu izlemem gerektiğini söyle misiniz?

Kedi: Bu nereye gitmek istediğine göre değişir.

Alice: Aslında gittiğim yer pek umurumda değil.

Kedi: O zaman hangi yolu izlersen izle fark etmez. Muhakkak bir yere varırsın.

Oysa yola çıkmak değil ki mesele yolda yürümek. O yolu yürüyebilecek tüm koşullara sahip olmak, yolu da yolcuyu da kabullenmek ve yolun sonunda varılacak yerin kıymeti...

Bunların hepsi aynı bağlamda bir bütün.

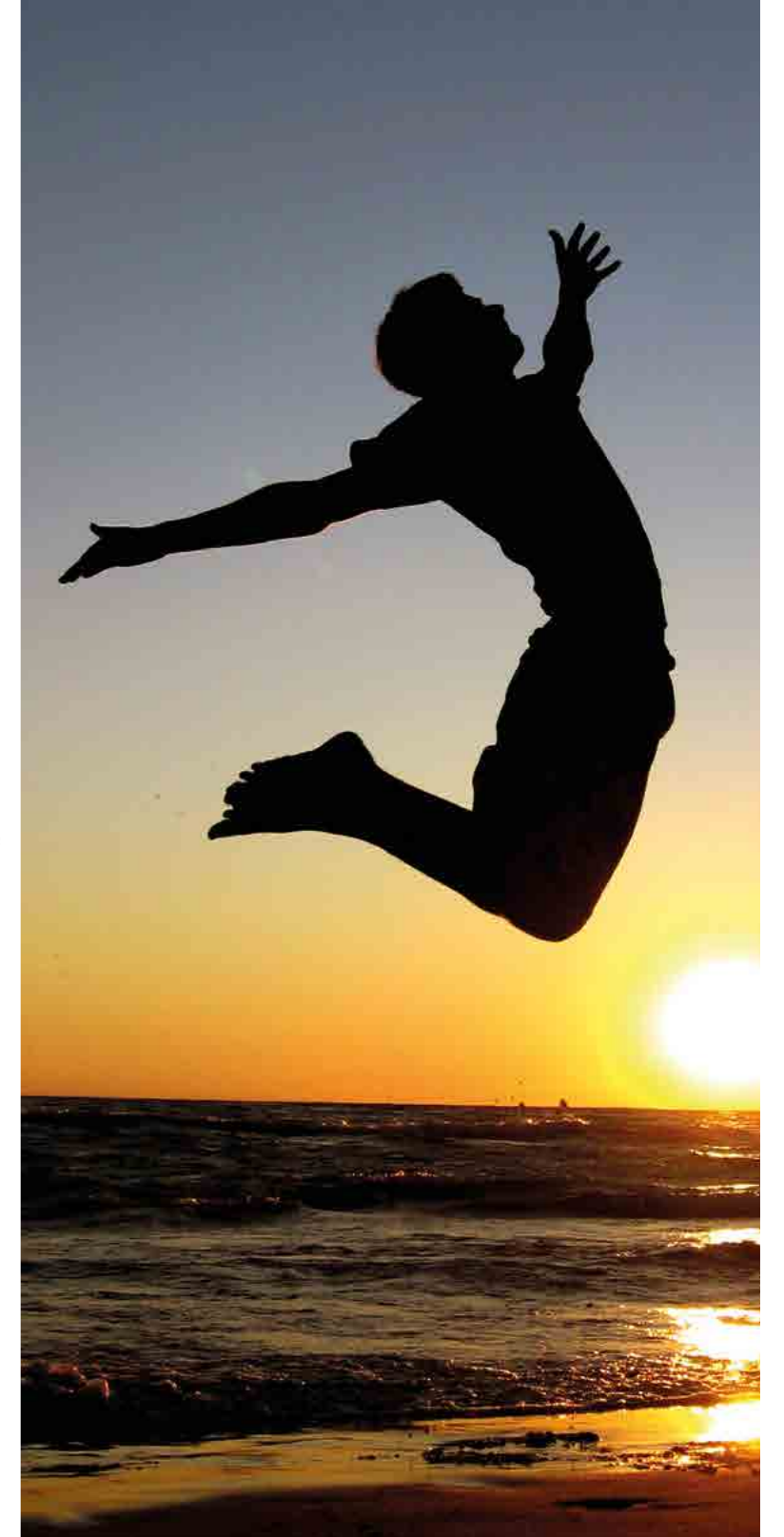
Tüm bunları göz önüne aldığımızda biz yetişkinlere düşen ilk vazife; çocuklarımıza, öğrencilerimize bir bilinç inşa etmelerinde destek olmak. Kendilerini keşfetmek, ilgi ve yeteneklerinin farkında olmalarını sağlamak. Tüm bunlara destek olurken, kendi isteklerimizi, yarım kalmış hayallerimizi onların omuzlarına yüklemeyen yapmamız en önemli ve zorlayıcı yanı olacaktır biliyorum. Ama yavrularımızın gözlerinde o başarıya parlıtısını görmeye değer.

Bir diğer husus gerçekçi bir hedef belirlemek. Öğrenci, kendi çevresel koşullarının farkında olarak hedef belirlemeli. Öğrencinin başarısı değil, gayreti takdir edilmeli.

Sonuç odaklı yaklaşımlarda öğrencilerimizin kaygı düzeyleri çok artıyor ve başarı eğrileri maalesef eksiye doğru ilerliyor. Ve belki de tüm bunların ötesinde öğrencinin psikolojik sağlamlığını da destekleyecek temel bir yaşam amacı belirlenmeli. Bu aşamada öğrenciye destek olunmalı. Pergelin sabit noktası ne kadar güçlü sabitlenirse, öğrenci yaşamda o kadar başarılı olacaktır. Lütfen yanlış anlaşılmasın. Başarıdan kastım sadece tıp okumak, ya da zengin olmak değil... Yaşamının hakkını vermek ve yaşamı umursamaktır. Pek çok başarı öykülerinin sonu, yaşamlarında sağlam bir sabitesi olmadığı için intiharla sonuçlanıyor.

Bu sebeple yaşamak umrumuzda olmalıdır. Bunun gereği olarak da yürünecek yol, yürüme biçimi, yürüyecek kişi, alınacak azık ve varılacak yer umrumuzdadır.

Bu minvalde yürü ki, rahmet sağnak sağnak boşansın.

İNSANIN ANLAM(A) İHTİYACI

▲ BAYRAM YILMAZ

"İnsan kendini bildiği kadardır, kendini tanımladığı kadardır." demişti öğretmenim.

Kimi pişmanlıklarıyla tanımlar kendini, kimi yoksunluklarıyla, imkânsızlıklarıyla, olamamışlıklarıyla tanımlar.

Kimi aklı kadar tanımlar kendini, kimi ruhu kadar.

Kimi sevebildiği kadar tanımlar kendini, kimi kabul edebildiği kadar.

Ben Selma öğretmen, ben ideallerimle tanımladım kendimi. Hiçbir zaman onlardan vazgeçmemeyi öğrendim..." (1)

Dönemin Fenerbahçe kalecisi Alman Toni Schumacher'e fiziksel olarak benzetildiğinden ötürü Schumacher lakaplıydı. Sariya çalan kıvrıcık saçlarının biraz uzun olması dışında başka bir benzetmeye imkân vermiyordu. Hocayla özel bir tanışma merasimimiz olmamıştı, Meslek Lisesi birinci sınıf, birinci dönem, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin birinci sınavında 5 soruluk klasik bir sınavda sormuştu 5. Soru olarak;

Soru 5: Bir kimse sizden dininizi değiştirmenizi isterse ne cevap verirsiniz?

Cevap 5: Kafırın suresinin mealini okurum.

Hoca sınav esnasında kâğıdıma bakıp "100" yazdı. Hocanın tabiriyle keşfedilmiştim. Okuma alışkanlığımın olması iletişimimizi kolaylaştırıp bereketlendirmişti. Hoca vesilesiyle dini tasavvurumu oluşturan ilk okuduğum üç kitap; Salih Gürdal'ın küçücük "Din Nedir? kitabı, Mevdudi'nin "Dört Terim" kitabı ve günde en az 5 sayfa okunarak tamamlanacak olan Kuran Mealiydi. İlk okuduğum meal çalışması da Prof. Dr. Süleyman Ateş'in meali olarak hatırlıyorum.

Tanışıklıklarım arttıkça başka insanlardan da başka şeyler öğrendim. Bunlardan ikisini özellikle ifade etmek isterim.

Yaşımız henüz daha on beşlerde ve İslamcılık düşüncemiz illegalitenin sınırlarında yeşerirken öğretmişti abilerimiz. Demişlerdi ki; "En kötü şartlarda karakolda bile arkasında duramayacağımız bir sözü hiçbir yerde söylemeyin,

bir ortamda da söylediğiniz bir sözün de mutlaka arkasında durun, bedeli ne olursa olsun..." İkinci olarak ise "Tek başına kalsanız bile yürümeyeceğiniz bir yola da girmeyin..."

Meslek lisesinde 2. sınıfta 16 saat atölye dersimiz vardı. Mersin Endüstri Meslek Lisesi'nin uçak hangarının daha köşeli haline benzeyen motor bölümünde meslek dersi hocalarımızı babamdan çok daha fazla görüyordum. Sabahın erken saatinde yola düşüyor, küçük ama hızlı adımlarla Tarsus tren istasyonuna 6.57 yada 7.25 trenine biniyor, Mersin istasyonuna (ki son duraktı) gelip oradan acele adımlarla ya da koşturarak toplanma ziline yetişmeye çalışıyordum. İlginçtir bugünkü hafızamla hatıralarımı yokladığımda, derse geç kalmakla ilgili bir anı hatırlamıyorum. Sabahın erken saatlerinde başlayan git-gel 70 km. yi bulan koşturmaca okulda gecen 10 ders saatinin ardından genelde 17.27 treni ile aynı yolu tersinden yapıyordum. (üç yıl aynı rutini yapınca hatırlıyor insan)

Lise 2. sınıfın ikinci döneminde nasipse "Atölye Dersi Öğretmeni" olmak istedim. Genel sebebi öğrenci ile atölye ortamında daha yoğun ve uzun süreli temas karabilme imkânıydı. Bu sayede belki genç dimağlara temas edip, belki kulaklarında birkaç hayırlı söz bırakabilirim istek ve düşüncesiydi. Bugün bile müfredat ne derse desin, öğrencilerime temizlik adabından, abdesti de içeren hijyen kurallarını anlatmadan dönemi tamamlamam. Mutlaka Nur Suresi'nin 3. Ayetinden bahseder, insanın arkadaşlarının kalitesinin kendi kalitesine direkt bağlı olduğunu anlatmaya çalışırım.

Hayatımı anlamlı kılma uğraşımın içerisinde öğretmenliğin bana en fazla pratik imkânı sunan meslek alanı olduğunu düşündüğümünden bu yönde isteğim oldu, Rabbim nasip etti öğretmen oldum.

Ben Bayram. Okuma yazmayı askerde öğrenmiş, Ergün ustadan olma, Göçük(köy)lü Ayşe'den doğma. 1915'in 20 Mayıs'ında Çanakkale Kanlısirt'da şehid olan Ali oğlu Recep Onbaşı'nın torunu.

Ey İnsan! Kimsin Sen?

İnsanın kendisine dönerek "kimin ben?" "varlığımın anlamı ne?" "Varoluşumu kime, niye borçluyum?"... sorularını sorması varoluşuna doğru anlamı katabilmesi için önemlidir.

İnsanlarımızın çoğu hayatı boyunca kendi varlığının anlamına dönük olarak böyle bir soru sorma zahmetinde bulunmamıştır. Bunun belki en temel sebebi böyle bir soruyu zihninde oluşturacak arayıştan ve alt yapıdan yoksun olmasıdır belki de...

Eğitimle uğraşan her insan bilir ki soru sorabilmek birikim ve duyarlılık ister. İnsanın sorduğu sorudan onun birikimi hakkında çok rahat bilgi ve fikir sahibi olabilirsiniz. Soru sorabilmek yola çıkmanın riskine de, zahmetine de, ödülüne de kendimizi hazırlamak anlamındadır. Amerikan eğitim sistemine sert eleştiri getiren bir filmde Lucy Liu' nin canlandırdığı rehber hocasının isyanını dile getirdiği replikle "**Duyarsız olmak kolay, duyarlılık asgari ahlak ve cesaret ister**"

Eğer bizler doğru cevaplara ulaşmış, bu cevaplarla gönlümüzü, zihnimizi ve eylemlerimizi inşa edeceksek, işe doğru sorulardan başlamalıyız. Doğru soruları doğru yere sormalı, zihnimizi tortulardan arındırıp, doğru cevaplara hazır hale getirmeliyiz. Doğru soruları sormayı beceremezsek; doğru cevaplarımız da olmaz. Verilmiş cevaplar bizim cevabımız olmadığı gibi, bu cevaplar bizi yönlendirmenin ve yönetmenin argümanları olur.

Çok temel bir soru olarak "bu dünyaya niçin geldik?" sorusu; soran için çok kıymetli olup cevabını nerede aradığına bağlı olarak hayatını anlamlandırabilecek, yaşamına yön verecektir. İnsan **değerler hiyerarşisini**, bulduğu bu cevap üzerinden inşa edecektir. Eğer vahye yönelip, oradan varlığını muhtaç olduğu yaratıcısının verdiği cevaba (Zariyat suresi/56) iman ederse; şerefi, asaleti, mutluluğu, güzel sonucu Allah'a kullukta bulacaktır.

Eğer ki kendisine başkaları tarafından verilen cevapları yaşamının merkezine koyarsa; yaşama şekli de bu yaşamın ürettiği sonuç da çok farklı olacaktır. Örneğin kapitalizmin üretip pazarladığı "dünyaya mutlu olmak için geldiğini unutmama..." mesajı onu bencil, hedoist (hazcı), tüketici bir kişilik sahibi yapacaktır. Devletin ürettiği "bu vatan için,..." yaklaşımı, "bu takım için ölüyoruz, öldürüyoruz..." tavrı hep hayatın anlamına

yönelik (farkında olalım veya olmayalım) edinilmiş cevapların sonucunda oluşur.

Vaktinizi nasıl, nerede, kimlerle geçireceğiniz; hayatınızın anlamı ile ilgili ne aradığınız, nerde aradığınızla çok yakından ilgilidir.

Kişinin kim olduğunu kişinin kendi cevabı belirler. Cevaptan kasıt, sizi oluşturan bütün niteliksel özelliklerinizin toplamının cevabıdır. Yani sadece dilinizin "ben Müslüman'ım" cevabını vermesi yeterli değildir. Eyleminizle verdiğiniz cevap daha doğru bir cevaptır.

Vahyin muhatapları bunun önemini "sadece iman ettik demekle bırakılacağımızı mı sandınız? Biz sizden öncekileri de sınadık..." (28/2-3) ayet(ler)inin anlamında bulabilirler.

İnsan ilişkilerinde temel bir kural olarak berati zimmet esastır. Kişinin beyanına göre hukuk ihdas olunur. Burada kastımızın kişiyi tanımlayacak olan şey bizzat kişinin kendisidir. Başkalarına düşen görev de: bu tanımlama üzerinde ilişkilerini kurması ve sürdürmesidir. İnsana düşen sorumluluk ise söylediği ile yaptığının tutarlı olmasıdır. **Çünkü ahlakın evrensel tanımı tutarlılıktır.** Sizi en doğru yansıtacak olan da nihai manada ortaya çıkartılan davranışlarınızdır. Kim olmak istediğinizi çok rahat dilinizle ifade edebilirsiniz ama **kim olabildiğinizi eylemleriniz ortaya çıkaracaktır.** Cennetlik olmak isteyebilirsiniz fakat cennetlik olup-olamayacağınıza bu dünyada ortaya koyduğunuz (Allah'ın rahmeti ile) eylemleriniz belirleyecektir. Kim olduğunuz; vücut toplamınızın (tüm azalarınızın) ve tüm ilişkilerinizin (tüm yaşamınızın) üreteceği sonuçtur.

İnsan yaratılmaya başladığı ilk andan itibaren bir kimlik sahibi olmak üzere yaratılmıştır. Kimlik sahibi olabilmek bilinçli (kararlarımızın sonuçlarının farkında) olabilmeyi gerektirir. Kimlik, kim olduğuna karar vermektir... Bu halife olmanın, olabilmenin anlamıdır.

Kimlik, kişinin var oluşunun ifadesidir. Kendini nasıl gördüğünün tanımlamasıdır... Bireyin kendi farklılığını ortaya koymasısıdır... Kimlik, bütün şartlarda sahip olunan niteliklerin toplamıdır... Bir kişiyi ya da toplumu kendisi yapan veya diğerlerinden ayıran niteliklerin toplamıdır... Yani kimlik bizi biz yapan değerlerin toplamıdır...

Allah Âdem'i yaratmayı dilediğinde melekler bunun sonuçlarından çekinmişlerdir. Meleklerin insan hakkında olumsuz duygularının sebebini anlamaya çalışan âlimlerimiz, meleklerin iki durumdan çekindiklerini düşünmüşlerdir.

Birincisi yaratılacak olanın halife makamında yaratılmasıdır. Halifelik temsil imkânını ve iradeye sahip olmayı gerektirir. İnsanın iradesinin olması demek, itaati de isyanı da tercih edebileceğini, dolayısı ile isyan etme potansiyelinin bulunması anlamına gelir. Kendisini yaratmış olana isyan edebilecek olan insanın

nefsi, ona kendi türdeşlerini de, diğer mahlûkatı da katil edebilmesinde neden olabilirdi...

İkinci olarak melekler insan türü benzeri iradi olarak yaratılmış olan insan öncesi mükellef varlıkların yaptıkları üzerinden böyle bir hissiyat edinmiş olma ihtimalleridir.

Bizim için önemli olan insan olma potansiyelimizi nasıl gerçekleştirebileceğimiz ve bunu neye hizmet olarak kullanabileceğimiz...

Rabbimiz kitabımızda insanı en büyük günahlardan olan kibir günahına sahibi olmaması için insanı neden yaratıldığına yöneltir. İnsanın "çamurdan", "çiğdemlik et parçasından", "akıtılan pis bir sudan", (K.K) yaratıldığını hatırlatarak insanın yaradılış maddesinin (maddiyatın) insanı yüceltmeyeceği öğretilir. İnsanı şeref sahibi yapan unsurun, onun taşıdığı ruh (can) emaneti olduğunu bilinmesi istenir.

Emaneti de hediye de değerli kılan emanetin de hediye nereden-kimden geldiğidir. Sevdiğiniz birinin size verdiği bir hatıra, sizin ona hürmetinizden dolayı değerlidir. Onun için şiirler bile yazar "sevdiğim yeşil soğan göndermiş"(2) dersiniz.

"Yaktı beni bir nâzenin, feda olsun rûy-i zemîn," demiş fakir.-

İnsanın bedeni ruhla şereflendirilmemiş olsa idi şerefi olmayacaktı. İnsan hem çamurlaşma potansiyeline hem de melekler gibi nurlaşma potansiyeline sahiptir. İnsanın çamur tarafına yatırım yapmak, çamur tarafının isteklerini önceleyerek davranmak, bedeninin arzularına gem vurmaktan doyumaya çalışmak onu çamurlaştıracaktır. Sadece insanda bulunan sorumlulukları gereğince düşünmek ve buraya yatırım yapmak insan hayatını daha anlamlı kılacaktır...

Dünya vatandaşları olarak bizler; görüntü aktarabilme teknolojileri sayesinde normalde şahit olamayacağımız hayatların içine girmeden kenarında dolaşabiliyoruz. Seyirci olarak şiddetten, cinselliğe, zenginlikten her türlü marjinalliğe kadar anormal hayatları görebilme imkanına sahibiz. Bize sağlanan bu imkanlar gördüğümüzü normalleştirmemizi ve kısa sürelerde de kendimizi ifsat etme kolaylığını da sağlıyor.

Ekran görüntüleri kendi hayatlarımız ile durumu bizlerden çok daha iyi olan ya da öyle zannettiğimiz başkalarının hayatları ile karşılaştırma imkânları da üretiyor. Bu karşılaş(tır)malar bizde ziyadesi ile eksiklik ve yoksunluk duygusuna yol açıyor. Eksiklik duygusu tamamlanma isteğini ve hırsını üretmesi de kaçınılmaz hale gelebiliyor. Hangi alanda yoksunluk hissediyorsanız tüm emek ve enerjinizi o alana yöneltiyorsunuz. Eğer insanımız mutluluğunu ve hayatının anlamını daha çok ekonomik imkan ve fırsatlarla ilişkilendirirse, kendisini sınırlayacak bir kutsal yok ise, bireyci ve bencil insanların bu durumdan yırtmak için kurmayacağı kumpas yok.

Anlam her insanın hayata tutunmasını ve yaşamını daha düzenli bir istikrar içerisinde sürdürmesinin imkânıdır. Belki yukarıda müslümanca bir bakış sunmaya çalıştık fakat dünya nüfusu sadece Müslümanlardan oluşmaz ve anlam ihtiyacı sadece Müslümanların ihtiyacı değildir. Her insanın, her bireyin, her topluluğun, her toplumsal ilişkinin bir anlama ve anlaşılmaya ihtiyacı vardır. Sağlıklı bir toplum anlam (değerler) üzerine inşa olunabilen bir toplum yapısıdır.

Bu konuda bir klasik olan Viktor Emil Frankl'in etkileyici eseri "İnsanın Anlam Arayışı" kitabında insanlık dışı toplama kamplarında uzun süre kalan bir tutuklu olarak, babası, annesi, erkek kardeşi ve karısı bu toplama kamplarında ölmüş, kız kardeşi hariç, ailesinin tamamı yok olmuştur. Her şeyini kaybeden, bütün değerleri yok edilen açlığın, soğğun ve acımasızlığın altında ezilen, her an, her saat imha edilmeyi bekleyen bir tutuklu olarak kişisel tecrübesinden de hareketle "İnsanın en zor koşullarda

nasıl olur da yaşamı sürdürmeye değer bulabilir? Sorusunun cevabını yanıtlamaya çalışır.

Kitapta "Yaşamak acı çekmektir, yaşamı sürdürmek, çekilen bu acıda bir anlam bulmakla mümkündür." der Victor Emil Frankl. Sözlerini "Eğer yaşamda bir amaç yoksa, acıda ve ölümden de bir amaç olmalıdır." cümlesi ile sürdürür.

Kitabın ikinci kısmında yazar kuramlarını kendisinin geliştirdiği ve toplama kampından sağ çıktıktan sonra özellikle intihara meyilli kişileri tedavi amacıyla geliştirdiği, adına "logoterapi" dediği bir tedavi yönteminden bahseder. Logoterapi temelde; "Kişinin kendi yaşamında bir anlam bulma arayışı, insandaki temel güdüleyici güçtür." görüşüne dayanır. 2. Dünya Savaşı sonrasında aynı zamanda Prof. Dr. ünvanıyla hekimlik de yapan yazar yaşamdaki temel güdünün insanın hayatındaki anlam arayışı olduğunu ileri sürer. "Dünyada insanın başına gelebilecek en büyük felaketin, hayatının değerini bulamaması, onun anlamsız olduğuna inanmasıdır." tespitini yapar.

"Kendisini sevecenlikle bekleyen bir insanın ya da tamamlanmamış bir işe yönelik sorumluluğunun bilincine varan kişi, yaşamını kesinlikle bir yana itmeyecektir. Varoluşunun "nedenini" bilecek ve neredeyse tüm "nasıl" lara dayanabilecektir."

"Ama hiç kimse başkasına bu amacın ne olduğunu söyleyemez. Herkes bunu kendi başına bulmak ve bulduğu yanıtın öngördüğü sorumluluğu üstlenmek zorundadır."

Yazar 2. Dünya Savaşı'nın toplama kampında acı dolu, ölümün sınırlarında geçirdiği onca sene boyunca kendisini hayatta tutan en önemli duygunun, yeni evlendiği eşini tekrar görebilme ihtimali olduğunu ifade etmiştir. Zor şartlardan kurtulduktan sonra, eşinin öldüğünü öğrenmiştir. Yine de yaşamına farklı bir anlam yükleyerek devam etmiştir.

Benzer bir hayata tutunma örneğini aksiyon filmi olarak bilinen -ki bence çok romantik bir film- John Wick filmlerinde görmüştüm. John Wick karakteri "Ben ölürsem eşimle yaşadığım hatıralarda ölür" motivasyonu ile eşinin hatırasını yaşatmak, ölmek için yüzlerce insanı öldürüyor. Serinin 4. filminde kilisede geçen bir "scens" da Donie Yen'in canlandırdığı karakterle etkileyici bir konuşmaları vardır. "Sence karın seni duyuyor mu?" sorusuna "zannetmiyorum" diye cevap verir. Devamında "neden o zaman" kilisede mum yaktığını sorulduğunda "belki de yanılıyorumdur" der.

Ülkemizde ve dünyada insanlığın yaşadığı bir çok ruhsal hastalıkların, yaşanan sorunların kaynağında insanın anlam ve değerler konusunda bir kaos yaşaması ile ilişkilendiren Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ hocamız **Gençliğin Anlam Arayışı ve İslam** kitabının giriş kısmında "Şüphesiz, insanlık için en önemli husus, anlam arayışıdır. İnsanoğlu daima bir anlam arayışı içinde olmuştur. Varlığın ve kâinatın manasını, varoluşunun gayesini, yaratılışının hikmetini, hayatın anlamını, ölümün manasını anlamlandırmak istemiştir. Bu arayışta başarısız olan insanlar, ciddi bir anlam krizi yaşamışlardır.

İnsanlık, tarih boyunca bu anlam krizini aşmak için nice yollara başvurmuş, nice düşünceler üretmiş, nice felsefeler geliştirmiştir. Anlam krizini bazen büyüklerle, tılsımlarla bazen hurafelerle, mitolojilerle aşmak istemiştir. Modern zamanlarda ise akıl ve bilim üzerinden bir anlamlandırma cihetine gitmiştir." Diyerek meselenin insanlık ve gençliğimiz için önemine değinir.

İnsanlığı bu denli derinden etkileyen anlam krizinin tezahürlerini şu şekilde sıralayabiliriz:(3)

Anlam krizine giren insan kendisini yalnız hissetmekte, kendine yabancılaşmakta, belirsizlikler dünyasında kaos içerisinde bir hayat sürdürmekte, güvensizlik duygusuna kapılmakta, sahipsizlik ve köksüzlük yaşamakta.

Anlam krizi yaşayan insanlık saadeti bulamamakta, mutluluğa erişemiyor. Bu durumda insan, mutluluğu sadece geçici birtakım arzuların tatminine indirgemekle yetiniyor.

Mana buhranına giren insan, insani birlikteliği oluşturamıyor, toplumsal boyutunu tahkim edemiyor. Bazıları sadece haz ve şehvet peşinde koşarken bazıları da yalnızca fayda ve menfaatin peşinden gidebiliyor. Bazıları ise sadece egoist bir anlayış içerisine girebiliyor. Bu durum Yaratıcının yeryüzünde insanların birlikteliğinden murat ettiği yüce mananın vücut bulamamasına yol açıyor.

Aradığı huzuru bir türlü bulamayan insan, istikametini kaybediyor, anlamsızlık girdabında yolunu şaşıyor, büyük bir boşluk ve hiçlik içine giriyor. Akıl ve bilimle hayatı kolaylaştıran büyük inkılaplar yaptığı hâlde içindeki boşluk daha da artıyor.

Anlam krizinin diğer bir boyutu ise insanın ölümü anlamlandıramamasıdır. Zira hayatı anlamlandırmak ne kadar önemliyse ölümü ve ölüm ötesini anlamlandırmak da bir o kadar mühimdir. Modern insan, nereden geldiğini yani hayatı anlamlandırmayı başarsa dahi bu seferneye gideceğini yani ölümü anlamlandırmakta büyük zorluklar yaşıyor. Ne kadar bilimsel devrimler yaparsa yapsın, insanın ölüm ve ötesinin manasını anlaması ve anlamlandırması bilimsel yöntemlerle imkân dahilinde görünmüyor.

Ölümü anlamlandıramayan, kalbinde, ruhunda, vicdanında bir yere oturtamayan insan daima bir korku, kuşku, kaygı hissediyor, ruhunda sürekli bir azap duyuyor. Beden istediği kadar hazzın peşinden koşsun, ruh azap duymaya devam ediyor. Bu nedenle anlam krizi, anlamsızlık krizi, gagesizlik krizi, insanın dolayısıyla insanoğlunun en büyük krizidir.

10 bölümden oluşan kitapta Mehmet GÖRMEZ hocamız; gençliğin bu konudaki sıkıntıları ile ilgili olarak tespit ve önerilerde bulunur. "İnsanlığın içinden çıkamadığı anlam krizinin en net çözümünün, hayatın da ölümün de insanoğlunu tatmin eden en makul izahını Allah'ın dininde aradık" der.

Hayatı ayrılıkların toplamı olarak da tercihlerinizin sonuçlarının toplamı da yada başka bir şeyin terkihi olarak da tanımlayabilirsiniz.. Bu birazda meselenin fikri ve ideolojik tercihleriniz ile ilgilidir. Hayata tutunabilme beceriniz ve onu sindirebile yeteneğiniz ise tamamiyle başınıza gelenleri tanımlayabilme ve anlamlandırabilme yeteneğinizle ilgilidir. Anlamlandıramadığınız her olayın, her yükün altında ezilirsiniz. Bu yüzden ya meselenin anlamını idrak eder, künhüne varırsınız yada gelenek üzerinden siz meseleye / nesneye / kimseye anlam yüklemesi yaparsınız. Lise öğretmenimin bir örneğiyle sabah namazına kalkıp evindeki sıcak suyla abdest aldıramadığımız bir genç bazen olur ki sabahın ayazında sevdiği kızı görmek için onun okul yolunda bekler... Hatta şarkı bile yazar "okul yolları" diye şarkı bile söylersiniz. Akriba ziyareti için gitmeyeceğiniz yerlere deplasmanda takımınızı yalnız bırakmamak için riskleri de göze alarak gidersiniz. Bu fedakârlıklar tamamiyle değerler hiyerarşiniz, anlam dünyanız ile ilgilidir.

İslam inancındaki İslam'a giriş ve imanın temeli olan Kelimeyi Tevhit de aslında bir meşruiyet ve anlam referansı kabulü demek değil midir? Diğer anlam arayışlarının tahtına hayır dedikten sonra.

İnsanın fedakârlık düzeyi anlam düzeyi ile ilgilidir. Arkadaşlık, dostluk sizin için çok değerli ise arkadaş dost olabilir, dostlarınız için fedakârlıkta bulunursunuz. Okula değer verdiğiniz zaman derslerinizi aksatmazsınız. Sizin için en önemli şey para ise satmayacağınız şey yoktur. Onurunuzda çok değer veriyorsanız sizi satın alabilecek para icat edilmemiştir. Toplumsal değerleri önemsedığınız zaman toplumun saygın bireyi olur, toplumsal dönüşümün elzem olduğuna inandığınızda risk alır fedakârlıkta bulunursunuz. Anlam dünyasının temeline bir tercih olarak Allah'a kul olmayı, saygınlığı takvaya sahip olmakla ilişkilendirdiğinizde diğer her imkan ve statü bu temellere göre biçimlenecek, o merkezi kavramın istediği şekilde konumlanacaktır.

Değerlerinizin köklü, yaygın ve aşkın olması sizin hayata daha sağlam tutunmanızı sağlar. Burada köklü olmasından kadim olmasını yani sizden önce de var olup bu değerler için çok kıymetli insanların mücadele etmiş olmasını kast ediyoruz. Yaygın olmasından kastımız inandığınız değerleri yüceltirken bunu yalnız olarak değil sizler gibi insanlarla, mümkünse en geniş ümmet içerisinde bulunmanızı ifade etmeye çalışıyoruz. Aşkınlıktan kastımız Anlam dünyasını inşa ederken kendinizi sizden çok daha yüce, sizden daha kalıcı (ezeli ve ebedi) ve yaptıklarınızın mükafatını verebilecek

kudretteki bir iradeyle ilişkilendirebiliyor olmanızdır.

İslam inancın sahip kişiler için bu her anın ve imkânın Allah ile irtibatını kurabilmektir. Böylece sizi yoktan var edene olan bağlılığınız, aynı kullukta bulunan kişilerle kardeşlik hukukunuz ve nihayetinde hesap gününde mükafatınız olur. Bu anlayışla anlamlandırıp inşa edilecek her dostluk, her evlilik, her uğraş yapan insanlar için gönül hoşnutluğu ile yapılabilir ve sürdürülür. Her olumsuzluk bu iman dolu göğüs ile karşılanır yumuşatılır ve sindirilir.

Üniversite de diyanet görevlisi olarak irşad görevi olan bir ablamızın aynı yaş ve sınıf düzeyinde olan iki kız öğrencinin yaşadıkları annelerinin ölümü ile yüzleşmelerindeki farklılıklardan bahsetmişti. Allah ve Ahiret inancı yüksek olanın doğal bir üzüntü sürecinden sonra derslerine daha çabuk "oryante" olabilirken hayatı daha akılla anlamlandırmaya çalışan diğer kızımızın ise annesinin ölümün bir türlü kabullenemediğini "niye benim annem" dediğini, gözlemlenen sürede hayatını normalleştirme konusunda sıkıntılarından bahsetmişti.

Her insan her kes için değerli ve anlamlı olmayabilir kişinin tercih zorunda olduğu kim ve kimler için yaşamaya değer olduğudur. Kişi değerli olmak ve değer görmek ister. Bunun için gayret gösterir. Kişi ancak kendisinin değer verdiği kimseler tarafından kıymet verilmesini önemser. Hiçbir yakınlık hissetmediğiniz, fikirlerini önemsemediğiniz kişinin size bakışı üzerinden bir davranış değişikliğine gitmezsiniz. Tersinden birinin davranışlarını değiştirmek istiyorsanız ona değer vermek yada onun için değerli olan motivasyonları kullanmamanız gerekir. Kalıcı terbiye ve ahlak ise dışsal değil içsel duygular, motivasyonlar (sevme ve sevilme gibi) üzerinden mümkün olabilir.

Büyüklik ya da önemli olmak da yaptığınız işin sizden başka kaç kişi için de anlamlı olduğuyula ilgilidir. Kimisi için hayat mücadelesi çekirdek aile kadardır. Kimi etrafına çizdiği anlam dairesi içine geniş akrabalarını, komşularını da koyar. Bizim için zir ve şahsiyetler için ise şairin ifadesiyle "alnında boncuk boncuk ter / her biri insanlık çilesinden..."

İnsanın anlam tercihleri her konuda ve durumda işini kolaylaştırmaz... Haksızlıklara mücadele etmeyi hayatınız için çok önemli bulduğunuzda belki birçok sıkıntılarla uğraşmak zorunda kalabilir belki birçok insandan zor bir yaşamınız olabilir lakin önemli olanın "anlam değeri yüksek bir yaşam" olduğunda "İnsanı kıymetli yapan derdi ve davasıdır." diyebilirsiniz. İnsanın canı dâhil

fedakârlığı ancak bu duyuş ve hissedişle mümkün olabilir. Bir örnek olarak şehadeti ve şehit olmayı mümkün kılan şey değer verme değerli olma cabasıdır. Bir insan canını kendi canından daha değerli bir şey için feda ettiğinde yada canını ortaya koyup. Ölümüyle uğruna feda olduğu değerler manzumesinin ayrılmaz bir parçası olabildiğinde en yüce makama erişebilir. Bir yakut değildir belki ama bir yakutu taşıyan zincirin bir halkası olarak o ziynetin bir parçasıdır artık. Terazeye o yakut ile birlikte çıkar, birlikte taşınır...

Yakın çevrenize biraz göz gezdirdiğinizde, konuşulan gündemlerin konuşulma iştihakına ve süresine baktığınızda kimin hangi fikir ve ideolojiye, hangi düzeyde anlam yüklemesi yaptığını ve nasıl bir değerler hiyerarşisinin mensubu olduğunu doğru tespit edebilirsiniz.

Mutluluğunuzu ilişkilendirdiğiniz, sonuçlarından etkilendiğiniz, varlığı ile anlam bulduğunuz şeydir sizin ideolojiniz olan. Taraftarlık veya bir anlam vaadine tutunmak kişiyi belki çoğu zaman hayata bağlar, ona yaşama sevinci verebilir. Bunu veri olarak kabul edebilir yine de şu soru anlamsız olmaz. "Kişinin tuttuğu anlam ne kadar anlamlı?" İşte burası da tam olarak algının, manipülasyonun ve gerçekliğin birbirine karıştığı alan. Ayırıştırılabilmek için sağlam bir furkan'a ihtiyaç bulunmakta.

Bir ideolojiye yakınlık olarak genel de üç tür yakınlıktan bahsedilir, sempatican olma, partizan olabilme ve militanlık düzeyi, kendi içlerinde de farklı tonları bulunsu bile kabaca üç farklı düzeyde taraftarlık/ anlam arayışı düzeyi bulunmaktadır.

Birinci aşamada bir fikri kendinize yakın bulur ve toplumda kabul görmesini istersiniz. İkinci aşamada düşüncenizi eylemlilik düzeyinde yaşar ve toplumun benimsemesi için zamanınızdan ve imkânlarınızın bir kısmından fedakârlıkta bulunursunuz, bu bir günlük kazancınızda olabilir, haftada bir kez bir akşamınız da olabilir. Üçüncü aşama da artık siz benimsediğiniz fikrin militanlığı iseniz; o fikir için siz ölmeyi ve öldürebilmeyi göze almışsınızdır. Dostunuzu ve düşmanınızı kişilerin fikrinizle kurduğu yakınlık veya uzaklığı üzerinden tanımlamaya başlarsınız. Fikrinizin toplumsal kabulü ya da marjinal kalması üzerinden mutlu yada mutsuz olursunuz. Taşınan bir formadan, bir sembolden düşman üretirsiniz. Bir formayı ve ya bir sembolü sancak-ı şerif taşıyıcı gibi namusunuzun parçası gibi ölürcesine benimsersiniz...

Bir futbol maçı sonucunun yüzünde hiçbir mimiği etkilemeyen biri için futbol hiçbir şeyken, "ulan bu pazartesi geçmez de şimdi" diyen birisi için "aşk bazen altı harflidir" ve nihayetinde kolay değildir, taraftar olmak. Maliyetini taşıyabilmeyi, riskini göğüslemeyi gerektirir. Kulüp Başkanları için "The Godfather II" filminde Al PACINO'nun canlandırdığı Michael CORLEONE'nin papaya söylediği müthiş repliği ile "this is busines" olan durum; taraftar için bir guruba mensup olmanın yalancı rahatlığından başka bir şey değildir. O yüzdendir; yalnızlığınızı paylaşmak veya unutmak istediğiniz bir içki masasından bir tarikata mensup olma yolunu kısalığı. O yüzdendir iyi bir futbol takım taraftarının sadık bir mürit olma potansiyeli.

"Zor zanaattır taraftarlık. Hz. Eyup'un Konstantiniye surlarına yaklaşması gibidir. İlerleyen yaşınızda belki sonuca hiçbir etkinizin olmayacağı bilgisi ile de olsa "ölmeye-ölmeye geldik" diyebilmek. "Işık doğudan yükselir, fırtına Karadeniz'de kopar"a aşkın bir anlam yükleyebilmek, "nasıl yendik ama" diyerek tutulan takımında "fana" olabilmek, bir buçuk saatlik bir etkinlik için kilometrelerce yol kat edebilmek ve şampiyonluk kaçsa da, takım kaybetse de, hatta küme düşse bile "aşkın liği mi olur?" diyebilmek, iyi günde-kötü günde sadakatinize hanel getirmemek, kaçırılan şampiyonluklara, kaybedilen maçlara rağmen taraftarlık imtihanını kaybetmemek."

Kabul edilmek arzudur tüm çabalar. Kim neye acıkmışsa, nerde doyarsa o sofraya oturmasıdır tahmin edilebilir olan. Normal olan demekten vazgeçmişliğindendir, "tahmin edilebilir olan"ın cümlede yer bulması...

Anlam insanın zorunlu ihtiyaçlarından sonra aradığıdır. Aç kalma endişesi olmayanın yemek seçme özgürlüğü vardır. Korunma ihtiyacınızı karşıladığınızda evinizin ve elbisenizin estetiğine dikkat edebilir, Eşyaya işlevselliğinden farklı anlamalar yükleyebilirsiniz. Bireysel olarak kendinizi neye yaptığınızda neye sahip olduğunuzda kimlerin beğenisi sizi iyi hissettirmeye başladığında kendiniz o beğenilerin kesişimine göre konumlandırmaya ve ona göre bir tarz ve tavır belirlemeye başlarsınız.

Zihninizdeki ideal kişi(ler) İdeal ortam(lar) sizin arayışınızı, mevcudunuzu benzetme cabanızı biçimlendirecektir. Bu arayışların toplumsal fayda kesbetmesi toplum(sallık için çok değerli olabilmesine karşın tamamiyle birey odaklı, empati yoksunu, insan ilişkilerinden neşvü

neva etmesinden çok ekran baskısıyla şekillenmesi sağlıksız bireyler ve topluma yol açabilir.

Dedesinden dua almayı, iyi olma imkânı bulamamış bir gencin saygı görmek için fiziksel olarak fit olması gerektiği baskılamaya maruz kalmış bir ergenin akıllı olmaktan daha çok güzel olmayı önemseyeceği vaktini kendince güzelleşme çabası ile değerlendireceği en beklenen davranış kalıbıdır.

Burada yönlendirilen davranış kalıbının kapitalizmin finansörlüğünde yürüdüğünü bilmek gerekir. Kapitalizmin kozmetik sektörü üzerinden yüksek harcama kalemleri üretmektedir. (ABD için bunun silah harcamalarının en 5 katı daha fazla olduğu iddia edilmektedir) ama akıllı olmak, bilgi sahibi olmak çok da parayla ilgili değildir. 40 yıl önceki Can Dostum filminde Matt Damon repliği ile 10 dolarlık kütüphane pasosu ile sahip olabileceği bilgiye 10 bin dolar ödemek seni daha zeki yapmaz.

İnsanın anlam arayışında eşya ile kurduğu ilişki karakterini çok belirleyicidir. Belki Yunus misali "ne varlığa sevinirim ne yokluğa yerinirim aşkın ile avunurum bana seni gerek seni" diyebilecek insan bulmakta zorlanabiliriz. Ama özellikle günümüzde sahip olunan ev, araba, ayakkabı ve. Ve gibi imkânalar üzerinden daha mutlu, daha değerli olacağımız zannı üzerimizde maalesef dindarlarımızı bile yoldan çıkarabilecek tazyik oluşturmaktadır.

Neo-liberal anlayışla hayatın kısalığına vurgu yapılırken hayat denilen sürecin öncesinden sonrasında kopartılmış olması insan hayatının anlam kaymasına ve azalmasına yol açıyor. "Nereye bu gidiş"e anlamlı bir cevap üretmeyen her anlayış "yaşam dediğimiz anların olabildiğince ve gerekirse başkalarının felaketine bile neden olsa da keyiflerle doldurulması gerekir." anlayışına kendini teslim ediyor.

Müslüman'ca bakış; İnsanın Yaradan'a isyan ettiğinde insanlık şeref ve haysiyetinin ne kadar kolay hiçe sayılabileceği de görmelidir.

Piramitlerle, Babil kulesi ile Efes harabeleri ve birçok tapınak ile karşılaştırıldığında Kâbe'nin En basit geometrik şekil olan küp şeklinde olması, Peygamberimizin Miras olarak sadece "geride birkaç kap ve bir kitap" bırakmış olması üzerinde tefekkür edilmesi gereken bir durumdur. Bizlerin de eşya ile kurduğumuz ilişkide neye yoğunlaşmamız gerektiği üzerinde önemli ve bağlayıcı referanstır.

Estetik kavramının manayı önemsizleştirecek kadar vurgulanması, modernizmin anlamı yok sayıp görünürlü olmayı hayatın amacı haline getiren yaklaşımından

bağımsız düşünülemez. Modernizm denilen şey de aslında Tüketimi çoğaltacak bir kültür(süzlük)ün hâkim hale getirilmesi çabasıdır başka bir şey değildir aslında.

Hikmeti yok sayan eğitim, sudan daha çok aziz görülen içecek türleri, renklerin psikolojisi ifadesinin saçmalığı, tepki gösteren cansız borsalar, mutlaka yapılması gerekli görülen tatil planları, evlerimizde ne iş gördüğünü hala çözemediğimiz vitrinler...

Eşya ile kurduğumuz ilişkide neyin ve kimin özne olacağı sizin kendimizi neye göre tanımladığımızla çok yakından ilgilidir. "kıyafeti taşıyabilmek" ten bahsedenlerin, bizi eşyalar üzerinden tanımlayıp değer biçmeye çalışanlara bir Müslüman olarak verecek esaslı cevaplarımız olmalıdır.

Bizi başkalarının tanımlamasına izin vermeyen bağlarımız, nesneleşmeye izin vermeyen özneliğimiz, İnsanlık için Kuran'dan aldığımız ilhamımızla insanlık için umudumuz olsun.

Yazımızı bir dilek ve anlam teklifi olarak Aşık Seyrani ile bitirmek isterim.

*"Hak yoluna gidenlerin
Asa olsam ellerine
Er pir vasfın edenlerin
Kurban olsam dillerine...
Seyranî der kaldır parmağın
Vaktidir Hakka durmağın
Deryaya akan ırmağın
Katre olsam sellerine"*
demiş (4) Aşık Seyrani.

DİPNOTLAR

- 1) TRT Gönül Dağı Dizisi 121 bölümün sonundaki Selma öğretmeninin iç sesi
- 2) Ahmet Arif, Hasretinde Prangalar Eskitilm şirinden
- 3) Gençliğin Anlam Arayışı ve İslam, Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ, Sy. 6
- 4) <https://www.youtube.com/watch?v=GQ9seRTund4> tavsiye olunur...

KOŞANIN PEŞİNE TAKILMAK

▲ ŞEVKET HÜNER

Forrest Gump' filminde Forrest, evlilik teklifi reddedilince bir miktar koşmaya karar verir. Fakat koşusu, Amerika kıtasının batı sahilinden doğu sahiline uzanan bir maratona dönüşür. Günlerce, haftalarca koşar. Peşine takılanların sayısının gün geçtikçe artması insanların ilgisini çeker. Bu ilgi nedeniyle herkes Forrest'in peşine takılmayı hayatına yeni bir yön vermek olarak görür. Ve günlerden bir gün sakalları uzamış Forrest birden durur. Neden koşmadığı sorulunca 'Yorulдум' der ve evine döner. Herkes şaşkınlık içindedir. Zira hayata dair herşeyi ikinci plana iterek büyük bir gayretle sürdürdükleri koşu bittiği anda, herşey ve herkes önemini yitirmiştir.

1981 yılında kardeşimle Fenerbahçe'nin Beşiktaş ile yapacağı maçı seyretmek için Dolmabahçe stadına gittik. Kuyruklardan en kısa olanının seçip bilet almak için beklemeye başladık. Kuyruğun ön kısmına yaklaştığımız anda birden kuyruk dağıldı. Meğer beklediğimiz kuyruk, köfte ekme satıcısına yönelikmiş. Köfte bitince kuyruk dağıldı. Kardeşimle ortada kalakaldığım o gün hiç unutamadım. **O günden itibaren kuyrukların uzunluğundan çok, ulaşılmak istenen noktanın istenileni verip vermediğiyle ilgilenir oldum.**

İnsanoğlunun tanımlanan "aydınlık yarınlara" ulaşmak için seneler boyunca her türlü zahmete direnmesi takdire şayandır. Bunun birilerince din öğretisi veya iman olgusu dışında yapıyor olması da ancak insanlığın ortak bir fitrata sahip olmasıyla açıklanabilir.

Günümüzde insanlar bir daire sahibi olmak için her türlü ihtiyaçlarından keserek on yıl faiz ödemeyi göze alıyorlar. Çocuklarının yaşayacakları aydınlık yarınlara için ömürlerini feda etmekten kaçınmıyorlar. Üniversiteyi bitirip bir meslek sahibi olmak için yıllarca kursa gitmek, binlerce soru çözmek hayatlarının en güzel zamanları gençliklerini hiç tereddüt etmeden harcıyorlar. Aydınlık yarınlara ulaşacaklarına inandırılanlar bu yolda hayatları boyunca çile çekmeyi göze alıyorlar.

Oysa Allah, asıl gerçek ve bitip tükenmez hayatı talep etmemizi istiyor. "Kim bu çarçabuk geçen (dünyayı) dilerse biz de burada ona, (evet) kimi

dilersek ona, dileyeceğimiz şey'i çarçabuk veririz. Sonra da onu cehenneme sokarız. O, buraya kınanmış ve (rahmetimizden) kovulmuş olarak ulaşır. Fakat ahiret hayatını(n güzelliğini) isteyen ve bunun için gösterilmesi gereken çabayı gösterenlere gelince, (gerçek) müminler bunlardır; çabalarına (Allah katında) değer verilen kimseler de işte böyleleridir! (İsra / 18,19) Buna rağmen insanlar, dünya hayatının aldatıcılığına kanmakta ısrar ediyor.

Bu ayette geçen "dünyayı istemek" seküler bir ahlak edinmektir. Bu da adeta dünyanın sizin istekleriniz etrafında dönmesini arzulamaktır. Mesela 10 yıl geri ödemeli kredi ile hayal ettiğiniz depreme dayanıklı kalıcı(!) konutunuza kavuştunuz. Artık kira gibi faiz ödeyerek dikili bir ağacınız olacak. Ama günler geçtikçe 'ya işten atılırsam ya da başka bir masraf çıkıp da kredinin gününü geçirirsem borcum katlanarak artar' diyen endişeleriniz sevincinize gölge düşürür. Artık ihtiyaç sahiplerinden "borcum var" diye uzaklaşıp daha dar bir çevreyle birlikte yaşarsınız. Bir süre sonra bu çevre sizin dünya görüşünüzü etkiler. İşten atılmamak için sizden ne istenirse profesyonellik(!) adına yerine getirip tek ölçünüz olan vicdanınızla aranıza mesafe koyarsınız. Yıllar geçip de ipoteği çözdürünce bir de bakarsınız ki kalıcı(!) konutunuzun olduğu dar bir çevrede katı bir kalp ile yaşamak asla hayal ettiğiniz aydınlık yarınlara ermek değilmiş.

"Ahireti istemek" bu dünyadan vazgeçip bir lokma ve bir hırka ile yaşamak değildir. Dünyadan vazgeçmek, nimetlerden uzaklaşmak ve hiçbir şeye sahip olamamak anlamına gelmez. Aydınlık yarınlara, endişelerden uzak kalıcı 'selam yurdu' cennettir. Sahip olduklarını paylaşarak kardeşçe, kendine ait olmayana el uzatmadan adaletle ve bu gezegende kalma süremizin kısılgılığı bilinciyle hesap verecek şekilde insanca yaşamak demektir. Bu şekilde sürdürülen bir hayatta dostlarınızla yaşarsınız. Elinizdekini paylaştığınızdan fakirlik korkusundan uzaksınızdır. Vicdanınıza uygun yaşadığınızdan kimse size yüz kızartıcı bir iş teklif edemez. Bir yolcu gibi yaşadığınızdan hırslarınız sizi hiç bir zulmün parçası kılmaz.

Peki, her türlü zorluğa katlanarak sahip olduğunuz şeyler uğruna hayatınızı feda etmeye değiyor mu? Yoksa birileri bu zaaflarınızdan istifade edip, zahmetsizce büyük kazançlar mı sağlıyor?

Dünyayı cennetleştirme adlı emperyal proje yüzyıllardır kitaplarını tahrif eden sahte dindarlarca desteklenmiştir. Allah ise bu aymazlara peygamberler göndererek sahte cennetleri yerle bir edip, orada merhamete adaletle ve paylaşımına dayanan kardeşçe bir hayat var etmiştir. Ve böyle bir hayatın devam etmesi yolunda mücadele verenleri, kimlerden olduğuna, cinsiyetine, malına ve makamına bakmadan cennete koyacağını vaat etmiştir...

Kim olursanız olun insan olduğunuz için zamana ve mekâna bağımlısinizdir. Yani insana ait olan her şey eskir ve gün geçtikçe değer kaybeder. 'Ağaca dayanma kurur, insana dayanma ölür' buna işarettir. Başımızdaki insan, ölür, kendini dünya lideri sanır, kardeşlerine beddua edecek derecede bunalıma girer, dünya nimetlerine kanar, kalabalıkların şehvetine kapılıp kendini mehdi ilan eder, uçamaz, yorğun düşer, bıkar, yeise kapılırsa yani insana ait acziyetlerden biri başına gelirse... O lidere tabi olan Allah'ın kulları nasıl bir duruş sergilemelidir?

Uhud, Peygamber önderliğinde çıkılan bir cihattır. Ganimetin peşinde koşanların ordu düzenini bozması sonucu düşman arkalarına dolanmıştır. Bu şaşkınlığın

üzerine bir de Muhammed öldü şayiası yayılınca çoğu kimse savaş meydanından kaçmaya başlar. Bu bozgunun ana nedeni peygamberin öldü şeklinde şayiye inanıp motivasyonlarının düşmesi ve aslında müminlerin ön kabülle bu düşünce ile kayıp yaşamalarıdır. Allah'ın bu bozgun hakkındaki değerlendirmesi, **mücadeleye kimin önderliğinde girerseniz girin aslanan bu mücadelenin sizin kendi mücadeleniz olduğunu unutmamanızdır.** Yani yolunu izlediğiniz, hayranlıkla bağlandığınız veya kurtarıcı gördüğünüz zat, nihayetinde insandır. İnsaninsa her türlü acziyeti sergilemesi normal olandır. Bir davanın Allah'ın rızası üzerine şekillenebilmesinin en baskın karakteri, lider zafiyetine rağmen sürdürülebilmesidir. Zira Allah galip olandır ve insanların yardımına muhtaç olmayandır. Gerekirse dinine düşman olanı bile yoluna hizmet ettirmeye kadirdir.

...Şimdi (Muhammed), ölür yahut öldürülürse ökçelerinizin üstünde (gerisin geri) mi döneceksiniz? Kim iki ökçesi üzerinde (geriye) dönerse elbette Allah'a hiç bir şekilde zarar vermiş olmaz. Allah, (yolunda) şükür (ve sebat) edenlere mükâfat verendir. (Ali İmran / 144)

Ülkemizde hoca efendilerin, şeyhlerin ve parti liderlerinin etrafındaki öbekleşme dava için yeter şart sayılmaktadır. Ondan sonra da bu liderlerin insan olduğunu unutturan yüce unvanlarla anılması, hem liderlik yapanları, hem de onların arkasına takılanların kendilerini kandırmasına yol açıyor. Liderin herhangi bir acziyeti sonrası uğranılan yenilgi birçok insanı küstürüyor. Buna ilaveten

yüceltilmiş insanın yetersizlikleri veya kişisel zafiyetler sonucunda yaşanan başarısızlıklar o insanın ihanetle suçlanmasına yol açıyor. **Hâlbuki mümin hata işlemeyen değil, hatasında ısrar etmeyendir.** Tövbe kapısı liderlere de açıktır. Esas tehlikeli olansa, liderinin zafiyetlerini meziyet gibi gösterme gayretkeşliğidir. Bunun nedeni başarıya tapıldığı bedbaht bir devirde başarısız sayılanın davasına bir daha itibar edilemeyeceği ve kalabalıkların onlara tabi olmayacağı endişesidir. Hâlbuki Allah'ın hepimizden isteği, Müslüman kardeşlerimizle birlikte sıratı müstakim üzere sebat etmemizdir.

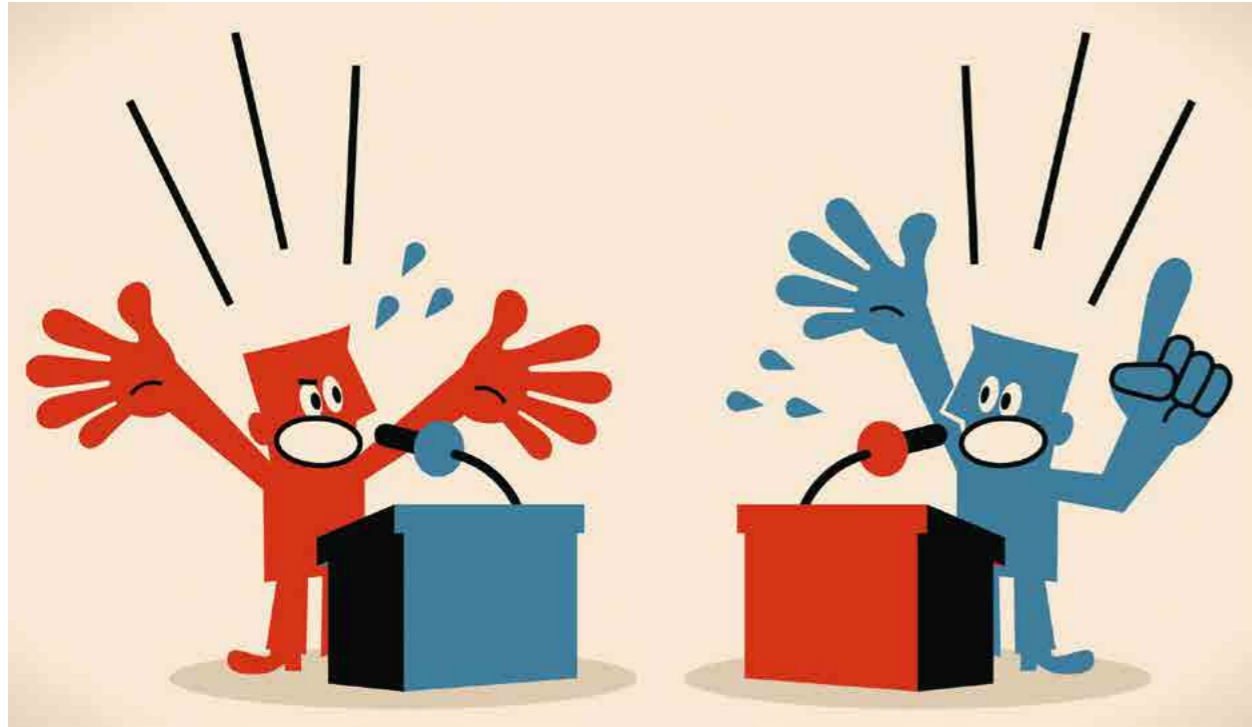
Bu tüten son ocakta da birçok koşucunun arkasına takılanlar, beraber yaptıklarını hayatın amacı saymaya başlıyorlar. Kalabalıklar artınca liderlik yapanlar durmak istese bile ardındaki, iş adamları, yardım derneği çalışanları, vakıf ve dernek yöneticileri, kadın kolları, buna izin vermiyor. Lakin şartlar değiştiği için önde gidenin koşacak mecali kalmamıştır. Bundan sonrası, koşu bandı beraberliklerine yani suni gündemler oluşturma becerinize bağlıdır. Artık ortak davanızı(!) sürdürmek uğruna sizden olmadığını iddia ederek ötekileştirdiklerinizi yerin dibine geçirdiğiniz videoların sanal âlemde revaç görmesi için seferber olunmalıdır. Ya da bitkisel hayata giren şeyhinizin yolunun devamı ve tarikatın selameti için "stand up" konusunda kabiliyetli bir cambazın medyada sergileyeceği üstün gayretine muhtaçsınızdır.

'Zafer Allah'ındır' inancına göre hareket edenler sonuç itibarıyla kazanacaktır. Zafer bu dünyada ve bizim liderimize tabi olanlara verilecektir diyenlerin sapması ve bozgunu kaçınılmazdır. Hatta başınızda peygamber, siz de sahabe olsanız bile...

Liderin arkasında toplaşmanın ümmet olmaya tercih edildiği bir dönemde, liderinizin zafiyetlerini örtmek için sizden(!) olmayan Mümin kardeşlerinize karşı kara kampanyalar düzenlemek ve bu yolda atılan iftiralara ayet ve hadislerle destek arama gayretkeşliği, ahirette izahı zor bir meseledir. Gözlerin döneceği, herkesin tek başına hesap vereceği o günde, hangi topluluktan olduğumuzdan çok neler yaptığımız ve neye çağırduğumuzdan sorumlu tutulacağız.

İnsanın zaafalarını nasıl yenebileceğini değil de bu zaafardan nasıl yeni korkular üretileceği şeklinde değerlendiren şeytanleşmenin yönettiği(!) bir dünyada yaşamak gittikçe zorlaşıyor. "Gelecekte benim ve ailemin başına neler gelecek?" sorusuna yetkililerce(!) verilen cevaplar, adeta bir kaygı anafuruna neden oluyor. Zira aydınlık yarınlar ulaşmak için birilerine göre başımızdakilerin kalması, birilerine göre de onların gitmesi gerekiyor.

Yakın bir zamanda idrak edilen(!) seçim sonuçlarına göre iktidar olanlar gelecek kaygılarına ne kadar merhem olacak, muhalefette kalanların geleceğe

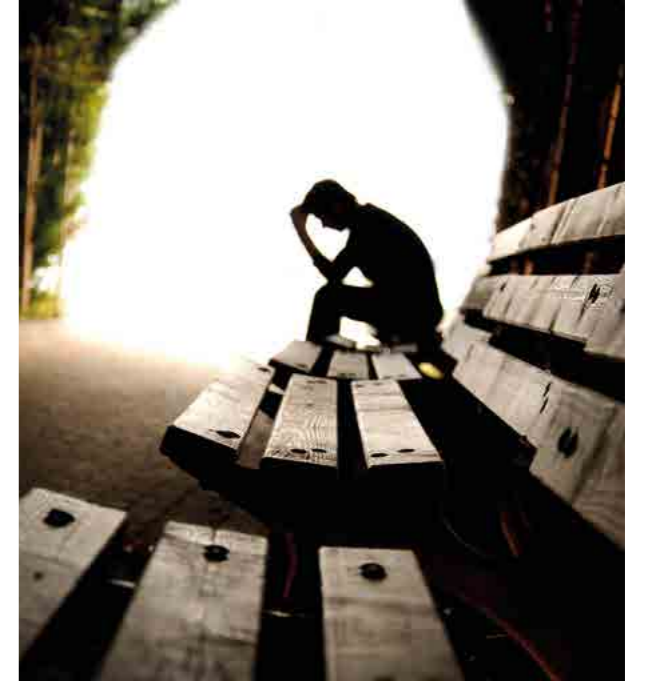
ait umutsuzlukları yarınımızı nasıl şekillendirecek göreceğiz. Ama birbirine zıt gibi görünen bu kadroların aynı şarkıyı söylemesi size de manidar gelmiyor mu? Yani bize önce gelecek ile kaygı üretenler ile üretilen endişeleri gidereceklerine dair garanti verenlerin aynı kişiler olması sizce de bir rastlantı mı? Bir de bu hemen olmaz biraz sabretmeniz gerekir beyanatlarına ne diyorsunuz?

Aslında bu sistemli dayatmanın amacı, bireyleri konformist kıvamına getirmektir. Bu tip insanlar, çevresinde kabul görmüş veya egemen durumda olan düşünce tarzlarına uygun değişim yanlılarıdır. Hareket tarzları, toplumun değer yargılarına, geleneklerine saygı duyup karşı çıkmadan değişmektir. Bunlar sadece iktidar üzerinden değişime razıdırlar. Beklentilerinin özü her türlü tehlikeli durumda sıyrılmaya garantisi olduğundan, vaatler ile sürüleştirilip rahatça güdülebilirler. Ülkemizde vaatlerle sürüleştirenlerin çoğunun iman iddiasında olanlardan olması bunun İslam'a uygun olduğunu göstermez.

"Kimsenin başına kötü bir şey gelmesin." kaygısıyla sürüleştirilmişlerin talepleri; kimse ölmesin, hastalıklar, ayrılıklar olmasın. Kimse kimseyi üzmesin, kırmamasın. Kimsenin burnu dahi kanamasın. Herkes mutlu mesut yaşasın. İstenen bu dünyanın mutlak bir cennete dönüşmesi talebidir.

Üstelik insan, yarın başına ne geleceğini bilmemesine rağmen başkalarına aydınlık yarınlar garantisi verir. Allah'tan istemek yerine iktidardan beklemek, üretilen hayali kurguları hakikat ile karıştırmaktır. Bugünün insanı fakirlik ve açlık çekmez ama fakirlik ve açlık korkusuyla yaşar. Zor durumda yanında kimseyi bulamadığından, mal ve makam sahiplerine yakın durmaya, bunlardan oluşan bir çevre edinmek için her şeyi yapar. Aslında "Bana ve sevdiğim başına kötü bir şey gelmesin" endişesindeki kötü tanımı çoğunlukla insanın aklına, inancına ve tefekkürlerine göre değil, heva ve hevesine göre yapılan bir aldatmacadır.

Allah, başlarında Resulullah'ın (sav) olmasına rağmen sahabeye ölüm tehlikesi, açlık, kıtlık ve güvenlik konusunda hiçbir garanti vermiyordu. İktidarda olan Rasullullah (sav)'ın yedi çocuğundan altısı vefat ediyor, hanımına iftira ediliyor, zehirlenmeye çalışılıyor, başlarından savaşlar eksilmiyor, gözünün bebeği Kur'an kâtipleri pusuya düşürülüp katlediliyordu. Yani Mekke ile Medine dönemleri arasında çileler azalmıyor, şekil değiştiriyor ve yardımlaşarak direnişten başka yol kalmıyordu... Peki, bu siyer bilgisine sahip ve Kuran'dan da haberdar olan Müslüman'ı Allah'tan

kaynaklanmayan güzel, güvenli ve aydınlık yarınlar vaatleriyle kandıranlar kimlerdir?

Biraz olayların dışına çıkıp düşünürseniz göreceksiniz ki, bugüne kadar boş vaatler ve üretilen korkularla bizi sürüleştirenler hiçbir derdimizi çözememişler ve bizi çaresizliğimizle baş başa bırakmışlardır. Bunun hesabını sormaya kalktığınızda, onların imajlarının, isimlerinin değiştiğini görürsünüz. Bu sefer çaresizliklerin artık geride kaldığı yalanı üzerinden bölgesel güç olacağız vaatlerinde bulunurlar. Bunlara kulak vermezseniz o zaman da sizi ve çocuklarınızı bekleyen karanlık günlerden söz ederler. Buna da kanmazsanız buradan çekip gitmeniz istenir. Kur'an da bu konuda insanları uyararak tüm peygamberler iktidar sahipleri tarafından yurtlarından sürülmüşlerdir.

"Muhakkak ki, ölüm tehlikesiyle ve açlıkla, dünya malının, canın ve ürünlerinin kaybı ile sizi sınavacağız. Ama zorluklara karşı sabredenleri müjdele." (Bakara / 155)

Örtülere bürünmeyi terk eden son Resul gelmiştir. Allah'tan başkasından korkmayanlarla zahmetli fakat şerefli bir hayat yaşamıştır. O'nun örnekliğinin bütün insanlık için bir ümide dönüşmesi, sizin sanal yaygaralara ve boş vaatlere kulak asmadan üretilmiş korku örtülerinin arkasında saklanmayıp çıkmanıza bakıyor.

Seçim sizin değerli kardeşim...

AHLAKIN RASYONEL TEMELLERİ

▲ DOÇ. DR. EMRAH KAYA

Günümüz toplumunda en çok şikayet edilen hususların başında belki de ahlaken yozlaşma gelmektedir. Toplumun her kesimi bir başka kesim hakkında bu şikâyeti dillendirmektedir. Esnafın ticaretini ahlaklı yapmadığı, memurun özveriyle mesaisine gitmediği, idarecilerin hakkıyla adil bir idareyi öncellemediği, mahkemelerin adaletle sonuçlanmadığı, trafikte insanların kurallara riayet etmediği, ev sahibin açgözlü olduğu, kiracının yasalara sığınarak ev sahibini sıkıntıya sokmaya çalıştığı vb. meseleler sıradan sohbetlerimizin maalesef ana konuları olmuştur. Sorunların adı değişse de, hepsinde ortak olan yönün kişinin kendisine karşı sorumluluğu olarak da nitelenebilecek ahlakın yozlaşması olduğunu görebiliyoruz.

Peki, ahlak nedir?

Ahlak insanın yaratılışına uygun olması/davranmasıdır. Bu yaratılışa fitrat kavramıyla da işaret edenler vardır; ancak fitrat kavramının genel itibariyle çok net anlaşılmadığını söyleyebiliriz. Bu nedenle yaratılışa uygunluğun ne olduğunu kısaca izah edelim.

İslam düşüncesinde genel olarak kabul edilen görüşe göre bitkisel, hayvanî ve nâtik nefis olmak üzere üç tür nefis bulunmaktadır. Bitkisel nefsin özellikleri beslenme, büyüme ve üreme iken, hayvanî nefsin özellikleri bunlara ilaveten şehvet ve öfkedir. İnsanî nefsin (nâtik) özellikleri ise bu beş özelliğe ilave olarak akıldır. Yani akıl, insan nefsinin alâmet-i fârikasıdır. İnsanı hayvandan ayıran temel özellik akıldır. Bu nedenle Kur'ân'da da aklını kullanmayanlar hayvanlara benzetilmiştir. İnsanın yaratılışında ayırt edici özellik akıl ise, yaratılışa uygun olmaktan kasıt da akla uygun olmaktır. Zira insanın yaratılışının tek farkı akıl sahibi olmaktır. Dolayısıyla ahlak, akla uygunluktur. İyi ahlak bu uyuma işaret ederken, kötü ahlak ise bu uyumun bozulması anlamına gelmektedir.

Hayvanlarla ortak özelliklerimizden olan şehvet ve öfkenin, insana ait akıl tarafından kontrol edilmesi iyi ahlakın ön şartıdır. Diğer taraftan aklın şehvet ve öfkenin etkisinde yorgun düşmekten muhafaza edilebilmesi için bazı prensipler de kabul edilip, hayata

geçirilmelidir. İslam felsefesinde *Tıbbu'r-rûhânî* isimli eseriyle de bilinen Ebû Bekir Zekeriya er-Râzî (ö. 925) ahlaklı olmak için bazı prensiplerden bahsetmektedir.

Meselenin daha iyi anlaşılması için insan nefsinin bir toprağa; cömertlik, yardımseverlik, dürüstlük, empati, hoşgörü vb. ahlaki erdemleri toprağa ekilmeyi bekleyen birer tohuma benzetebiliriz. Tohumları toprağa ekmeden önce, topraktaki zararlı otlar temizlenir, taşlar çıkarılıp atılır, sulama kanalları ıslah edilir ve uygun mevsim beklenir. Yani tohumu ekmeden önce bir hazırlık aşaması söz konusudur. Aksi halde ekilen tohumlar çürür ve işe yaramaz hale gelir.

Aynı şekilde toprağa benzeyen nefsimizin de ahlaki erdemleri kabul etmeleri için uygun hale getirilmesi, yani hazırlanması gerekir. Bahsettiğim prensipler tam da bunlar olup altı başlıkta özetlenebilir.

Bedenle beraberken nefsimizin durumu nasılsa öldükten sonraki durumu da öyle olacaktır. Bu ilke aslında ahiret inancını vurgulamaktadır. Ahiret, sadece bir yaratıcıya hesap verme sorumluluğunu değil, aynı zamanda ortaya konulan fiilin kişiyle her daim beraber olacağı düşüncesini de işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle insan, her ne yaparsa yapsın, kendisine olumlu veya olumsuz bir etkisinin olmayacağını, her şeyin yok olmakla sonuçlanacağını düşündüğü takdirde, geçici bir menfaat veya korku harici bir saikle hareket etmeyecektir.

Var oluşumuzun gayesi bedeni arzularımızı tatmin etmek değil; ilim sahibi olmak ve adaleti uygulamaktır. Bu ilkenin vurguladığı üç husus söz konusudur. Birincisi yeme-içme, cinsel ilişki, bedeni konfor ve rahatlık gibi bedeni ilgilendiren taleplerimiz kötü olmamakla beraber gayemiz de olamaz. Zira bu sayılanları hayvanların da rahatlıkla yapabildiğini görmekteyiz. Akıl sayesinde hayvandan daha üst model bir varlık olan insanın var oluş amacı, kendisinden daha alt model olan hayvanın nihai amacıyla aynı olamaz. Tıpkı daha üst model üretilen bir bilgisayardan beklenen ile daha alt model bilgisayardan beklenen aynı olamayacağı gibi. Öyleyse insanın nihai gayesi bedeni arzuları tatmin olamaz; başka

şeyler olmalıdır. Peki, bu başka şeyler nedir? Cevap, ilkede vurgulanan ikinci ve üçüncü hususlardır: ilim sahibi olmak ve adaleti uygulamak. Burada kastedilen ilim, ilmi disiplinlere dair malumat biriktirmek olmayıp insanın anlam arayışıdır. İnsan nedir, nereden gelmiştir, nereye gidecektir, insan amacı nedir, erdemlerin kaynağı nedir, alem nasıl var olmuştur, bir yaratıcı var mıdır, yaratıcı varsa onu nasıl biliriz, alemle ilişkisi nasıldır vb. sorulara aranan cevaplar bu bağlamda karşımıza çıkan fikirlerdir. **Adaleti uygulamak ile kastedilen ise insanın kendisine adil olmasıdır.** Adalet nedir şeklinde bir soruya genelde verilen cevap "başkasının hakkını yememek" minvalinde olmaktadır. Halbuki insan, başkasına hakkını teslim etmeden evvel kendisine adil olmalı ve kendisine hakkını teslim etmelidir. Bu da insanın sahip olduğu özelliği layıkıyla kullanması demektir. Mesela zengin bir kimse yoksul gibi yaşarsa kendisine zulmetmiş olur. Bir çiftçi, bahçesinde meyve ve sebzeyle ilgilenmez, onların bakımını yapmaz, onları zamanında toplamazsa sahip olduğu varlığın hakkını vermediği için kendisine zulmetmiş olur. Bir anne-baba çocuğuyla ilgilenmez ve onu maddî-manevi açılardan ihmal ederse sahip olduğu şeye layıkıyla muamele etmediği için yine çocuktan evvel bizzat kendilerine zulmetmiş olur. İşte bu bakış açısıyla, yukarıda bahsettiğim üzere insanın tek ayırt edici özelliği akıl sahibi olmasıdır ve sahip olduğu akla layıkıyla muamele etmelidir. Diğer bir ifadeyle, sahip olduğu akla layıkıyla muamele etmediği için kişi kendisine (nefsine) zulmetmiş olur. Bu bakış açısıyla Kur'ân'da geçen "nefsine zulmetmek" ifadesi daha anlaşılır olmaktadır.

Maddî varlıklar bizi kendisine çekerek dünyevi hazlara yöneltirken akıl ise ulvî lezzetlere ulaşmamız için bizimle dünyevi hazlar arasında mesafe olmasını salık verir. Bu ilkenin bize gösterdiği şey maddî taleplerimizi azaltmak ve kanaatkar olmaktır. Aksi halde ruhumuz maddî varlıkların peşinde koşmaktan yorgun düşecek ve ulvî lezzetleri, aklı kazanımları, ahlaki erdemleri edinmekten mahrum kalacaktır. Bunun önemini en belirgin bir şekilde çocuklar üzerinde görmekteyiz. Sürekli hediye alınan, her istediği oyuncağa sahip olabilen, taleplerine bir sınır çekilmeyen çocukların bir süre sonra memnun olamayan, sahip olduğu şeylerin kıymetini ve güzelliklerini bilemeyen ve sürekli sahip olma isteği kamçılanan mutsuz çocuklar olduklarına şahit oluyoruz. Böyle bir kimsenin cömertlik, hayırseverlik, empati yapma gibi hasletlere sahip olmasının giderek zorlaştığını söyleyebiliriz.

Zalimler de zulme layık olanlar da karşılığını görecekler. Bu ilkede geçen zalim aynı zamanda zulme de layık

olandır. Zira kendi nefsinin layıkıyla muamele etmediği için, nefsine zulmederek zalim olan kişi tuttuğu yolun tehlikeleriyle karşı karşıya kalmak zorunda oluşuyla da bu kötülüğe aslında layık olmaktadır. Yani kişi, yaptığı zulmün bir şekilde yine kendisine döneceğini bilmelidir.

Elde edilmesi umulan hazdan daha büyük olacak bir elem söz konusuysa, o davranış yapılmamalıdır. Bu akli bir ilke olarak aslında her insanın basit bir çabayla ulaşabileceği bir anlayıştır. Mesela birkaç saatlik cinsel ilişki hazzına sahip olmak için yapılan zinanın, tedavisi olmayan hastalıklara neden olabileceği unutulmamalıdır. Anlık ve emeksiz para kazanma hazzına erişmek için oynanan kumar ile bütün birikimlerin kaybedilebileceği bir vakiyadır. İçkinin verdiği geçici bir keyif için, sağlığın tehlikeye atıldığı, suçlara karışma ihtimalinin yükseldiği, bireysel ve ailevi birçok sorunun doğmasına neden olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle zaten Kur'ân'da da içkide faydanın olduğu ancak zararının faydasından daha büyük olduğu vurgulanmıştır. Bununla beraber, ayet olmasa da kısa bir akıl yürütme de bu sonucu bize gösterecektir.

Yaratıcı, hayatın devamını sağlayan çiftçilik, dokumacılık, ticaret vb. meslekleri öğrenme sorumluluğunu insana yüklemiştir. Burada kastedilen bu mesleklerin eğitiminden ziyade insanın kendi yağında kavrulacağı, kendine yeter olabilme seviyesinde kabiliyetini geliştireceği düzeyde olmasıdır. Zira kendine yeter olmayan, hayata karşı kendine yeterli güveni tesis edilmemiş olan bir kimsenin ahlaken dik duruşlu olması mümkün değildir. Aldığım maaşım kesilirse ben ne yaparım diyerek endişeye düşen bir kamu görevlisine birçok usulsüzlüğü kolaylıkla yaptırabilirsiniz. Sürekli bir ekonomik güç ile hayatta daha sağlam yer edineceğine, güvenli bir limanda bulunacağına inanan bir esnafın, ticaretinde türlü hileler yaparak insanları kandırması oldukça kolaydır. Örnekler çoğaltılabilir ancak emrolunduğun gibi dosdoğru olabilmek için insanın Allah'a güvenmesinden evvel kendine güvenen bir insan olabilmesi gerekmektedir.

Özetle; Ebû Bekir er-Râzî'nin işaret ettiği gibi, ruhunu yüceltmek, ahlaki erdemlere sahip olmak ve aklını şehvet ve öfkesine hakim kılmak isteyen kişiler helallerin alt sınırlarında yaşamalıdır. Bu ilkeleri ayet ve hadislerle referans göstermeksizin akılla izah etmek mümkündür. Din de zaten aklın bulabileceği bu prensipleri insanlara çabucak ve zahmetsizce ayet ve hadislerle hatırlatarak ilahi bir rahmet olmaktadır. Bu ilkeler hem yetişkinlerin hem de çocukların ahlaki eğitim ve gelişimleri için üzerinde düşünülmesi gereken hususlardır.

ANLAMSIZLIK HİSSİNİN PANZEHİRİ: İNF AK VE HASBİLİK

▲ PROF. DR. AHMET AKIN

Canlılar arasında gelişim süreci en karmaşık ve dinamik olan varlık insandır. Dünyaya gözünü açtığı andan itibaren, her an hızlı bir değişim süreci içinde olan insanoğlu; sürekli bir yeni bir şeyler öğrenir. Öğrendikçe gelişir, geliştikçe de yeni durumlara ve gelişimsel görevlere uyum sağlama çabasıyla kendini var eder. Bu gelişim alanları da oldukça geniş bir yelpazede dağılım göstermektedir; zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel, kültürel, ahlaki ve manevi vb.

İnsanoğlu zihinsel yönden her an yeni bir gelişim göreviyle karşı karşıyadır. Bebeklikte dil gelişimi, çocuklukta okuma-yazma ve diğer akademik becerilerin gelişimi, ergenlikte soyut düşünme, analiz-sentez yapma gibi üst düzey zihinsel becerilerin gelişimi gerçekleşir.

İnsanoğlu duygusal yönden de sürekli bir gelişim serüveniyle yüzleşmektedir. Bebeklikte iki temel duygu olan mutluluk ve üzüntü daha fazla ön plandayken, çocuklukta başarı, rekabet ve paylaşma gibi bir dizi nispeten daha karmaşık duygular göze çarpar. Ergenlik ise duygusal açıdan tam bir kaos dönemidir. Ergen birey belki de yaşamın en zorlu görevi olan kimlik hissini elde etmek durumundadır. Yetişkinlikte ise artık insanoğlu ebeveyn olma duygusu ve topluma katkıda bulunmanın verdiği hazla yaşamına anlam katmaya çalışacaktır.

İnsanoğlu kültürel açıdan da her an yeni deneyimler elde etmektedir. Bebeklikte toplum içinde uygun davranma kaygısı insanoğlu için hiçbir önem arz etmemesine rağmen, okul hayatının başlamasıyla birlikte içinde bulunduğu sosyal ortamlara uyumlu davranışlar sergileme kaygısı belli bir düzeye ulaşacaktır. Hatta bu kaygının üst düzeyde yaşanması; sosyal fobi olarak tanımlanan bir dizi psikolojik semptomlarla kendini gösterecektir. Ergenlikte çok daha fazla gözlemlenen bu tür bir kaygının temelinde, aslında içinde bulunduğu toplum tarafından dışlanma ve küçümsenme düşünceleri yatmaktadır. Yetişkinlikte ise; insanoğlu için bir baba, bir meslek elemanı veya bir yönetici olarak kendinden beklenen sosyal rollerle uyumlu bir davranış tarzı sergileyebilmesi önemlidir. Bu da sonuçta sağlıklı bir sosyal gelişimle mümkündür.

Kültürel gelişim de insanoğlu için hızlı yaşanan bir süreçtir. Bu gelişim bazı durumlarda o denli önemlidir ki belli bir kültürel yapı, bireye yaptığı yüklemelerle onun

kendini iyi veya kötü hissetmesine yol açabilmektedir. İçinde bulunduğu kültür, bireyin ahlaki gelişiminde de belirleyici rol oynamaktadır. Töreler, sosyal normlar ve hatalı sosyal değerler, bir başka insanın canına kıymasına yol açacak kadar birey üzerinde büyük etkilere sahiptir. Maalesef bireyin kültürel değerlerini seçebilmesi mümkün değilken, aynı zamanda bu değerlerin analizi, eleştirilmesi veya reddedilmesi birey için son derece sancılı sonuçlara yol açabilmektedir.

Peki insanoğlu, yaşamından nasıl doyum elde edebilir? İnsanoğlunu hem kendi içsel dünyasına hem de sosyal çevresine yabancılaşmasının temelinde ne yatmaktadır? Bu tür varoluşsal soruların cevabını tek bir başlık altında toplamak elbette oldukça zordur. Ancak en büyük etmen nedir diye sorulduğunda, psikolojik ve sosyal anlamda başat bir faktör göze çarpmaktadır; anlam.

İnsanın yaşamına anlam katan nedir? Çok fazla para kazanmak mı, statüsü çok yüksek olan, prestijli bir işte çalışmak mı, çok başarılı olmak mı, çok geniş sosyal bir çevreye sahip olmak mı, istediği her şeyi elde edebilmek mi? Yapılan araştırmalar yaşam anlamı hissini, zenginlik, statü ve başarıyla birebir ilişkili olmadığını göstermektedir. Aslında bunların fazla olması, bireyi daha da tedirgin ve kaygılı hale getireceği için onun kronik biçimde mutsuz ve doyumsuz olmasına yol açabilmektedir. Çünkü bu tür maddi kazanımlar eğer manevi bir kerterizle dengelenmez ise, bireyin büyüklük hissi yaşamasına ve narsistik bir kişilik yapısına sahip olmasına temel teşkil edebilir.

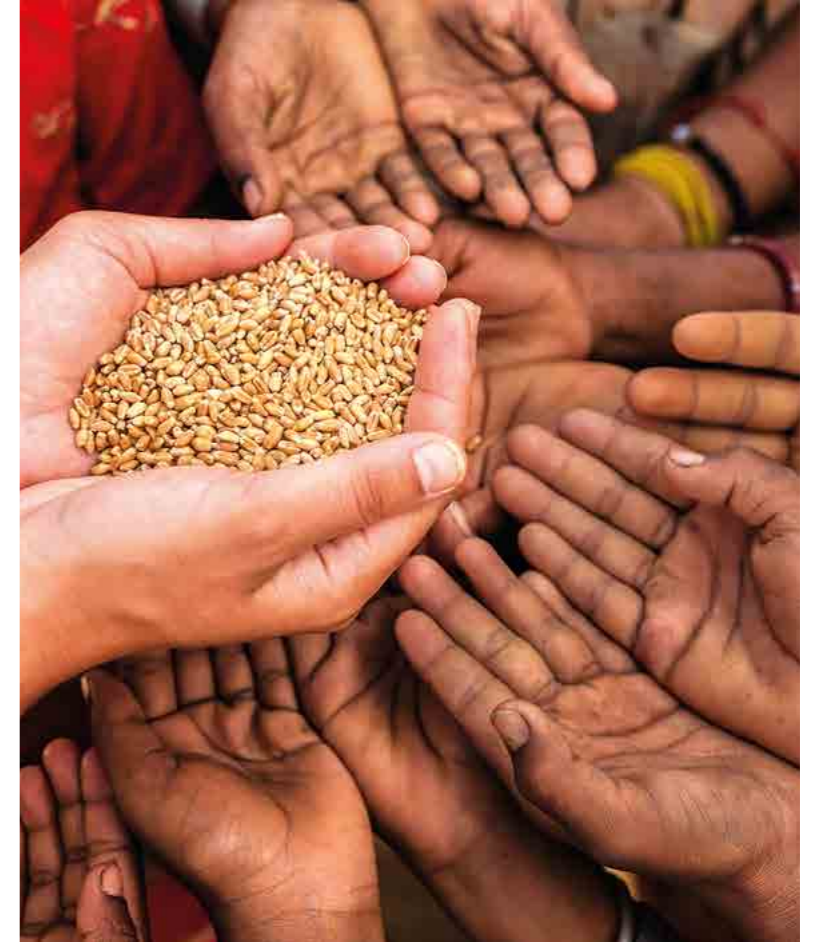
İnsanoğlunu yaratan ve onun zaaflarını, acizliğini ve krizlerini en iyi bilen yüce Mevlamız, Tekasür Suresi'nde maddi gücün insanoğlunun yaşamına anlam katmayacağını bizlere bildirmiştir. Çokluk yarışı ve çoklukla övünmek anlamına gelen Tekasür terimi; bireylerin sosyal çevrelerini insanlar arasında bir üstünlük aracı olarak kullanmalarını içermektedir. Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v) döneminde mal, evlât ve akrabaların fazla olması, insanlar için bir gurur ve şeref göstergesi olarak görülmekteydi. Bu olgu o denli önem kazanmıştı ki, artık insanlar maddi güç ve akrabalarının fazlalığını vurgulayabilmek adına yaşayanlarla yetinmemeye başlayarak, kabilelerinin üstünlüğünü geçmişleriyle de kanıtlamak için mezarlıklara giderek ölmüş akrabalarının çokluğuyla övünmeye başlamışlardı.

Yüce Mevlamız cahiliyye dönemindeki bu yaygın ancak hatalı anlayışa şöyle dikkat çekmektedir: "Çokluk kuruntusu sizi o derece oyaladı ki, Nihayet kabirleri ziyaret ettiniz (Tekasür, 1-2)."

İnsanoğlunun anlam boşluğunun doldurulacağı ve anlamsızlık hastalığının deva bulacağı mecranın maddi alanlar olamayacağını Kuran-ı Kerimde vurgulayan yüce Rabbimiz, çağımızın vebası olarak görülen anlamsızlık problemi için bizlere bir çözüm yolu önermiştir: İnfak ve hasbîlik. İnfak insanoğlunun Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için kendi servetinden harcamada bulunması, ihtiyaç sahiplerine yardım etmesi, hasbîlik ise insanoğlunun bir şeyi gönüllü olarak ve karşılık beklemezsizin yapabilmesi anlamına gelmektedir. Birçok ayette Allah yolunda harcamayı ve insanlara karşılık beklemeden iyilik yapmayı bizlere anlamsızlığın panzehiri olarak öneren Yüce Mevlamız, infak ve hasbîliğin önemini şöyle vurgulamıştır;

"Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, bir tanenin durumu gibidir ki, yedi başak bitirmiş ve her başakta yüz tane var. Allah, dilediğine daha da katlar. Allah'ın rahmeti geniştir. O, her şeyi bilir. Allah yolunda mallarını infak eden, sonra verdiklerinin arkasından başa kakmayı, gönül icitmeyi uygun görmeyen kimselerin Rableri yanında mükafatları vardır. Onlara hiçbir korku yoktur ve onlar, üzülmeyeceklerdir (Bakara, 261-262)."

İnsanoğlunun fiziksel bir omurgası ve bedeni olduğu gibi psikolojik ve ruhsal anlamda da bir omurgaya ihtiyaç duymaktadır. Hatta psikolojik omurga çoğu zaman fiziksel omurganın sağlıklı ve işlevsel olmasında çok daha fazla rol oynamaktadır. Fiziksel omurganın büyüme ve gelişmesi için çeşitli gıda ve vitaminler olduğu gibi psikolojik omurganın da gıdası infak, vitamin ve mineralleri ise hasbîliktir. Günümüz insanına baktığımızda; maddi gücün iyi ve faydalı bir insan olabilmek için sadece bir araç olduğunu unutup ona amaç olarak bel bağlayan, maddi açıdan değeri fazla olmasına rağmen manevi açıdan değerini giderek yitiren, elindekileri varoluşunun payandası olarak gören, vermekten korkan, ağzı açık ve alıcı konumda olan, istifçi ve sömürücü eğilimlere sahip olan ve sosyal yaşama bir katkı sunamayan insan tipinin giderek çoğaldığına üzülmeye şahit olmaktayız. Bu bağlamda gelecek nesillerimizin hem maddi hem de manevi

anlamda değerli olması ve sosyal huzurun artması için toplumun tutkallı olarak nitelendirilebileceğimiz hasbîlik ve infak davranışlarının özendirilmesi ve biz büyüklerin bu anlamda yavrularımıza model teşkil etmesi son derece elzemdir. İçinde bulunduğu toplumun insanları ve genel olarak da insanlığın tümüne faydalı olan bir birey, kendini bir işe yaramış hissedebilir. Bireyin yaşamına anlam katacak his işte budur. Hem dini, hem de kültürel değerlerimizin vurguladığı bu iki özelliğin toplumumuzda tekrardan neşvü nema bulması; içinde yaşadığımız çağın vebası olan anlamsızlık ve hiçlik duygularının rehabilite edilmesinde anahtar rol oynayacaktır. Böylece kendisinin sınırlı, fani ve aciz bir varlık olduğu gerçekliğini bir an olsun aklından çıkarmayan, maddi olan her şeyin kendisi için bir emanet olduğunu fark eden ve sonuçta kendisi ve çocukları için en önemli yatırımın sağlıklı bir karakter ve kişilik olacağını unutmayan bir toplum oluşabilir. Aksi takdirde sosyal çevresi internet ve iletişim aracı sosyal medya olan ve giderek kendinden korkan ve kendinden uzaklaşan bir nesille karşı karşıya kalma riskinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

İNSANIN ANLAM ARAYIŞINA BİR ÇIKIŞ YOLU OLARAK TASAVVUF

▲ KEREM ÜNLÜ

Russell Herman Conwell'in Elmas Tarlaları kitabında anlatılan, etkileyici bir hikaye var. Kişisel gelişim alanında çalışan insanlar bu hikayeyi bıkmadan, usanmadan tekrar tekrar anlatırlar. Benim de uzun bir zaman önce okuduğum ve aradan geçen zamana rağmen bütünlüğü bozulmadan hatırımda kalan bu hikaye ile başlamak istiyorum.

Bir zamanlar İndis Nehri'nden çok da uzak olmayan bir yerde, Al Hafed isimli yaşlı bir İranlı yaşarmış. Al Hafed meyve bahçeleri, hububat tarlaları ve bahçeleri olan çok büyük bir çiftliğe sahiptir. Mutlu ve zengin bir adamdır Al Hafed. Bir gün bu yaşlı çiftçiyi Budist rahiplerden biri ziyaret eder ve Al Hafed'in ateşinin yanına oturup, bizim dünyamızın nasıl yapıldığını anlatır. Bu dünyanın bir zamanlar yalnızca bir sis kümesi olduğunu söyler, Tanrı'nın parmağını bu sis kümesi içine soktuğunu, sonra yavaşça parmağını çevirmeye başladığını, azar azar parmağının hızını artırdığını, en sonunda o sis kümesini katı bir ateş topu olarak hızla döndürdüğünü ve onun yuvarlanarak evrende, diğer kozmik sis kümelerini yakıp geçerek ilerlediğini, dışındaki nemi yoğunlaştırdığını, sıcak yüzeyi üzerine böylece yağmur selleri yağdığını ve dış kabuğunu soğuttuğunu söyler. Sonra içerisindeki alevler, soğumakta olan kabuğun içinden patlayarak, bu muhteşem dünyamızdaki dağları, tepeleri ve vadileri meydana getirir. Eğer bu içteki erimiş küme kütle, dışarıya patlayarak çok hızlı soğumuş olsaydı granit olur; biraz daha yavaş soğusa gümüş, biraz daha yavaş soğusa altın ve altından sonra da elmas olur. Şöyle der yaşlı rahip: "Bir elmas, güneş ışığının donmuş bir damlasıdır."

Yaşlı rahip, Al Hafed'e **eğer bir avuç elmasa sahip olursa bütün bir ülkeyi satın alabileceğini ve bir elmas madeniyle de çocuklarını, muhteşem servetlerinin yaratacağı etki sayesinde tahtlara oturabileceğini anlatır.** Al Hafed elmasları ve ne kadar değerli olduklarını dinler ve o gece yatağına fakir bir adam olarak gider. Bir şey kaybettiği için değil; anlatılanlar karşısında kendisinin fakir olduğunu düşündüğü için mutsuz hisseder. Şöyle der: "Bir elmas madeni istiyorum."

Böylece tüm gece uyanık kalır ve sabah erkenden kalkıp rahibi arar. O rahibi rüyalarından uyandırır ve "Elmasları nerede bulabileceğimi söyler misin?" der, "Elmaslar mı? Elmaslardan ne istiyorsun?" der rahip. Çok çok zengin olmak istiyorum," der Al Hafed, "Fakat nereye gideceğimi bilmiyorum." "O halde," der rahip, "eğer yüksek dağlar arasında, beyaz kumların üzerinden akan bir nehir bulursan, o kumların içinde daima elmasları görürsün." "Gerçekten böyle bir nehir olduğuna inanıyor musun?" "Pek çok var, pek çok; tek yapman gereken gidip onları bulmak, sonra onlar senin olur." "Gideceğim," der Al Hafed. Böylece çiftliğini satar, birikmiş parasını alır, ailesini bir komşusuna emanet eder ve elmasları aramak için uzaklara gider. Afrika'daki Ay Dağları'ndan başlar, ardından Filistin taraflarına gider, sonra Avrupa içlerinde dolaşır, en sonunda tüm parası tükenmiş, kendisi de paçavralar içindeyken; perişan ve mahvolmuş bir halde İspanya'da, Barcelona'daki o kör fezin kıyısında durur. Cebelitarık Boğazı'ndaki Herkül Kayalıkları'nda devasa bir dalga gelir; zavallı, keder, ıstırap içerisindeki adam o gelen dalgaya kendisini atmak için hissettiği korkunç dürtüye karşı koyamaz ve o dalganın köpüklü sularında kaybolup bu hayatta bir daha görülmemek üzere sulara gömülür.

Al Hafed'in çiftliğini satın alan kişi, sığ akıntının kumları içinde merak uyandırıcı bir ışık parıltısını fark edip ona doğru uzanır, gökkuşağının tüm renklerini yansıtan bir göze sahip siyah bir taşı çekip alır ve bu acayip çakıl taşıyı eve götürüp şömüne rafı üzerine bırakır. Bundan birkaç gün sonra Al Hafed'e elmasların nasıl meydana geldiğini anlatan aynı rahip, yine çiftliği ziyaret etmek için gelir. Şömüne rafından gelen ışık parıltısını gördüğünde aceleyle koşturur ve, **"İşte bir elmas, işte bir elmas! Al Hafed döndü mü?"** der. Hayır, hayır; **Al Hafed dönmedi ve o da bir elmas değil; onu tam burada, bahçemizin içinde bulduk."** **"Fakat bir elması gördüğüm zaman tanırım,"** der rahip **"bu bir elmas!"**

Sonra birlikte bahçeye koştururlar ve parmaklarıyla beyaz kumları karıştırırlar ve başkalarını, ilkinden

daha güzel, daha değerli elmaslar bulurlar. Ve böylece, tüm insanlık tarihi içerisindeki en büyük elmas madeni olan, Golconda elmas madenini keşfettiler.

Al Hafed evde kalsa ve yabancı bir memlekette perişanlık, açlık, yoksulluk ve ölüm içinde olmak yerine kendi mahzenini ya da bahçesini kazsa "elmas tarlalarına" sahip olacaktı. Elmas tarlalarına sahip olamasa da, büyük bir çiftliği vardı, zengin ve huzurluydu. Bu kıssadan benim kendi hissem çıkardığım ders ise; elindekilerin kıymetini bil, bir arayış içinde kaybolup gitmişsen, aradığını uzaklarda değil, kendi iç aleminde ara. Bu arayışta sana yol gösterecek rehber arıyorsan, onu da uzaklarda arama, ayağını bastığın bu topraklarda ara.

Bizler epey bir zaman önce dinden uzaklaşıp, yönümüzü Batı'ya döndük. Geri kalmışlığımızı dinde, ilerlemeyi ise batıda gördük. Batının maddeciliğinde aradığı manayı bulamayan insan, Uzak Doğu'nun yogasında aradı. Bu yollardan geçmiş ama umduğunu Tasavvufta bulduğunu ifade eden somut bir örnek vermek istiyorum. Psikiyatri uzmanı **Dr. Mustafa MERTER Dokuz Yüz Katlı İnsan** kitabının özgeçmiş bölümüne göre İstanbul'da doğdu, ilkokulu Cihangir'de, ortaokulu Avusturya Lisesi'nde okudu. Daha sonra tahsiline devam etmesi için ailesi tarafından İsviçre'ye gönderildi. İsviçre'de lise ve tıp tahsilini tamamladı. İsviçre'de tanıştığı Teresa Spescha ile evlendi. Psikiyatri alanında uzmanlığı tamamlayıp bu alanda çeşitli hastanelerde çalıştı. 1987 yılında Türkiye'ye yerleşti ve serbest psikiyatrist olarak görevine devam etti. Aynı kitabın önsözünde ise bakın neler söylüyor. Uzun süre ertelememe rağmen artık zamanının geldiği ümidiyle bu kitabı yazmaya karar verdim. Senelerce susuz kalmış biri gibi, hem kendimi hem de insanın dramını anlamak için sürekli okudum. **Öğrendiklerimi iyi ya da kötü yaşantıma aktarmaya çalıştım ama çoğu kez başarılı olmadım. Senelerin psikiyatristi olmama rağmen, sık sık depresyona girip çıktım. Maneviyattan medet umdum. Uzun yıllar Uzak Doğu bilgeliğini araştırdım, anlatılanları yaşamaya çabaladım. On sene önce tasavvufla tanıştım. Tasavvuf bana acılarına biraz olsun dışarıdan bakmayı öğretti. Ruhsal çöküntülerimin sıklığı ve yoğunluğu azaldı, artan bir güvenle hayat yürüyüşümü sürdürdüm. Her karanlık dönemin ardından, yeni bir ümit güneşi doğdu.**

Ruh sağlığı uzmanı olan hocamız bu işin doktoru olmasına rağmen sık sık depresyona girip çıktığını, çözümünü uzak doğuda değil, Tasavvufta bulduğunu

ifade ediyor. Bu hikaye daha önce duyduğum ve hiç unutmadığım şu olayı da hatırlattı bana. Ruh sağlığı üzerine uzmanlaşmak, yüksek lisans yapmak isteyen biri, mürşidine gidip; Efendim bu konuda ne tavsiye edersiniz diye sormuş. Mürşidi ona "Evladım; o bizim işimizdir, sen kendine başka bir alan seç" demiş. Ne diyor; gerçek manada ruh sağlığından bahsedeceksek o, bizim işimiz.

Hayat yolculuğumuzda; bazen ayağımız kayar, boşluğa düşeriz, yolumuzu kaybederiz, hayatımızın anlam ve amaçları bir anda önemini yitirip, daha üst seviye anlam arayışına girdiğimiz dönemler olur. İç âlemimizde denge-dengesizlik hali her daim vardır. Yeni bir durum dengeyi bozar, tekrar dengeyi sağlamaya çalışırız. Örneğin çok sevdiğimiz bir insanın vefatı sonrası hayatın anlam ve amacını sorgulayabiliriz. İnsanın yaratılış olarak yapısı bu arayışa, yeni menzillere yelken açmaya yatkındır. Gerçek aranması gerekenlere yönelebilmek için, yaşadığımız dengesizlikler aslında birer fırsattır. Ama görürüz ki bu arayışa yönelen insan sayısı çok azdır. Her arayan bulamaz ama bulanlar arayanlardır ilkesinden hareketle, neyi araması gerektiğini bulmuş, yola girmiş ve aradığına ulaşmış insan sayısı azın azı kadardır. Tasavvufta bu yolculuğa seyr-i süluk derler. Masivalardan maveraya yolculuğun adıdır seyr-i süluk.

Bugün madde ve mana labirentinin sokaklarında kaybolmuş insanlara tasavvuf iyi bir reçete. **Tasavvuftan gaye ise basit olarak; nefsi terbiye, kalbi tasfiyedir.** Nefis günlük hayatta sık kullandığımız bir kelime. Fakat gerçek manada nefsini bilen, Rabbini bilir demiş büyükler. Nefsin yedi mertebesinden bahsetmişler. En alt mertebe nefsi emmare, nefsin en kötü hali ve bu hal terbiye edilmediği takdirde insanı cehenneme götürür. En üstte ise en güzel hal olan nefsi kamilenin mertebesi. Bu yedi nefis mertebesi ile ilgili ayrıntılı okumalar yapmanızı tavsiye ederim. Acaba bizim nefsimiz hangi mertebede bunu görmek lazım. Tasavvuf; seyr-i süluk yolculuğunda sizi nefsi emmareden nefsi kamileye taşımaya çalışır. Nefsi kamileye ulaşan insan, güzel sıfatları ve marifet sıralarını kendinde toplamış olarak Allah'ın yeryüzündeki halifesi olur. Onu görenler ister istemez cenabıhakkı hatırlar. Kısacası nefsi emmare sahibi nefis, insanı hayvandan daha aşağıya, aşağıların aşağısına, nefsi kamile ise meleklerin bile üstünde bir mertebeye ulaştırır insanı. Peygamberlik makamı kapalıdır fakat dostluk kapısı açıktır. Buralara ulaşmak zor, lakin imkansız değil. İstemek lazım.

Tasavvuftaki ikinci gayenin kalbi tasfiye olduğunu ifade ettik. Allah(c.c.) yere göğe sığmam mı'min kulunun kalbine sığarım diyor. Peki bu kalp nasıl bir kalp acaba? Rabbimiz c.c. kendi sevgi ve muhabbetinin dışındaki bütün sevgi ve muhabbetlerden arındırılmış bir kalp istiyor. Kalbi bir havuz olarak, beş duyu organımızı da bu havuzu besleyen su kanalları olarak düşünelim ve şöyle bir kalbimize bakalım. Acaba bu beş duyu kanalından kalp havuzumuza neler akıyor? Gözümüzden, kulağımızdan neler geliyor kalbimize? Eğer bizler Allah (c.c.)'nin bizden istediği gibi bir hayat yaşamıyorsak, anlayalım ki o kanallardan kalbe pislik akıyor ve o kalp virane bir çöplük. Burayı tekrar imar etmek istiyorsak önce kanallardan kalbe pislik değil, temiz berrak sular akıtmamız lazım. Buda Allah(c.c.) emir ve yasaklarına uymakla mümkün olur. Bunu başarabilirsek bir sonraki adımda ise, daha önce o kalpte aka aka birikmiş olan kirin pasın oradan tasfiye edilmesi gerekir. Tasavvuf bu noktada bizlere etkili reçeteler sunar. seyr-i süluk yoluna girildikten sonra, duyu kanallarından kalp havuzuna temiz berrak suların akması sağlanır, daha sonra o havuzun içinde biriken mal, mülk, makam mevki, şan şöhrat vb dünyalık ne kadar şey varsa hepsi size verilen kir pas sökücü zikirlerle kalpten tasfiye edilir. Yere göğe sığmayan Allah(c.c.) işte bu temiz kalbe sığar. Böyle olunca kul Allah(c.c.)'yi, Allah(c.c.)'de kulunu sever. O kulunu sevince de artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı mesabesinde olur. Rabbimiz Yunus Suresi 64-66 ayetlerinde; "Bilesiniz ki Allah dostlarına asla korku yoktur; onlar üzüntü de çekmeyecekler. Onlar ki iman etmişler ve takvaya ermişlerdir, işte onlara hem bu dünya hayatında hem de ahirette müjdeler olsun! Allah'ın sözlerinde değişme olmaz; (öyleyse) en büyük kazanç budur." buyuruyor.

Anadolu'yu gezdiğinizde, her bir köşesinde sayısız evliya türbelerimiz var. Eskiden tasavvufla toplum içli dışlıydı. Zamanla toplumun dinden uzaklaştırılmasına bağlı olarak tasavvuf da toplum hayatından uzaklaştı. O hale getirildi ki; bugün insanlara Allah(c.c.) Kanunu, tasavvuf, Allah dostu, evliya dediğinizde çok fazla itiraz gelmiyor. Fakat Allah(c.c.) kanununa şeriat, tasavvuf yerine tarikat, evliya yerine şeyh dediğinizde birçok insan hemen temkinli bir tavır alıyor. Oysaki bunlar birbirinin eşanlıları. Tasavvuf gizli bir hazine olarak kaldı. Oysa tasavvuftan maksat uçmak, kaçmak değil, istikamet üzere yaşayan kamil bir Müslüman olmak. Kamil bir mü'min olmak için de bizden istenen ilim, amel ve ihlas. **Şimdi toplumumuzu bu üç elekten geçirelim bakalım, tepsinin içine ne kadarı incek desek,**

ekseriyetinin ilim eleğinde, ilim eleğinden geçenlerin ekseriyetinin amel eleğinde, amelden geçenlerinde çoğunluğunun da ihlas eleğinde takıldığını görürüz. Bir çuval undan elene elene, tepsinin dibine bir avuç unun düşer mi düşmez mi bilemiyorum. Maalesef bu bizim gerçeğimiz. **Şöyle bir çevrenize baktığınızda ihlaslı, samimi, gördüğünüzde Allah(c.c.) hatırlatan, İslamı yaşama konusunda sizleri şevke getiren kaç kişi var acaba?** Bakıyoruz ki ömrü ilim okumakla geçmiş insanların birçoğunda ihlastan eser yok. İhlasla ilgili bin kitap okusan, ihlas namına sana bir şey katmaz diyor büyükler. Yani bu ihlas okumakla elde edilemez. **İhlasın reçetesi tasavvufta.** Toplum olarak okumayı fazla sevmiyoruz. Eski yapım Aziz Mahmut Hüdayi filmi izlemenizi tavsiye ederim. Defalarca izlesem de, bıkmadan tekrar tekrar izlerim. Burada anlatmaya çalıştığım bir çok şeyi orada görmeniz mümkün.

Bir beyitle yazımızı tamamlayalım. Tasavvuf büyüklerinden Mustafa İsmet Garibullah K.S. Risale-i Kudsiyye adlı eserinin 121. Beytinde bakın ne diyor ;

Şeriat bilmeyen bilmez tarikat,

Tarikat bilmeyen bilmez hakikat,

Hakikat bilmeyen bilmez şeriat,

Nihayet istikametle şeriat,

Şeriat habliyle Hakk'a gidelim,

Cemali Ba kemale seyr edelim.

Mustafa İsmet Garibullah K.S. bizlere; **Şeriatın suretini bilip yaşamayanın tarikatı bilemeyeceğini, orada ilerleyemeyeceğini, tarikatı yol alamayanın hakikate ulaşamayacağını, hakikate ulaşamayanın da, başta sureta tabi olduğu şeriatın hakikatine ulaşamayacağını, tarikat ve hakikatten asıl gayenin, şeriatın hakikatini anlamak ve istikamet üzere onu iyi becerebilmek olduğunu, şeriat ipine sınıksız sarılarak Hakka yürünmesi gerektiğini ifade ediyor.** Peygamber(s.a.v.) efendimiz zamanında mezhepte yoktu, tarikatta yoktu. Mezhepte, tasavvufta sonraki dönemde ortaya çıkmış, kaynağı Kur'an ve Sünnetten olan ve bizlere gerçek kul olma yolunda yol, yöntem ve metod gösteren vasitalardır. Rabbim bizleri yolundan ayırmasın. Dünyada da ahirette de bizleri sadık kullarıyla, onları da Muhammet Mustafa(s.a.v.) efendimizle beraber eylesin İnşallah.

Selam ve Dua ile...

HUZUR

▲ SALİHA ÜLEV EYÜPLER

Pencereyi açıp güneşle göz göze geldiğinizde sanki küçük pırlantılar yutmuşsunuz da içinizde kelebeğe dönüşmüşler gibi hissedersiniz. Hepsini kalbinizin bir köşesine yerleşir. İstedığınız zaman kullanacağınız bir koşma isteği barındırır, ayağa kalkma, harekete geçme isteği. Canlıdır, bu yüzden canlılık verirler. Sonra renkleri fark edersiniz, çiçekleri... Çiçekleri fark etmek, onlara karşı hayranlık beslemek ne kadar büyük bir nimet bilir misiniz? Onları gözleri sağlam olduğu halde göremeyenler var. Otların yeşil, sarı ve en nihayetinde beyaz uzanışlarını fark etmek, dile getirmek öyle sıradan bir şey değil pek çokları için.

Zaman zaman içimizde bir şeyleri kaybediyoruz. Dikkatimizi vermeden nefes almayı mesela, kendiliğinden, bebekler gibi nefes almayı. Yitiriyoruz bu yeteneğimizi, büyüdükçe tutuyoruz nefesimizi. Gülümsememiz... Kendi gülümsememizi özliyoruz. Kendi sıradan konuşmalarımızı, sıradanlığı... Düşünmeden başımızı yastığa koymayı. Uyandığımızda sabah olduğu için neşelenmeyi. Aklimızda peşi sıra dizilen yapılacaklar listesi olmasını. Karsımızdakini gerçekten dinlemeyi özliyoruz. Kendi düşüncelerimizden sıyrılarak dikkatimizi ona verebilmeyi. Evin içinde kendi sesimizi özliyoruz, mutfak fayansına çarpan şarkılarımızı... Bir lekeyle canhıraş uğraşmayı. Terzinin kısa kestiği eteğe üzülmeyi. Biri seslendiğinde kendimizi zihnimizin tozları arasından arayıp bulma zahmetine katlanmadan dupduru cevap vermeyi " efendim, ben burdayım uzağa gitmedim tam burada, şimdide olduğum yerde."

Masaya örtüyü sermek için kaldırdığımızda yerine yerleşene kadar oluşturduğu dalgalara bakmak. Kırışıklarını düzeltmek, o an sadece onun düzgün durmasını istemek. Karşıdaki camili manzarayı birileri kadar çok sevmek, ondan birileri kadar haz almak, hayran olmak. Perşembe geceleri mahyadaki hadisi merak etmek.

Bir fincan kahveye bakıp "nasıl bu kadar köpüklü oldu " diye düşünmek. Bütün bunlar aslında ne çok şey demek bir bilebilsek. Bütün bu küçük şeylerin yokluğu ne büyük bir boşluk bir bilebilsek. Ve varlığı nasıl değerli.

İnsan bazen piknikte bardak unuttuğuna üzülmek istiyor. Eve sinek girmesine dertlensin. Kafasını " misafire ne yapsam?" fikri meşgul etsin. İnsan bazen yolda bir kavgaya denk geleyim de odağım kendimden kaysın bile istiyor. Zihin işte... ne görse ne duysa takılıp kalıyor hatta bazen seninle birlikte mihlanıyor.

Aynı kaçtığı gibi bir iki farkla söyleyebilmenin ne kadar güzel ve önemli olduğunu hiç düşündünüz mü? Düşünmediyseniz düşünün. Yazarın biri "saçımı tararken sadece saçımı tararım diye bir şey söylemiş." Ne kadar sıradan bir laf, ilk bakışta anlamsız gibi. Bir şey mi demek istiyor? Evet bir şey demek istiyor. Anda kalmak, şu geçmiş ve geleceğe çılgınlar gibi koşan ruhumuza kolundan tuttuğumuz gibi saçlarımızı taratmak. İşin oralarda değil burada. "Tut şu tarağı ve saçlarımı tara şimdi" demekten, bahsediyor. Bu sanıldığı gibi kolay bir iş değil.

İnsanın bazen toparlayası gelmiyor hiç bir şeyi. Her şey kopuyor. Söz kopuyor, yazı kopuyor. Bazı şeyler de kopuk kopuk olsun varsın. Atlaya atlaya gitsin. Anlamından bir şey kaybetmedikçe önemi nedir ki?

Velhasıl yaşam içinde basit dediğiniz her şeye bir kez daha bakın. O küçük şeyler birilerinin büyük özelemleri. Birileri onları huzur diye tanımlıyor. Zihninizin sınırlarını aşmadığı her ana şükredin. Yaşamın küçük kıpırdanışlarına katılın, onun içinde var olduğunuz için huzur duyun. Huzuru öyle uzaklarda aramayın. Çünkü o, küçük küçük küçük bir şeylerin büsbüyük hali.

ANLAMIN AKTARIM İMKÂNI OLARAK GELENEK VE İSLAM DÜŞÜNÇESİ

▲ AYDIN BİLGİ

Gelenek/çilik

1

Hiçbir şey bilmez halde Dünyaya gözlerini açan İnsan, tüm yaşadıklarını hafızası vasıtası ile muhafaza etmektedir. Hafızaya kendiliğinden sahip olan her insan teki çaba harcanmadan elde edilen her şeyde olduğu gibi bu nimeti yeterince idrak edemez. Hafızanın kaybı ile insan geçmişe dair bilgiden mahrum olsa da bu mahrumiyetin sonuçları yaşanılan anın içinde tahakkuk etmektedir. Zira insan akli işleyebilmek için zamandan bir dayanak noktasına ihtiyaç duymaktadır. Bu açıdan hafıza salt geçmişin bilgisinden ibaret olmayıp şimdiki zaman ve gelecek zamanın evrileceği yönü tayinde inşai bir özelliğe sahiptir. Hafızanın yitimi halinde insanın başına nelerin gelebileceğine dair çarpıcı bir örneği Oliver Sacks kitabının Kayıp Denizci bölümünde anlatmaktadır. Jimmie adlı bir hastanın üzerinden hafızanın yaşamın temeli olduğu, hafızamızın bütünlüğümüz, düşüncelerimiz, duygularımız, hareketlerimiz olduğu ve O'nusuz hiçbir şey olduğumuz sarıh bir şekilde ifade edilmektedir. Oliver Sack hastası Jimmie için tuttuğu notlarına şunları yazmıştır: '*Sanki etrafı unutmaya hendeği ile çevrilmiş ve tek bir varolma anına hapsedilmiş biri gibi; soyutlanmış, geçmiş ve geleceği olmayan, sürekli değişen, anlamsız bir ana sıkışmış*' (Oliver Sacks, *Karısını Şapka Sanan Adam, Yapı Kredi yayınları. Mayıs 2017 sayfa 48*)

Toplumlar da insan tekleri gibi içlerinde buldukları anı anlamlandırabilmek ve istikbal biçimlendirebilmek için toplumun muhafaza ettiği/muhafaza etmeye değer bulunduğu hafızalarına ihtiyaç duyarlar. Gelenek bir açıdan toplumun tevarüs yoluyla kendinden sonra gelen nesillere aktardığı hafızadır. Toplumsal hafıza tabii ki her zaman doğru olanı güzel olanı muhafaza etmez. Sonraki kuşaklara intikal eden şeyler kan dökücü fesat çıkarıcı özelliği de bünyesinde barındırabilir. İbrahim ve İsmail Aleyhisselamın temelleri üzerinde yeniden inşa ettikleri Kâbe'nin zamanla Arap panteonu haline gelmesi iyi olanın aktarımının kesintiye uğradığını ve icad edilmiş olan kötünün aktarımının gerçekleştiğini gösterir. Aziz Kur'an'daki pek çok kıssa olumsuz hafıza intikal misalleri ile doludur.

Gelenek hadi daha da özelleştirerek İslami gelenek diyelim, Müslüman toplumların karşılaştığı meselelere vahiyden hareketle bulunduğu ve o an için iş gören çözümlerin sonraki nesillere aktarımı ile gerçekleşen, uygulanabilen ilkeler bütünüdür. Görüleceği üzere çözümleri gereken bir mesele ile yüz yüze gelen bir toplumsal yapı, toplumsal yapının meselenin çözümü için geliştirdiği nazari çerçeve ve bu nazari çerçevenin iş görüyor olması Geleneğin oluşum sürecini başlatmaktadır. Anlattıklarımızı zihinlere yaklaştırmak adına İslam tarihine müracaat edelim. Bilindiği üzere Cemel ve Sıffin savaşları ile başlayan Hariciyeye zirveye çıkan süreçte amel-iman tartışmaları toplumsal yapının bekası için hayati önem kazanmış ve bu hususta pek çok görüş dile getirilmiştir. "Günahın kişiyi dinden çıkaracağını, büyük günahın kişiyi dinden çıkaracağını, büyükte olsa günahın kişiyi dinden çıkarmayacağını, büyük günah işleyen ne mü'min ne kâfir olacağını dillendirilen geniş bir çerçevede konu ele alınmış, yaşanan acı tecrübelerin etkisinin sunduğu katkı ile büyük günah işleyen dinden çıkmayacağına, amelin imandan bir cüz olmayacağına..." dair oluşturulan nazari çerçeve İslam toplumlarında baskın bir gelenek haline dönüşmüş ve o günden bugüne nesiller boyunca aktarılacak günümüze taşınmıştır. Bu gelenek Kible ehlinin tekfir edilemeyeceği, namaz kılanın tekfir edilemeyeceği, La ilahe illallah diyenin tekfir edilemeyeceği, küfrüne doksan dokuz imanına bir delil olanın tekfir edilemeyeceği..." gibi cümlelerle adeta formüle edilmiş ve yaygınlık kazanmıştır. **Dikkat edilirse baskın geleneğin oluşumunda referans kaynakları kadar yaşanılan tecrübeler ve toplumsal vakalar rol oynamaktadır.** Bir başka deyişle referans kaynaklarını yorumlama da etkin olan amilin niteliği farklı yorumlamalara yol açmış ve bu yorumlardan biri baskın gelenek haline dönüşmüştür. Yine bir başka dikkat edilmesi gereken mesele ise '*Toplumların içinde yaşadıkları gerçekliğin karşılıklarına çıkardıkları meseleleri hallederek varlıklarını devam ettirdikleri*' (Görgün 34. Sayfa) hususudur. Bu açıdan bakıldığında o günün şartlarında amel-iman meselesinin çözüme kavuşturulmasının İslam Toplumu için bir beka meselesi

haline geldiğini söyleyebiliriz. İnsanın sorumluluğu, özgürlüğü, kader, sahabelerin durumu, halifelik ve sayılamayacak kadar olan meselede oluşmuş olan gelenekler de benzeri biçimde varlık sahasına adım atmışlardır. Bu tartışmalarda gözlemlenen bir başka hususta amel iman ilişkileri değerlendirilirken söz konusu edilen müşahhas amelin var olan halin icapları doğrultusunda değerlendiriliyor olmasıdır. İsmail hakkı Bursevi'nin sini ve sarık üzerine söyledikleri ile Birgivi'nin misvak üzerine söyledikleri sözleri bu kıstas ışığında değerlendirilmezse onları Selefî Söylemin mümessili sayma yanlısına düşmek pekâlâ mümkündür.

İşte geçmişin gerçekliği ve bu gerçeklik karşısında üretilen çözümler İslam toplumlarının hafızasını oluşturmaktadır. Bu hafızayı reddetmek Jimmie'de olduğu gibi tek bir varolma anına hapsedilme, geçmiş ve geleceği olmayan, sürekli değişen, anlamsız bir ana sıkışmak demektir.

Bu kadar hayati bir öneme sahip olan Gelenek ile sahici irtibatın kurulması kaçınılmazdır. Mesele bu irtibatın keyfiyeti ne olacağı meselesidir. Gelenek olduğu gibi alıp bugüne taşınacak mıdır? Yoksa Geleneğin geçmişin verili şartlarında ortaya çıktığı nazara alınarak, geleneği oluşturan dinamiklerin adeta yeniden keşfedilerek bugünüme ışık tutması mı sağlanacaktır? Ya da Gelenek kıymetsiz addedip hepten nisyana mı terkedilecektir?

Geleneğin aynı ile bugüne taşınmasının çözümsüzlüğü

derinleştireceği aşikârdır. Modern Dönemlerde Geleneğin çözülerek dağıldığı ve bilhassa içinde yaşadığımız coğrafyada en azından ameli planda bir geleneğin artık bulunmadığı (hepten yok değil, ama yok denecek kadar yok) gerçeği karşımızda durmaktadır. **Geleneğin vücut bulduğu, olgunlaştığı zamanların ve mekânların üretim/tüketim biçimleri artık bulunmamaktadır. Geleneksel ilişkiler büyük ölçüde dağılmış durumdadır.** Cami, Tekke, Medrese merkezli bir hayat artık yaşanmamaktadır. Giydiğimiz kıyafetlerimiz, oturduğumuz evlerimiz, kullandığımız araçlarımız bütünü ile değişmiş durumda. Verili şartların böylesine alt üst olduğu bir dünyada Geleneği aynıyla tekrarlamak sorunlarımızı çözmek bir yana daha da derinleştirir. '*Mevhum bir geleneği, genelde masa başında ve modern akademik kurumlar içinde formüle etmeye çalışmak*'la (Yasin Aktay/İslam ve Sekülerleşmenin Kaynakları 200) varılacak bir yer bulunmamaktadır.

Karakoç, 'insanın geçmişinden yararlanmakla birlikte onun esiri ve mahkumu olmadığını, olumlu olumsuz ne ortaya koymuşsa, onlarla haşır neşir olarak yeniyeye varacağını, insanlığın oluşumuna etkileri ne kadar fazla olursa olsun, geçmişte ortaya konan duygu ve düşüncelerin artık bir nevi malzeme olduğunu belirtmektedir.' (Çağ ve İlham 2, Sezai Karakoç, *Diriliş yayınları, 4. Baskı 1986 sayfa 208*) Malzemenin doğru yerde doğru şekilde doğru zamanda kullanılması zarureti, geleneği oluşturan dinamiklerin keşfini, yani çok yönlü zihni gayret gösterilmesini gerektirmektedir.

Evveleminde Geleneğe kaynaklık teşkil eden referans kaynaklarına hâkim olmak, saniyen Geleneğin teşekkül ettiği ortama nüfuz etmek böylelikle referans kaynağı ile verili ortam arasındaki bağı sarahaten görebilmek ciddi bir gayretle mümkündür. Bu bir bakıma geleneğin nüzul sebebini bilmek demektir. Her Kur'an ayetinin nüzul sebebi bulunmamakla birlikte her geleneğin mutlak surette bir teşekkül sebebi bulunmaktadır. **Salisen Müslüman mütefekkirlerin, içinde yaşadıkları karmaşık gerçekliğin, yani Modern Dünyanın köklerine nüfuz etmeleri yani hal'in bilgisine sahip olmaları ve buradan hareketle çözüme kavuşturulması gereken meseleleri aciliyet sırasına göre tespit etmeleri lüzum arz etmektedir.** Meselelerimizi ehem/mühim sıralaması dâhilinde sahici olarak tespit ettikten sonra tekrar geleneğe dönüp onların benzer meseleleri çözüme kavuştururken izledikleri takip ettikleri düşünme biçimi üzerinde yoğunlaşmamız gerekmektedir. *'Ancak dirilmiş bir ruhla geçmişe ve şimdiye ve geleceğe verimli bir gözle bakabiliriz. Yoksa geçmişi tümüyle ölü kabul edip ona sadece akademik bir gözle bakmak yeterli olamaz bunalım çağlarında. Tarih bir morg bir ölü evi değildir Tarihi miras da sadece üzerinde otopsi yapılan bir cenaze değil. Dirilmesi mümkün olmayan kültür unsurları ayağa kalkamayacak uygarlık kalıntıları vardır kuşkusuz. Ama tümüyle uygarlığı ve geçmiş kültürü ölü saymak yanılğaların en büyüğü ve daha acısı en öldürücüsüdür.'* **(Çağ ve İlham 3, Sezai Karakoç, Diriliş Yayınları, 1986 baskı)** Tarihi mirasa üzerinde otopsi yapılan bir cenaze gibi yaklaşmamak, **ancak öncekilerin vardıkları hükümlerde değil düşünme biçimleri üzerinde yoğunlaşmakla; neyi yaptıklarından ziyade niçin yaptıkları bilgisine ulaşmaya çabalamakla mümkündür** ki bu açıktır ki bir keşif ameliyesidir. Babanzade Ahmet Naim'in "Müstağni kalamayacağımız şey, vaz'ı cediden ziyade, keşf-i kadimdir" **(Babanzade Ahmet Naim, Mebadi-i Felsefe'den İlmü'n- Nefs)** sözü geleneğin ifade etmeye çalıştığımız vasıflarına tek bir cümle ile işaret etmekte ve yeniye dair söylenecek sahici şeylerin de ancak kadim olanın keşfi ile mümkün olacağını altını çizmektedir. Yine Elmalılı Hamdi Yazır'ın belîğ bir şekilde ifade ettiği *"Terakki mazideki kıymetlerden istiğna değil, onları, Ta'dilat ve keşfiyat-ı cedide ile daha mütekâmil kıymetlere iblağ etmektir: tabir-i aharla servet-i eslafa servet-i ahlaflı zammeylemektir."* Deyişi geleneğe bakışımıza derinlik kazandıracak bir mahiyete sahiptir. **Mazideki kıymetleri** (fikirler, mağlubiyetler, zaferler, yaşanmışlıklar, örnek İslam Büyüklerinin yaşantıları, düşünme biçimleri, ihanetler...) **görmezden gelmek**

basılan sağlam zemini yok ederek kaygan zeminde var olma mücadelesi vermek demektir. Kaygan zeminde yol almaya çalışanların mühim kısmının hangi suyun sakaları haline geldiği ise okuyucunun malumudur.

Kadim olanın keşfiyle inşa olunan sağlam zeminden hareketle daha mütekâmil kıymetlere yol almak cehdinin semereleri zaman içinde kendisine dair bir gelenek tesis ederek en verimli ürünlerini verir hale gelecektir.

Yukarıda İslamcılığın Osmanlı Coğrafyasındaki önemli mümessillerinden Elmalılı Hamdi Yazır ve Babanzade Ahmet Naim'in yaptığımız iktibaslar Osmanlı Dönemi İslamcılığının Geleneğe bakışının derinliğini göstermesi açısından önemlidir. Bu bakış açısını dönem İslamcılarının önde gelen pek isminde rahatlıkla görebiliriz. Mehmet Akif'in Safahat'ında yer alan Süleymaniye Kürsüsünde şiiri bu zaviyeden dikkatle okunmalıdır. -

...
*Sonra dikkatlere şayan olacak bir şey var:
 İnkişafatını bir milletin erbab-ı nazar,
 Kocaman bir ağacın tıpkı çiçeklenmesine
 Benzetirler ki, hakikat, ne büyük bir söz bilene!
 Bu muazzam ağacın gövdesi baştan aşağı;
 Sayısız kökleri, tekmil dalı, tekmil budağı;
 Milletin sine-i mazarisine merbut, oradan
 Uzanıp gelmededir.. Öyle yaratmış Yaradan.
 Bir cemaat ki: Nihayet ona gelmez de iyi,
 Ağacın hey'et-i mecmuası, yahud çiçeği,
 Ta gider, sine-i milletten urub hake serer;
 Milletin kendi olur işte o baltayla heder!
 İnkişaf etmesi atide de pek zordur onun:
 Çünkü meydanda kalan kitle yığınlarca odun!
 Hastalanmışsa ağaç, gösteriniz bir bilene;
 Bir de en çok köke baksın o bakan kimse yine.
 Aşılarken de vurun kendine kendinden aşı.
 Şayet isterseniz ağacın donanıp üstü, başı,
 Benzesin taze çiçeklerle bezenmiş geline;
 Geçmesin dikkat edin, balta çocuklar eline!
**(Süleymaniye Kürsüsünde Sayfa 243-244 İstanbul
 Büyükşehir Belediyesi Nisan 2014 Baskı)***

*Müstakbeli bul, sen de koşanlarla bir ol da.
 Maziye, fakat yıkmaya kalkışma bu yolda
 Ahlafa döner, korkarım, eslafa hücumu:
 Mazisi yıkık milletin atisi olur mu?
**(Gölgeler Sayfa 616 İstanbul Büyükşehir Belediyesi
 Nisan 2014 Baskı)***

2

İslam Düşünce Tarihinin bugüne kadar pek çok geleneğe hayat verdiği; Şii Geleneği, Sünni Geleneği, Selefi Geleneği, Sufi Geleneği, Medrese Geleneği, Tekke Geleneği, gibi üst başlıkların yanında Hurufi Geleneği, Vahdet-i Vücut Geleneği, Nassın zahirine sıkı sıkıya bağlı kalma geleneği gibi pek çok alt başlık altında gelenekler ürettiği malumdur. Anılan geleneklerin birbirleriyle uyum noktaları olduğu kadar birbirlerini dışladıkları hatta saldırıya geçtiği pek çok nokta mevcuttur. Bu sebeplerle Gelenek/Gelenekçilik Kavramı da ancak bir şemsiye kavram olarak düşünülürse anlam kazanmaktadır. **Bu girizgâhtan sonra şöyle bir tanımlama da bulunabiliriz; Gelenekçilik, İslam Düşünce Tarihi içerisinde oluşmuş bulunan ekollerden birine (umumiyetle etkinlik ve yaygınlık kazanmış bir ekole) mutlak sadık kalmaktır.** Etkinlik ve yaygınlık kazanma temellerin büyük ölçüde tamamlanması ile mümkündür ki pek çok ekol, Efendimizin irtihalini takip eden ilk beş yüz yıl içinde kendi kavramsal ve yapısal çerçevesini oluşturmuştur. Bu sebeple gelenekçilerin dikkatlerini yönelttikleri zaman aralığı ilk beş yüzyıldır. Bu beş yüz yılı içerisinde fihri, kelami, itikadi mezhepler oluşumlarını tamamlamış, hadis kitapları tedvin edilmiş sufi zümresinin temelini teşkil eden zühd ve takva hareketi zamanla sistemleşmiş, bir anlamda felsefe ile meczolarak varlığa dair derin ve farklı yorumlar inşa etmiş ve en nihayetinde tasavvuf kendi kurumlarını yani tarikatları oluşturmuştur. Tüm bu sürece hâkim olan ruh hareket ve oluşumdur. Gerçekten de Müslümanlar

akıp gitmekte olan hayatın beraberinde getirdiği devasa sorunlara İslam düşüncesini tekrar ve tekrar üreterek çözüm bulmaya çalışmışlardır. İslam düşüncesi adına bu süre zarfında ortaya konanlar salt zihni faaliyet olmaktan ziyade ameli bir çerçeveye sahiptir. En nazari meseleler bile nihayetinde ameli bir forma bu düşünce sistemi içerisinde kavuşmuştur.

Geleneği dikkate almamak bir anlamda verili şartların mutlaklığının kabulü anlamına gelmektedir. Zira insanoglu ilahi kelamla bir zamanda ve bir mekânda yani verili şartların dâhilinde karşılaşmaktadır. **Her ne kadar vahiy, bir dilde, bir dilin gramer kuralları içerisinde inmiş, dolayısıyla dile bağlı olmuş olsa da yorumun üzerinde verili şartların etkisi kaçınılmazdır.**

İslamcılık Düşüncesi bizatihi Geleneği değil, Gelenekçilik olarak tesmiye edilen yaklaşım biçimlerinin yol açabileceği zamana sıkışma halini sorunlu görmektedir. Bu sıkışma hali yeni meselelerin çözümünün hikmetten soyutlanarak, müslüman toplumun maslahatını göz ardı eden yaklaşımın sığınağına hapsolmasına neden olabileceği gibi geçmişte çözümü kavuşturulmuş bazı meselelerin yeniden ele alınmasına da engel olmaktadır. Sıkışılan zamanın geçmiş olması, yaşanan anın geçenden farklılık arz etmesi özellikle son iki yüzyılda dünyanın Kadim Dünyadan bambaşka bir hale dönüşmesi ve yakın geleceğin şimdiyi dahi anlamsız kılacağı, yapay zekâ, transhümanizm tartışmaları ve uygulamalarının büyük ölçüde yaygınlık kazanacağı gerçeği, Müslümanları bu zamandan sıkışma halinden mutlak surette kurtulmaya icbar etmektedir.

Gelenekçiler, Müslümanlar tarafından üretilen ilk beş yüzyıllık tecrübenin etkinlik ve yaygınlık kazanmış bir ekolüne sadık kalmayı esas bellemiş olmaları ile İslamcılardan, Selefilikten ve Modernist İslam anlayışından farklılaşmışlardır.

3

İnsan şahadet âleminde yer alan diğer varlık türlerinden bilhassa emsalsiz düşünme kabiliyeti ile farklılaşmaktadır. Sahip olunan bu kapasite, seçebilmeyi, dileyebilmeyi beraberinde getirdiğinden olsa gerekir ki pek çok müfessir tarafından insanoğluna tevdi edilen emanet akıl olarak tefsir edilmiştir. Cenab-ı Allah tarafından insana emanet edilen akıl, kendisine veri taşıyan duyu organlarının sunduğu malzemelere dayanarak hareket etmekte; gözün gördüğünü, kulağın işittiğini, tenin temas ettiğini akıl melekesi yoğurmakta ve böylelikle düşünce oluşmaktadır. Düşüncenin tevarüs edilebilir bir forma sokularak aktarımı ile düşünce kendi tarihini ve bu tarihin mücessem hali olan medeniyetini inşa etmektedir.

Varlığını sürdürebilmek için hayatla irtibat kurmak zorunda kalan düşünce, bu irtibatı, içinde doğup geliştiği toplumun meseleleri, kaygıları ve beklentileri doğrultusunda sürdürdüğü müddetçe yoluna devam etmekte, ihtiyaçlara cevap veremediği zaman da yerini bir başka düşünceye bırakmaktadır. Anlaşılacağı üzere nazari çerçevenin derin ve geniş olması düşüncenin hayatietini idame ettirmeye yetmemekte, düşüncenin illa ki insanın müşahhas ve mücerred ihtiyaçlarını gidermesi gerekmektedir. Kömürde kuvve halinde bulunan yanma ve uzun süreli ısı verme kuvvesi düşüncenin nazari çerçevesine; insanın ve insan topluluklarının beklentileri, kaygıları da düşüncenin ameli çerçevesini oluşturan ateşe benzemektedir. Kömürün bünyesinde bulunan kuvveyi file çıkarmak için ateşe muhtaçlığı kadar ateşin sönmek için kömüre muhtaçlığı bulunmaktadır.

Müslüman aklını diğer akıllardan farklı kılan ise vahyi bir bilgi kaynağı olarak kabul etmesidir. Bir başka deyişle Müslüman Akli, ilahi hitaptan hareketle Allah'ın herhangi bir meseledeki muradını anlamaya ve ona tabi olmaya çalışan akıldır. Anlama faaliyeti İlahi Hitaba yönelmekte ve insan bu yönelme esnasında aklını, tecrübelerini kullanmaktadır. Anlama eyleminin mahiyeti itibari ile insani bir eylem olması ise farklı anlamaları, dönemseller anlamaları, yanlış anlamaları zorunlu olarak beraberinde getirecektir.

İslam Düşüncesi, vahiy ile insan aklının buluşmasıyla

ortaya çıkan bir düşünce sistemidir. İslam'ın temel kaynaklarını kendisine kalkış noktası bellemekle birlikte en nihayetinde insan akli tarafından üretilen bir düşüncedir. **Referans kaynaklarının ilahi olması referans kaynaklarından hareketle insanoğlu tarafından üretilen düşüncelerin ilahi olmasını gerektirmeyeceği ise izahtan varestedir.** İslam tarihi boyunca oluşmuş fihhi, itikadi, kelami mezheplerin varlığı ve çokluğu tek başına söylediklerimizin en açık delilini teşkil etmektedir. (Dip Not: Sünni İslam'ı temsil eden Ulemanın genelinin yoruma nesnellik atfetmediği söylenebilir. Antik rasyonalizmden aldığı etkilerle Mutezili yorum, yorumun nesnellliğini savunur)

Tahsin Görgün "İçinde yaşanan gerçekliği Din'e göre kavramaya 'İslami Düşünce' adını veriyoruz." Diyerek Din, Düşünce ve içinde yaşanan gerçekliğin tümüne birden vurgu yapmaktadır. (Türkiye'de İslami düşünce Geleneği- Tahsin Görgün) Düşünce, belli bir gerçekliğin içerisinde bulunan insan tarafından üretilmekte, dolayısıyla gerçekliğin karşısına çıkardığı soru ve sorunları aşma gayretiyle yol almaktadır. Dolayısıyla İslam Düşüncesi, Din'den bağımsız olamayacağı gibi, gerçeklikten de bağımsız değildir.

İslam Düşüncesinin tarihi tecrübesi, tarihi serüveni en az siyasi tarihi kadar renkli ve dikkat çekicidir. Bu serüvende çok farklı coğrafyalarda ve çok farklı zamanlarda ve koşullarda yaşamış Müslümanların kendi gerçekliklerini de ister istemez nazara alarak ilahi hitaba yaklaşımlarını görürüz. Tarihi tecrübe içerisinde var olanın farklı veçhelerinin öne çıkartılması ya da daha arkalara itilmesi mezkûr gerçeklikle doğrudan ilişkilidir.

İslam Düşüncesinin ana kaynağı olan Kur'an tartışmasız bir şekilde ilahidir. İkinci kaynak olan Efendimizin söz davranış ve uygulamalarının mahiyeti ise hem delalet hem de sübut açısından pek çok farklı görüşe kaynaklı etse de, Efendimizin Risalet'le vazifelendirilmiş olması Kur'an'ın ilk müfessiri, ilk uygulayıcısı, ayetlerin mücmelini icmal, müphemini izhar etmesi hususunda ekseriyetle ittifak bulunmaktadır. Andığımız bu durum, İslam Düşüncesini dünyada yer alan tüm düşünce sistemlerinden farklı bir yere koymaktadır. **Tahrif olmaktan korunmuş ilahi hitabı ve bu hitabı hayatı ile müşahhaslaştıran bir Elçiyi referans almak İslam Düşüncesinin en belirgin özelliğidir.** Hülasa İslam Düşüncesi referans kaynağı ilahi olmakla beraber beşer tarafından üretilen bir düşünce sistemidir. Beşer tarafından üretilmiş olması değişime, gelişime ve eskimeye açık pek çok tarafının bulunduğunu göstermektedir. "Yenilenen ve eskiyen

İslam Düşüncesidir. İslami Düşünce, Müslümanların akli ile dinin ezeli ve ebedi hükümleri arasındaki reaksiyondur. İslami Düşünce ile iştigal eden Müslüman bir neslin akli, bilgilerin türü, birikimleri ve her dönemde yenilenen yaşam ve deneyimler sayesinde biçim kazanır. Akli çerçeveleyen mevcut şartlar, insanların hissettikleri ihtiyaçlar ve hayat şartlarının ortaya çıkardığı amaçlarla reaksiyona girerek biçim kazanır. İslami düşünce, bu bilgilerle biçimlenen ve şartlardan etkilenen aklımız ile Resulullah'ın tebliğ ettiği ezeli ve ebedi vahyin hidayeti arasındaki reaksiyondur" Hasan Turabi'nin belirttiği üzere akıl ile ezeli ve ebedi vahyin hidayeti arasındaki reaksiyon olan İslam Düşüncesi bizatihi ilahi bir hususiyete sahip değildir. Bunun tek istisnasını delaleti ve sübutu kat'i hükümler oluşturur.

İslam Düşüncesi, Din, Gerçeklik ve Düşünce kayıtlarından güç alarak kendi geleneğini üretmiş ve bu geleneği yaşayan canlı bir organizma olarak modernliğin başlarına kadar getirmiştir. Düşüncenin geleneğe dönüşmesi, gerçekliğin İslam toplumlarının karşısına çıkardığı meselelere sahici ve tevarüs edilebilir çözümler bulması ile mümkün olmuştur. Meseleler tek tip olmadığı gibi çözümlerde tek tip olmamış tabii olarak İslam Düşüncesi içerisinde birbirinden farklı gelenekler oluşmuştur. Bu farklı gelenekler üst kavramsal yapı altında birleşme becerileri ölçüsünde yaygınlık kazanmışlar ve ömürlerini sürdürmüşlerdir. Örneğin, Nakşibendiliğin şer'i hükümlere yaptığı kuvvetli vurgu ile kazandığı meşruiyet üst kavramsal yapılardan biri olan şeriatla imtizacını göstermesi açısından önemlidir.

Zaman içinde kendini inşa ede ede oluşan farklı geleneklere; kimi zaman kurucularının ismine (itikadi ve fihhi mezheplerin isimlendirilmeleri), kimi zaman düşüncelerinin temel zeminini gösteren kavrama (Ehl-i Rey, Ehl-i Hadis), işaretlerle isimlendirmeler yapıldığı gibi keskin bir ayrılığı ifade eden (mutezile) ya da giyinme biçimlerine atıfta bulunan isimlerle de isimlendirmeler yapılmıştır. Bu isimlendirmelerin ekoller arasındaki farkı ortaya koymak için zamanla ortaya çıktığı hususuna eğilmek gerekmektedir. Zira müşterek noktalara işaret için ayrı bir isimlendirmeye ihtiyaç duyulmaması dilin ve zihnin tabiatındandır. Varlığın tabiatından olan dolayısı ile kendiliğinden vafına haiz bulunan bu hususun göz ardı edilmesi ekollerin adeta farklı bir dinin mümessilleri gibi anlaşılmasına zemin hazırlamaktadır.

Buraya kadar söylediklerimiz düşüncenin mümbit topraklarda yeşerebileceğine işaret etmektedir. **Mazide sahip olunan verimli araziler zamanla sahipleri**

tarafından çoraklaştırılmıştır. Sahanın üzerinde tarıma elverişli olmayan bir kil tabakası bulunmakta olup yapılması gereken ilk iş bu kil tabakasının kazınip bereketli toprağa ulaşmaktır. Bu da düşüncenin her daim zinde ve diri tutulması ile mümkündür diyerek son sözü diriliş münadisi Sezai Karakoç'a bırakalım!

"Artık Müslüman kalmak için sadece geleneğe bağlılık yetmemektedir. Adeta artık çok şuurlu, çok bilgili, çok kahraman olarak Müslüman olabilir ve daha önemlisi kalabilirsiniz."

"Evet, artık taklit dönemi bitti. Geçmişte, inanç, düşünce ve heyecanın gerçekleştirdiği medeniyetin son çağlarda artışıyla ve ancak taklit suretiyle kalıntılarıyla ayakta duruyorduk. Batı nihayet bunu da yıktı.

İslam'la olan bağlar koptu.

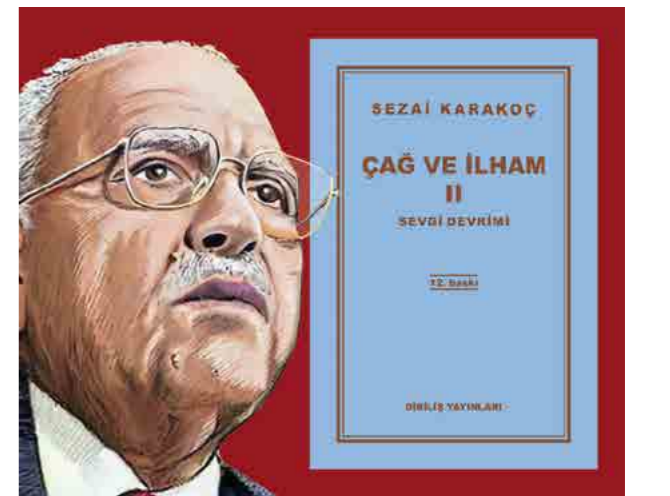
Gizli olan, yeraltında olan inkâr, su yüzüne çıktı. Artık toplumun ortasında, meydanlarda kol geziyor.

Evet, taklit yolu bitti. Bir tek yol açık kaldı: <<Tahkik yolu>>.

Müslümanlar en kısa zamanda imanlarından estetiklerine kadar medeniyetlerini kuran bütün temellere inip onları yeni baştan gerçekleştirmedikçe bu çöküntü önlenemez.

Yeniden inanmak. Yeniden düşünmek. Yeniden duymak. Kalbin çılgınlıklarını bastırarak yeniden yaşa- maya ve hayata yeniden anlam kazandırmaya başlamak."

Evet, yeni bir gençlik doğmalı ve bu gençlik kir ve red yolunu değil, tahkik yolunu açmalıdır. İncelemediği tek eser kalmamalı, geçmişte duyulan bütün heyecanları yeniden yaşamalı, onlara ayrıca çağdaş bir açılım da vermelidir. (Sezai Karakoç- Çağ ve İlham 2)

ARAP SİYASAL AKLINDAN TÜRK SİYASAL AKLINA

▲ YUSUF YAVUZYILMAZ

Cabiri, Arap- İslam siyasal aklını eleştiren ve yeniden yapılandırmayı amaçlayan bir proje gerçekleştirdi. Aynı metodoloji ile Türk siyasal aklını oluşturan tarihsel, kültürel ve dini temelleri ortaya çıkarmak gerekir. Cabiri'nin Arap- İslam siyasal aklını eleştirirken sorduğu soruları bizde Türk siyasal aklı için sorabiliriz. Türk akıl yapısını oluşturan tarihi ve kültürel etkenler nelerdir? Türk (ve Kürt) akıl yapısını etkileyen dini nedenler nelerdir? Bu soruların sağlıklı analizi Türk ve Kürt akıl yapısı, dünyayı algılama biçimi ve dini anlayışları hakkında önemli bilgiler verecektir.

Hiç şüphesiz Türk devlet geleneğinin şekillenmesindeki en temel faktör, Orta Asya'dan günümüze uzanan ve hala siyasal algımızı büyük ölçüde belirleyen, otoriter devlet geleneğidir. Bu anlayışın en belirgin özelliği devletin siyasal sistemin en üst katmanında yer almasıdır. Birey adeta bu gelenek içinde neredeyse erimiş durumdadır. Sivil toplumun geç dönemlere kadar oluşamamasının altında otoriter devlet geleneğinin önemli bir rol oynadığını belirtmek gerekir. Cumhuriyet yönetimi de otoriter devlet geleneğinin en sert biçimde uygulandığı dönem olmuştur. Özellikle tek parti döneminde uygulanan ve yer yer faşizmi andıran yönetim anlayışı, otoriteriyenliği daha da pekiştirmiştir.

Türkiye'nin izlediği modernleşme siyaseti, halkı içine almadığından doğal olarak sivil-asker bürokratlar tarafından yürütülmüştür. Bu da askerin siyaset içindeki konumunu giderek ayrıcalıklı bir pozisyona getirmiştir.

Siyasal ve kelami anlamda, İslam tarihindeki en büyük kırılma Emeviler döneminde yaşanmıştır. Hz. Peygamberin vefatından sonra dört halifenin seçilme yöntemlerini terk eden Muaviye, ağırlıklı olarak Bizans'tan etkilenecek saltanat modelini oluşturmuştur. Emeviler döneminde itibaren neredeyse tüm Ehl-i Sünneti kapsayan hilafet- saltanat modelinin Türk akıl yapısına da büyük etkisi olmuştur. Emeviler dönemi, siyasal ve kültürel anlamda Nebevi siyasetten kopuşa ve yeni bir paradigmanın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu paradigma değişikliğinin temel parametreleri şunlardır:

- 1- Hilafetin saltanata dönüşmesi.
- 2- Şura, biat ve seçim ilkelerinin tamamen terk edilerek, zorla biat alma yoluna gidilmesi.
- 3- Arap ırkçılığının yükselişi.
- 4- Cebriyeci kader anlayışının yaygınlaşması.

Emeviler dönemindeki saltanat ideolojisi, sürdürülebilir bir siyaset oluşturmak için, kendi düşünsel temellerini sağlamlaştıracak bir kelam ve fıkıh anlayışına ihtiyaç duyuyordu. Bu boşluğu insan özgürlüğünü tamamen inkar eden cebriye akımı doldurdu. Cebriyenin kader anlayışına göre, insanın bütün eylemleri önceden belirlenmiştir. İnsanın özgür iradesinin hiçbir anlamı yoktur. O rüzgârın önündeki yaprak misali, önceden çizilen kaderini yaşar. **Bu tür bir kader anlayışının en önemli yansıması siyaset alanında olacaktır. Daha doğrusu Emeviler için her şeyin önceden belirlendiği bir kader anlayışı, siyasi anlamda son derece kullanışlı bir argümandır.** Şöyle diyorlardı Emevi yöneticileri: "Bizim başınıza yönetici olarak gelmiş olmamız Allah'ın kaderidir.

O, istemeseydi böyle bir şeyin gerçekleşmesi mümkün olmazdı. Kim Allah'ın kaderine karşı gelebilir?" Emeviler böylece kendi haksız uygulamalarına yönelik eleştirileri ortadan kaldırmayı hedefliyorlardı. Bu uygulamada tamamen başarılı olduklarını söylemek mümkün değildir. Emevilerin siyaseten yaptıklarından sorumlu tutulmamalarına neden olacak kader anlayışına karşı, Başta Ebu Hanife Olmak üzere, Mutezile ve Şia taraftarları itirazlarını yükseltiyorlardı. **Görüldüğü gibi kader tartışması genel anlamda kelami değil siyasi bir tartışmadır.** Kader tartışmasını ortaya çıkaran temel sorun şu: Yöneticiler yaptıklarından sorumlu tutulacak mı, tutulmayacak mı? Eğer tarihte olacak her şey önceden belirlenmişse yöneticiler dahil hiç kimseyi yaptıklarından sorumlu tutamayız. **Hiç şüphesiz insan özgürlüğünü tamamen ortadan kaldıran bu anlayış Kur'an'ın temel öğretisine aykırıdır. Allah bize (42/30) başımıza gelenlerin kendi ellerimizle kazandıklarımızdan dolayı olduğunu söylüyor;** "ben sizin davranışlarınızı belirledim onun dışına çıkamazsınız" demiyor.

Yöneticilerin yaptıklarından sorumlu olarak hesap verilebilir bir konuma getirmek için özgürlükçü bir anlayış savunmak gerekir. Bu konuda Hasan Basri'nin Emevi sultanına hitaben yazdığı kaderle ilgili mektup bir özgürlük manifestosu niteliğindedir.

Kabul etmek gerekir ki, Emeviler döneminde olduğu gibi birey özgürlüğünü ortadan kaldıran kader anlayışı Abbasiler, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde de hakim olmuştur. Ne yazık ki, Türkiye Cumhuriyetinin kurulması da kader anlayışında köklü bir değişiklik oluşturmamıştır. Bilindiği gibi Emeviler döneminde sistemleşen Cebriye anlayışı bir taraftan insan özgürlüğünü ortadan kaldırıyor diğer taraftan da sivil siyasetin önünü tikiyordu. Anadolu insanının sosyal olaylar karşısındaki teslimiyetçi tutumunun altında büyük ölçüde Cebriye anlayışının oluşturduğu kader inancı vardır. Bu inancın siyasi karşılığı devlet karşısında her tür inisiyatifi elinden alınmış iradesiz insan topluluğuydu

İtiraf etmek gerekir ki, her şeyin önceden belirlendiği ve biz ne yaparsak yapalım yazılanı değiştiremeyeceğimiz inancı hem rahatlatıcı, hem de güven verici bir ortam yaratır. **Aynı zamanda bireyin başarısızlığını rasyonelleştirecek bir anlayışa zemin hazırlar.**

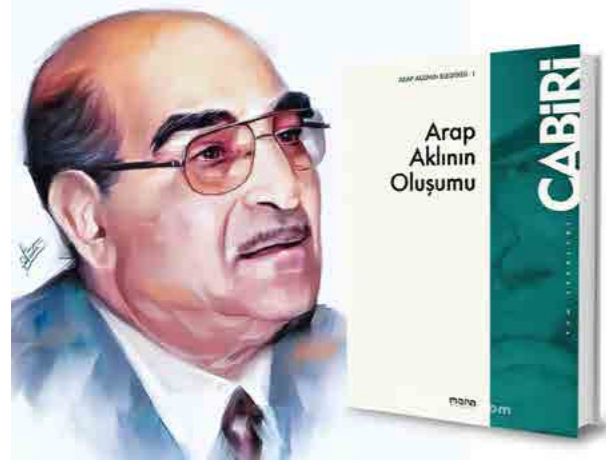
Gazali'den başlayarak Maverdi ve İbn-i Cema'nın sistemleştirdiği siyaset anlayışı da devlet öncelikli bir siyasal paradigmanın temellerini atmıştır. İbn-i Cema'nın "kılıç hakkı" kavramsallaştırması devlet öncelikli siyasal anlayışın kurumsallaşmasında belirleyici olmuştur. "Bu

bağlamda resmi toplum içinde yer alan veya monarşilere hukuki meşruiyet arayan bilginlerin kahir ekseriyetinin, mevcut durumu, bir konjonktür olarak kabul etmeleri oldukça düşündürücüdür. Başta Maverdi olmak üzere, Gazali ve İbn Teymiyye gibi bilginler, zorba, zalim yöneticiye itaati kargaşanın önüne geçtiği, birliği ve güvenliği sağladığı için bir tür kerhen caiz görürlerken, aslında onlar güvenliği adaletin önüne geçiriyormuş gibi görünmelerine rağmen, gerçekte ideal ve mutlak olana atıf yapmayı ihmal etmiyorlardı."(1)

Özellikle Moğolların İslam dünyasını baştan sona talan etmelerinden sonra oluşan siyaset anlayışının güvenlik eksenli olmasını anlamak gerekir. Sorun bu anlayışın yüzyıllar boyunca İslam dünyasını esir almasıdır. İslam dünyasının otoriter devlet anlayışından hukuk devleti anlayışına geçememesinin temelinde bu siyasal aklın oluşturduğu anlayış bulunmaktadır. Cabiri'nin dediği gibi İslam dünyası sıçrama yapmak istiyorsa, Sünni hilafet-saltanat modelini ve Şii imamet mitolojisini aşmak zorundadır.

Sünni-hilafet modeli, itaatin sağlanmasına dönük bir mantığı içerir. Ebu Hanife ve Hasan Basri gibi büyük alimlerde görebileceğimiz sivil itaatsiz tavır dışarıda bırakılacak olursa, ana gövde itaati öne çıkarmıştır. "İktidar ve muhalefet rollerinin değişmesi esasına dayanan çağdaş Batı düşüncesinin aksine, Sünni İslam'da siyasete ilişkin teşebbüsler, çoğunlukla iktidardaki kişinin ideal durumuyla ilgili olmuştur. Diğer bir deyişle, Sünnilerin yönetimle ilgili görüşleri Hz. Peygamber ve sahabe mirasından etkilendiği halde; yönetici konusundaki görüşleri, İslam'ın ilk döneminden Abbasilere kadar süren tarihsel ve siyasal şartların etkisi altındadır. Bundandır ki, Sünni düşünce, genelde yönetim konusunda idealist, yöneticiler konusunda oldukça realist bir çizgidedir. İster felsefi, isterse dini ve ahlaki eserler dikkate alınsın, hepsinde yöneticilerin taşınması gereken nitelikler uzun uzadıya sıralanmaktadır. İbn Haldun, Farabi, Gazali ve Maverdi gibi tanınmış filozof ve hukukçuların eserlerinde bu durumu açıkça görmek mümkündür. Mesela Farabi, bir yöneticiye doğuştan oniki, sonradan çalışarak kazanılması gereken altı üstün vasıf aramıştır. Klasik denebilecek bu kaynakların tamamının irdelenmesinden anlaşılacağı gibi, yöneticiler konusunda sıralanan üstün nitelikler, asla kötü yönetimlere karşı herhangi bir direnme teorisi geliştirmek üzere, bir fırsat kollama sabırsızlığı ile öngörülmüş değildir. Yönetim mevkileri için düşünülen bu nitelikler, yöneticilerin görevleri konusunda uyacakları teorik hatırlatmalar düzeyinde kalmıştır."(2) Son devir İslam düşünürlerinden olan

Cabiri'nin isabetle belirttiği gibi, yöneticilerin nasıl seçileceği, görev süreleri ve görevlerinden nasıl ve hangi yollarla alınacağı gibi konular, İslam siyaset teorisi açısından boşlukta bırakılmıştır.

Sünni teorinin, siyasal bütünlüğü sağlama konusundaki aşırı hassasiyeti ve toplumu kargaşadan uzak tutma anlayışı güvenlik merkezli bir siyasi paradigmanın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Hiç şüphesiz bu anlayışın oluşmasında Hz. Osman zamanında yaşanan iç karışıklıklar ve Hz. Osman'ın şehit edilmesi, Hz. Ali ve Hz. Aişe'nin karşı karşıya geldiği Cemal Vakası, Hz. Ali ve Muaviye'nin karşı karşıya geldiği ve İslam dünyasında derin kırılmalara yol açan Siffin Savaşı ve Hz. Hüseyin'in şahadetiyle sonuçlanan Kerbela olayının büyük etkisi olmuştur.

İslam siyaset teorisini derinden etkileyen konulardan biri de Mehdi meselesidir. Mehdi kavramının da siyasal katılımı büyük ölçüde engelleyici bir rol oynadığını da kabul etmek gerekir. Beklenen Mehdi, zulmün en çok yaygınlaştığı zamanda ortaya çıkacak ve insanlığı bu zor durumdan kurtaracaktır. Bireye düşen yaşanan kötülükleri önlemek için hiçbir şey yapmadan beklemek ve Mehdinin gelmesine yardımcı olmaktır. Çünkü toplumsal adaletsizlikleri düzeltmek için atacağı her adım Mehdinin gelmesini engellemek anlamı taşıyordu. Mehdi, toplumsal adaletsizliğin ve kötülüklerin en çok derinleştiği ve yeryüzünde zulmün egemen olduğu bir dönemde ortaya çıkacaktır. Beklenen Mehdi kavramının Şii imamet mitolojisinin merkezi kavramlarından biri olduğunu da belirtmek gerekir.

İslam dünyasına egemen olan kader anlayışı ve bunların beslediği, Sünni Hilafet-saltanat modeli ile Şii imamet anlayışı ve "Beklenen Mehdi" kavramı siyasal akli esir almış durumdadır. Bu siyasal akıl,

günün aktüel sorunları yoğunlaşmayı önlemektedir. Cabiri'nin "Hermetik atıl akıl" diye nitelendirdiği bu anlayış geçmişe doğru çalışmakta ve sorun çözüme başarısız olmaktadır. "Hermetik atıl akıl" büyük ölçüde tasavvufun sistemleştirdiği bir felsefeden hareket etmektedir.

Siyasal akli bu prangalardan kurtarmak ve özgürleştirmek gerekir. Bunun için temel referanslar şura, biat ve seçimdir ki, örnekleri Hz. Peygamberin uygulamalarında fazlasıyla mevcuttur. Hz. Peygamberin ölümünden sonra, Arap-İslam siyasal akli, kendi tarihsel tecrübesinden ve Kur'an ilkelerinden yararlanarak yönetim sistemi oluşturmuştur. Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın seçimlerinde belirli bir yöntemin takip edilmemesi, bu konunun ümmetin tarihsel tecrübesine bırakıldığını göstermektedir. Bu nedenle tarihteki hiçbir model bire bir bugün uygulanır modeller değildir. Ümmet bugünün ihtiyaçlarını ve Kur'an'ın genel ilkelerini göz önüne alarak yeni modeller üretmelidir..

Büyük ölçüde Hermetik aklın etkisinde gelişen tasavvuf kültürünün de Türk ve Kürtlerin akıl yapısı üzerinde belirleyici bir etkisinin olduğu inkar edilemez. Özellikle Anadolu tasavvufu, büyük ölçüde eski Türk inançları, İran ve Hint etkisiyle harmanlanmış, Kur'an ve sünnetten çok hermetik özellikler taşıyan, Hz. Ali'yi bir kült olarak dini bağlamından kopararak tanımlayan, formal ibadetleri önemsemeyen ve Batıni özellikleri ağır basan gnostik bir akıma dönüşmüştür. Anadolu halkının dini algısını oluşturan kaynaklarda genellikle tasavvuf ağırlıklıdır. Gazali'den Gümüshanevi'ye kadar Anadolu'da yaygın olarak okunan kitaplar dikkate alındığında tasavvuf kültürünün Anadolu insanının zihinsel yapısını oluşturmasındaki etkisi açıkça görülecektir.

Şii, Sünni ve Orta Asya kökenli tasavvuf kültürünün ve onun beslediği dünyayı hakir görerek dışlayan kader anlayışının bugünkü davranışlarımızı temelden etkilediğine şüphe yoktur. "Kaderinde öyle yazılmış, ne yapalım" anlayışı çoğu kez bireyin olaydaki sorumluluğu ortadan kaldıracak biçimde yorumlanmaktadır. Böyle bir anlayış, bir taraftan insanın kendi yaptığı hataların bedelini Tanrı'ya yüklerken, diğer yandan insan özgürlüğünü yok eden bir dini anlayışın yerleşmesine katkı yapmaktadır. Bu anlayışın eleştirel bir siyasal aklın oluşumuna katkı yapmayacağı açıktır.

Diğer yörelerde az veya çok değişik şekillerde karşımıza çıkmasına karşın, özellikle Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde daha belirgin olan "ağalık" geleneği de siyasal aklın oluşumunda belirleyici bir faktör

olmuştur. Kuzey Irak ve Türkiye'deki Kürt kanaat önderlerinin ve siyasi aktörlerin aşiret ve dini anlayışı incelendiğinde bu faktörün etkisi daha da belirgin hale geldiği görülecektir.

Türk ve Kürt siyasal aklının işleyişi, bugün ortaya çıkan sorunların çözümsüzlüğünde birinci faktördür. Devleti Tanrının gölgesi olarak tanımlayan ve kutsallaştıran siyasal anlayışı ve her şeyin önceden belirlendiği kabulünden hareket edip insan özgürlüğünü yok eden kader anlayışının bizi getirip bıraktığı yer; insanın ne yaparsa yapsın tarihsel zindanı aşamayacağı noktasıdır. **Bu kadar edilgen hale getirilmiş bir insanın ve kültürün tarihe müdahil olması mümkün değildir. Müslümanlar süratle tarihin kirlettiği kavramları kök anlamlarına çevirerek yeniden tanımlamalıdır.** Zaten C. Afgani ve M. Abduh'la başlayan İslamcı akımın temel amaçları da buydu. İslam'ı referans alarak daha modern çözümler yapan bu düşünce insanlarının **bize sundukları teklifler;**

Kur'an ve Sünnete dönüş

Cihat ruhunun uyandırılması.

İçtihat kapısının açılması.

Tasavvuf kültürünün bozucu etkisinin ortadan kaldırılması.

Tarihsel mirasın yeniden gözden geçirilmesi.

İslam dünyasının içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtulması.

İslamcı düşünürlerin özellikle içtihat kapısının kapanmaması gerektiğinin üzerinde durmaları anlamlıdır. **İçtihat yapmayan akıl, eleştirel değil, taklitçidir, bugüne değil geçmişe yoğunlaşır, üretken değil donuktur. Araştırmacı değil ezbercidir.**

Ne yazık ki, Türk ve Kürtlerin siyasal akli bugünden çok geçmişe dönük çalışmaktadır, geleceği inşa etmek yerine geçmişle öğünmeyi yeğlemektedir. Bu noktada büyük bir paradigma değişimi gerekmektedir. Bu paradigma değişimini sağlayacak temel ilkeler Kur'an ve Sünnette fazlasıyla mevcuttur.

İslam'ı ve Müslümanları tarihte yeniden özne haline getirecek dönüşümü gerçekleştirebilmek için, geçmişe doğru çalışarak atıl aklı bırakıp, özgürlükçü bir anlayışla günümüz sorunlarına yoğunlaşan yeni bir akıl oluşturmak gerekmektedir. **Bu yeni aklın parametreleri otoriter devlet geleneği, saltanatçı hilafet uygulaması ve merkezîyetçi siyaset değil, tam tersine özgürlükleri ve farklılıkları zenginlik olarak kabul eden çoğulcu bir anlayış olmalıdır.**

Türk Siyasetinin Düşünsel Sorunları

1- Mevcut siyasal iktidarın özgürlük ve adalet arayışından çok milliyetçi, muhafazakar, devletçi ve güvenliği önceleyen bir statükoya evrilmesi önemli bir sorundur. Türkiye siyasetinin örgütlenme biçimi lider eksenslidir ve bu bakımdan hiçbir partinin diğerinden farkı yoktur. **Bu durum partilerin aşağıdan yukarıya değil, yukarıdan aşağıya çalışan seçkinci bir yapıda olmalarından kaynaklanmaktadır.** Türkiye'de hiçbir partide parti içi muhalefet diye bir şey yoktur. Bu durum parti içi muhalefeti imkansız hale getirmektedir. Bir partide farklı fikir üretenler nerdeyse örgüt mantığına dayalı bir dışlama ve ihraç tehdidi ile karşı karşıya gelmektedir. Bu durum siyasal alanın özgürleşmesini ve sivil siyasetin önünün açılmasını engellemektedir. Buradan kurtulmak için önemli bir paradigma değişikliğinin gerçekleşmesi gerekmektedir.

2- Türkiye'de siyasal partileri ayıran örgütlenme biçimleri, parti içi demokrasi, farklı fikirlere saygı duyulacak bir yapılanma değil, yaslandıkları politik ve toplumsal değerlerdir. Dolayısıyla demokratik siyasetin aktörleri olan siyasal partilerin içyapıları maalesef çoğulcu ve demokratik değildir. Kendileri demokratik işleyişe sahip olmayan partilerin, demokrasiye katkı yapmaları bir hayli zordur. Muhalefetin insan hakları, adalet ve özgürlük konusunda sahici bir söylem ve pratik üretmemesi siyasetteki tıkanmanın önündeki engellerden biridir. Bu anlamda Türkiye siyasetinde bir muhalefet boşluğunun varlığı önemli bir sorundur. Türkiye siyasetinin asıl tıkanma noktası da burasıdır. Yeni siyasal arayışların, kısa bir süre önce kurulan muhalif siyasal partiler içinden çıkması sorunu daha da karmaşık hale getirmektedir.

3- Türkiye siyasetinin önünde duran önemli sorunlardan biri de toplumsal bilinç eksikliğidir. Toplumunu bilinçlendirme çok kolay yapılabilecek bir şey değildir ve uzun soluklu bir mücadeleyi gerektirmektedir.

4- Türkiye siyasetinin içinde sahici bir muhalefet oluşturma potansiyeli olan İslamcılığın serüveni de başarılı olmamıştır. İslamcılık iyi bir muhalefet dili oluşturmasına karşı, başarılı bir iktidar dili ve pratiği oluşturamadı. İslamcılık kendini yenilemelidir. İslamcılık, büyük ölçüde iktidarla özdeşleşmiş ve eleştirel konumunu kaybetmiştir.

5- İslamcılığın adalet, özgürlük ve liyakat arayışları, iktidar sürecinde İslamcılıktan muhafazakar dindarlığa evrilen zihniyetin istikrar ve güvenlik ideolojisinin duvarına çarpmaktadır. Dini anlayışı büyük ölçüde muhafazakar dindar zihniyetle oluşan halk katmanları, güvenlik ve istikrarı öne alan siyasal zihniyetler dolayısıyla, iktidara destek vermeye devam etmektedir.

6- Bütün dünyada hukuk devleti ideolojisi, insan hakları ve adalet öğretisi, Batılı ülkelerin Hamas ve İsrail tavırları sonucunda büyük ölçüde zedelemiştir. Bu durum özellikle insan hakları ve hukuk konusunda Batılı anlayışları izleyen Doğulu siyasilerin elini zayıflatacaktır.

7- **Türkiye toplumunda mutlaklaştırma eğilimi güçlüdür ve bu eğilim siyaseti belirleyen bir sosyoloji üretmektedir.** İnsanoğlu bütün zaafalarına karşı, bilgisini ya da kanaatlerini mutlaklaştırmaya eğilimlidir. Bu onun totalitarizme açık yanıdır. Kürt sorunu başta olmak üzere, karşılaştığımız bütün sorunlara belli bir paradigmanın içinden yaklaşıyoruz. Kuşkusuz dini yorumlama biçiminiz, içinde yaşadığımız kültür, mezhebi aidiyetimiz, hatta konuştuğumuz dil bize bir

mantık, bir düşünme biçimi sunar. Biz de olayları bu mantık içinde anlamlandırmaya ve değerlendirmeye çalışırız. Şurası açık ki, insanın sahip olduğu kültür, kullandığı dil, ait olduğu çevre, onun hakiki bilgiye ulaşmasının önünde bir engel de olabilir. Halkın iradesi kavramının hukuk ve insan haklarını açacak bir şekilde kullanılması, halk iradesini otoriter rejimleri meşrulaştıran bir araca dönüştürmektedir. Türkiye siyaseti iktidarların hukukla dengelenmemesi ve denetlenememesi sorunu ile karşı karşıyadır.

8- Türkiye siyasetinin bir diğer önemli sorunu sivil toplum örgütlerinin yetersizliği ve mevcut sivil toplum örgütlerinin önemli bir bölümünün iktidarla olan sorunlu ilişkisidir. Sivil toplum örgütlerinin önemli bir bölümü, sivil talepleri iktidara ulaştırabilecekleri yerde, iktidarın uygulamalarını topluma anlatmaya çalışmaktadır.

9- Türkiye siyasetinin önemli sorunlarından biri de demokratik siyasetin öznesi olan halkın şiddete eğilimli bir yapıya sahip olmasıdır. Şiddete eğilimli bir anlayıştan müzakereci siyasete yönelmek bir hayli zordur. Kuşkusuz, toplumun tarihsel hafızası otoriterliğe yatkın bir anlayıştan besleniyor. Adalet ve hukukun üstünlüğü yerine güç ve kuvveti koyan bu anlayış toplumun bütün katmanlarına sinmiş durumda. Nihayetinde Emevi uygulamasından tevarüs eden bu sistem Osmanlılar ve Türkiye Cumhuriyetinde de devam etmektedir.

12 Eylül öncesi Ülkücü/ Sol- sosyalist; 12 Eylül sonrası PKK ve Hizbullah şiddeti siyasal alanı etkilemiştir. İdeolojiler değişik olsa da ortak nokta şiddet olmuştur. Kuşku yok ki, her grup haklı olduğunu, diğerlerinin hatalı ve yanlış yolda olduğunu savunuyor. Kendi ideolojileri şiddet yoluyla yaygınlaştırma isteği temel çıkış noktasıdır. 12 Eylül öncesi Ülkücüler komünistleri Moskova'nın, komünistler ise ülkücüleri Amerikan emperyalizminin maşası faşistler olarak tanımlamıyorlardı. Kuşkusuz iki kesimde kullandıklarını fark edecek entelektüel birikimden ve ahlaki donanımdan yoksundu. Kardeşleri olan farklı siyasal anlayışa sahip insanları yok etmekle ülkelerini kurtaracakları gibi sığ bir inanca sahiplerdi. Ölenler ya " Devrim şehidi" ya da " "Ülkücü şehit" olarak tanımlanıyordu. Bugünlerde bu kapışmanın ne kadar suni olduğu anlaşılıyor. Her iki tarafın da askeri bir darbeye meşru zemin oluşturmak için sokaklara salındığı biliniyor. Düdük çaldığında hepsinin ortadan kaybolması bu gerçeği gösteriyor. Geriye sol ve ülkücü yazarlarca bu sözde direnişin destanını yazmak kalıyor. Oysa yedi bine yakın insan bu kör döğüşüne kurban gitti. Bu katliam ortamında sadece suçlular

sahadaki militanlar değildi kuşkusuz. Onları sahaya süren, komando kampları düzenleyen, silah talimleri yaptıran, yerel direniş mahkemeleri kurduran siyasal aktörlerin de eli kanlıdır. Başta Türkeş ve Ecevit olmak üzere oynanan oyunu göremeyen ve binlerce gencin toprağa düşmesine yol açan liderler birinci dereceden sorumludur. Bu arada en basiretli davranan lider kuşku yok ki, Erbakan olmuştur. Öncelikle İslami gençliği sokaktaki kardeş kavgasının içine sokmamak için büyük bir uğraş vermiştir. Ancak bu süreci yaşamamıza karşın, şimdilerde o oranda olmasa da şiddet siyaseti, ötekileştirme ve toplumsal kamplaşma olarak önümüze çıkmaktadır. **Türkiye siyasetini kutuplaştırıcı bir dilden müzakereci bir dile yönlendirmek gerekmektedir.**

10- Türkiye'de sağ ve sol siyasetin temsil ettiği değerlerin ve siyaset biçiminin sorunlu olması da önemli bir sorun alanıdır. Zenginlerin sol, fakir ve yoksulların sağ muhafazakar ideolojiye sahip olması Türkiye'ye özgü bir durumdur. Bu durum Türkiye'de siyasetin ekonomik ve sınıfsal parametreler üzerinden değil, değerler üzerinden yapıldığını gösteriyor. Kuşku yok ki, sol sağ belirlemesi din üzerinden anlam kazanıyor. Sol siyasetin din ile olan ilişkisi de siyasetin eksenini bozmaktadır. Solun din karşısındaki inkarcı tavrı, dindar alt katmanlarda anlamlı bir karşılığının olmamasıyla sonuçlandı. Bu durumun temel nedeni sol siyasetin dini inkar eden kaba materyalizmden kurtulamamasıdır. **Tanrı'yı insanın kendine yabancılaşması olarak gören bir sol anlayışın dindar katmanlarda karşılık bulması mümkün değildir.** Sol düşünce materyalist ve ateist temellerinden kurtularak eşitlikçi bir temelden hareket etmesi gerekir. Diğer yandan devletçi ve milliyetçi anlamda sağ ideolojiye daha yatkın olan Kemalizm'in sol ile daha kolay irtibat kurması da önemli bir sorun alanıdır.

SONUÇ OLARAK; Tarihsel süreç incelendiğinde, Türk ve Kürt siyasal akıl yapısına etki eden faktörleri genel hatlarıyla sıralamak mümkündür:

Tarihten gelen otoriter devlet geleneği.

Emeviler geleneğinden gelen hilafet- saltanat geleneği.

Eşari kelamının ağırlığı ve cebriyeci kader algılaması.

Maverdi, İbn Cema ve Gazali'nin siyaset teorisi.

Büyük ölçüde hermetik atıl aklın etkisinde gelişen gnostik etkiler taşıyan tasavvuf kültürü. (Kürt aklına etki eden Nakşibendi geleneği)

Orta Asya kaynaklı tasavvuf kültürü.

Türk ve Kürt siyasal aklını etkileyen çağdaş akımlar.

Türk modernleşmesini etkileyen laiklik ve milliyetçilik ile Kürt modernleşmesini etkileyen sosyalist ideoloji ve Kürt milliyetçiliği.

Kürt aklını bu etkenlerin yanında etkileyen bir diğer faktörde Ağalık geleneğinin siyasi aklın şekillenmesindeki etkisidir. Ağalık geleneği hiç şüphesiz geleneksel egemenliğe ait bir örgütlenme biçimidir. Genellikle ağanın karizmasından beslenen bu otorite biçimi saygı duyulan karizmatik egemenliğe doğru da evrilir. Öyle görülüyor ki, Kürt siyasetinin dağılık örgütlülüğünün temelinde ağalık ve aşiret geleneğinin beslediği siyasal akıl bulunmaktadır.

Statükonun benimsendiği yerleşik düşüncelere sahip olmak insana hayatını sürdüreceği güvenli bir hayat alanı sağlayabilir. Tarihsel anlamda da sabittir ki zihinsel olarak da konforludur. Lakin sorgulanmayan bir hayat ne kadar doğru ve anlamlıdır öncelikle onun üzerinden tefekküre yönelmek gerekir. Nitekim Mekke müşriklerinin Cahiliye döneminde düşüncelerini etkileyen ve yönlendiren bir dil ve kültür vardı. Sanıldığı aksine kültür, hakikati anlamamızın önünde bir engel olabilir ki, çoğunlukla da böyledir. İdeolojiler, cemaatler, dini yorumlama biçimleri insana yanlış bir bakış kazandırabilir. Eleştirel düşünemeyen her insan örgütler için potansiyel militan adaydır. Yaşadığımız tarihsel deneyimler ve insanın ontolojisi, insanın ise mutlak bilgi üretmeyeceğini, bilgisinin yanılgıya açık ve tarihsel olduğunu göstermesine karşın, yine de insan sınırsız olan hakikati kuşattığını iddia etmekten geri durmaz. Bu durum müzakereci ve çoğulcu siyasetin önündeki en önemli engellerden biridir.

İnsanın içinde doğduğu kültürün dışına ve üstüne çıkıp, farklı düşünebilir mi? Tüm düşünce dünyamızı anlamlandıracak olan paradigmayı değiştirmek zordur. Eleştirmeyi, düşünmeyi, farklı olmayı gerektirir. Bu putperest bir toplumda hanif olmaya benzer. Zor da olsa mümkündür.

Kur'an "Atalarımızdan böyle gördük" anlayışını eleştirir. Peygamberi tecrübe ve tarihin belirleyici şahsiyetlerinin hepsi bu konforlu alanı terk edebilme iradesini göstermiş daha rahat bir yaşam yerine daha anlamlı bir hayat sürmeyi tercih etmişlerdir. Bize düşen ise öncelikle nasıl bir hayatımızın olmasını istediğimize, kim(ler)in yolunu ve yöntemini takip edeceğimize karar vermektir.

DİPNOTLAR

Ali Bulaç, Modern Ulus Devlet, Akademi yayınları, s: 107.
Şükrü Nişancı, Sivil İtaatsizlik, Etkileşim yayınları, s: 72-73

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN ANLAM KARMAŞASI VE MODERN EĞİTİM

▲ PROF. DR. ENGİN ASLANARGUN

Günümüz eğitim sistemlerinin büyük bir kısmı modern olarak tanımlanmaktadır. Geleneksellikten uzaklaştıkça, eski ile arasına mesafe koydukça, batılı eğitim sistemlerine yaklaştıkça, sık değiştikçe, yeni şeyleri benimsedikçe, teknolojiyi arttırdıkça ve sekülerleştikçe kendisini daha modern olarak ifade etmektedir. Her ne kadar modern sonrası anlamında post modernlikten de bahsedilse bile bu durum özellikle bizim gibi değişime dirençli toplumlarda en azından şimdilik söylem düzeyinden öteye geçmemektedir. Basın, yayın, sosyal medya gibi kitle iletişim araçlarının etkisiyle dünyanın birçok yerinde benzer şeyler birbirlerine yakın zamanlarda yaşanabilse bile toplumların kabul düzeyi ve dirençleri her akımın her yerde aynı hızla ve yaygınlıkla yaşanmayacağını göstermektedir. Post modern anlayışların özellikle gelişmiş ülkelerde yaygınlık kazanmaya başladığı ifade edilse bile Türkiye toplumu ve kurumları birçok açıdan modernizm akımının şekillendirdiği düşünce yapısı ve kurumlar ile yoluna devam etmektedir. Hatta günümüz dünyasında farklı anlayışların aynı zaman diliminde değişik tonlarda ve derinliklerde toplumsal yaşamda görülebilmesine ancak baskın akımın modernizm olduğu, toplumsal ve bireysel yaşamı şekillendirmeye devam ettiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda burada bazı sorular akla gelmektedir:

Modern eğitim nedir?

Neyi savunur?

Neye karşıdır?

Ne zaman ortaya çıkmıştır?

Türkiye'deki eğitim sistemi ne kadar moderndir?

Bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm üretebilmekte midir?

Yoksa karşılaşılan sorunlar modern eğitimden mi kaynaklanmaktadır?

Bu ve benzeri sorulara cevap bulmadan modern eğitimle ilgili söylenen her söz havada kalmaya mahkumdur. Bu aşamada modernizm akımından bahsetmek gerekmektedir; konu felsefi akımlar olmamasına rağmen genel anlamda modernizmin felsefi-düşünsel

temelleri modern eğitimi şekillendiren ve besleyen ana damarlardır.

Modernizm Nedir?

Genel anlamda *modernizm*, *modernite*, *modern* kavramları 16. yüzyıldan itibaren Batı dünyasında ortaya çıkmaya başlayan düşünsel ve sosyal değişimle açıklanmaktadır. İtalya, İngiltere, Almanya gibi ülkelerde mevcut yaşam şekline, düşünsel anlayışa ve yönetim uygulamalarına tepki olarak başlayan ve 20. yüzyıla gelindiğinde bütün dünyada neredeyse uygulanabilecek tek anlayış şeklinde yaygınlaşan ve kurumsallaşan bir akımdan bahsedilmektedir. 16. Yüzyıldan itibaren Rönesans, Reform, Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi olarak bilinen sosyal, siyasal ve kültürel dönüşüm hareketleri bugün modernizm olarak adlandırılan ve başta eğitim olmak üzere birçok alanı etkileyen akımı şekillendirmiştir. Özellikle Batı dünyası olmak üzere gelişmiş ülkelerdeki mevcut toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik yapıyı bu akımlar etkilemektedir. Fransız İhtilali ile neticelenen toplumsal ve siyasal olaylar yeni bir düşünce yapısının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ortaçağ Avrupası olarak bilinen 17. yüzyıla kadarki dönemde topluma egemen güçler olarak kilisenin ve krallıkların etkisini kaybetmesi bu yeni anlayışların başlangıcı olmuştur. Ortaçağda toplumsal hayatın merkezinde yer alan kilise en önemli güç merkezi olarak ekonomik, siyasal ve kültürel yapı üzerindeki en etkili kurumlardan birisi, bazı açılardan birincisidir. En büyük toprak sahibi olarak ekonomik gücü elinde bulundurmakta; cennetten arsa satarak ve insanların günahlarını bağışlayarak dini ve kültürel hayatı kontrol etmekte; krallara ve derebeylerine taç giydirecek siyasal ve yönetsel gücü belirlemekte; muhaliflerini ve rakiplerini çeşitli suçlamalarla aforoz ederek giyotin ile cezalandırmaktadır. Zaman içerisinde toplumsal başkaldırının ve yeni bir dünya görüşünün zeminini oluşturan bu gibi gayri insani ve baskıya dayalı uygulamalar Aydınlanma düşüncesinde özetlenen modern ve rasyonel akımlarla dünya geneline yayılmaya başlamıştır.

Bir bütün olarak bu toplumsal olaylar bugün Avrupa,

Amerika, Japonya gibi gelişmiş ve kapitalist ülkelerde egemen olan toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik yapının temel taşlarını oluşturmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler büyük oranda bu toplumsal olayların sonucunda dünyaya yayılan ve evrensel doğru olarak propagandası yapılan modern hayatın temel parametrelerini şekillendirmektedirler. 16. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan bu akımların birbirini tetikleme ve tamamlaması ile ortaya çıkan felsefe Aydınlanma kavramı ile özetlenmekte ve taçlandırılmaktadır. Aydınlanma düşüncesi denildiğinde bütün bu toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal dönüşümün neticesinde yeni bir dünya görüşünün ortaya çıkması anlaşılmaktadır. Bunun adı Aydınlanma felsefesidir. İnsan-insan, insan-toplum, insan-eşya, insan-tabiat, insan-Allah vb. ilişkiler bu yeni anlayış doğrultusunda yeniden kurgulanmakta ve geleneksel olarak adlandırılan her şey terkedilmektedir. Aydınlanma felsefesinin toplumsal, ekonomik, kültürel, siyasal hayatı şekillendirmesi ve insan ilişkilerini biçimlendirmesi modernizm olarak adlandırılmakta; bu yeni anlayışa göre şekillendirilen ve üretilen her şey modern olarak tanımlanmaktadır. **Modern olan bir anlamıyla yenidir, gelenekselden uzaklaşmadır.**

Krala ve kiliseye karşı bir isyan ve başkaldırı olduğu için bu iki figürün temsil ettiği zihniyetler yeniden formüle edilmiştir. Toplumsal ilişkilerin yönetilmesi ve politikaların belirlenmesinde bu iki temel figür

ile sembolize edilen aktörler belirleyici olduğu için bunlara yönelik eleştiri ve başkaldırı ile başlayan bir hareketlenme yeni bir düşünsel ve toplumsal yapının oluşması ile neticelenmiştir. Topluma etki alanları bazen iç içe geçmiş olsa bile genel anlamda kral siyaseti ve yönetimi, kilise ise dini ve felsefeyi temsil etmektedir. Ülkelere, güçlü karakterlere ve zamana göre bazen krallar kiliseye, bazen de kilise krallara baskın gelerek egemen olmuşlarsa da genel anlamda din ve siyaset bu iki kurum arasında paylaşılarak toplum, din ve dünya yönetilmeye ve dizayn edilmeye çalışılmıştır. İsyen hareketleri sonucunda kanlı iç savaşlar yapılmış, ortaçağ denilen karanlık bir çağ tecrübe edilmiş ve imparatorlukların ulus devletlere bölünmesi ile sonuçlanan üç yüzyıllık bir süreç yaşanmıştır. **Bütün bunların sonucunda adına modernizm denen ve en önemli taşıyıcısı modern eğitim olan yeni bir düşünsel ve toplumsal yapı ortaya çıkmıştır.** Kralların temsil ettiği siyaset ve yönetim anlayışı cumhuriyet ve demokrasi ile sonuçlanmış, kilisenin temsil ettiği düşünsel ve dini hayat ise pozitivism ve sekülerleşme kavramları çerçevesinde şekillenen yeni bir toplum ve dünya oluşumuna doğru evrilmiştir. İsyanın merkezinde yer alan kral ve kilise reforme edilerek yeniden şekillendirilmiştir. Krallıklar bugün gelişmiş ülkelerin birçoğunda kültürel ve tarihi fonksiyonlarına binaen korunmakta; toplumsal dayanışma ile köklü bir tarih ve geleneğe sahip olmanın ifadesi olarak sembolik yetkilerle 21. yüzyıl dünyasında halen yaşatılmaktadır.

Kilisenin, özellikle Katolik mezhebin katı din yorumu Protestanlık ve benzeri mezheplerin ortaya çıkması ve sonucunda dinin asıl yerinin vicdanlar olması gerektiği düşüncesinden hareketle toplumsal boyutu olmayan seküler ve varoluşçu akımlar ile neticelenmiştir. Aydınlanma kavramı bütün bu dönüşümleri ifade eden şemsiye kavram olarak kullanılmaktadır.

Aydınlanma kavramı çerçevesinde şekillenen yenedünya görüşü, eğitim sistemi aracılığı ile toplumun dönüştürülmesini hedeflemektedir. Siyaset ve yönetim dünyasında imparatorlukların tasfiye edilmesi ve dünyanın yeniden şekillendirilebilmesi için öncelikle ulus devlet olmanın önemi ve faziletlerine yönelik propaganda yapılarak bütün dünyada kamuoyu oluşturulmuştur (*dönemin egemen güçleri ABD ve İngiltere ulus devlet olmadıkları halde ulus devlet olmanın önemine ilişkin deklarasyon yayınlamışlardır*). Yarım yüzyıl bile geçmeden ulus devlet anlayışının bütün dünyada diktatörlüklere yol açtığı ve 2. Dünya Savaşı gibi en büyük kitle katliamlarının yaşandığı bir felaket ile sonuçlandığı görülünce çok partili demokratik yönetimlerin propagandası yapılmaya ve bu yönde kamuoyu oluşturulmaya başlanmıştır. Ulus devlet olmanın diktatörlüklerle sonuçlandığından hareketle çok uluslu ve çok kültürlü uluslararası birliktelikler ve cemiyetler oluşturulması yoluna gidilmiştir. Bu dış baskıların bir sonucu olarak Türkiye'de de bu yıllarda tek parti içerisinde bir gruba yeni bir parti kurularak çok partili demokratik sistem izlenimi verilmeye çalışılmıştır.

İnsanoğlunun hayatındaki önemli dönüm noktalarından bir diğeri de on sekizinci yüzyıldan itibaren Batı'da ortaya çıkmaya başlayan ve yirminci yüzyıla gelindiğinde dünya üzerindeki güç dengelerini ekonomik, toplumsal ve politik olarak değiştiren **endüstrileşme** hareketidir. Endüstrileşme ile birlikte artık kol gücüne dayalı üretim biçiminden makine gücüne dayalı üretim biçimine geçilmiştir. Makine çalışma sisteminin geliştirilmesi ve buharlı motorların üretimde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte bireysel çabaya bağlı olarak küçük sayılarla uzun bir emeğin sonucu olarak gerçekleştirilen üretim faaliyetleri kısa süre içerisinde ve seri üretim şeklinde gerçekleştirilmeye başlanmıştır. İnsanlar küçük yerleşim birimlerinde yiyeceğini, giyeceğini, tarım üretimini ve hayvancılık faaliyetlerini kendisinin ve ailesinin insan sayısına ve potansiyeline göre gerçekleştirmekte ve buna bağlı bir hayat şekli sürdürmekte iken makinanın insan hayatına girmesi ve üretimde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte önemli değişimler yaşanmıştır. Kol gücüne göre üretilen birçok şey makine gücü ile daha hızlı ve çok sayıda üretilmeye başlanınca insanoğlunun hayat şekli de değişmiştir. **Makinalarla seri üretimin yapıldığı fabrikalar hayatın merkezine yerleşmiş, buralarda ihtiyaç duyulan iş gücünü sağlamak üzere insanlar şehir merkezlerine göç etmeye başlamıştır.** Dolayısıyla daha az emekle, daha ucuz, daha çok sayıda üretilen ürünler karşısında kol gücüne ve el emeğine dayalı ürünlerin rekabet etme şansı bulunmadığından ve şehirleşme ile birlikte yaşam olanakları eğitim, sağlık, ulaşım, ısınma, güvenlik gibi gereklere

daha cazip hale gelmiştir. Makine gücünü, endüstride kullanılacak hammadde olanaklarını ve dolayısıyla üretim gücünü elinde bulduran ülkeler ekonomik olarak da güçlenmekte ve diğer ülkelerin önüne geçmeye başlamıştır. Makinalaşma ile birlikte seri üretime geçilmesi toplumsal hayatı da etkilemiş, şehirleşmenin daha cazip hale geldiği kitlesel bir yaşam, işçi sınıfı, işveren, emek, mesai, maaş, işbölümü, uzmanlaşma gibi kavramlar insan hayatına girmiştir. Üretim biçimindeki kitleselleşme eğitim etkinliklerinin de merkezileşmesine ve fabrika gibi mekanik düşünülmesine neden olmuştur. Nasıl ki hammadde fabrika ortamında belirli formüllerle ve tasarımlarla istenen biçime sokulabiliyor ve seri olarak çok sayıda üretilbiliyorsa çocuklar da amacı belirlenmiş programlar ile istendik şekilde ve toplu olarak yetiştirilebilirdi. Eşyaya şekil verilebildiği gibi insana da alışkanlıklar kazandırılabilir, uzmanlar eşliğinde aynı ortamda çok sayıda çocuk ile standartlaştırılmış bir eğitim gerçekleştirilebilir. Davranışçılık olarak formüle edilen bu anlayış fabrikadaki üretim anlayışının eğitim sektörüne transfer edilmesinin ve insanın bir makine gibi düşünülmesinin yolunu açmıştır. Bu anlayış siyasal, toplumsal ve düşünsel hayattaki dönüşümlere, sosyoloji, psikoloji ve antropoloji gibi sosyal bilim alanlarında yeni gelişmelere bağlı olarak 1950'li yıllardan itibaren özellikle gelişmiş ülkelerde etkisini yitirmesine karşın endüstri sektöründeki seri üretim mantığına uygun bir şekilde okullarda tekdüze ve sürü eğitimi hala geçerliğini korumaktadır.

Modern eğitim nedir?

Modern eğitim denildiğinde yukarıda tanımlanan yapılan kapsamda modern dönemlerde benimsenen dünya görüşünün topluma benimsetilmesi için uygulanan eğitim sistemleri akla gelmektedir. Bu anlayış ülkelere göre değişiklikler gösterebilmekte, bazılarında daha yoğun yaşanabilmekte ve zamana bağlı olarak erken-geç olarak tanımlanabilmektedir; ancak bu eğitim sistemlerinin bazı temel karakteristik özellikleri bulunmaktadır.

Her şeyden önce modern eğitim geleneksel olandan farklılaşma ve uzaklaşmadır. Bir anlamda geleneksel olana tepkidir. Geleneksel olanın artık zamanın şartlarına uyum sağlayamadığı, değişmesi ve yenilenmesi gerekliliğine yönelik yapılan vurgudur. Tarihsel ve kültürel olarak geçmişten bugüne taşınan anlayışların ve alışkanlıkların reforme edilmesi ve yeni şartlara

uygun hale getirilmesidir. Özellikle Batı dünyası söz konusu olduğunda 16. yüzyıldan itibaren yaşanmaya başlayan ve halen devam eden toplumsal ve kültürel dönüşümün kodlarını modern eğitimde bulmak mümkündür. Rönesans ve Reform hareketleri ile başlayan Fransız İhtilali ile sembolleşen düşünsel dönüşüm modern eğitim aracılığı ile yeni toplumsal düzenin oluşturulmasında birinci derecede kullanılmıştır. Yeni toplumsal düzenin benimsetilebilmesi için eğitim en temel araç olarak görülmüş ve hala bütün dünyada topluma benimsetilmek istenen düşünceler örtük veya açık olarak eğitim aracılığı ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

16. yüzyıldan itibaren Batı dünyasında yaşanan Rönesans, Reform, Fransız İhtilali, Sanayileşme, Aydınlanma gibi toplumsal, ekonomik, siyasal ve düşünsel dönüşüm 20. yüzyıla gelindiğinde Pozitivizmin dünya genelinde hakim paradigma olması ile sonuçlanmıştır. Buna göre kilisenin engizisyonundan ve din sömürüsünden kurtulmak isteyen Batı dünyası sekülerleşerek dini toplumsal hayatın dışına itmiş; krallıkların ve derebeylerin keyfi yönetimlerinin önlenmesi için anayasal demokrasilerin ulus devletler aracılığı ile yaygınlaşması amaçlanmıştır. Buraya kadar anlatılan toplumsal, siyasal, ekonomik ve felsefi dönüşümün topluma benimsetilmesi ve bu doğrultuda yeni bir toplum oluşturulabilmesi için uygulanan eğitime modern eğitim denilmektedir. Modern eğitim, modern bir toplum oluşturabilmek için okullar aracılığı ile insanların yeniden biçimlendirilme sürecidir. Modern toplum oluşturma sürecinde devletlerin en önemli enstrümanıdır. Avrupa insanının yaşadığı deneyime ve geçirdiği toplumsal-felsefi dönüşüme göre üretilen pozitivist paradigmanın bütün dünya için geçerli bir reçete olarak ihraç edilmesidir.

Avrupa merkezli bir dünyanın oluşturulma süreci 19. yüzyıldan itibaren toplumsal, felsefi ve ekonomik olarak bu kavramlarla başlatılmış, ABD'nin de dahil olmasıyla yaşanan iki dünya savaşı sonucunda siyasi boyut tamamlanmıştır. Bütün bu yaşanan süreçler rasyonel pozitivist paradigmanın en doğru ve geçerli bakış açısı olduğu inancının Batı dünyasında kabul edilmesiyle sonuçlanmış ve dünyanın geri kalan kısmının da Batı gibi gelişebilmesi ve savaşlardan galip çıkabilmesi için bu paradigmayı benimsemesi gerektiği algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Pozitivist paradigmaya göre yeni bir dünya tasavvuru, yaşam şekli, üretim biçimi, inanç sistemi ve en genelinde bir kültür oluşturulmaya çalışılmıştır. Bütün boyutlarıyla ve kavramlarıyla oluşturulmaya ve Batı dışındaki toplumlara örnek olarak sunulmaya çalışılan hayat, pozitivistin şekillendirdiği modern bir hayat olarak tanımlanmıştır. **Modern hayatı oluşturmanın en önemli aygıtı da hiç şüphesiz modern eğitim ve modern eğitim kurumları olmuştur.**

Modern eğitim kurumları olarak okullar modern ulus devletlerin insan yetiştirme fabrikaları olarak 20. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmış ve kurumsallaşmıştır. Bu kapsamda modern eğitim felsefesinin en temel özelliği pozitivist olmasıdır. Avrupa insanının geçirdiği deneyimler sonucunda benimsediği ve bütün dünya için en doğru olduğuna inanılarak yaygınlaştırılmaya çalışılan anlayışa göre modern eğitim **pozitivist, bilimsel, seküler, batıcı, ulusalcılığı meşrulaştıran, tek tipçi ve otoriter** bir bakış açısını yansıtmaktadır. Ülkeler düzeyinde kültürel yapıya bağlı olarak değişik düzeylerde ve derinlikte uygulanmasına rağmen geçen yüzyılda popüler olan ve Türkiye gibi kanunlarla bunu güvence altına alan ülkelerde hala hakim paradigma olarak etkisini büyük oranda sürdürmektedir.

Modern eğitim pozitivisttir; çünkü 17. yüzyıldan itibaren yukarıda açıklanmaya çalışılan tarihsel bağlam içerisinde batı insanı kilise, engizisyon, aforoz, ortaçağ karanlığı gibi din sömürüsü süreçlerini tecrübe ettikten sonra dini olan her şeye karşı mesafeli durarak pozitif bilimler olarak tanımlanan fen bilimlerini merkeze almıştır. Buna göre rasyonel akılla ispatlanamayan, üzerinde deney yapılamayan, laboratuvar ortamında incelenemeyen her olgu metafizik olarak tanımlanarak şüpheyle karşılanmış, çoğunlukla yok sayılmıştır. Dolayısıyla sosyal bilimler olarak adlandırılan felsefe, sosyoloji, antropoloji gibi disiplinler önemsenmemiş ve toplum dışı kabul edilmiştir. Fen ve mühendislik alanları merkeze alınarak sanayileşmenin sağladığı ivme ile daha fazla üretmeye, somutlaştırmaya, gözle

görülen ve elle dokunulan olgulara karşı ciddi bir eğilim yaşanmıştır. Bilimsellik olarak da adlandırılan bu süreçte her şey rakamlarla ölçülmeye, test edilmeye ve değerlendirilmeye başlanmıştır. Rakamlarla ifade edilemeyen, istatistiki ölçümlere tabi olmayan çıktılar önemsizleşmiş ve tamamen nicelik ve kural merkezli bir toplum algısı ön plana çıkmıştır. Bunun dışındaki her türlü sonuç ve gösterge bilim dışıdır ve kabul edilmezdir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte "*hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir*" sözünde anlam bulan pozitivist ve bilimsel anlayış bunun dışındaki yol göstericilerin sahte olduğuna vurgu yapmaktadır. Özellikle Cumhuriyet döneminden başlamak üzere 1950'li yıllara kadar Türk Eğitim Sisteminin pozitivist anlayıştan yoğun olarak etkilendiğini söylemek mümkündür. Buna göre somut olarak toplumda karşılığı olan tıp ve mühendislik gibi meslek alanları ön plana çıkmış sosyal bilimler alanına giren eğitim, sosyoloji ve felsefe gibi alanlar geri planda kalmış bazen gereksiz sayılmıştır. Fen laboratuvarları, işlikler, atölyeler, teknik bölümler gibi fen ve mühendisliğe temel olabilecek alanlar en fazla önemsenmiştir. Ülkemizde yıllar önce kabul edilen bir kanunla teknik öğretmenlerin kültür dersi öğretmenlerine göre özlük hakları ve maaş olarak daha avantajlı olmalarının arkaplanında böyle bir anlayış bulunmaktadır. Bunların dışında kalan soyut, düşünsel, felsefi ve din ile ilgili alanlar metafizik olarak görülerek bilim dışı kabul edilmiştir. Bu anlayışa göre bilimsel olmak demek aslında fen bilimleri mantığına uygun olmak demektir.

Modern eğitim sekülerdir; çünkü kilisenin ve ruhban sınıfının sahip oldukları ayrıcalıklar ile insanları sömürmesinin bir sonucu olarak gerçekleşen aydınlanma devrimi bir daha bu süreçlerin yaşanmaması için dinin yerinin vicdanlar olduğu kanaatine varmıştır. Buna göre din kimi zaman afyondur; kimi zaman en etkili sömürü aracıdır; din adamı denilen kişilerin elinde her zaman yanlış yorumlanmaya ve aydınlanmamış insanları köleleştirmeye müsaittir. Bunun en etkili ilacı sosyal boyutu olmayan, toplumu etkilemeyen, insanların sadece kalbinde yer bulabilen ve görünürlükten uzak bir din anlayışının geliştirilmesi, kısaca Hristiyanlık deneyiminde olduğu gibi dinin protestanlaştırılmasıdır. Böylece sosyal hayatta görünür olmayan ve insanların sosyal hayatlarına etki etmeyen bir din anlayışı doğal olarak istismar da edilemeyecektir. En genel anlamıyla "*Sezar'ın hakkı Sezar'a, Tanrı'nın hakkı Tanrı'ya*" verilecek ve dünya hayatını Sezarlar, yani yöneticiler ve aydınlar düzenleyeceklerdir. Sekülerleşme olarak tanımlanan bu anlayış Avrupa'dan diğer ülkelere ihraç

edilirken değişik adlar ve tanımlamalar kazanmıştır. Türkiye'de laiklik olarak benimsenen bu anlayış 1936 yılında anayasaya girmesine, bütün anayasa ve yasaların en temel maddesi olmasına rağmen ne olduğu ve nasıl uygulanacağı konusunda sürekli farklı yorumlar yapılmıştır. **Belirsizliğin yaşanması bir anlamda normaldir, çünkü ortaya çıktığı toplumsal şartlar ve özellikler dikkate alınmadan diğer bir topluma transfer edilen bütün kavramlar kadük kalmaya ve kafa karışıklığına neden olmaya mahkumdur.** İnanç sisteminde ruhban sınıfı bulunmayan, engizisyon ve aforoz gibi süreçleri olmayan, Batı dünyası ortaçağı yaşarken ve Haçlı seferleri ile Doğunun zenginliklerini Batı'ya taşıma gayreti içerisinde iken kendisi aydınlık bir çağı yaşayan bir topluma ve kültüre uyum sağlayamaması sosyolojik olarak doğal bir süreçtir. Din ile devletin birbirinden ayrılması şeklinde en genel, yaygın ve soyut şekliyle tanımlanmasına rağmen somut olarak insanların hayatına nasıl etki edeceği hep tartışmalı bir şekilde bırakılmış, daha çok Hristiyanlığın geçirdiği sürece benzer şekilde İslam'ın protestanlaştırılmasına yönelik adımlarla somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Protestanlaştırılmış bir dinin seküler vatandaşları bireysel ve sosyal hayatlarında dinden referansla hiçbir adım atmamalı ve karar vermemeli, inançlarını sadece vicdanlarında hissetmelidir. Tanzimat döneminde Batı'ya giden edebiyatçı, asker ve diplomatların öncülüğünde tartışılmaya başlanan ve zihni altyapısı oluşturulan bu anlayış yeni kurulan devlet ile birlikte resmen benimsenmiş ve günümüze kadar değişik tonlarda etkisini göstermeye devam etmiştir. Eğitim sistemi içerisinde din dersinin bir kültür dersi olarak zorunlu

verilmesi, imam hatip liseleri, devlet içerisindeki diyanet yapısı gibi unsurlar Türkiye'ye has laiklik uygulamaları olup seküler anlayışla örtüşmeyen topluma özgü uygulamalardır. Bir anlamda toplumla açık bir şekilde çatışmadan toplumu sekülerleştirme çabalarıdır. 1900'li yıllara kadar İslam'ın bayraktarlığını yapan ve Batı Hristiyan dünyasına karşı İslam dünyasının liderliğini yürüten bir devletin eğitim kurumlarında İslam ile ilgili olabilecek her konu laiklik adına uygulamadan kaldırılmış ve ancak 2010 yılına gelindiğinde eğitim kurumlarında ibadet edilebilecek yerlerin açılacağı tartışılmaya başlanmıştır. Eğitim müfredatlarında evrim teorisi dışındaki yaratılış teorileri son yıllarda kendisine yer bulabilmiştir. Kızların başörtüsü ile eğitim kurumlarına devam etme durumu yasal olarak laiklik maddesi ile çelişik bir durum oluşturmaya devam etmektedir. Toplumun inanç sisteminin eğitim kurumlarına nasıl ve ne kadar yansıtacağı, eğitim sistemi ile din arasında nasıl bir ilişki kurulacağı en karmaşık konulardan birisidir. Siyasetçilerin ve yöneticilerin inisiyatifine bağlı olarak kimi zaman katı laik uygulamalar kimi zaman da inançlarla ilgili oldukça liberal bir yaklaşımlar ortaya çıkabilmektedir.

Modern eğitim ulusalcıdır; çünkü ulus devletler eliyle ve ulus devletlerin meşrulaştırılmasının en önemli aygıtı olarak baştan beri kullanılmaktadır. 20. yüzyılın başında imparatorlukların tasfiyesi ve başta Ortadoğu olmak üzere dünyanın batılılarca yeniden şekillendirilmesi sürecinde en önemli sloganlardan birisi "*her milletin kendi devletini kurma hakkı*" olduğunun Wilson prensipleri şeklinde dünyaya deklare

edilmesiydi. İmparatorluklar şeklinde örgütlenmiş olan kurulu dünya düzeninin daha küçük parçalara bölünerek yeni zamana ve toplumsal-siyasi duruma göre yeniden yapılandırılmasının en önemli gerekçesini ulusçuluk akımı oluşturmuştur. Birinci hedef Osmanlı olmak üzere çok kültürlü ve etnik yapıları devletlerin devletçiklere dönüşmesi, hatta aynı ırktan-milletten olmalarına rağmen Arap, Afrika ve Slav milletlerinin olabildiğince küçük devletçiklere bölünerek yeniden dizayn edilmesinin en önemli gerekçesi ulusalcılık, ulusal bilinç ve ulus devlet gibi argümanlar olmuştur. Bunu her devletin kendi varlığını meşrulaştıracak ve halkı bir arada tutmaya yarayacak tarihi, kültürel, geleneksel ve mitsel efsaneler üretirek-geliştirerek ulusal bir bilinç oluşturması takip etmiştir. Ulusalcılığın ülkeler düzeyinde milli bir politika olarak benimsenmesi tek başına yeterli olamayacağı için halkın da bu anlayışı benimsemesi ve bu doğrultuda düşünmesi için kitle iletişim araçlarının henüz gelişmediği o zamanlarda modern eğitim bu işlev için kullanılmıştır. Modern bir devletin ve dolayısıyla modern bir ulusun inşası için modern bir eğitim sistemi kaçınılmazdır. Milli hedefleri olan, kendi ırkını-milletini diğer ırklardan üstün tutan (*hatta diğer ırkların ancak kendilerine köle olabileceği iddiasını dile getiren*), diğer milletlerden daha köklü bir tarihi olduğunu savunan, kendi dilinin ne kadar zengin ve eski olduğunu vurgulayan, geçmiş kahramanlıklarla ve zaferlerle dolu olan, dört tarafı düşmanlarla çevrili olduğundan hareketle sadece kendi milletine yüzünü dönen, ulusu bir arada tutacak ebedi ve milli şefler üreten vb. sloganlar genel olarak bütün ulus devletlerde eğitim sistemleri aracılığıyla işlenen konulardır. **Buradaki örnekler sadece Türkiye için geçerli değildir;** ulus devletlerin en popüler olduğu ilk ortaya çıktıkları 1. Dünya Savaşından sonraki yıllarda Almanya, İtalya, Rusya, İspanya, Çin gibi ülkelerde durum birbirine çok benzerdir ve benimsedikleri modern eğitim ile modern bir ulus yaratmak istedikleri için bu gibi ülkelerde üstün ırk-ulus-millet düşüncesi eğitim sistemleri aracılığıyla halka aşılacak istenmiştir. Modern eğitim sistemleri aracılığı ile her ülkenin kendi ırkının-ulusunun-milletinin üstünlüğüne vurgu yapması ve diğer milletleri küçük görerek zaman içerisinde sömürmeye kalkışması Birinci Dünya Savaşından kalan hoşnutsuzluklarla birleştiğinde ikinci bir dünya savaşına zemin oluşturmuştur. İkinci Dünya Savaşından sonra özellikle ABD, Avrupa ve gelişmiş ülkelerde savaşa sebep olan politikalar, politikacılar ve yönetim biçimleri sorgulanınca yeni anlayışlar, politikalar, ülkeler arası birlikler, paktlar

ve cemiyetler oluşturularak savaşlardan dersler çıkarılmaya başlanmıştır. Bu siyasi yönelime uygun olarak burada özellikleri sayılan modern eğitimde de bazı esnemeler görülmüş, ulusalcılıktan evrenselliğe doğru politika değişimleri yaşanmıştır. Bu zamana kadar ırkların-ulusların-milletlerin üstünlüğüne yapılan vurgu yerini çok kültürlülüğe, etnik zenginliğe ve evrensel değerlere bırakmaya başlamıştır. Savaşlarla yerle bir olan Avrupa'nın yeniden imarı için ihtiyaç duyulan iş gücünün karşılanmasına yönelik göçmen politikaları ve bu göçmenlerin ülke kültürüne entegrasyonu gibi faktörler de çok kültürlülüğe ve evrenselliğe doğru değişimi zorunlu kılan etmenler arasındadır.

Modern eğitim batıcıdır; modern kelimesi bir anlamda geri kalmış veya az gelişmiş ülkelerin bu durumlarından kurtulabilmeleri için gelişmiş ülkelerin geçirdikleri süreçleri örnek alarak onlara benzemeleri anlamına gelmektedir. Asya ve Afrika kıtalarındaki ülkelerin içerisinde buldukları ekonomik ve toplumsal sorunların çözümü gelişmiş olarak kabul edilen ülkelerdeki sistemi ve yaşam tarzını örnek almaktan geçmektedir. Yirminci yüzyılın başından itibaren dünya genelinde etkisini hissettirmeye başlayan bu eğilim yüzyılın ilk yarısında "*hard power*" olarak tabir edilen kaba güç ile dünyaya gösterilmeye çalışılırken 1950'lerden sonra gelişen teknoloji ve kitle iletişim araçlarıyla birlikte "*soft power*" olarak tanımlanan yumuşak güce dönüşmüştür. Artık çok gerekmedikçe silahlı güç doğrudan devreye girmemekte, gerektiğinde NATO, BM gibi uluslararası örgütler ve birlikler eliyle müdahaleler gerçekleşmekte; bu da batı demokrasisi ve liberalizmi adına yapılmaktadır. Bugün sosyal medya aracılığı ile bütün dünya kontrol edilebilmekte ve yönlendirilebilmektedir. Sosyal medya üzerinden gündemler oluşturulabilmekte, sosyal eylemler örgütlenilebilmekte, çok kolay ve hızlı bir şekilde insanlar belli bir noktaya yoğunlaşabilmektedir. Tasarlanan oyunlar ve programlar aracılığı ile örtük bir şekilde propaganda yapılabilen ve insanlar belli yönde düşünmeye sevk edilebilmektedir. Genellikle batıda üretilen bu gibi teknoloji ve sosyal medya merkezli yönlendirmeler ile dünyanın geri kalan kısmındaki insanlar sürekli oyalanarak nötrleştirilmekte, pasifize edilmekte ve politika dışında tutulmaya çalışılmaktadır. Sürekli teknoloji ve sosyal medya ile vakit geçiren, geliştirilen oyunları güncelleme peşinde olan, sosyal ve siyasi olaylarla hiç ilgilenmeyerek tamamıyla kendi güncel hedeflerine ve zevklerine odaklanmış bir insanlık tablosunun ortaya çıkması tesadüfi değildir. Hümanizm ve varoluşçuluk olarak adlandırılan felsefi akımın

hedeflediği toplum ve insan yapısı bunu kapsamaktadır. Teknolojiyi ve sosyal medyayı bugünün dünyasında üreten, kontrol eden yaygınlaştıran ülkeler bunu bilinçli olarak yapmaktadır. Kaba güç kullanılarak savaşlar ve işgaller aracılığıyla doğrudan müdahale etmek yerine yumuşak güç kullanılarak kitle iletişim araçları ve sosyal medya aracılığı ile demokrasi, özgürlük, hümanizm ve liberalizm görüntüsü ile dolaylı olarak ülkeler ve toplumlar yönlendirilebilmektedir. Bütün bu süreçler yüzyılın başında toplumu etkileyebilecek en önemli kanal eğitim olduğu için okullar aracılığı ile yapılmaya başlanmış, yüzyılın sonunda kitle iletişim araçları ile sosyal medyanın gelişmesiyle birlikte batılılaşmanın en önemli ayağını bunlar devam ettirmiştir. Bu durum sadece Türkiye özgü olmayıp Japonya ve Çin gibi ülkeleri de kapsayacak şekilde Batı ve Amerika yaşam tarzını bir rüya gibi algılamaya yönelik kaynak kitaplar, filmler, diziler bu süreci desteklemektedir.

Türkiye'de eğitim sistemi, ülkenin yönünü batıya dönmeye başladığı Tanzimat döneminde başlamış, Cumhuriyet döneminde resmi bir politikaya dönüşmüş ve günümüze kadar devam etmiştir. **Eğitim sisteminin batılılaşması, gelişmiş ülkelerin eğitim anlayışlarının anlaşılması ve çözümlenmesine yoğunlaşmak yerine genel olarak önceki kültürel ve toplumsal yapıdan kopuşun bir gerekçesi olarak kullanılabilmiştir.** Tanzimat döneminde batılı tarzda eğitim kurumları açılmaya başlanmış, Batı'ya o zamandan itibaren öğrenciler gönderilmeye devam etmiş ve bu süreç iki yüzyıla yakın bir zamanı kapsamasına karşın gelinen nokta kılık-kiyafet batılılaşmasının ötesine geçememiştir. Geçememesinin en önemli sebebi sosyolojik olarak iyi analiz yapılamamasından kaynaklanmaktadır. Kılık-kiyafetin kısa süre içerisinde değişmesi mümkündür ancak yaşam tarzının ve düşünce biçiminin değişebilmesi çok çeşitli kültürel faktörleri olan bir süreçtir; siyasetçilerin ve yöneticilerin belirleyebileceği bir şey olmadığı yüzyıllık bir deneyimden anlaşılabilir. Yoğun İngilizce eğitimi alan okullarda okuyan öğrenciler İngiltere'nin en popüler özelliklerini, tarihini ve coğrafyasını kendi ülkelerinden ve şehirlerinden daha iyi bilmelerine karşın dil becerisine aynı ölçüde hakim olamamaktadır. Son iki yüzyıllık süreçte üretilen roman, hikaye ve şiirlerin büyük kısmı doğu-batı ikilemi içerisinde kalan Anadolu insanının kurtuluşu modern batıda bulacağı temasında birleşmektedir. Kitle iletişim araçları ile sosyal medyayı kontrol eden güç merkezleri ile toplumun önünde olan yazar, çizer, sanatçı, aydın gibi kişiler kimi zaman doğrudan kimi zaman da örtük bir şekilde batı kültürünün propagandasını yapmaktadır.

Eğitim politikaları da bu genel eğilimden etkilenmekte, hükümetlerden bağımsız olarak bütün siyasetçiler batılı eğitim sistemini ve modelini kurtuluş reçetesi olarak sunmaktadırlar. Yurtdışına sürekli heyetler gitmekte; yeni sınav sistemleri, okul kademeleri, okul süreleri, teknolojik materyaller, akreditasyon modelleri gibi uygulamalar ithal edilmeye kısa süre içerisinde tüketilmeye devam edilmektedir. Yüzyılın ilk yarısında en popülerleri John Dewey, Alfred Kühne, Omer Buyse, Albret Malche, Beryl Parker, Kate V. Wofford olmak üzere **1923-1960 arası toplam 123 batılı uzman eğitim sistemi ile ilgili incelemelerde bulunmuş ve çeşitli raporlar sunmuştur.** Yüzyılın sonunda bakanlıktan heyetler ve komisyonlar gelişmiş ülke sistemlerini inceleme adı altında kopyalamaya devam etmektedir. Eşyanın şekillendirilmesi ve geliştirilmesi söz konusu olduğunda mühendislik bilgisi ve uzmanlığı işe yaramakta iken söz konusu toplum, kültür ve insan olunca toplum mühendisliği kısa vadede etkili gibi görünmesine karşın uzun vadede aksi sonuçlar üretebilmektedir.

Modern eğitim tek tipçi ve otoriterdir; çünkü insanoglunun bilimsel, teknolojik ve kültürel olarak ulaştığı modern toplum en üst medeniyet olarak görüldüğü için bunun dışında bir gerçeklik ve bilimsellik kabul edilmemektedir. Modern batı medeniyetinin üstünlüğü ve gelişmişliği iddiası ideal toplum ve devlet yapısı olarak örnek alınmaktadır. "*Tarihin Sonu*" ve "*Medeniyetler Çatışması*" şeklinde batılı stratejistler tarafından altı çizilen nokta budur. Bilimsel, teknolojik, sosyal ve psikolojik olarak kabul edilen bu durumun tek tip olarak bütün dünyaya yaygınlaştırılması modern eğitim aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Yirminci yüzyılın başında ulus devletler ve merkezi hükümetler aracılığı ile ülkelerin modernleştirilmeye çalışılması otoriter yöntemlerle uygulamaya sokulmuştur. Cumhuriyetin en temel eğitim yasası olan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile günümüze kadar bu kanun temel alınarak çıkarılan neredeyse bütün kanunlarda merkeziyetçiliği ve tek tipçi mantığı görmek mümkündür. Merkezi müfredatlar, tek tip kıyafetler, aşırı merkeziyetçi yönetimler, bütün okullarda tek marşla ve zil ile yapılan dersler, fabrikadan seri üretimle çıkmış gibi birbirine benzeyen okullar ve insanlar modern eğitimin tektipçi ve otoriter yöntemle insanları ve toplumu şekillendirme süreçlerinin tipik uygulamalarıdır. Modern eğitime geçiş Türkiye örneğinde olduğu gibi önce otoriter bir yöntem kullanılarak harflerle, kıyafetlerle, kanunlarla başlamakta; bunun etkileri yüzyıl içerisinde yetişen neslin alışkanlıklarında, düşünce biçiminde ve yaşam şeklinde görülmektedir.

EDİLGENLEŞTİREN POST-MODERN SİSTEME KARŞI NÜBÜVVET'İN ZARURİLİĞİ

▲ ABDULKADİR ENES KÖYLÜOĞLU

İnsanı beşerden ne ayırır? Aralarında bir fark var mıdır? Şayet bir fark varsa o fark nedir? Beşeri kavram olarak, insanın biyolojik, metabolik yönüne işaret ettiğini söylersek; insan iradesiyle, itikadıyla (inancıyla), terbiyesi ile beşerden ayrılır. Kitab-ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerin birçok noktasında insanın beşeri yönü vurgulanmıştır. Peki emaneti sırtlayan (AHZAB-72) insan bu dünyada neler yaparak insanlığını tescilleyebilir, ispat edebilir? Nelerden sakınarak iradesini çelikleştirmesi mümkündür? Hangi hayat şartları ve düşünce sistemi insanca yaşamayı mümkün kılar? Peki insanca ve insanın fitratına uygun yaşam hangi mücadeleleri göze almak demektir?

Cevaplanması gereken birçok sorunun asıl önemli olan noktası bu soruları kimin (kimlerin) cevaplandıracağıdır. Cevaplandırarak düşünceye, sisteme göre insan ya kamil derecesine ulaşacak kodlarla mertebesini arttırabilir veya esfele-safilin çukurunda boğuşmaktan kaçamayarak bedbahtlıkta savrulur. Şunu da unutmamak gerekir ki bunca soruyu cevaplayanların cevap ver(e) meyenlere etkisi yadsınamaz bir gerçektir. İşte burada insana değer veren, insanı kavramlarla inşa eden ve insan için "aydınlatan bir ışık kaynağı olan" (Ahzab-46) Rasulullah(sav)'in metodunu ve yol haritasını bilmenin zorunluluğuna bakacağız. İnsanı madunlaştırmayan, yolunu aydınlatan aziz çağrının, günümüz müslümanlarının farkında olarak veya olmayarak kabullendiği (dirildiği) lineer tarih anlayışından ve post modern anlayıştan kurtulabilmesinin yegane yöntemi olduğunu anlatmanın zaruriliği kaçınılmazdır.

Sözlükte "haber vermek" mânasındaki neb' yahut "konum ve değeri yüksek olmak" anlamındaki nebve (nübû') kökünden masdar ismi olan nübüvvet kelimesini Râgıb el-İsfahânî, "Allah ile akıl sahibi kulları arasında dünya ve âhiret hayatlarıyla ilgili ihtiyaçlarının giderilmesi için yapılan elçilik görevi" diye tarif etmiştir. Müslümanların ufkunda ve bilincinde Rasulullah(sav)'ın hayatı olması gerekeni, en iyiyi, mükemmeli temsil eder. Bu pak düşünceyi ispatlama mücadelesine girmekte atıl kalan müslümanlar İslam'ın aziz çağrısını hakim kılmak için gerekeni yapmıyor ve

hatta başka hayat sistemlerine, şartlarına onay verme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyorlar. En içler acısı durum ise bu onayı gerçekten İslam buyruklarına uygun bir gidişat olduğu düşüncesiyle (bilgisizce) verilmesi yahut "İslam'ı özgür ve rahatça yaşıyoruz." düşüncesiyle halı altına süpürülmesidir. Oysaki tanımda geçen "dünya ve ahiret hayatlarıyla ilgili ihtiyaçların giderilmesi" bahsi "rahat ve pasif yaşamı" değil "hakiki ve değerli yaşamı" temsil etmektedir.

Müslümanların nesneleşmesi ve fikir-aksiyon bağlamında üretkenliğini yitirmesinin ana sorunu vahiy-nübüvvet eksenli dünya tanımlamasını bir bütün içinde zihinlerde yer edememesidir. Zihinlerde oluşan boşlukları ise "tabiat boşluk kabul etmez" sözünden mühlhem birçok farklı fikirle dolduran Müslümanlar gün geçtikçe özgünlüğünü kaybetmektedir. Özgünlüğünü yitiren insan kişiliksizleşmekte ve kimlik karmaşasının içinde kendisine "acizliğini itiraf edencesine" bir kurtarıcı aramaktadır.

Rasulullah (sav)'ın hayat ve dünya tanımı, insana değer veren (özne-özne) ve dini tasniflemeyen düşüncesi, ırkçılığı yasaklayan ufku, itikaddan taviz vermemesi hatta bir uzlaşma gündemi haline getirmemesi, devlet yapılanmasındaki adaleti ve ciddiyeti, duyguları ötelemeyen insanı robotlaştırmayan yaşamı ve en önemlisi ahlaki tutarlılığı aziz İslam dininin insanlığın umudu olduğunu apaçık göstermiştir. Nübüvvetin ilk yıllarında bu eksenle zihnini inşa edip Habeşistan'a giden müslüman heyetinin Habeş kralı Necaşi ile yaptıkları izzetli görüşmede Cafer-i Tayyar(r.a.) şu cümleleri dile getirmişti:

Necaşi: "Siz ne benim dinime ne de kendi kavminizin dinine girmediğinize göre, sizin kabûl ettiğiniz bu din, nasıl bir dindir? diye sordu. Câfer-i Tayyâr söze başladı:

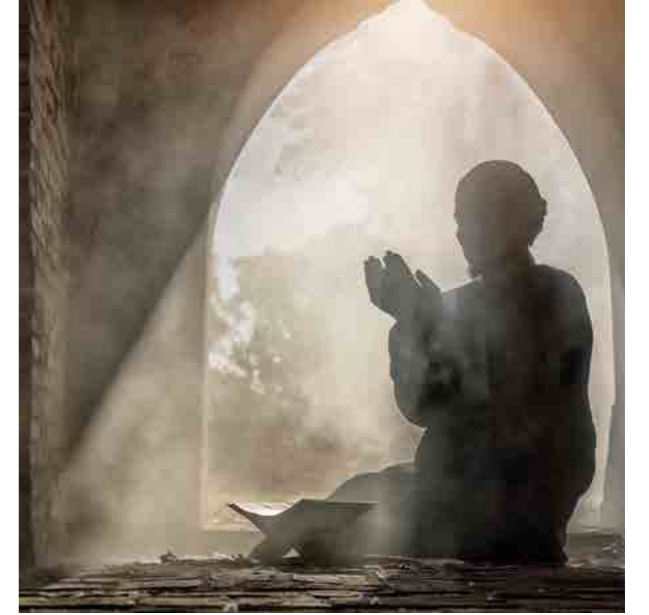
"-Ey hükümdar! Biz câhil bir kavim idik. Taştan, ağaçtan yapılmış putlara ilâh diye tapardık. Ölü hayvanların etlerini yer, kız çocuklarını diri diri gömerdik. Kumar oynar, fâizcilik (tefecilik) yapardık. Zinâyı ve bir kadının birkaç erkekle münâsebetteki iffetsizliğini hoş görürdük. Akrabâmıza karşı vazifelerimizi bilmezdik.

Komşularımızın haklarını tanımazdık. Güçlüler zayıfları ezer; zenginler fakirlerin sırtından kazanırdı. Aramızda, hak nedir, bilinmezdi.

Allah Teâlâ bizlere merhamet etti ve bizim ıslâhımızı diledi de, içimizden bir Peygamber gönderdi. O Peygamber, asil bir soydan ve temiz bir kabiledendir. Kendisini «el-Emîn» diye isimlendirmişti. O bizi Allah'ın birliğine çağırdı. O'na ibâdet etmeyi öğretti. Dedelerimizin putlarından kurtardı. Bütün ahlâksızlıklardan uzaklaştırdı. Kan dökmeyi, kumar oynamayı, içkiyi, fâizi, yalancılığı, yetimlerin mallarına dokunmayı yasakladı. Bize hep iyilikleri tâlim buyurdu. Doğruluğu, sözünde durmayı, komşu ve akrabaya iyi muâmele etmeyi, kadınların şerefini, kız çocuklarının hayatını kurtarmayı emretti. Bizi vahşetten kurtardı. Bizi kula kul olmaktan kurtarıp yalnızca Allah'a kul olmayı öğretti. İyi bir insan olmamızı sağladı. Biz de kendisine inandık. O'nun yolunda yürüyoruz. Bu sebeple Kureyşlilerin düşmanlığını kazandık. Çeşitli işkencelere uğradık. Fakat işkenceler dayanılmaz hâle gelince, dinimizden de dönmek istemediğimiz için Peygamberimiz'den izin alarak hükümdarlar arasından sizi tercih ettik ve ülkenize geldik. Yurdunuzda zulme uğramayacağımızı umarak himâyeyize sığındık!"

Rasulullah(sav), post-modernizmin aksine hakikatin kişiden kişiye göre değiştiğini değil hakikatin tek olduğunu insanlığa ilan etmiştir. Post-modernizmin ademimerkeziyetçi hayat tasviri kulağa ne kadar hoş gelse de işin aslında ahlaksız ve kimiksiz bir yaşamı vaad etmesi insanları nesneleştirmede, boşluğa sürüklemeye, duyguları köreltmede (hissizleştirme) başat rolü üstlenmektedir.* Post-modernizmin insanlara dayattığı kabulleniş, her yolu mübah görme, "yapabiliyorsak yaparız." inancı İslam'la tamamen tezdır. Bundan dolayı İslam kesinlikle post-modernizmle uzlaşamaz ve Müslümanlar, post-modernist görüşte hakikati ve güzeli yayma, kötülüğü ve fuhşiyatı nehyetme vazifesinin ifa edemeyeceğinden (ki bunlar özne olmayı gerektirir) yaşaması da muhal hale gelmektedir. İtikadi olarak gereken hassasiyetin gösterilmediği menkıbelerin, hikayelerin, folklorik ritüellerin, ağıtlar yakmanın kendini ifade etme biçimi olarak görülen İslam, fikir-aksiyon noktasında yetersiz kalacaktır ve post-modernizmin etkisinde kalan Müslümanların itikadi noktada gösterdiği zafiyet tıpkı Hristiyanlıkta olduğu gibi dini tasnif etme çözümüne(!) götürecektir.

Lineer tarih anlayışı yutturmacası ile ihtiyaçlarının fazlalığına ikna olan post modern insan, tükettikçe istemekte istedikçe tüketmektedir. Vahşice çalışma

şartlarından "hayatın gerçekleri" denilerek aklını alan tempodan da istediğini bulamayan post-modern insan en sonunda çözümünü kendini katle kadar götürebilmektedir (intihar). Güneşin doğuşunun tadını çıkaramayan, gecenin ıssızlığında kendi derinliğine inemeyen yani "tefekürden" bihaber zihinler tam da post-modern sistemin tasvir ettiği sorgulamayan, atıl, çelimsiz, fikir beyan edemeyen düşüncesiz yığınlar haline gelmektedir. Kitab-ı Kerim'de hayat tanımının "dünyanın oyun ve eğlenceden ibaret olduğu" (Ankebut-64) Rasulullah'ın(sav) hayatındaki tefekkürün ve istişarenin pek önemli yeri, hadis-i şeriflerde dünyada tüketerek mutlu (huzurlu) olunamayacağı metodu (bir vadi dolusu altın hadis-i şerifi), Allah'ın has kullarının lüks yaşamayacağı buyruğu, kanaatin insanın olgunlaşmasındaki yegane unsurlardan biri olduğu vurgusu Müslümanlar için post-modern sisteme bir başkaldırı ve insanca yaşamın mücadelesi için bir yol haritası olmalıdır.

Tam kurtuluş, kişiliğin her şeyiyle kurtulmasıdır. Nebevi düşünce sistemi, tam kurtuluşa çağırıp ahlaklı yaşamı, kendini değerli hissetmeyi (insan olmak), ekonomide adaleti, haksız kazancı önlemeyi, insanlar arasındaki güveni tesis etmeyi ve ihtiyaç fazlasını hayatından çıkarmayı sağlayacaktır. Mezkur mevzular günümüzde insanların başlıca sorunları olduğunu varsayarsak Vahiy-Nübüvvet eksenli sistem her zaman ver her mekanda insanlar için tek ve alternatifsiz çözümdür.

*Hissizleşme ile ilgili Equalibrium filmini izlemenizi tavsiye ederiz.

KÜLTÜREL YOZLAŞMAYA KARŞI NEBEVİ DİRENİŞ BİLİNCİNİ KUŞANMAK

▲ PERİHAN İNTEPE

İnsanın varoluş tarihi boyunca peşine düştüğü üç temel sorusu vardır.

- İnsanın nereden geldiği?
- Nasıl bir hayat yaşayacağı?
- Nereye gideceği?

Felsefe, tarihi boyunca bu gibi sorulara cevaplar aramış ve çeşitli cevaplarla farklı akımlar ve düşünce ekolleri oluşmuştur. Dinler de yine bu temel sorulara verdiği cevaplarla farklı dünya tasavvurları inşa etmiştir. Eğer hakikatli cevaplar verilmemişse inşa edilen yanlış tasavvurlar neticesinde insanlık için acı sonuçları olmuştur.

Hristiyanlıkta; insanın hayat yolculuğu ilk günah ile başlar ve bu günah Hz. İsa'ya kadar insanın peşini bırakmaz. Tanrının oğlunu kurban etmesi ile bu günahın bedeli ödenir ve salaha ulaşması için 'nasıl bir hayat süreceğinin' cevabı -Nübüvvet diye bir kavramın Hristiyanlıkta olmaması sebebiyle- kilise tarafından verilir. Zira kilise Tanrının yeryüzündeki temsilcisidir ve insana nasıl bir hayat yaşayacağını buyruklarını vaaz eder. İnsan kiliseye itaatıyla kurtuluşa erer ve cenneti hak eder.

Ancak kilisedeki Tanrıyı temsil kuvveti zamanla zulme dönüşür ve inananlar üzerinde tasallut kurmasına sebep olur. Meşru ve insan tabiatından olan hususlar bile yasaklanır, çileci bir anlayış hayat modeli olarak sunulur.

Artık bu tasallut öyle sınırını aşar ki; insanlara bu dünyada cennet biletini satma yetkinliğinde kendini görür. Bu durum artık yüzyıllardır zulüm altında inleyen Batı toplumunda toplumsal bir karşı çıkışla sonuçlanır. Protestanlıkla birlikte kilise hâkimiyetinin yıkıldığı yeni bir dini anlayış ortaya çıkar. İlk başta insanın biricikliği ve değeri fikrine dayanan bu yeni anlayış, sonrasında insanın her şeyin ölçüsü olduğu anlayışına dönüşür. Hümanizm denilen bu düşünce ile insan; aklıyla her şeyi belirleyen, hem kendi eylemlerinin yaratıcısı hem de doğaya ve yaratılan her şeye hükmeden bir konuma yükselmiş olur. Bu anlayışta da yine Nübüvvet'e yer yoktur.

İnsanın aklından sadır olan çeşitli düşünce ve ideolojiler insanın nasıl bir hayat yaşaması gerektiğinin cevabını verdiler. Ancak bunlar da yine insanların refahı ve salahı için değil yine zulüm ve istismar

aracına dönüştü. "Nasıl hayat yaşayacağı" sorusuna "çalışarak ve üretmek" (fabrikada üretime katılarak) cevabını veren bu düşünce artık üreten insanı değerli ve biricik gördü. Fabrikalarda çalışmak ve üretmek ibadetin de bir parçası sayıldı. Bu düşünce kapitalist anlayışı da beraberinde getirdi. Neticede üretilen bu kadar şeyin bir de tüketimi olması gerekiyordu. İnsanın tükettikçe mutlu olacağı düşüncesi geliştirildi. Değerli ve biricik olmasının ölçüsü, çalıştığı ve tükettiği ölçüde ne kadar tüketebilme gücü varsa kendisini o derece değerli hissetmek şeklindeydi. Bu değer tasavvuruna kadınların da dâhil edilmesi ile çalışan ve kazanan kadın değerli, üretmeyen ve tüketmeyen ev hanımı değersiz konuma indirildi. Yaşlı nüfus da üretime katılmadığı için yeterli oranda da tüketemediği için bir nevi atıl bir çöp olarak değer konumunun dışında bırakıldı. Mesela günümüzde batı toplumunda yaşlılar için ötenazi uygulamasının tartışılması ve hatta bazı ülkelerde yasal olması çok manidardır. Yine pandemide yaşlı nüfusun ölüme terk edilmesi, onların fazlalık ve atıl olarak görülmesi düşüncesine dayanmaktadır.

Pozitivist Felsefe ile beraber, Tanrı ve din kavramları metafiziğin kabul edilmemesi ile birlikte dışarıda bırakıldı. İlerlemeci ve evrimci bir anlayışla belirleyici yaşam kılavuzu artık bilim kabul edildi. Modern zamanda bu iki düşünce mezcedilerek Tanrısal konuma bilim yükseltip insanın nereden geldiği sorusuna evrimle cevap verildi. 'Nasıl yaşayacağı' da yine kapitalist düşünceyle şekillendi. İnsanın biricikliği ve her şeyin ölçüsü olduğu düşüncesi tahtından inmiş, bilim ve kapitalizmin kurumu olan şirketler o tahta yerleşmiş oldu. İnsanlar artık sadece tüketici yani müşteri olarak tanımlanmış, yaşaması gereken hayat da kapitalizmin belirlediği hayat tarzları olmuştu.

Kapitalizm, insan arzularını kısıktarak sürekli onun peşinden koşan bir tasavvur inşa ettiği için, insanı sınır tanımaz ve doymak bilmez bir tatminsizlik girdabına soktu. İnsanlık bu girdapta kendini de özgürlüğünü de kaybetti. Birçok şeyin farkına varan insanlar kapitalizmin kurumları olan obezleşmiş şirketlerin önlenemeyen büyümesi ve devleşmesi karşısında umutsuzluk ile teslim olma yolunu seçmiştir. Ruhunun asla mutmain olmadığı bu girdapta anlamsızlık batağında kendini kaybetmektedir.

Artık insanlığın gündeminde transhümanizm,

posthumanizm denilen modern ötesi, insan ötesi anlayış var. Her türlü sınırı aşmayı vaat eden bu düşünce, insan bedeninin de sınırlarını aşan Cyborg, yarı makine yarı insan modeli olunabileceğini sunuyor. Öyle ki artık sınırlı ve kusurlu görülen insandan da vazgeçildi. Tahtı modernite ile sarsılan insanın postümanizm ile varlığı da tehlikeye girmekle karşı karşıyaydı. Bu felsefenin öncülerinden Harari'nin şu cümlesi oldukça manidardır; "*Neden Tanrının tuvalinin başına geçip daha iyi bir sapiens tasarlamayalım. Neticede insan bir algoritmadan ibaret. Nihayetinde insanın tavuklardan ne gibi bir üstünlüğü var, sadece daha karmaşık bir örüntüsü var*".

İslam ise insanın **nereden geldiği ve nereye gideceği sorusuna "Allah'tan geldik ve hiç şüphesiz yine O'na döneceğiz."** (2/Bakara, 156) cevabını verir. Nasıl bir hayat yaşayacağı sorusunun da 'Nübüvvet' ile cevabını bulur. Resul'ün rehberliğinde Ona ittiba ile yürünen hayat yolculuğu, sağlam bir ahiret tasavvuru ile Rabbe kavuşma şeklinde nihayete erer.

Orta Çağ Avrupa'sından itibaren örneklerini verdiğimiz, insanın nasıl bir hayat yaşayacağı sorusuna verilen nübüvetsiz cevaplar insanın felaketine ve ifsadına sebep olmuş, insan ulaşmak istediği felah ve huzura ulaşamamıştır. Doğa ve insanlık tahrip edilmiş, ruhları da köleleştirilerek anlamsızlık çukurunda debelenip durmaktadır.

Nübüvvet; Nebi'nin Beşir ve Nezir vasfı ile insanlığa mükemmel bir yaşam rehberi sunar. Nebi'nin hayatına ittiba ile insanın hem bu dünyada hem de ahirette salah bulacağı, ittiba etmediği takdirde de hem kendini hem de yeryüzünü fesada uğratacağı konusunda uyarılır. Ki insanlık serüveni bunun örnekleri ile doludur.

İnsanın biricikliği ve değeri de Alâk suresinde çok güzel ifade edilmiştir. Yapışkan bir madde olan "Alâk" bir yere tutundukça hayat bulur, gelişir ve insan olur. İnsan Nebiye ve vahye tutunursa büyür, gelişir ve insan-ı kâmil olur.

Allah Resulü Kur'an'da "Alemlere rahmet" olarak ifade edilir. Yağmur insan için nasıl bir hayat kaynağı ise Resul de insan için o derece bir hayat kaynağıdır. İslam kültüründe yağmura da rahmet adı verilir. Değdiğine hayat verir ve yeşertir. Allah resulü de hem insana hem de âlemlere hayat verir, yeşertir, güzelleştirir. İlk sahabe nesli Allah Resulüne kayıtsız şartsız ittiba ile değer buldular, biricik şahsiyetler oldular. Ondan öncesinde katı kabilecilik anlayışı içerisinde pek bir değer görmezlerken ve hatta bazıları köle olarak itilip kakılırken Allah Resulüne ittibalı ile Hz Ebubekir, Abdullah Bin Mesut (r.a), Bilali Habeşi (r.a) oldular. Tüm İslâm Medeniyetleri boyunca Müslümanların yıldızı, önderi oldular.

Allah resulünün örnekliğinde emredilen ve uyulması

istenen hususlar günümüzün birçok problemine de çözümler sunmaktadır. Örneğin hüsnü zan ve kardeşlik ilkeleri günümüzdeki pek çok çatışma ve sorunları çözecek bir model sunmaktadır. İslam'ın kadına verdiği değer ve onun biricikliği, modern dünya anlayışındaki gibi çalışma ve kariyer sahibi olmasıyla kendini sürekli ispat etmeye çalışmasıyla değil, onun sadece kadın olması ve anne olmasıyla cennetin ayaklarına serileceği bir değerle ifade edilmiştir. Allah Resulünün ifadesiyle kadın bir emanet olarak görülmüş, üzerine titrenmesi ve özenilmesi gereken bir konum atfedilmiştir. Yine modern anlayışta çalışan, tüketen ve tüketme gücü ile gencin değerli olması tanımına karşı İslam, Allah yolunda gayret sarf eden genci herkesten üstün tutmuş amelini makbul bulmuştur. Özellikle günümüzde gençlerin iyi bir şekilde tüketmemesi ve istediğini alamamasını, kariyer sahibi olamamasını kendine bir değersizlik atfetmiş ve umutsuzluk batağı ve anlamsızlık çukuruna gençleri itmiştir. Hâlbuki bir genç İslam'da zaten değerli ve biriciktir. Allah yolundaki gayretiyle değeri daha da artar.

Bir başka örnek ile bugün yalnızlık ve kimsesizlik acısı çeken insanoğluna İslam, komşuluk hakkı ve sıla-ı Rahim ile müthiş bir toplumsal anlayış inşa eder. Akriba ve komşu hakkını üstün tutarak bu bağın asla kopmaması gerektiğini vaaz eder. Zaten günümüzdeki kimsesizlik ve güvensizlik acısı bu bağın kopması neticesinde oluşmuştur. İslam ahlak ve adalet anlayışı ile güvenli ve huzurlu bir toplum inşa eder.

Nebi (a.s)'ın sağlık anlayışı günümüzde önleyici tıp dediğimiz bir anlayışı esas alır. Yemenin, içmenin ölçüsü verilir, fazlası tavsiye edilmez. Hastalığa giden yollar bu ölçülü yaşam tarzı ile kapanmış olur. Günümüzde ölçüsüz tüketmenin pek çok hastalıkları da beraberinde getirdiği ve hasta olduktan sonra çözüm arayışlarıyla büyük harcamaların buraya aktarıldığı ve çözüm üretirken bir yandan da başka sorunlara yol açan modern tıp anlayışı bir gerçeklik olarak durmaktadır. Allah Resulünün örnek olduğu ölçülü tüketim anlayışı ve sağlık tasavvuru ile önleyici tıp uygulaması pek çok sağlık sorununa çözüm niteliğindedir. Bu anlayış yerleşirse insanı ablukaya alan ve sorunları da beraberinde getiren dev ilaç sektörü, olması gereken konumuna inecektir.

Tüketimin hırsla insanlığa sunulduğu, nefsinin ve şehvetini kabarttığı bir ortamda İslam'ın israfa karşı tutumu ve sade hayat tasavvuru insanı bu modern kölelikten kurtaracak yegâne çözümdür. **İnsan Nebi (a.s)'ın sunduğu tasavvurla hayatını inşa ettiğinde bu modern kölelikten kurtulup özgürlüğünü kazandığı gibi tüm insanlığa musallat olan kapitalizmin de gücü kırılacak, dünya rahat bir nefes alacaktır.**

GAZZE, DEKOLONİZASYON VE DİRENİŞİN ANLAMI

▲ KAMİL ERGENÇ

Fransız egzistansiyalist (varoluşçu) düşünür J.P.Sartre, Cezayir Bağımsızlık direnişinin mühim simalarından Martinikli psikolog Frantz Fanon'un "yeryüzünün lanetlileri" adlı eserine yazdığı önsözde, Fransa'nın Cezayir'de yaptıklarını ifade sadedinde şöyle der: "Öncelikle şu beklenmedik manzarayla bir yüzleşelim: Hümanizmamızın striptizi. İşte çınlıplak, güzel değil: Yalancı bir ideolojiden başka bir şey değil, yağmanın incelikli aklanması; yapmacık tavırları ve sevgisi, saldırgan eylemlerimize kefil oluyor. Şiddet karşıtlarının görüntüsü hoştur: ne kurban ne işkenceci! Gelin bakalım şimdi! Oy verdiğiniz hükümet ve kardeşlerinizin hizmet ettiği ordu hiç duraksamadan ve vicdan azabı duymadan "soykırım" işlerken siz kurban değilseniz, o zaman kesinlikle işkencecisiniz."(1)

Yazımın başlığını Sartre'dan ödünç aldım. Bu yazımın yazıldığı tarihte 3. Haftasına giren Gazze'ye yönelik İsrail barbarlığı/vahşiliği, Judeo-Hıristiyan referanslı modern/post-modern paradigmanın (ve onun insan tasavvurunun ideolojik formu olan hümanizmin) doğasını deşifre ediyor. Evet tam da budur modern paradigma/aydınlanma ideolojisi... Ne fazla ne eksik... Kimi zaman WASP (White Anglo Sakson Protestan) esinli Amerikan kurulu düzeniyle kimi zaman Avrupa merkezci hegemonyasıyla kimi zamansa Siyonizm formunda çıkar karşımıza... Hepsinde ortak nokta kendi dışındakileri "insan altı yaratıklar" olarak görmektir. İsrail'li bir yetkilinin "insansı hayvanlarla savaşıyoruz" cümlesinde belirginleşen bu kibir sömürgeci geleneğin mirasıdır.

Siyonizm, sömürgeci-ırkçı karakteri bariz bir ideoloji olarak yaklaşık seksen yıldır Filistinlilere "Apertheid" uygulamaktadır. Tarihleri boyunca, kısa süreli müreffeh dönemleri hariç tutarsak, büyük ölçüde zillet içinde yaşayan; II. Dünya savaşı yıllarında ise sistemli kıyım maruz kalan bir topluluğun (Yahudilerin), Siyonizme sığınarak, vaktiyle kendilerine reva görülen zulmün aynısını Filistin halkına göstermesi, mazlumun zalimi taklidi değil de nedir? Musa(a.s)'nın kısa süreli ayrılmasını fırsat bilerek efendileri Firavun'un tanrısını (buzağıyı) taklit etmek suretiyle tevhide çizgiye ihanet

eden İsrailoğulları, iki bin yıllık sürgünün ardından işgal ve terör vasıtasıyla sahip oldukları toprakları koruma güdüsüyle, Nazileri taklit ediyor. Bu taklit ne zaman "gaz odalarını" da içerir bilmiyoruz. Fakat insanların "güvenli" olacağını düşünerek sığındığı hastaneleri-okulları-mabetleri bombalamak, Nazilerin bile aklına gelmemiştir herhalde...

Bu barbarlık/vahşilik karşısında uluslararası toplumun "izleyici" olmayı tercih etmesi, İsrail'le suç ortaklığı yapmaktan başka bir şey değil... Sömürgeci-emperyalist ABD-AB-İngiltere'nin ivedilikle İsrail'e destek açıklaması, hatta açıklamayla yetinmeyip askeri-siyasi-iktisadi her türlü yardımı temin etmesi, dahası Hindistan ve Japonya gibi meselenin çok uzağında olan ülkelerin bile İsrail'le dayanışma içerisinde olması, hâlihazırdaki dünya düzeninin, mazlum ve mağdurları değil zalimleri koruduğunu/gözettiğini göstermesi bakımından manidar.

Öte yandan halkı Müslüman **beldelerin hükümetlerinin tutumu Siyonist sömürgeciliği cesaretlendirmekten başka bir işe yaramıyor.** Arap Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatı, Gazze günlerce bombalandıktan sonra "lütfen" toplanıyor. Kahire'de tertip edilen Barış Zirvesi kınama ve temenni içeren cümleler kurmaktan başka bir şey yap/a/mıyor. Anlıyoruz ki bu yapılar/organizasyonlar aslında "kadavra"ymış. Bir kez daha içimiz acıyarak şahit olduk ki, halkı Müslüman beldelerin hükümetleri, yönettikleri insanların (yurttaşların-vatandaşların) rızından keserek yaptıkları devasa askeri harcamalar, techiz ettikleri tam donanımlı ordular aslında kendi halklarını kontrol/denetim altında tutmak içinmiş... Ya da başka bir Müslüman beldeye saldırmak için... Yoksa mazlum-mağdur insanları korumak, emperyalist-siyonist sömürgeciliğin burnunu sürtmek için değil...

Gösterişli savaş aygıtlarına sahip "kadavra" hükümetlerin tam donanımlı ordularının yapamadığını, yıllardır ablukaya-açlığa-yoksulluğa-acıya-kedere göğüs geren, birlikte savaşıp birlikte ölen, halkıyla bütünleşik bir örgüt, İslami Direniş Cephesi, yaptı... İrkçı-sömürgeci Siyonizmin kibirli ve küstah yüzünü yere sürttü... Onunla birlikte emperyalizmin-sömürgeciliğin-

tiranlığın temsilcisi ve sevdalısı olanları mağlup etti... Modern/post-modern paradigmanın doğasında içkin sömürgeci şiddete karşı izzetli bir duruş sergileyerek adeta ümmete ve insanlığa "direniş" dersi verdi. Avrupa merkezci bilgi ve değer sisteminin kof, bayağı, pespaye doğasını deşifre etti. Bunu 2006 senesinde Lübnan'da, yine bir örgüt, Hizbullah ta yapmıştı. Yaklaşık 33 gün süren savaşta İsrail, bugün olduğu gibi yoğun hava bombardımanıya büyük bir yıkım gerçekleştirmiş, akabinde karadan müdahale etmişti. Fakat amacına ulaşmadan, büyük kayıplar vererek, geri çekilmek zorunda kalmıştı. Vinograd Raporu mağlubiyetin açık itirafıydı bir bakıma...(2)

İrkçı-sömürgeci Siyonizm, 1967'de "6 gün savaşı"nda Mısır-Ürdün-Suriye devletlerinin yapamadığını bir örgütün yapması karşısında yaşadığı acizliği telafi etmek için 7 Ekimden bu yana barbara/vahşice eylemler sergiliyor. Buna şaşırıyoruz... Karakterinin gereğini yapıyor Siyonistler... Fakat kendisini İslam'a nispet ettiği halde direnişi küçültmeye/küçümsemeye (taşralı bir politik figürün "gidanızı bile dışarıdan gönderiyoruz" tahfif ve istiskal cümlesi bu bağlamda değerlendirilebilir), tahkir ve tezyif etmeye, komplocu tezviratlarla kirletmeye, kriminal ve terörist bağlama hapsederek yargılamaya çalışan Müslümanların tutumu şaşırıcı (hatta utanç verici)... Bu tutum Judeo-Hıristiyan referanslı modern paradigmanın kavramsal ve kurumsal tahakkümüne

razı olmanın, onun epistemolojik emperyalizmini içselleştirmenin, sömürgeci-ırkçı-pozitivist perspektifini kanıksamanın, hâsılı kelam, zihinsel sömürgeleşmenin sonucudur... İslami Direniş Hareketi, Avrupa'nın "yerel"liğini (Hıristiyanlık içi gerilimin sonucu olan aydınlanma paradigmasını) alternatif olmayan tek makul seçenek (miş) gibi küreselleştirmek isteyenleri şok ederek, sadece Müslümanlara değil, insanlık ailesine de, anti-emperyalist/anti-siyonist/anti-kolonyalist bir bilinç aşlamak suretiyle, onurlu/izzetli bir hayatın imkanını öğretti/öğretiyor... **Direniş "paradigma dışı" mücadelenin mümkün olduğunu gösterdi/gösteriyor...**

Walter Mignolo "kolonyalite olmadan modernitenin olmayacağını ve kolonyalitenin moderniteden türemek yerine onu oluşturduğunu" söylerken haksız değildir.(3) Benzer bir tespiti Edward Said'in şarkiyatçılık(oryantalizm) çözümlemesine eleştiri bağlamında Wael B. Hallag ta yapar: "Şarkiyatçılığın sadece yapılandırılmış bir sistem olmadığını, ama ayrıca ve çok daha ehemmiyetli bir şekilde, sistemik bir yapı olduğunu, modern proje ve onun aydınlanması vasıtasıyla yatay ve dikey olarak yayılan geniş bir yapıya gömülü olduğunu, bu yapı tarafından tanımlandığını, bu yapıya kuşatıldığını ve bu yapı tarafından güdüldüğünü söylemektir."(4) İslami Direniş Hareketi, mazlum-mustazaf-madun halklara dekolonizasyon (sömürgeleştirme) mücadelesinin

yol haritasını sunuyor. Tam bu noktada asıl konuşulması gereken şey, Judeo-Hıristiyan referanslı modern/post-modern paradigmanın kavramsal ve kurumsal hegemonyasından kurtuluş yollarıdır... **Sistem içinde kalarak (sistemin uygun gördüğü muhalefet unsurlarını kullanarak) çözüm aramak değil... Müslüman toplumlar ilahi vahiy bilgisi, nübüvvet pratiği ve bu bilgi-pratikte mütenasip geleneksel birikimi referans alarak örgütlü birliklilik inşa etmek suretiyle tarihe tanıklık edebilir/etmelidir.** Kokuşmuş ulus-devlet retorisi, pörsümüş uluslararası ilişkiler literatürü, insanlık ailesinin hayrına değil... Bu retorik ve literatür sadece zalimlerin hukukunu koruyor...

II. Dünya Savaşı'nda Kıta ve Ada Avrupa'sı kendi içinde çok büyük kırılmalara ve savaşlara tanıklık etti. Ancak savaşın akabinde önce Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu devamında ise Avrupa Birliği'ni tesis ederek kendisini koruma altına aldı. Avrupalı "beyaz adam" Avrupa dışı uluslara etnik-mezhebi enstrümanlar temelinde ayrışmayı/parçalanmayı önerirken (hatta bunu teşvik edip icrasına yardımcı olurken) kendi içinde birleşmeyi, farklılıkları tolere etmeyi, "Avrupalılık" ortak paydasında buluşmayı yeğliyor. Sözüünü ettiğimiz ortak paydanın ana omurgasını ise Antik Yunan-Roma-Hıristiyanlık temelinde şekillenmiş medeniyet (civilisation) birikimi oluşturuyor.

İslam dünyası toplumlarının ise etnik (Türk-Kürt-Arap-Fars) ya da mezhebi (Şii-Sünni-Selefi-Vahhabi) temelde ayrışması, şu günlerde, Siyonist sömürgeciliğin en büyük yardımcısı... Filistin'i/Kudüs'ü Arapların meselesi olarak gö(ste)ren etnik bağnazlık ümmet bilincini yaralıyor. "Araplar bizi arkadan vurdu", "Filistinliler toprak sattı" gibi klişeler üzerinden yürüyen tartışmalar, sömürgeci propaganda unsurlarının ne kadar etkili olduğunu gösteriyor. "Uzman" sıfatlı kişiler aracılığıyla toplumsal bünyeye zerk edilen etnik-mezhebi-ulusalcı-real politik zehir/ler, sağlıklı düşünme kabiliyetinin yitimine hizmet ediyor. Halkı Müslüman beldelerin hükümetleri, üçüncü dünya milliyetçiliğine yaslanarak saygınlık kazanacağını zannederken, sömürgeci-emperyalist perspektifin mahkûmu olduğunu kavrayamıyor. Hiçbir milliyetçilik anti-emperyalist/anti-kolonyalist olamaz. Çünkü "beyaz adamın" bilgi-anlam-değer sisteminin izlerini taşımaktadır.

Küresel sistemin Filistin'de seküler Arap milliyetçisi bir hareketi (FKÖ'yü) muhatap alması gösteriyor ki, "beyaz adam" ve onun sadık yareni Siyonizm, İslam dünyası toplumlarında ümmet perspektifiyle hareket

eden organizasyonlardan nefret ediyor. Biliyor ki milliyetçilik (nationalism) Avrupa merkezci bilgi-anlam-değer dünyasının rengini-kokusunu-tadını taşımaktadır. Dolayısıyla onun ne yapacağını ya da yapamayacağını kestirebilmektedir. Şifreleri elinde olduğu için nereye varmak istediğini bilmektedir. Filistin'i ümmet havzasının dikkatinden uzaklaştırmak için milliyetçilikten daha kullanışlı bir aparat olamazdı. Mahmut Abbas Hükümeti'nin Filistin'in tek temsilcisi olarak öne çık/arıl/ması, İslami Direniş Hareketi'nin ise marjinal-kriminal-terörist bağlama hapsedilerek yerel-bölgesel-küresel boyutta "öcüleştirilmesi" bu bağlamda değerlendirilebilir.

Filistin'in Siyonist sömürgeciliğin hegemonyasından kurtulma mücadelesinde Nasırcı çizginin mağlubiyeti Baas İdeolojisi'nin etkisinin azalmasına, giderek İslami Direniş Hareketleri'nin öne çıkmasına neden oldu. Başka türlü olması da mümkün değildi zaten... Çünkü mukaddes belde olarak Kudüs, insanlık ailesinin hidayet önderleri/rehberleri Nebilere-Rasullere işaret eden (yani) tevhidi dünya görüşüne ve hayat tarzına ev sahipliği yapan, hasılı kelam, Allah-insan ilişkisinin kemalini temsil eden boyutuyla yerel-kültürel-millî bağlamı aşan müstesna bir değerdir. Böyle bir değer sadece Müslümanlar için değil, insanlık ailesi için de korunması-gözetilmesi gerekir ki bu da ancak son ilahi beyana teslim olanlarca mümkündür. İslami Direniş Hareketleri Kudüs'ü sol-seküler baas ideolojisinin tekelinden kurtararak onu insanlık için tevhidi bilinçlenme mekanı olarak özgürleştirme mücadelesine öncülük ettiler. Siyonist-Evanjelist tiranlık bu öncülükten rahatsız olduğu için İslami Direniş Hareket(ler)ini "İŞİD" le eşitlemek suretiyle kriminal-terörist bağlama hapsedmek istedi/ler. Lakin İŞİD'in ağırlıklı olarak başka ülkelerden (Avrupa-Asya-Afrika-Rusya) gelen savaşçılardan oluşan seyyar/mobilize yapısı, neo-selefi/vahhabi ideolojisi, literalist perspektifi, sosyal taban yoksunluğuna karşı İslami Direniş Hareketi'nin Filistin'in tamamında, özellikle de Gazze' de güçlü bir sosyal tabanının olması, dışarıdan savaşçı kabul etmemesi, İhvan Hareketiyle olan ünsiyeti, sadece askeri değil siyasal olarak ta örgütlenmesi gibi nedenlerle bu eşitleme çabası akim kaldı. Bilinci yaralı Türkiye aydını Hamas'ı, tıpkı İsrail gibi "cihadist" (ki bu sözcük genellikle İŞİD-El Kaide gibi organizasyonlar için kullanılır) olarak niteleyerek meseleye vakıf olmadığını aşık etmiştir.(5)

Beyni sömürgeciler tarafından dağlanmış Türkiye aydınının fark edemediği şey İslami Direniş Hareket/leri/nin,özelde Gazze, genelde ise Filistin'in

sömürgeleştirilmesine yaptığı katkıdır. 20.yüzyıl siyasal tarihinden öğreniyoruz ki sömürgeleştirme (dekolonizasyon) mücadelesi (daima) büyük riskler almayı, büyük bedeller ödemeyi gerektirmiştir. Sömürgeci maruz kalan halklar /toplumlar kendilerini sömürgeci çizmelerinin altına alıp ezmedikçe, sömürgeciliğin benliklerinde açtığı yarayı tedavi edemezler. Bu nedenle mücadele/direniş sömürgecinin burnunun sürtülmesi, kibirli ve küstah yüzünün tokatlanması, ayrıcalıklı/ imtiyazlı olduğuna dair inancının ve bu inançla yoğrulmuş literatürünün tarihin çöp sepetine atılmasını içerir. Sömürgeciye karşı direniş bir insanlık (insan kalma) mücadelesidir. Bu nedenle direnişinin silahı onun insanlığını inşa eden enstrümandır aynı zamanda. Çünkü o silah sayesinde varlığını kanıtlamakta, sömürgeciye bedel ödetmektedir. Uysallık/ uzlaşmacılık sömürgecilerin en çok kullandığı sözcükler arasındadır. Onlar karşılarında yapıp ettiklerini kolaylıkla sineye çeken bir yığın görmek isterler. Sömürgeci perspektife ikna olmalarını beklerler. "İnsansı hayvanlar" olduklarına, doğuştan yeteneksiz yaratıldıklarına, ehlileştirilmeleri gerektiğine, yönetme kabiliyetlerinin gelişmediğine, rüş sahibi olmadıkları için güdülmeye muhtaç olduklarına inanmalarını beklerler. Sömürgeci efendilerinin kendileri için uygun gördükleriyle yetinmelerini, daha fazlasını istememelerini, efendisine saygıda kusur etmemeyi, onun insani yetiler bakımından her zaman kendisinden

üstün olduğunu, istese de ona yetişemeyeceğini bilmesini isterler.

İslami Direniş Hareket/ler/i sömürgeci dile-tutumata başkaldırdığı için öncelikli hedef olarak kodlandılar. 1991'de Sovyetler dağıldıktan hemen sonra NATO, her nerede olursa olsun sosyal tabanı güçlü anti-kolonyalist/anti-emperyalist İslami Hareketleri işlevsizleştirmek, itibarsızlaştırmak, kriminalize ve terörize etmek gibi son derece stratejik bir hedef belirledi. Kızıl tehlike ortadan kalkınca yeni düşman İslami Hareketler oldu... Bu hareketleri bertaraf etmek için de Suud merkezli neo-selefi/vahhabi doktrinden yardım alındı. İŞİD-El Kaide gibi organizasyonlara ilham veren bu doktrin sayesinde sömürgeciler ilgili ülkeye müdahale gerekçesine kavuştular. Afganistan-İrak-Suriye-Libya-Orta Afrika sözüünü ettiğimiz doktrin meyve verdiği yerlerdi. Gazze'deki İslami Direniş kirletmek için de vaktiyle, yine Suud mahreçli, Cundu Ensarullah adlı bir örgüte alan açmak istediler fakat tutmadı. Tıpkı Siyonistler-Evanjelistler gibi Körfez monarşileri de Hamas gibi (toplumla bütünleşik-barışık) siyasal-askeri organizasyonları kendi istikballeri açısından tehlikeli addediyorlar. İsrail vahşetine karşı Körfez monarşilerinin sessizliğinin (hatta en önemli/etkili rakiplerinin ortadan kaldırılmasından duydukları memnuniyetin) sebeplerinden biri de budur...

HAMAS oldukça güçlü sosyal tabanı ve yaklaşık kırk yıllık tecrübesiyle Siyonist sömürgeciliğin Filistin'i yutma planlarını boşa çıkarmayı başarmış, örgütlü-sistematiik-uzun erimli çabaların emperyalist-siyonist ittifakı şok edecek görkemli eylemler üretebileceğini bütün dünyaya kanıtlamıştır. Böylece anti-emperyalist/anti-kolonyalist bilincin inşasına katkı sunmuştur. Bu katkıyı görmezden gelerek (hatta burayı neredeyse hiç konuşmayarak) hala Siyonist sömürgeciliğin mağlup edilemezliği, küresel güçlerin her şeyi kontrol altında tuttuğu efsanesi üzerinden komplocu yaklaşımlara prim verilmesi iç acıttı. Türkiye özelinde yıllardır tekrar edile gelen "Siyonizmin etkisi"ne dair anlatı öylesine büyük bir bilinç yaralanmasına yol açmış ki, direnişin apaçık zafer/ler/i bile komplocu yaklaşımlara kurban edilmekte. Modern/post-modern paradigmanın kavramsal ve kurumsal tahakkümünü içselleştirenlerin, direnişin bu görkemli sömürgeleştirme eylemini fark etmeleri mümkün değil. Sömürgeci efendilerinin verdikleriyle yetinenler, onun düşünmesine izin verdiği kadarıyla düşünenler, neye muhalif neye muvafık olacağına dahi efendisinin müsaadesiyle karar verenler, hayatı boyunca konfor alanının dışına çıkmayanlar, statükoculuğu kendileri için bir kader haline getirenler, teslimiyetçiliğin anaforunda debelenenler, elbette ki,

direnişin parlak zaferini anlayamazlar. Onlar hali hazırda Filistin/Gazze üzerine yağın bombaların, kelimeler-kavramlar aracılığıyla "soyut şiddet" olarak her gün/her saat bilinçlerini tarumar ettiğinin de farkında değiller. Filistin/Gazze korkunç silahlarla bir günde ölürken, sömürgeci bilgi sisteminin anlam-değer dünyasının içinde yaşamayı sorun etmeyenler, her gün aşağılanarak-istiskal edilerek, bilinç düzleminde, katlediliyorlar. Kıt imkanlarla Siyonist sömürgeci İsrail'e direnen Filistin/Gazze halkı, kısacık hayatlarına, insanlık ailesine rehberlik edecek haysiyetli/ onurlu çabalar-eylemler sığdırırken, sömürgecilerle uzlaşanlar upuzun ömürlerini kadavra gibi yaşıyorlar. Judeo-Hiristiyan kodlarla techiz edilmiş modern/post-modern paradigma barbar-vahşi yüzünü/karakterini bütün çıplaklığıyla (adeta striptiz yaparak) gözümüze sokmasına rağmen, içinde yaşadığımız toplum, yıllardır maruz kaldığı "epistemolojik emperyalizm" nedeniyle "paradigma dışı" bir mücadelenin faili olamıyor...

Filistin meselesini sadece toprak kazanımı ya da kaybı bağlamına hasrederek ulusal-millî bir çerçeve içine hapseden her türlü yaklaşım merduttur. Meseleyi ırkçı-sömürgeci Siyonizmin mukaddes beldeye sürdüğü leke (insanlık ailesinin felah öncüleri/önderleri olan nebevi geleneği ırkçı-sömürgeci emellere alet

etme, tevhidi perspektife muğayir olma durumu) bağlamında ele almak ve bu lekenin temizlenmesi için direnişin imkan ve kabiliyetlerinin artırılması olarak değerlendirmek daha isabetlidir. Türkiye'de ana akım medya ve akademinin direnişi kriminal/terörist bağlama irca etme, dahası Filistin'in temsilcisi olarak seküler milliyetçi Abbas hükümetini öne çıkarma çabası sebepsiz değil elbette. Meseleyi yerel-kültürel-millî bir çerçevenin içine hapsettiğinizde hem Hamas'ı kriminalize ediyorsunuz hem de ümmet perspektifini yaralıyorsunuz. Orta yolu gösteriyor/hakkaniyete riayet ediyor (muş) gibi yapıp, direnişi "insanlığa karşı suç" işlemekle itham etmek ise Türkiye'nin bilinci yaralı aydınına mahsus bir sğlık.(6)

Bilinci yaralı aydınlarımızın evvelemerde bilmesi gereken hakikat şudur ki, İsrail meşruiyeti olmayan bir organizasyondur. İşgal ve sömürü düzenine devlet kılıfı geçirilmiş "mutlak kötülük" şebekesidir. Direniş hareketleri ise bu kötülüğün bertaraf edilmesi için canla başla mücadele eden yapılarıdır. Nehrin suyundan fazla içenlerin (dünya lezzetlerine meftun olanların, sömürgecilerin çanağını yalamaktan haz alanların, karnı tok köle olmayı meşakkatli özgürlüğe tercih edenlerin) dizlerinin bağı çözüldü... Onlar Calut'un (ırkçı-sömürgeci siyonizmin/emperyalizmin) mağlup edilemeyeceğine inanıyor... Aşağılanarak yaşamayı izzetli ölüme yeğledikleri için haysiyetli bir yarınları olmayacak... Oysaki hayatı anlamlı kılan şey direniştir...

Nizar Kabbani'nin 15 Nisan 1997'de Londra'da yazdığı "Ben Terörizmden Yanayım" şiiriyle bitirelim:

Bizi terörizmle suçluyorlar reddediyoruz diye yeryüzünden kazanmayı Moğolların, Yahudilerin ve Barbarların ellerinde, bir taş attık diye Güvenlik Konseyi'nin camına, Sezarların Sezarı Oradan kendi istediğini aldıktan sonra. Bizi terörizmle suçluyorlar reddediyoruz diye kurtlarla masaya oturmayı bir orospuyla el sıkışmayı

... Bizi terörizmle suçluyorlar savunuyoruz diye ülkemizi başkaldırdık diye insanların ve kendimizin ırzına geçilmesine. Koruyoruz diye, çöllerimizdeki son palmye ağaçlarını

semalarımızdaki son yıldızları isimlerimizdeki son heceyi analarımızın memelerindeki son sütü. Eğer buysa günahımız, ne güzel şey bu terörizm.

... Ben terörizmden yanayım kurtarabiliyorsa bir halkı zorbalardan ve zorbalıktan kurtarabiliyorsa insanı insanın acımasız mezaliminden geri getirebiliyorsa limonu zeytin ağacını ve götürebiliyorsa kuşları Lübnan'ın güneyine Gülmeyi de Golan tepelerine.

... Ben terörizmden yanayım kurtarabiliyorsa beni Yehuda Sezarından Roma Sezarından (7)

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1-) Frantz Fanon/ Yeryüzünün Lanetleri/ Çev. Şen Süer/ Versus Yay./ II.Baskı/ Syf.33/ İst.2013
 - 2-) İsrail'in Lübnan Hizbullahı tarafından mağlup edilmesini konu edinen bir soruşturma için bkz. Umran Dergisi/ 145.sayı/ syf.41-54/ Eylül-2006
 - 3-) Walter Mignolo/ Yerel Tarihler Küresel Tasarımlar/ Çev.Emre Can Ercan/ İnsan yay./ I. Baskı/ s.10/ İst.2023
 - 4-) Wael B.Hallaq/ Şarkiyatçılığı Yeniden Düşünmek(Modern Bilginin Eleştirisi)/ Çev. Ahmet Demirhan/ Ketebe Yay./ I.Baskı/ s.28/ İst.2020
 - 5-) Şimdi okuyacağınız cümleler Türkiye aydınının bilincindeki derin yarının izdüşümüdür: "Filistin davasının cihadi terörle anılır hale gelmesi; her şeyin Filistin koşullarından soyutlanıp sanki Holokost'un yeni bir sayfasıymış gibi okunması, Filistin davasına çok ağır bir darbedir... Filistin'de iktidarın bir bölümünü gasp etmiş bir aktörle karşı karşıyayız ve bu aktör, yani Hamas, Filistin davasının meşruiyetinin erimesinde şimdiye dek hiç olmadığı kadar büyük bir rol oynadı... Birinci Intifada döneminde Sovyetler Birliği çöküyor, Soğuk Savaş sona eriyor, Ortadoğu'da taşlar yerinden oynuyordu. O dönemde her şeye rağmen İsrail'de de bir sol hareket vardı. Keza dünya çapında bir sol hareket vardı ve Filistin davasının meşruiyeti, Güney Afrika'daki direniş meşruiyetiyle birlikte ilerliyordu. Yani tarihsel koşullar şimdikiyle mukayese edilemeyecek kadar değişti... Avrupa'da siyasi sınıflar ya çöküyor, ya radikal sağa kayıyor veya ciddi siyasi krizler nedeniyle alternatif siyasetlerin oluşması çok zorlaşıyor. Batı demokrasilerinde yaşanan krizle İsrail'de yaşanan kriz arasında da bir ilişki var. Bu ilişki aynı zamanda İsrail'de sivil çözüm toplumunun yerini askeri çözüm toplumunun almasına yol açıyor. Aslında bu konuda İsrail'i içeren ve ama onu aşan bir araştırmanın çok boyutlu olarak yapılması gerekiyor." İki bölüm halinde yayınlanan yazının tamamı için bkz. <https://artigercek.com/makale/hamit-bozarslan-gazze-icin-etnik-temizlikten-cok-daha-buyuk-bir-tehlike-var-269881>
 - 6-) Bilinci yaralı bir başka Türkiye aydınına ait tezviratler: "Hamas ve benzeri örgütlerin insanı insanlıktan çıkarmaya yönelik olan ve bizzat, doğrudan bugünkü dehşeti yaratmayı hedefleyen eylemlerini insanlığa karşı suç sayarken, İsrail devletinin -özellikle hâlihazırda ırkçı yöneticilerinin- iğrenç zihniyetini ırkçı, şu anda giriştikleri işi soykırım başlangıcı olarak nitelendirmek ve bundan hareketle siyasi tavrı geliştirmek çok mu zor?" yazı uluslar arası düzeyde insanlığa karşı işlenen suçlar alanında uzman Luis Moreno Ocampo ile yapılan röportajdan alıntılarla devam ediyor: "Ocampo'ya göre, Hamas'ın o günkü eylem dizisi doğrudan doğruya insanlığa karşı suç, çünkü "sivil halka karşı yaygın ve sistematiik saldırı" niteliğinde. Ayrıca rehine almak, savaş suçu. Hamas'ın İsrail'i ortadan kaldırma niyetiyle birleştirildiğinde bunlar soykırım suçuna da kapı açabilir. İsrail tarafında işler biraz daha karışık. Ocampo, sadece Gazze'nin abluka altında tutulmasının bile, "bir grubu ortadan kaldırmaya yönelik şartlar yaratma" olarak yorumlanabileceğini ve soykırım suçu kapsamında görülebileceğini belirtiyor. Zorla yerinden etme, bu açıdan bir başka kalem. Ocampo, bugün İsrail'i yöneten faşistlerin giriştiği toplu kıyımı mazer göstermek için, Batılı politikacılar başta, ezcümle zalim zevatın sarıldığı, "kendini savunma hakkı" bağlamında ölçüleri ortaya koyuyor. Elbette, diyor, birileri İsrail'e saldırırsa İsrail'in de onlara karşılık verme hakkı doğar. Bu saldırı İsrail toprakları dışından yapıyorsa İsrail oralara da saldırabilir. Örneğimizde, İsrail'in Hamas üyelerini öldürmeye hakkı var. Fakat İsrail bu hakka dayanarak sivilleri öldüremez, onları yerlerinden edemez." Yazının tamamı için bkz. <https://www.gazeteduvar.com.tr/insanliga-karsi-suclar-makale-1643756>
- Hamas'ın eylemlerini "insanîyet fikrinin katli", "gaddarlık", "terörizm" olarak niteleyen sol'dan iki yazı için bkz. <https://birikimdergisi.com/haftalik/11524/kibbutz> <https://birikimdergisi.com/guncel/11531/olumune-filistin>
- Ayrıca Slavoj Žižek'in "antisemitik" yaftaya maruz kalmaktan korktuğu için kelimeleri eğip büken yazısı için bkz. <https://birikimdergisi.com/guncel/11523/israile-filistini-ayiran-asil-fay-hatti>
- 7- Aktaran Tarık Ali/ Bush Bağdat'ta (Irak'ın Yeniden Sömürgeleştirilmesi/ Agora Yay./ Çev. Osman Akınhay/ I.Baskı/ Syf.10-17/ İst.2003)

YENİ STRATEJİK PLAN VE MESLEKİ EĞİTİM

EROL DEMİR

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) önümüzdeki dört yıllık stratejik planını kamuoyuyla paylaştı. TDK'ya göre; "strateji, bir kişi ya da kurumun istediklerini gerçekleştirmek için uyguladıkları yöntemlerin tamamı demektir. Bir başka kaynakta ise "önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yolların ve uygulanan yöntemlerin tümüdür. Askerlik terimi olarak da "bir savaşta amaca ulaşmak için askeri kuvvetleri uygun bir biçimde kullanma sanat ve bilimidir."

Bu tanımlardan hareketle bu belgeye bakarak MEB'nin amaçlarını, neler yapmak istediğini, nasıl yapacağını ve yöntemlerini öğrenebiliriz. Öncelikle planlı bu sürecin ilk olmadığını, dört yıllık aralıklarla bu planların uzun bir hazırlık süreci sonunda ortaya çıktığını biliyoruz.

Bu planda; mevcut durum analizi yapılarak, bir önceki 2019-2023 dönemini kapsayan stratejik planın değerlendirilmesi, mevzuat, üst politika belgeleri ve programların analizi yapılmış. Bakanlığın faaliyet alanı, görevleri, hizmet ve ürünleri ortaya konularak

paydaşların analizi hazırlanmış. Teşkilat yapısıyla beraber başta ekonomik ve insan kaynakları olarak tüm teknolojik imkânlar ortaya konulmuş. Politik-ekonomik-sosyokültürel-teknolojik-yasal ve ekolojik analiz yaparak fırsatlar-tehditler ile güçlü ve zayıf yönleri açıklayarak tespitlerde bulunularak ihtiyaçlar belirlenmiştir.

MEB, geçmiş dört yıl içinde yaptıklarında ne kadar başarılı olmuş ve ölçülebilir performans göstergelerine göre hedeflere ne ölçüde ulaşabilmiştir? Hesap verebilirlik, güvenilirlik ve şeffaflık ilkeleriyle her şeyin bu belgede yer almış olması çok önemlidir. MEB ve çalışmaları hakkında bir eleştiri ve yorumda bulunmadan önce bu önemli belgenin okunması gerekir. Planda yer alan bilgilere itiraz edebilmek için ise karşıt bilgi ve verilerle cevap verilmelidir.

Tüm dünyada devletler kurumsal ve planlı yapılardan oluşur. Rotası belli olmayana hiçbir rüzgâr fayda vermez. Devlet olmanın gereği ve yakışanı halkıyla

yapmak-varmak istenilenleri paylaşmak ve bu amaç etrafında her bir vatandaşının emeğini katarak sinerji oluşturmaktır. MEB da Türk Milletinin istek ve ihtiyaçlarını dikkate olarak tam da bunu yapmaya çalışmaktadır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün "En önemli ve verimli görevlerimiz, eğitim ve öğretim işleridir. Eğitim ve öğretim işlerinde kesinlikle başarı sağlamak gerekir. Bir milletin gerçek kurtuluşu ancak bu yolla olur." Ve Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın "Eğitim, akademik başarı yanında akıl, kalp ve ruh bütünlüğü olan nesiller yetiştirme çabasıdır." Veciz sözüyle başlayan plan, açık kitap logosunun öğrenciler tarafından oluşturulmuş fotoğrafı içine "İyi insan yetiştirmek" sloganıyla son bulmaktadır.

"İstiklalden istikbale, Türkiye Yüzyılı'nı inşa edecek nesiller yetiştirmek." Vizyonuyla, "Fırsat eşitliği, kültürel ve sanatsal duyarlılık, İnsan, toplum, bilim ve çevre duyarlılığı, Din, ahlak ve değerlere bağlılık, Hukuk ve adalet, Katılımcılık ve istişare kültürü, Tarafsızlık, hesap verebilirlik ve şeffaflık, Sorumluluk, Vatansızlık, Liyakat" temel değerlerimizle, nitelikli eğitim kadromuzla uluslararası standartlardaki programlar çerçevesinde, tüm farklılıkları dikkate alarak bireylerin zihinsel, bedensel, sosyal ve Türkçe dil gelişimini destekleyen, ülkemizin ihtiyaç duyduğu iş gücünü karşılayan, becerileri ölçen **yeni bir eğitim sistemi** ile millî, manevî ve kültürel değerlerine bağlı, sağlıklı nesiller yetiştirmek" misyonunu yerine getireceği beyan edilmiştir.

Türkiye yüzyılı hedefine, çok boyutlu bir eğitim iklimi inşa ederek bilgi, ahlak ve değer dünyamız çocuklarımıza aktararak ulaşmaya çalışılacağı belirtilmektedir. Bunu yaparken MEB, sahadan ve öğretmenden beslenen, öğretmeni önemseyen ve bunlara göre kendini revize eden teşkilatını dinamik bir yapıya kavuşturmayı temel görev kabul ederek öğretmenlerimizi önemseyen özel atıflar yapılmıştır.

Bu plana genel olarak göz atmakla beraber mesleki ve teknik eğitim özelinde tespitlerimi ve yorum önerilerimi sizlerle paylaşacağım.

Mesleki ve Teknik Eğitim Programı, Ortaöğretim programı içinde alt program olarak yer almakta ve "Öğrencilerin ilgi, yetenek ve kapasiteleri doğrultusunda hayata ve yükseköğretime hazırlanması ve ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına katkı sunan öğrencilerin yetiştirilmesi" amacı gütmektedir. "Mesleki ve teknik eğitimde bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda en az bir faaliyete katılan öğrenci oranı" performans göstergesiyle belirlenen hedefte iyileştirmeye ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler için söz konusu sosyal etkinliklerin cazibesini artıracak bir yol izlenmeli (ödül, burs vb.) ve öğrencilerin bu faaliyetlere katılımı artırılmalıdır. Mesleki ve teknik eğitim ile sanayi kuruluşlarının yakın iş birliğinden faydalanarak söz konusu sosyal etkinliklere yönelik projeler geliştirilmesinin ihtiyaç olduğu beyan edilmektedir.

Çağın ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandıran, teknolojiyi üreten, tarih bilinci ve bilim aracılığıyla geleceği kurgulayan, nitelikli insan kaynağı yetiştiren, ekonomiye katkı sunan, değerleriyle bireyi hayata hazır kılan, empati ve nezaket kazandıran bir ortaöğretim yapısı ile öğrenciler yetiştirmek ikinci amaç olarak tespit edilmiştir. Bireyin bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmek amacıyla bireysel, toplumsal ve istihdam odaklı yeni bir yaklaşımla hayat boyu öğrenme imkânları sunmak üçüncü amaç olarak yer almıştır.

Mesleki ve teknik eğitim alanında eğitim-istihdam-üretim ilişkisi güçlendirilerek ve uluslararası iş birliği ve deneyim paylaşımı teşvik edilerek ve tüm bireylere yönelik günümüz ihtiyaçlarına uygun genel, mesleki ve teknik eğitim kurs programları hazırlanması temel hedef olarak belirlenmiştir.

Bir önceki planda yer alan ve "Mesleki ve teknik eğitim ve hayat boyu öğrenme sistemleri toplumun ihtiyaçlarına ve işgücü piyasası ile bilgi çağının gereklerine uygun biçimde düzenlenecektir" olarak ifade edilen amaç kapsamında yirmi performans göstergesi yer almaktadır. Söz konusu performans göstergelerinin onaltısında %75 ve üzerinde, birinde %50-75 aralığında ve birinde %25-50 aralığında, diğer taraftan, iki performans göstergesinde plan dönemi başlangıç değerlerine göre gerileme olduğu şeklinde performans sergilendiği tespit edilmiştir. MEB, bu tespitine göre meslek ve teknik eğitimde başarılı olduğunu iddia etmektedir.

Plana göre; "Hayat boyu öğrenme stratejileri ile mesleki eğitimlerin artırılması ve ekonomik büyüme ile işsizlik oranının azaltılması amaçlı politikalar oluşturulması, Özellikle mesleki eğitimde sektörle iş birlikleri ile öğrenci ve öğretmenlerin sektörde eğitim almalarının sağlanması, yeşil becerilerin mesleki eğitim başta olmak üzere ortaöğretim programlarına yansıtılması gerekmektedir."

"Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına olan talebin artmasını fırsat, sektörün talep ettiği nitelikli iş gücünün yetiştirilerek mesleki ve teknik eğitim kurumlarının ülke ihtiyaçlarını karşılamaya katkı sağlaması, güçlü yön olarak belirtmektedir."

"Öğrencilerin ilgi, yetenek ve kapasiteleri doğrultusunda hayata ve yükseköğretime hazırlanması ve ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına katkı sunan öğrencilerin yetiştirilmesi amacının gerçekleşmesi mesleki ve teknik eğitim düzeyinde iyileştirmeye açıktır. Mesleki ve teknik eğitimde politika belirleme ve karar alma süreçlerinde sektör temsilcilerinin isteksiz olması, özel sektörün mesleki eğitim alanına yatırımının yetersiz olması, İş dünyasında çalışanların sürekli olarak güncel ve özelleştirilmiş becerilere ihtiyaç duyması, ailelerin akademik kaygı sebebiyle

öğrencileri sosyal ve kültürel etkinliklere daha az göndermeleri, okulların, çevrelerinde bulunan ve öğrencilerin gelişimlerine katkı sunabilecek kurum ve kuruluşlarla yeterince etkileşim içinde olmaması" durum analizi, tespit, sorun alanları ve ihtiyaçlar başlığında yer almıştır.

"Toplumun ihtiyaçlarına uygun hayat boyu öğrenme programlarının oluşturulması ve bireylerin yaygın mesleki eğitimlerle istihdam piyasasına kazandırılması, protokoller kapsamında öğretmenlerin mesleki gelişimi için düzenlenen işbaşı eğitimlerinin her alanda gerçekleşmemesi, mesleki eğitimde yapılan iş birlikleri ile atölye ve laboratuvar öğretmenlerinin sektörde işbaşı eğitimi almalarının sağlanması da gelişim alanları olarak belirtilmiştir."

Geleceğe bakış; "sosyal ve ekonomik sektörler ile iş birliği içinde ulusal ve uluslararası mesleki yeterliliğe, ahilik kültürüne, meslek ahlakına ve mesleki değerlere sahip; yenilikçi, girişimci, üretken, ekonomiye değer katan ehil iş gücü yetiştirilecektir. Çağın ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandıran, teknolojiyi üreten, tarih bilinci ve bilim aracılığıyla geleceği kurgulayan, nitelikli insan kaynağı yetiştiren, ekonomiye katkı sunan, değerleriyle bireyi hayata hazır

kılan, empati ve nezaket kazandıran bir ortaöğretim yapısı ile öğrenciler yetiştirmek." Yer almıştır.

Stratejiler; "Mesleki ve teknik ortaöğretim okulları arası imkân ve başarı farkının azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacak, rehberlik ve mesleki planlama çalışmalarının etkinliği artırılacaktır. Mesleki ve teknik ortaöğretimde okulların ihtisaslaşması sağlanacak ve "bölge okulları, sektör içi okul ve sektöre entegre okul" benzeri okul modelleri geliştirilecektir. Öğretmenlerin sürekli mesleki gelişiminin sağlanması için sektörel mükemmeliyet merkezleri oluşturulacaktır. Mesleki ve teknik eğitim almak isteyen her bireyin erişebileceği ve belge alabileceği eğitim imkânları geliştirilecektir. Öncelikle 8. sınıf öğrencileri olmak üzere meslek seçimlerinde teşvik edici olacak **beceri ölçme bataryası** uygulanması ve çıkan netice çerçevesinde ailelere gerekli rehberlik hizmetinin sağlanması çalışmaları yürütülecektir."

"Mesleki ve teknik eğitim programlarının iş piyasasının ihtiyaçlarıyla uyumlu olmasını ve memnuniyetini sağlamak ve öğrencilere pratik deneyim kazandırmak için işverenler ve endüstri kuruluşlarıyla iş birliği yapılacak OSB'ler ve teknoparklar içinde mesleki ve teknik Anadolu liseleri ile mesleki eğitim merkezleri açılacak; ne eğitimde ne istihdamda olan gençler mesleki eğitim merkezi programlarına yönlendirilecek ve barınma ihtiyacı olan örgün eğitim çağındaki çıraklar için çırak pansiyonları oluşturulacaktır. Bağımsız mesleki eğitim merkezlerinin sayıları arttırılacak, mesleki eğitim merkezi bulunmayan yerlere irtibat noktaları kurulacak, mesleki eğitim merkezlerinin mesleklere göre ihtisaslaşması sağlanacak ve yaygın veya serbest öğrenmeler yoluyla edinilen mesleki becerilerin tanınması ve belgelendirilmesine yönelik yöntemler çeşitlendirilerek belge alan birey sayısı arttırılacaktır. Öğrencilerin 7 ve 8. sınıflardan başlamak üzere modüler mesleki eğitim yöntemi ile temel mesleki becerileri alması sağlanacak ve akademik eğitim alan ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim dönemi içerisinde mesleki eğitim alarak istihdam edilebilirliklerinin artırılması sağlanacaktır. Mesleki ve teknik eğitim programları hakkında iyi uygulamaları ve deneyimleri paylaşmak için uluslararası ortaklıklar ve ağlar geliştirilerek mesleki ve teknik eğitim alanında elde edilen tecrübe, Türk mesleki ve teknik eğitim modeli olarak tasarlanacak, dost ve kardeş ülkelerle paylaşılacaktır. Özel öğretimin mesleki eğitimdeki etkinliğini arttırmaya yönelik özel sektörle iş birliği sağlanarak mesleki eğitim alanında yatırımları destekleyici mevzuat düzenlemeleri yapılacak ve tedbirler geliştirilecektir."

Riskler;

- Σ "Eğitimin süreç odaklı değil sonuç odaklı görülmesi
- Σ Akademik ve bilimsel etkinliklere katılım için finansman kaynaklarının yeterli olmaması
- Σ Mesleki ve teknik eğitimde eğitim hizmeti verilen her alanda iş birliği çalışmaları için gerekli desteğin sağlanamaması Eğitim-istihdam-üretim ilişkisinin güçlendirilmesinde paydaşlardan beklenen desteğin sağlanamaması
- Σ Hızla değişen teknoloji sonucunda mesleki eğitimdeki eğitim araçlarının atıl duruma düşmesi
- Σ Teknolojik gelişmelerin hızı ve sektörün taleplerinin bu doğrultuda değişken olması
- Σ Mesleki eğitim merkezlerine yönelik olumsuz algı
- Σ Uluslararası politik gelişmeler ve ekonomik göstergelerin olumsuz etkisi
- Σ Uluslararası iş birliklerine yönelik bürokratik engellerin ortaya çıkması
- Σ Özel mesleki ve teknik Anadolu liselerinde destek verilen alanların iş piyasasının ihtiyaçlarına cevap vermemesi."

Tespitler;

- Σ "Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları arası imkân ve başarı farklılıklarının olması
- Σ Projelerin yürütülebilmesi için proje yürütücülerinin yeterince desteklenememesi
- Σ Protokoller kapsamında öğretmenlerin mesleki gelişimi için düzenlenen işbaşı eğitimlerinin her alanda gerçekleşmemesi
- Σ Mesleki eğitimde kalite sistemi kapsamında gerçekleştirilen öz değerlendirme sürecine okulların istindik düzeyde destek vermemesi."
- Σ "Mesleki eğitimin paydaşlarıyla etkileşiminin istenen seviyede olmaması
- Σ Mesleki ve teknik eğitimde politika belirleme ve karar alma süreçlerinde sektör temsilcilerinin isteksiz olması
- Σ Gelişen teknolojinin mesleklerde değişikliklere sebep olması ve yeni mesleklerin ortaya çıkması

- Σ Özel sektörün mesleki eğitim alanına yatırımının yetersiz olması."

İhtiyaçlar;

- Σ "Eğitim süreçlerinin niteliğinin artırılması için alternatif finansman kaynaklarının kullanılması
- Σ Mesleki eğitimin paydaşları ile iş birliklerinin artırılması
- Σ Mesleki ve teknik eğitim alan öğrencilerin mesleki planlamalarını ilgi, istek ve kabiliyetleri doğrultusunda yapabilmeleri için mesleki ve akademik rehberlik çalışmalarına ihtiyaç duyulması
- Σ Mesleki eğitimde kalite sisteminin yaygınlaştırılması
- Σ Mesleki eğitimde yapılan iş birlikleri ile atölye ve laboratuvar öğretmenlerinin sektörde işbaşı eğitimi almalarının sağlanması."
- Σ "Mesleki ve teknik eğitimde eğitim-üretim ve istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi için ilgili taraflarla iş birlikleri kurulması
- Σ Öncelikle Türk devletleri ve akraba toplulukları olmak üzere yabancı ülkelerle mesleki ve teknik eğitim alanında iş birliklerinin geliştirilmesi için ilgili kurumların desteğine ihtiyaç duyulması
- Σ Özel sektörün mesleki eğitim alanına yatırımlarının desteklenmesi amacıyla mevzuat düzenlemelerinin yapılması."

Sonuç, Değerlendirme ve Yorum: Öncelikle bağımsız bir genel müdürlüğü olan MTE Programını ortaöğretim içinde alt program olarak yer verilip değerlendirilmesi ve karşılaştırılmasını doğru bulmuyorum. Zira mesleki eğitim, ortaöğretili de içine alan fazlası ve özellikleri çok bileşeni/ paydaşı olan bir programdır.

Ortaöğretimde özürsüz-özürsüz 20 gün ve üzeri devamsız öğrenci oranı % 46,61, 9. Sınıfta sınıf tekrar oranı % 24,86 ile diğer lise türlerinden iki kat fazla olması dikkat çekici bulunmuştur. Bu durum, en az bir sosyal etkinliğe katılan, destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan öğrenci memnuniyet oranının % 60'lar düzeyinde olmasıyla anlamlı görülmemektedir. En azından son beş yıl içinde yapılan yeniliklere ve işbirliklerine rağmen yüksek düzeyde olmasını sürecin yeniden kurgulanması gerektiğine bir işaret sayılmalıdır. Yine girişimci eğitimi desteği alan öğrenci/ mezun sayısının 8282, işbaşı eğitimine katılan atölye ve

laboratuvar öğretmeni sayısının 6979 ve beceri ölçme batarya uygulanan öğrenci sayısının 18817 olmasının plan dönemi başlangıç değeri olarak bile çok çok az olduğu görülmektedir.

Mesleki eğitimde kalite sistemi kapsamında gerçekleştirilen öz değerlendirme sürecine okulların istedik düzeyde destek vermemesi tespitine karşı sektör temsilcisi kurumların desteğiyle dış değerlendirmeye ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca mesleki tanıtım rehberlik ve yönlendirme konusunda aile hekimi gibi her aileye atölye ve meslek dersi öğretmenlerinden oluşan bir danışmanlık sistemine geçilmesi gerekmektedir.

Başta 8. Sınıf öğrencilerine uygulanacağı belirtilen "beceri ölçme bataryası" çok geç kalınmış, öncelikli ve ilk olarak başlanması gereken önemli bir çalışmadır. EBA ve e-okul altyapısına yüklenecek yazılımla bu zorunlu hale getirilmelidir. Sporda başlatılan yetenek tarama proje/ program örnek alınabilir. Ayrıca öğrencilere küçük atölye uygulamalarıyla temel yaşam dünya ve basit mesleki beceriler kazandıracak deneyimler yaşatılması çok faydalı olacaktır.

Ne eğitimde ne işte olmayan gençlerin milyonları bulan sayısına da acil çözüm geliştirilmelidir. Genç potansiyel insan kaynağımızı tüm MTE okul ve kurumlarının imkânları kullanılarak cazip kısa süreli meslek kursları ve işbaşı eğitimlerle nitelik kazandırarak üretime ve ekonomiye kazandırmalıyız.

Mesleki Eğitim Merkezlerinin sayısının artırılması, irtibat noktaları kurulması, mesleklere göre ihtisaslaşması hedefinin Mesleki Eğitim Kanununun çıkışından kırk yıla yakın süredir sergilenen performansıyla beklentinin örtüşmediği düşünülmelidir. Öte yandan Hayat boyu öğrenmenin isteyen tüm bireylere hizmet sunmasının mevcut Halk Eğitimi Merkezleri kapasitesiyle yapılamayacağı açık iken hedefin önündeki engel olarak gösterilen uygulamalı mesleki ve teknik eğitim kursları için gereken teknolojik alet ve altyapı için mevcut tüm meslek liselerinin atölye ve laboratuvarlarını, insan kaynağının yıllardır kullanılmıyor ve düşünülüyor olması anlaşılabilir değildir. Hiç vakit kaybetmeden tüm MTE kurumlarına (MTAL-ÇPAL-MEM) yaygın eğitim kapsamında bağımsız mesleki ve teknik eğitim kursları açma yetkisi yeniden verilmelidir.

MTE okullarının ihtisaslaşması yani yakın geçmişte olduğu gibi tematik okullara dönüştürülmesi hedefi sağlık, denizcilik, turizm-otelcilik, ayakkabıcılık, plastik, dış ticaret, kuyumculuk gibi isimleriyle markalaşmasının çok faydalı olacak sektörün sahiplenmesini artıracaktır.

OSB içinde ve dışında özel MTAL eğitim öğretim desteğinden yararlanan öğrenci sayısının her yıl artırılması hedefinin bu ihtiyacı karşılamada etkili olacağı düşünülebilir.

İşletmelerin % 73,60 ve mezunların % 76,98 mesleki ve teknik eğitime ilişkin memnuniyet oranı oldukça iyi olmasına rağmen eğitim-istihdam-üretim ilişkisinin yeterince istenilen düzeyde gerçekleşmiyor olması, hala sektörün nitelikli eleman arıyor olmasıyla ve sektör temsilcilerinin politika belirleme ve karar alma süreçlerinde isteksiz olması ile mesleki eğitimin paydaşlarıyla etkileşimin istenen düzeyde olmaması tespitleriyle çelişmektedir. Üstelik TOBB ile imzalanan ve İstanbul özelinde İTO-İSO tarafından yapılan çalışmaların gözardı edilmemesi gerekmektedir. **Hala bir isteksizlik varsa meslek lisesi mezunlarının tüm işbirliği proje ve çabalarına rağmen sektörde/ mesleğinde çalışmak yerine üniversite mezunu olma ve mesleği dışında çalışma tercihinde arayıp sebeplerini ortadan kaldırmak gerekiyor.**

Planda çıraklık olarak belirtilen ancak pansiyon ibaresinden öğrenci pansiyonu kastedildiği anlaşılan MESEM programına erişim ve katılım için pansiyon imkânları sağlanması etkili olacaktır. Programın gençlerin gelişim düzeyi ve ihtiyaçlarıyla sektörün hazır

bulunmuşluğu düşünülerek 9. Sınıfta haftada bir gün, 10. Sınıfta haftada iki gün, 11. Sınıfta haftada üç gün ve 12. Sınıfta haftada dört gün işletme şeklinde yeniden düzenlenmesi, AMP ve ATP yanında daha çok sınıf tekrarı, devamsız, başarısız, okul terklerden oluşan MESEM öğrencilerinin kendilerini ötekileştirilmiş ve etiketlenmiş hissetmemeleri için de faydalı olacaktır.

Çok boyutlu eğitim iklimi inşa etmek, bölge okulları, sektör içi okul ve sektöre entegre okul kavramlarıyla MTE okullarına yeni bir boyutta olumlu-faydalı bir yaklaşım geliştirdiği görülmektedir. Genel anlamda ekonomiye değer katan zekası ve becerisi yanında ahilik değer ve ahlakıyla donanmış üretken ehil işgücü hedeflendiği anlaşılmaktadır.

Türkiye Yüzyılı inşasında millî, manevi ve kültürel değerlerini özümsemiş; çağın gereklerine uygun bilgi, beceri, tutum ve davranışlar ile demokratik anlayışa, Ahilik kültürüne ve millî şuura sahip şahsiyetli ve üretken öğrenciler yetiştirmek ülküsü çok değerli buluyorum. Benim için en can alıcı cümle olarak "çok boyutlu yeni bir eğitim sistemi/iklimi" ile "**Türk mesleki ve teknik eğitim model tasarımı**" fikrini canı gönülden destekliyorum. Merakla yeni bir eğitim sistemi ve mesleki eğitim modeli bekliyorum.

EĞİTİM SİSTEMİNDE CİNS KAFALAR VE 3 İDİOTS

▲ DOÇ. DR. YUNUS NAMAZ

Eğitim temalı filmler, bir toplumun tarihinde yer edinmiş farklı meselelere dikkat çekmektedir. Bunun anlamı o filmin ya da filmlerin toplumsaldan, fikriyattan, hayattan kopuk olamamasında aranabilir. Dolayısıyla yönetmen eğitim temalı bir film yaparken öğretmenlerin öğrencileri, çevresi üzerinde veya toplumda bir değişimi teşvik edip edemeyeceğini sorgulayabilir. Yönetmen bu değişimden yola çıkarak sabit fikirlere dönüşen, kemikleşen, kronikleşen meselelere dair kapılar aralayabilir. Yönetmen filminde birbiriyle bağlantılı olan öğretmen-öğrenci ilişkisine odaklanır, eğitim sisteminde ya da genel olarak toplumda öne çıkan manzarayı izleyicilere aktarır. Böylece eğitimciler ve eğitimle ilgili filmlerin derinliğine yönelen sanatçı hem eğitimin, eğitimcinin hem de öğrencinin, muhatabın imajı üzerine de eğilebilir.

Eğitim-öğretimcilerle ilgili filmlerde açık ve gizli birçok mesaj vardır ve bunun örneğini Hindistan sinemasında, Aamir Khan'ın (*Taare Zameen Par* ve *3 Idiots*) filmlerinde, fark edebilmek muhtemeldir. Pek çok Hint filminin vazgeçilmez bir parçası olan şarkı ve müzikaller *Üç Aptal'a* (*3 Idiots*, 2009) da aynı bir hava katmaktadır. Filmde eğitime dair ilk mesajların örtük olarak verildiği söylenebilir:

Korkup, kuyudan öteye gidemezken biz,

O, korkmadan nehirlere daldı.

Akıntıya karşı yüzmekten hiç çekinmeden,

Bir bulut gibi yalnız dolaşırdı ama bizim en iyi arkadaşımızdı.

Hikayenin başlarında yer alan bu dize, Rancho (Aamir Khan) adındaki "cins kafa"ya methiyeler dizer ve ardından filmin ilk kilit noktası aydınlanmaya başlar: "Hayat bir yarış üzerine kuruludur ve bu yüzden de sürekli olarak çalışmak/koşmak gerekir". O halde filmin ilk açık mesajının da bu cümlede saklı olduğu ileri sürülebilir. Çünkü bu cümle, bir coğrafyayı ve toplumu aşarak muhatabını aramakta, ona seslenmektedir. Eğitim hayatında da sıklıkla zikredilen "yarış, koşturmaca, kovalamaca" kavramları da filmin bu kesitinden itibaren daha anlaşılır bir hale dönüşmeye başlamaktadır.

Hayatın bir yarıştan ibaret olduğuna karşı duran "cins

kafalar" ya da toplumdaki "aptallar" (Idiots), bir filmin adı oluyorsa yönetmenin durduğu yeri düşünmek gerekecektir. Hatırlanacağı üzere bir film tümüyle düşünülmüş, tasavvur edilmiş ve uygulanmış bir çaba ise o zaman bir filmin adını belirlemenin de bu çaba içinde anlamı olduğunu bilmek gerekmektedir. Statükocu yapının geliştirdiği felsefeye karşı duran Rancho, Farhan ve Raju adlı "üç cins kafa", hayatın sadece bir yarıştan ibaret olmadığını açık yüreklilikle haykırmaktadır. Böylece film, Hindistan'daki eğitim sistemine ve felsefesine ilk eleştiriye yönelir ve doğum anından itibaren insana, "hayatın bir yarıştan müteşekkil olduğunun öğretilmesi" mesajına yer verir. Bu mesaja göre hayata, hangi temeller esas alınarak başlanacağına ve ardından yarışın nasıl devam ettirileceğine toplumun bakış açısı, tahayyülü etkili olabilmektedir. Filmde bu zihniyet, bebeklik döneminde başlamakta ve yarış metaforu, hayatın anlamı, doğası haline dönüşmektedir. Dolayısıyla, Farhan doğarken bir anlamıyla hayatındaki yarış da başlar çünkü babası onun dünyaya gelişini "Oğlum Mühendis Olacak!" sözüyle kutlar. Birçok insan gibi baba karakteri, Farhan'ın kaderini de kendi elleriyle çizmeye çalışmakta, eğitim hayatına ve ileride ne yapacağına karar vermektedir. Farhan ise kinayeli bir şekilde "Kimse ne olmak istediğimi sormadı" demekte, bir insanın kaderi/geleceğine başkasının nasıl karar verebileceğini sorgulamaktadır. Burada filmin eğitimle ilgili kısmında aileye, topluma yönelik mesajlar dikkat çekilir. Toplumun eğitimi ve eğitimin felsefesini nasıl anlamlandırdığı ön planda tutulur.

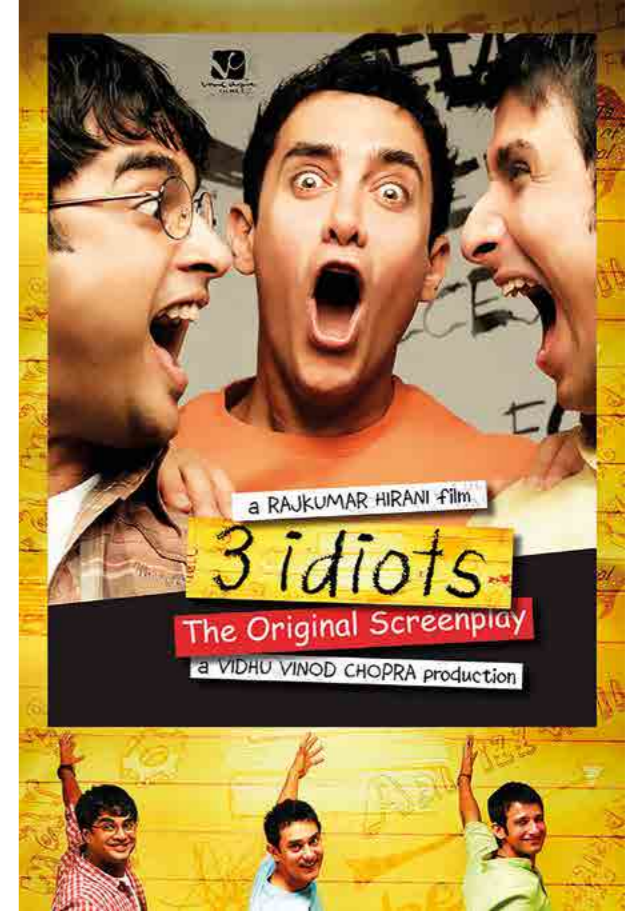
Filmin eğitimle ilişkisini en iyi ifade eden kavramlardan biri de "statüko" (*status quo*), yani var olan düzen olduğu sarıh bir anlatımla desteklenir. Böyle bir düzende insanın ses çıkarması, sesini yükseltmesi toplumun da münasip görmediği bir haldir. "Toplumda sesi artırmak" bir yönüyle hem tuhaf bir davranıştır hem de "bir kusurdur". Kendini tuhaf insanların içinde bulan Rancho, etrafında olup bitene sessiz kalmaz. Ancak onun muhalifliği toplum nazarında "aptal, tuhaf" ile karşılık görür. Rancho, insanların haksızlığa sessiz kalmalarına anlam verememekte ve haksızlığa uğradığında da ağzından "Ol İz Vel" (Her

Şey Yolunda) cümlesi çıkmaktadır. İkinci "cins kafa" Farhan'dır ve o "vahşi doğa fotoğrafçısı" olmayı ister. Babası ise onun mühendislik fakültesinde okumasını arzulamaktadır. Üçüncü "cins kafa" Raju ise ailesinin ekonomik durumunu iyileştirmeyi arzu etmektedir. Esas itibarıyla her üç karakter de hayalleri, idealleri olan kişilerdir ancak eğitim sisteminden kaynaklanan sebeplerden ötürü ailenin, toplumun görünmeyen kırbacını hissetmektedir.

Rancho'nun "cins bir kafaya" sahip olması, fakülte dekanının gazabına uğramasına neden olur. 'Virus' lakaplı dekan, Rancho ve arkadaşlarının başarısız girişimleri neticesinde onları birer "aptal" (idiot) olarak etiketlemektedir. Üç Aptal'ı eğitim sisteminde devre dışı bırakma amacı güden Virus'ün geliştirdiği bir formül vardır. En iyi öğrencisi Chatur'u öne çıkararak dekan Virus, ezberci bir eğitimin ne kadar önemli olduğuna diğer öğrencileri de ikna eder ve ezbere dayalı eğitime karşı sesini çıkaranların seslerini kesmeyi hedefler. Öğrencilerin düşüncesiz bir biçimde sürekli ezber yapmaları Üç Aptal'ı rahatsız etmekte, diğer taraftan bu eğitim sistemi Virus'ün kurumsal hedeflerine hizmet eden bir öngörüye dayanmaktadır. Statükoyu önceleyen bu düşünce, tıpkı bir "virus" gibi öğrencilerin beyinlerine yerleştirilmek istenmektedir. O halde filmin eğitimci ve eğitimle ilgili kısmında değişimi arzulayan ve hedefleyen talebe/öğrenci olduğu, buna karşın eğitimcinin tahayyülü, tasavvurunun ne kadar sorunlu olduğu karşılaştırılabilir.

Virus'a göre doğanın kanunu ve hayat yarış(lar) üzerine kurulu olup yarışılmayacaksa o zaman ölmek gerekmektedir ki, bunu da bir örnekle açıklar: "Her yıl eğitim verdikleri kuruma 400.000 başvuru yapılır ama sadece 200 kişinin başvurusu kabul görür. Geriye kalanlar 'kırık yumurtalar'dır. Hızlı koşmazsanız ezilirsiniz". Virus'un bu sözlerine Rancho tarafından sorular yöneltilir çünkü o güne kadar öğrenciler, 'status quo'nun sembolü haline gelen bu şahsa, soru sorma cesaretini gösterememişlerdir. Düşünceleri sürekli baskı gören bu öğrenciler "ceza ve aşağılanma" kamçılarına maruz bırakılırlar. Ancak Virus'ün yuvasına özgür ruhlu bir kuşun (Rancho) konması ve özgür kuşun, her defasında düzene karşı çıkmaya çalışması zamanla bazı algıların yerle bir edilebileceğini göstermeye başlar.

Rancho, sabit fikirli hocalar için ve diğer öğrenciler için tehlikeli (!) biridir, derslere alınmaz ama kendisi sürekli makinelerle uğraşmayı bir tutku olarak görmektedir. Zamanını tamir edilmesi gereken araçlarla geçiren Rancho, başladığı bir işi kolay kolay bırakmamaktadır. Joy Lobo karakteri de ona benzeyen tek kişi olup sürekli yeni şeyler düşünmekte, yeni projeler üretmektedir.

Dolayısıyla Lobo'nun en büyük destekçisi Rancho'dur. Dekan Virus ise Joy'un projelerini "saçmalık" olarak görür. Sürekli aşağılanmışlık ve ezilmişlik duygusu altında ezilen Joy'un intihar etmesiyle Rancho-Virus savaşının kızıştığı görülür. Rancho'ya göre bu olay bir intihar değil, cinayetin ta kendisidir.

Eğitimin "ne" olduğundan çok "nasıl" olması gerektiğinin sorgulandığı *3 Idiots*, "cins kafalık" ve "aptallık" temalarına dair sahnelerle ilerler ve Rancho'nun cins kafalılığına dair yeni işaretler sunulur. Virus'a göre Rancho, düşünceleriyle öğrencileri zehirlemeye başlar ve Rancho'nun bakış açısı okuldaki arkadaşlarını rahatsız etmektedir. Bunun aksine Virus'ün kızı Pia'nın Rancho'nun tarafında olması, Virus'ün tüm planlarını alt üst etmeye başlar.

Rancho, oda arkadaşlarından ayrı bir odaya, Çatur'un odasına taşınmak zorunda kalır. Bundan böyle Virus, öğrencileri aileleriyle tehdit etmekte ve onları Rancho'dan uzaklaştırarak bir 'öteki/tuhaf' karakter oluşturmaya çalışır. Yine de Rancho, "ezbere dayalı eğitime" karşı eleştirel göndermelere başvurmaya devam eder.

Örneğin Çatur, fakülteadaki açılış konuşmasında okuyacağı metni tamamen ezberler ama Rancho, onun elindeki metinde bazı sözcüklerin yerini ve anlamını değiştirir. Çatur söze başlar ancak dekan Virus olmak üzere herkes, "ezber yapmanın bir komedi unsuruna" dönüştüğünü fark eder. Bu sahneden itibaren Virus karakterinin başında olduğu yer bir eğitim yuvası değil fabrikaya, öğütüm merkezine benzetilir. Öte taraftan Rancho'nun "sorun çıkaran bir aptal olmadığı, çözüm arayan cins bir kafa" olduğu anlaşılır.

Rancho gibi bir hazineyi bulan Farhan ve Raju'nun hayatında önemli değişiklikler meydana gelir. Raju'nun iş görüşmelerinde kendinden emin tavrı, sıkılmadan ve çekinmeden kendini ifade etmesi, eğitim hayatında özgüveninin önemini gözler önüne serer. Raju'nun intihar girişiminden sonra hayatı yeniden düşünmeye başlaması ve nasıl biri olması gerektiği üzerinde düşünmesi, onun hayatının değişeceğinin bir göstergesi olarak anlatıdaki yerini alır. Diğer yandan profesyonel bir fotoğrafçıya mektup yazan Farhan, kendisinde cesaret bulamamaktadır. Ona bu cesareti, Pia ve Rancho'nun "azıcık cesaretle hayatını nasıl da değiştirilebilirsin" sözü vermektedir. Farhan'ın gayreti ve gayesini gören baba, oğlunun içtenliğini idrak eder ve doğa fotoğrafçısı olma arzusuna daha fazla engel olmaz. Hatta oğluna profesyonel bir fotoğraf makinesi alarak oğlunun gönlündeki arzusuna kavuşması için en büyük destekçisi olacaktır.

Eğitim felsefesine yapılan eleştirilerin kendi toplumumuz için de geçerli olduğu yönleri düşündüğümüzde bir filmin değerini, anlamını daha fazla hissetmeye başlarız. Çünkü bu film, eğitim hayatında sorgulamanın ve soru sormanın önemini bir daha hatırlatarak insanların robotlaştırılmasına, mekanik bir aygıt olarak görülmesine anlam verememektedir. Bu film, eğitim sisteminde salt ezbere dayalı bir yöntemin çocuklara, gençlere, yetişkinlere katabileceği pek fazla bir şey olamadığı, "değişmez/sabit" düşüncelerle hayatı ve eğitimi anlamının mümkün olmadığı, kitaplardaki tanımların dışına çıkmak gerektiği gerçeğine yer vermektedir. Dolayısıyla sadece formüllerin ve tanımların ezberlendiği ancak bir türlü uygulanmadığı bir dünyada mühendislik başta olmak üzere pek çok alanın sadece kâğıt üzerinde kaldığı mesajını veren *3 Idiots*, "bizi sarmalayan veya insanlara dayatılan dünya görüşüne, statükocu zihniyetin insanın ferasetine, basiretine ve fehmetsine ket vurduğunu ortaya koymaktadır. *3 Idiots*, eğitimin sadece "yüksek notlar almak"la tasvir edilmesini eleştirerek "yarışa" odaklı bir eğitim anlayışının, insanları yeni şeyleri öğrenmeye sevk edemeyeceğini iddia etmektedir. Akıntıya karşı yüzmekten hiç çekinmeyen Rancho'nun dilinden son sözü not edelim: **Yeni şeyler öğrenilse bile, bu öğrenme biçimi/metodu insanı mutlu edemeyecektir. Dolayısıyla da insan öğreneceği şeyleri içtenlikle istemedikçe bilgi hazinesi de artmayacak ama beyne daha çok baskı yapılacaktır!**

